

Working papers in Demography and Rural Studies
Forskningsrapporter i demografi och landsbygdsforskning

10 2011

www.abo.fi/ruralpublications

Världsarv, landsbygdsomvandling och turism

Stenar som ruralt kapital

Kristina Svells

Åbo Akademi

Forskningsrapporter i demografi och landsbygdsforskning är en nätpublikationsserie som ges ut vid socialvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi. Avsikten är att serien skall fungera som ett enkelt redskap och direkt länk mellan forskarna och en publik bestående av såväl andra forskare som en samhällsintresserad allmänhet. I serien presenteras därför ofta resultat från pågående forskning - också resultat av preliminär karaktär såsom beställda utredningar, förundersökningar, forskningsplaner och s.k. kongress papers. Också kandidat- och magisteravhandlingar av allmänt intresse kan komma ifråga. Många rapporter omarbetas senare för att publiceras i peer review tidskrifter eller böcker. Seriens namn är på engelska Working Papers in Demography and Rural Studies, vilket väl beskriver seriens inriktning.

Rapporterna föreligger i pdf format och enskilda rapporter kommer även att utges i tryckt format. Redaktörer för serien 2011 är Kjell Andersson och Fjalar Finnäs. Förfrågningar och kommentarer kan skickas till ruralpublications@abo.fi

Åbo Akademi

Åbo Akademi

Socialvetenskapliga institutionen

PB 311

65101 VASA

Working papers in Demography and Rural Studies
Forskningsrapporter i demografi och landsbygdsforskning

Åbo Akademi

10/2011

Världsarv, landsbygdsomvandling och turism
Stenar som ruralt kapital

Åbo Akademi

ISBN 978-952-12-2638-0
ISSN (online) 1798-6834
ISSN (print) 1798-6826

Vasa 2011
Åbo Akademi

Sammandrag

I avhandlingen behandlas konstruktionen av Kvarkens skärgård som ett världsarv i enlighet med Unescos principer och samtidigt undersöks hur områdets status som världsarv påverkat områdets ekonomiska och sociala utveckling. Den socioekonomiska omvandlingen relateras till den europeiska forskningen om landsbygdsutveckling och ruralt kapital i vilken man fokuserar på hur rurala områden som tidigare haft jordbruk och fiske som basnäringar i dag allt mera börjat stöda sig på en ”ny” landsbygds ekonomi baserad på tjänste- och servicenäringar. I enlighet med teorin om landsbygdsutveckling kan man förvänta sig att utnämningen av regionen till ett Unesco-världsarv skulle påskynda utvecklingen av turism och servicenäringar.

Avhandlingens empiriska material består dels av en enkätundersökning riktad till aktörer som deltagit i arbetet med att få området etablerat som världsarv, dels av ett antal intervjuer med nyckelpersoner som varit engagerade i etablerings- och utvecklingsskedet. I tillägg till enkäten och intervjuerna bygger avhandlingen på en analys av centrala dokument. En viktig fråga i avhandlingen är hur interaktionen mellan den nationella, regionala och lokala nivån gestaltat sig under utvecklingen av världsarvet. Avhandlingen beskriver och analyserar således den nationella, regionala och den lokala nivåns uppfattning om etableringsprocessen för världsarvet Kvarkens skärgård, dess nyckelaktörer samt motivet bakom etableringen.

I avhandlingens senare del analyseras den socioekonomiska förändringen särskilt med avseende på turismnäringen, som i och med världsarvsutnämningen blivit en allt viktigare faktor att ta i beaktande vid utvecklingen av rurala ekonomier. De geologiska formationerna och stenarna, som vilka av Unesco givits status som ”objekt med särskilt stort universellt värde”, har blivit objekt och symbolvärden i en process som omvandlar dem till viktiga delar i ett nytt ruralt kapital. Utvecklingen av Kvarkens skärgård till en turistdestination har påskyndats av dess status som världsarv, men processen befinner sig ännu i begynnelsekedet och aktörerna är ännu osäkra på vad som krävs för att platsen skall bli en viktig turistattraktion.

Summary

In the thesis the construction of the World Heritage Kvarken Archipelago, in accordance with UNESCO's principles, is analyzed and at the same time the emphasis the World Heritage status sets on the social and the economic development of the region is investigated. The socioeconomic transformation can be related to the European research of rural development and rural capital in which the focus is set on rural areas that historically has been production resources for agriculture and fishery and has then been transformed into a "new" rural economy based on the service industry. In accordance with the theory on rural development it can be expected that the designation to UNESCO World Heritage would enhance the development of tourism and the service industry.

The empirical material in the thesis consists, on the one hand, of a poll directed to actors and stakeholders who have taken part in the working process of establishing the Kvarken region as a World Heritage, on the other hand of interviews with key actors who have been engaged in the establishment and development of the World Heritage Kvarken Archipelago. In addition to the poll and the interviews the thesis is based on analysis of central documentation of the construction process.

One important question in the thesis is how the integration between the national, regional and the local level has turned out during the development of the World Heritage Kvarken Archipelago. Therefore the thesis describes and analyses the national, regional and the local levels' perception of the World Heritage Kvarken Archipelagos establishing process, its' key actors and the motives behind the establishment. In the latter part of the thesis the socioeconomic change is analyzed, especially focusing on the tourism industry which alongside the World Heritage has become a factor to be taken into consideration as regards development of local economies.

The geological formations and the stones, which by UNESCO has been given *outstanding universal values* have become objects and have been given symbolic value in a process that transforms them into important parts of rural capital.

The development of Kvarken Archipelago into a tourism destination has somewhat accelerated with the UNESCO designation but the process still is in the early stage of development and the actors are unsecure on what it requires in order for the place to develop into a tourist attraction.

Innehållsförteckning

Förord	vi
1 Inledning	1
2 Teoretisk bakgrund och centrala begrepp	7
3 Material och metod	22
4 Den österbottniska utvecklingsstrategin	28
4.1 Strategi för landskapet	28
4.2 Världsarvet Kvarkens skärgård som Unescos världsarvsområde	34
4.3 Konstruktion av världsarvet Kvarkens skärgård	47
4.4 Centrala aktörer	73
5 Världsarvet i ett regionalt utvecklingsperspektiv	88
5.1 Landsbygdens utveckling och framtid i Kustösterbotten	88
5.2 Stenen som ruralt kapital.....	98
5.3 Världsarvet Kvarkens skärgård som turistattraktion	110
6 Diskussion	137
I avhandlingen använda förkortningar	142
Referenser	143
Bilagor	152

Figur- och tabellförteckning

Figur 1. Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård.	4
Figur 2. Det rurala kapitalet indelat i fem komponenter.	15
Figur 3. Exempel på interventioner utförda i den österbottniska naturen.	16
Figur 4. Ruralt kapital exemplifierat genom "New Rural Goods and Services".....	18
Figur 5. Det rurala kapitalet, figur anpassad efter van der Ploeg et al. (2000).....	21
Figur 6. Hierarkin mellan världsarv och andra typer av skyddade områden.....	42
Figur 7. Världsarvet Kvarkens skärgård med delområden A och B.....	46
Figur 8. Tre konkurrenter om världsarv i Kvarken.	52
Figur 9. Utkast till geografisk avgränsning 2001/1.....	56
Figur 10. Den geografiska gränsdragningen 2001/2.	58
Figur 11. Den geografiska gränsdragningen 2001/3.	60
Figur 12. Den geografiska gränsdragningen 2003.	65
Figur 13. Den geografiska gränsdragningen 2006.	70
Figur 14. Institutionalisering av världsarvsuppdraget 1987–2006.....	79
Figur 15. Förvaltningsschema för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård.....	87
Figur 16. Sandells ekostrategiska idealtyper.....	93
Figur 17. Operationaliseringskoncept, figur anpassad efter Sandell.....	94
Figur 18. Exempel på landskapsanvändning i Kvarkens skärgård, figur anpassad efter Sandell.	96
Figur 19. Sandells ekostrategiska begreppsram tillämpad i världsarvet Kvarkens skärgård.	98
Figur 20. Världsarvsaktörer med framtida ansvar för informationsspridning.....	105
Figur 21. Världsarvsaktörer med framtida ansvar för marknadsföring.....	106
Figur 22. Turismvärdekedja i Kvarkens skärgård, figur anpassad efter Garrod et al. (2006).....	116
Figur 23. Saltkaret i Svedjehamn, Björkö.	124
Figur 24. Landbro över Kvarken 4000 e.kr.....	126
Figur 25. Malax kommuns världsarvscertifikat i Bergö.....	131

Figur 26. Vy över moränlandskap i Svedjehamn, Björkö.....	132
Figur 27. Världsarvet Kvarkens skärgårds logo.....	133
Figur 28. Unescos allmänna logo och världsarvslogon "Patrimonio".....	133
Figur 29. Världsarvet Kvarkens skärgårds frimärke.....	134
Tabell 1. Inslag av ruralt kapital, tabell anpassad efter Garrod et al. (2006).....	14
Tabell 2. Definition av "särskilt stort universellt värde".....	37
Tabell 3. Ändring av de operativa riktlinjerna gällande urvalskriterier för världsarv.....	38
Tabell 4. Fakta om Kvarkens skärgård.....	44
Tabell 5. Avsiktsförklaring för Kvarkens skärgård.....	66
Tabell 6. Finländska respondenter under utlåtanderunda 1 och 3 (2002 och 2004).....	77
Tabell 7. Mötesfrekvens åren 2007–2010.....	83
Tabell 8. Antal fiskare inom Österbottens Fiskarförbunds verksamhetsområde 1930–2009.....	91
Tabell 9. Destinationsnivå i världsarvet Kvarkens skärgård.....	101
Tabell 10. Turismutveckling som förvaltningsuppdrag.....	101
Tabell 11. Behovet av utbildning av certifierade världsarvs guider.....	107
Tabell 12. Turismens inflytande på de nordiska ländernas nationella ekonomier.....	114
Tabell 13. Forststyrelsens principer för hållbar, naturbaserad turism.....	119
Tabell 14. Huvudsaklig turismtjänst för Forststyrelsens samarbetspartners.....	120
Tabell 15. Finlands 10 mest besökta nationalparker 2010 (Forststyrelsen 2011).....	123

Förord

*Jag önskar rikta ett stort tack till följande institutioner som understött mig
i mitt forskningsarbete med licentiatavhandlingen:*

Svenska litteratursällskapet

Svenska kulturfonden

Nordenskiöld-samfundet

Otto A. Malms jubileumsfond

Österbottens förbund

Kvarkenrådet

Åbo Akademis stiftelse

1 Inledning

Kvarkens skärgård blev som första naturområde i Finland utnämnt till världsarv av Unesco 2006. Erkännandet erhöles efter ungefär tio års arbete utfört i en rad organisationer och projekt. De drivande krafterna fanns på regional nivå i Österbotten, där framför allt Kvarkenrådet, Västra Finlands miljöcentral (fr.o.m. 2010 Närings-, trafik- och miljöcentralen för Södra Österbotten – framledes NTM SÖ), Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och Geologiska forskningscentralen (framledes GTK) hade utfört omfattande utredningar för att visa områdets värde. Den lokala insatsen under arbetsprocessen var grundad på årtionden av privata naturskyddsinsatser, medan kommunernas intresse för världsarvet tändes relativt sent under processen. Efter 2002 kunde man iaktta ett tydligt kommunalt uppvaknande (Svels 2008).

Beredningsgruppen för Kvarkens skärgård överlämnade slutligen en gedigen ansökningshandling till miljöministeriet i januari 2005, vilken förmedlades till Unesco och godkändes vid Unescos möte i Vilnius 16.7.2006. I förhandlingar med svenska myndigheter hade Finland tidigare kommit överens om att världsarvet skulle skapas som ett gränsöverskridande, serienominerat världsarv, dvs. så att Höga Kusten och Kvarkens skärgård tillsammans bildar en unik geologisk helhet. Det officiella namnet blev Höga Kusten/Kvarkens skärgård.

Vilka motiv fanns det bakom tanken på att ansöka om världsarvsstatus för Kvarkens skärgård? I pro gradu-avhandlingen *Världsarvet Kvarkens skärgård - ett socialt skapat rum* (Svels 2008) konstaterade jag att man kan skilja på lokala, regionala och nationella intressen. En drivande faktor på den nationella nivån var bl.a. en önskan om att sätta den finländska naturen och dess landskap på världskartan och etablera ett världsarv på Unescos prestigefyllda lista. Enligt myndigheterna var lokalbefolkningens tidigare privata fredningsaktioner inom området den avgörande faktorn för att ministeriet skulle föreslå Kvarkens skärgård som ett Unescovärldsarv (Svels 2010).

Miljömyndighetens regionala representanter Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och Västra Finlands miljöcentral (NTM SÖ) arbetade utifrån en föreställning om att bevara det

unika naturlandskap skärgården utgör. I de första ansökningshandlingarna framgår att man föreslagit även biologiska och kulturella värden, vid sidan om de geologiska, som ett värdekriterium för ansökan. Den geologiska expertisen, representerad av GTK i Finland, såg den geologiska potentialen i området, som kom att bli organisationens motiverande faktor i världsarvsarbetet. GTK kom att spela en avgörande roll under processen och etablerade även en lokal förankring hos invånarna genom sitt arbete.

Turismargumentet spelade en viktig roll tidigt i ansökningsprocessen. Kvarkenrådet beskriver i en rapport att världsarvsstatus kan uppfattas både som en nationell och internationell statushöjning, bidra till ökat miljöskydd, åstadkomma ett uppsving för traditionella näringar och bidra till en ökning av naturbaserad turism (Grön Bro över Kvarken 1998, 19):

Världsarvsstatus för Kvarken innebär en såväl nationell som internationell statushöjning och skulle främja naturskydd, traditionella näringar samt naturturism inom regionen. Projekt Grön Bros initiativ till världsarvsansökan syftar ej till någon ökning av naturskyddsområdesarealen eller skärpning av skyddsbestämmelserna.

Det turistiska perspektivet tonades dock under arbetsprocessens senare del ner. Eftersom ett världsarv etablerar synlighet och frambringar intresse, ligger det nära till hands att turister får upp ögonen för ett sådant område. Turismaktörerna i Österbotten vaknade och insåg betydelsen av världsarvet först i slutskedet av ansökningsprocessen. Diskussionen om turismens existens, utveckling och omfång hade förekommit både medialt och mellan aktörer på olika nivåer. De flesta är överens om att naturen måste bevaras oberoende av turismens omfång och att man inte önskar, inte heller förväntar sig, någon massaturism i området.

Under ansökningsprocessen fanns också en tanke om regional utveckling, men denna var aldrig tydligt uttalad utan kan indirekt avläsas i t.ex. landskapsförbundets stöd till planeringen. Som ny resurs förväntades världsarvet av myndigheter och regionala aktörer bidra med regional utveckling i någon form, men på kommunal nivå fanns det en viss tvekan då man var rädd för kostnader t.ex. för underhåll och administration. Lokalbefolkningen var tveksam då den befarade ökade skyddsbestämmelser.

Avhandlingen är teoretiskt förankrad i teorin om ruralt kapital (*countryside capital*), till vilken jag även räknar teoretiska frågeställningar utvecklade inom det s.k. paradigmet för den

europiska landsbygdsutvecklingen. Teorin om ruralt kapital har jag konkretiserat med hjälp av konceptet ”*new rural goods and services*” (nya rurala produkter och tjänster, framledes NRGS) och teorier om rural turism.

Begreppet ”ruralt kapital” (*countryside capital*) har utvecklats för att beskriva landsbygdens resurser i ett bredare perspektiv än vad som varit fallet när resurserna uppfattades främst i fysiska termer såsom mark, vatten och skog (Garrod 2006). I dag beskriver man landsbygden som en multifunktionell arena, där nya rurala produkter och tjänster (*new rural goods and services*) kan produceras och säljas (Mormont 1990; Andersson 2007). I den europeiska diskussionen har teoretiska bidrag utgående från liknande tankegångar om paradigmet för europeisk landsbygdsutveckling formulerats bl.a. av Marsden (1999), van der Ploeg et al. (2000) samt Ray (1998).

En grundläggande tanke i ovan nämnda teorier är att de traditionella landsbygdsnäringarna eller primärnäringarna (jordbruk med skogsbruk och fiske) i det senmoderna samhället måste ersättas av olika slag av servicenäringar eller produkter med särskilt högt värde. Denna nya landsbygdsekonomi kommer alltså att vara beroende av NRGS, eftersom primärnäringarna inte längre som sådana kan utgöra grunden för vitala landsbygdssamhällen (Andersson 2007).

Den finländska landsbygden har också betecknats som en rural välfärdsstat (Pyy & Rannikko 1995, 133-148). Begreppet syftar på två centrala drag i Finlands utveckling. För det första har jordbruket i Finland i hög grad varit beroende av statliga stödordningar för att jordbruksbefolkningen skall kunna uppnå en levnadsstandard på nivå med andra befolkningsgrupper (Grandberg 1989). För det andra hänvisar benämningen rural välfärdsstat till det faktum att välfärdsreformerna i Finland i många fall har varit inriktade på att förbättra landsbygdsbefolkningens villkor. Grundskolreformen utgör ett gott exempel på en välfärdsreform som genomfördes med stark betoning av geografisk rättvisa och jämlikhet (Pyy & Rannikko 1995). Med tanke på den rurala välfärdsstatliga traditionen är det viktigt att man förankrar den nya rurala ekonomin i en tanke om regional och social jämlikhet. Den rurala välfärdsstaten grundar sig således på tanken om att alla medborgare, oberoende av geografisk ort, skall kunna leva och få sin utkomst (Katajamäki 2006; Vihinen 2006). På samma sätt som staten hade en utjämnande effekt i den gamla landsbygdsekonomin är det legitimt att ställa krav på att offentligt engagemang för den nya landsbygdsekonomin.

Avhandlingen grundar sig på hypotesen att världsarvet bidrar till skapandet av ett ruralt kapital, att den diskursiva ramen för världsarv kan användas av lokala krafter och entreprenörer för att bidra till framväxten av nya företag och en ny ekonomi. Det rurala kapitalet kan utgöra grunden för landsbygdsbefolkningens utkomst och ge de lokala invånarna en framtidstro och bidra med regional tillväxt. Här bildar de lokala traditionerna och historien tillsammans med det övriga rurala kapitalet en resurs som är enastående. Stenformationerna blir något mer än geologiska tillgångar. Stenarna får ett symbolvärde och så blir världsarvet samtidigt ett sätt för lokalbefolkningen att försörja sig på annat vis än genom t.ex. fiske och jordbruk. Landsbygdsomvandlingen ger även legitimitet till de lokala aktörerna att höras och synas genom antagna policyprogram. Detta kan man uppfatta genom att både de lokala invånarna, andra intressegrupper och de lokala medierna engagerat sig i frågor kring världsarvet.

Trots världsarvets gränsöverskridande karaktär kommer tyngdpunkten i avhandlingens empiriska del att ligga på den finländska sidan av världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård. Fokusområdet är område A och B som visas i figur 1, geografiskt placerade inom kommunerna Korsnäs och Malax (södra delen, område B) och Vasa, Korsholm och Vörå (norra delen, område A).

Figur 1. Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård.

Avsikten med undersökningen är att:

- ✓ beskriva hur man konstruerat och etablerat världsarvet lokalt: Vilka var de centrala aktörerna i processen? Vad ville de åstadkomma med etableringen av ett världsarv i Kvarkens skärgård? Eftersom jag undersökte denna fråga i detalj i min pro gradu-avhandling behandlas frågan här sammanfattande.
- ✓ analysera hur den österbottniska regionen har påverkats av den tilldelade statusen som världsarv, särskilt med tanke på villkoren för utvecklandet av en ny rural ekonomi i Kvarkens skärgård, och hur området som turistattraktion har förändrats av utnämningen.
- ✓ tolka förändringen inom ramen för teorin om ruralt kapital och europeisk landsbygdsutveckling.

Beskrivning av avhandlingens uppbyggnad

I *kapitel 2* skildrar jag den teoretiska referensramen och centrala begrepp.

I *kapitel 3* beskriver jag material och metod.

I *kapitel 4* redogör jag för den österbottniska utvecklingsstrategin och hur denna förhåller sig till världsarvet och dess betydelse i regionalt utvecklingshänseende. I avsnittet ingår även en beskrivning av Unescos världsarvsarbete och Kvarkens skärgård samt en analys av hur världsarvet institutionaliserats och vilka de centrala aktörerna varit.

I *kapitel 5* beskriver jag dagens skärgårdsförhållanden inom världsarvsområdet. De politiska ställningstagandena antagna av landskapsförbundet genom landskapsplanen analyseras i förhållande till världsarvet. Identifiering av världsarvets rurala kapital görs och turismens betydelse skildras. Här beskrivs delar av det finländska resultatet i en empirisk undersökning av förvaltningen i Höga Kusten och Kvarkens skärgård. Undersökningen utfördes 2009–2010

som ett beställningsarbete för Kvarkenrådet och världsarvsprojektet VIS 63° N och hade som målsättning att jämföra förvaltningspraxis mellan Kvarkens skärgård och Höga Kusten.

Sammanfattningsvis kommer till sist det övergripande syftet att klargöras i *kapitel 6*. Det handlar om det rurala kapitalets inverkan på de traditionella primärnäringarna samt dess koppling till det rurala området Kvarkens skärgård.

2 Teoretisk bakgrund och centrala begrepp

Ett landsbygdens utvecklingsparadigm för den europeiska landsbygden

Den europeiska landsbygden har under de senaste 20 åren genomgått en betydande omstrukturering (OECD 1993). Det modernistiska jordbruket, som pågick mellan 1880- och 1960-talet, har globalt kritiserats för en extrem specialisering inom jordbruket, miljöriskerna och föroreningar jordbruket medfört och ett globalt beroende av olja vilket har medfört ett dyrt transportsystem av livsmedel och andra produkter. Infrastrukturen för livsmedelstransporter har ansetts vara irrationell, och både produkter och emballage har kritiserats för bristande kvalitet (Marsden 2003). Man kan iakttä denna förändring som en omdaning i den europeiska landsbygdens utveckling och ekonomiska grundval. Forskarna beskriver situationen som en skiljelinje mellan den moderna landsbygdens utformning och resultatet av postmoderna inslag, ett paradigmskifte allmänt benämnt "*the rural development paradigm*" (Marsden 1999; van der Ploeg, Renting, Brunori, Knickel, Mannion, Marsden, de Roest, Sevilla-Guzmán, Ventrua 2000). Lang och Heasman indelar primärproduktionens paradigmskifte i tre etapper. Dessa är det produktivistiska paradigmet, som är jämförbart med beskrivningen av det modernistiska jordbruket, samt det biovetenskapliga och det ekologiska paradigmet (Lang and Heasman 2007).

Allomfattande samhällstrender som påverkar rurala områden är bl.a. generell globalisering av ekonomiska förhållanden samt det faktum att landsbygdsekonomin fäster större vikt vid fria marknadens betydelse. Även internationalisering av handeln samt uppkomsten av ny teknologi och ett nytt mobilitetsmönster är allmänt förekommande och uppvisar en förskjutning mot en allt större del postmoderna inslag på landsbygden. Specifikt för den uppkomna konsumtionslandsbygden (*Consumption countryside*) under 1990-talet har varit avfolkning och en minskning av antalet jordbruksenheter men vilka i någon mån blivit större i omfång. Begreppet konsumtionslandsbygden utgår enligt Andersson från två teorier (Andersson et al. 2009, s. 33). Den ena härstammar från konsumtionssamhällets uppbyggnad bl.a. genom turismen och den andra från det postproduktivistiska paradigmet inom rural forskning med en omdefiniering av landsbygden och dess ekonomi. Statliga stödsystem har förändrats, primärproduktionens betydelse som den största ekonomin och samtidigt landsbygdens största

arbetsgivare har varit på nedåtgående och miljömedvetenheten har på landsbygden bland konsumenter blivit en allt större etisk och politisk faktor (Marsden 1999, 505ff.). Detta tyder på att landsbygden har ändrat skepnad från att utgjort en ursprunglig kontext för jordbruk och livsmedelsproduktion till att omdanas till en plats med delvis nya grundelement samt ett ruralt område där nya ekonomier träder in. Finland och dess rurala områden är inget undantag för detta paradigmskifte.

Enligt Marsden går förklaringsgrunder för det som skett inte endast att finna i diskurser kring globaliseringens, miljömedvetenhet eller nya former av rural konsumtion. Han anser det vara nödvändigt att förstå det koncept han benämmer konsumtionslandsbygd och mångfalden det ger uttryck för. Marsden beskriver landsbygdsutvecklingen som diversifierad och påverkad av ett antal aktörer, däribland staten. Han framställer en process genom vilken landsbygden blir allt mindre självförsörjande, mer öppen och uppkopplad till externa aktörer samt även sektoriellt kontrollerad av jordbruket: *"a general process of externalization of the consumption countryside"* (Marsden 1999, s. 506). Rurala områden blir mer mottagliga för allmänna ekonomiska, sociala och politiska krafter samt europeisk och global utveckling.

Rurala områden utgör inte en holistisk enhet i dag, utan deras karaktär är diversifierad, både ekonomiskt, demografiskt men även vad gäller utbredning av resurser. Resurserna härleds till naturen och det humana kapitalet, och landsbygdens splittring gäller även för den geografiska positioneringen som perifer plats. Förutsättningarna är sålunda delade mellan olika landsbygdskontexter vilket gör det generellt svårt att införa policyskapande program och strategier. För att förstå utvecklingen behövs en holistisk syn på processer kring ekonomi, sociala förhållanden och miljö samt en förståelse för de sociala processer vilka skapar och återskapar den nya landsbygden. Ojämligheter mellan områden, dvs. hur man uppger värdet på en spatial enhet, förekommer sålunda, och värdet på rurala områden är inget undantag. Spatial utveckling för ekonomisk aktivitet som t.ex. turism och rekreation, är beroende av lokal och regional planering samt ekonomiska influenser. Detta skapar vad Marsden (Marsden 1999) och Mormont (Mormont 1990) beskriver som landsbygdens nya geografiska värdeområden. I landsbygdsutvecklingsparadigmet framstår just de spatiala processerna framför de sektoriella som övervägande viktiga i den framtida rurala utvecklingen.

Marsden beskriver konsumtionens inträde till de rurala områdena som en social process där ”social relationships and power relations” blir kommodifierade, vilket innebär att de omvandlas till försäljningsbara enheter (Cohen 1987, s. 371):

Commodification of culture is generally taken to be the process whereby ways of life, traditions and the complex symbolism, which supports these, are imaged and transformed into saleable products.

Även landsbygdens produktiva aktörer, dvs. jordbrukarna, har blivit subjekt för denna konsumtionsförändring. Rurala områden börjar sålunda spela en viktig roll i konsumtionssamhällets politiska och ekonomisk utveckling (Marsden 1999). Här ser man början på växelverkan mellan det rurala och det urbana, där rurala områden blir intressanta för invånarna i urbana områden genom möjlighet till konsumtion av natur, turismutbud och landsbygd. Den postmoderna rurala livsstilen möjliggör en ekonomisk grund för att utveckla produkter och tjänster som turism, hantverk och andra regionala specialiteter genom användning av nytt kapital och nya marknader (ibid.). Allt fler konsumenter har sålunda möjlighet att ta del av det rurala utbudet, vilket ger incitament och möjligheter till att nya marknader uppstår och nya tjänsteproducenter framkommer, bl.a. inom rural turism.

Marsden förutspår en fortsättning för de rurala områdenas framtid genom den sociala kraft konsumtionen utgör. Enligt honom kommer konsumtionen att fortgå som en kraft som omskapar landsbygden och det rurala livet (Marsden 1999, s. 508). Landsbygdens roll som ett attraktivt område och som framställare av rurala produkter och tjänster kommer att öka. Marsden anser att det häri ligger en utmaning för den rurala utvecklingen och ser potentiella konflikter mellan de som vill bevara landsbygden och de som konsumtionsmässigt vill utveckla och kontrollera dessa områden.

Avsaknaden av förståelse för vad landsbygdsutveckling och paradigmskiftet innebär medför utmaningar för den nya landsbygden. Förklaringar och handlingsåtgärder inbegriper i stort sett ett helt spektrum av alternativ. Sedan 2000-talet har man antytt att det kan bli aktuellt med en reduktion av antalet bönder, som representerar landsbygden permanenta kraft, att blåsa nytt liv i den nedåtgående jordbrukssektorn samt det faktum att både jordbruket och den rurala livsstilen står inför stora omdaningar. Van der Ploeg et al. ger ett förslag till vad landsbygdsutvecklingsparadigmet innebär för en landsbygd som även inbegriper

livsmedelsproduktion och nya rurala aktiviteter samt utgör en revilitarisering av bondeekonomin (van der Ploeg et al. 2000, 391ff.). De beskriver den rurala utvecklingsprocessen som ett förlopp som sträcker sig över många nivåer, med rötterna i den historiska traditionen där alla plan bygger på tidigare erfarenheter från tidigare paradig. Man nämner att den mångfasetterade landsbygden inbegriper utvecklingsincitament bl.a. från globalisering, nya utvecklingsmodeller, jordbrukarens personliga omvandling samt landsbygdens förändring genom påverkan från policyprogram samt strategier. Matens rumsliga förankring blir allt viktigare och paradigmskiftet för tillbaka landsbygdens koppling till jordbrukaren.

Den första nivån innebär introduktion av globala sammanhang för jordbruket och dess samhällseliga kontext. Den samhällseliga utvecklingen fortgår och dagens aktörer uppvisar nya behov och andra förväntningar än tidigare. Enligt van der Ploeg et al. besitter det europeiska jordbruket nykonstruerande produktiva krafter: “[...] *European agriculture the capacity to produce a broad range of so-called ‘non-importables’ or ‘public goods’ such as beautiful landscapes and natural values*” (van der Ploeg et al. 2000, 392ff.). Behovet av både s.k. gröna områden och jordbruk är tydliga, men växelverkan dem emellan bör omstruktureras för att möta de nya behoven. För det andra tillhör det nya paradigmet en ny utvecklingsmodell för lantbrukssektorn. Här nämner van der Ploeg et al. en möjlig koppling mellan olika aktiviteter på landsbygden, mellan jordbrukare men även mellan jordbrukare och nya rurala aktiviteter (van der Ploeg et al. 2000). Det är synergieffekterna från denna kohesion som är utslagsgivande för utvecklingens riktning, dvs. vad resultatet blir av dessa sammanslagningar. Det nya paradigmet kommer genom ömsesidiga fördelar att vara framträdande då ”win-win” situationer blir önskvärda men även strategiskt inplanerade av landsbygdens aktivitetsskapare.

Ruralutveckling kan, för det tredje, på ett mikroplan dvs. på själva jordbrukarens nivå komma att bli konkretiserad. En omdefiniering av identitetsbegreppet, jordbrukarens framtidsstrategier samt av jordbrukarens praktiska arbete och nätverksskapande blir aktuellt. Synergieffekter av hushållets arbetsfördelning mellan jordbruks och icke-jordbruksaktiviteter blir betydelsefulla. Den rurala utvecklingen bör för det fjärde definieras på landsbygdens spatiala nivå och inkorporera landsbygdens ekonomiska aktörer. Jordbrukarnas betydelse som primär livsmedelsproducent är på nedåtgående i Europa och nya ekonomiska aktörer är på inmarsch.

Van der Ploeg et al. nämner bl.a. aktörer inom landsbygdsturism samt natur- och landskapsbevarande aktiviteter som medspelare och nya aktörer vilka ser öppningar och kan identifiera landsbygdens resurser (van der Ploeg et al. 2000). Även icke-jordägande aktörer har sålunda en möjlighet att infinna sig som avgörande aktörer på den landsbygdsekonomiska scenen. Man nämner hobbyjordbrukare och ”*rural dwellers*”, dvs. personer som bor och/eller spenderar stor del av sin fritid på landsbygden, som möjliga nyckelaktörer när naturen och landskap skall förvaltas och utvecklas.

För det femte nämner van der Ploeg et al. institutioner och policyprogram. Precis som Marsden (Marsden 1999) anser de att variationen är stor mellan olika rurala områden, politiska programstrategier och implementering av dessa. De poängterar vikten av synergier mellan program och speciella regionala konstellationer samt de effekter institutionalisering av landsbygdsutvecklande processer skapar. Det är den här komplexa institutionaliseringsramen som gör den rurala utvecklingen till en mångaktörsprocess. Slutligen klargör van der Ploeg et al. att rural utveckling är mångfasetterad till sin natur. Många aktiviteter får plats under det ”rurala paraplyet”. Man nämner bl.a. förvaltning av landskapet, naturskydd, agroturism, ekologiskt lantbruk, direkt marknadsföring av produkter och ett allmänt gästvänligt förhållningssätt.

Landsbygdens attraktionskraft utgörs bl.a. av handlingar och produktionssätt som man kan framställa som mångsyssleri (van der Ploeg et al. 2000, s. 397). Mångsyssleri kan beskrivas som en form av kombinationssysselsättning där man bl.a. genom kapitalanvändning och överflyttning av ekonomiska resurser från urbana områden till den rurala ekonomin erhåller nya utkomstmöjligheter. Lokala socioekonomiska förhållanden profiterar av att besökare har möjlighet att ta del av och vistas i området, vilket medför ekonomisk förstärkning till den lokala ekonomin. Mångsyssleriet borde dock, anser de, ses som en integrerad del av landsbygdsutvecklingen och inte som ett försök att bevara landsbygden enligt historiska mått. En kombination av traditionellt jordbruk och andra aktiviteter inbegrips i dag i överlevnadsstrategier för många hushåll.

Landsbygdens resurser bör enligt van der Ploeg et al. omstruktureras och omarbetas. Man ser resurser som bl.a. land, arbetskraft, natur, nätverk, hantverkarkunskap och ”stad/land”-relationer som allt mer avlägsna landsbygdens primärnäringar. Det finns sålunda ett behov av

en förklaring till hur dessa resurser skapas och återskapas, hur det rurala obetydliga omvandlas till ett värde och hur det återkonstruerade resultatet skapar nya behov, perspektiv och intressen (van der Ploeg et al. 2000).

Ruralt kapital

Genom att landsbygdens ekonomiska bas i och med ett paradigmskifte övergått från en specialiserad livsmedelsproduktion till att i en allt större utsträckning utgöras av en tjänsteproducerande landsbygd, har även en ny benämning för landsbygdens ekonomiska grund och dess resurser uppkommit. När man beskriver tillgångar på landsbygden, vilka inte alltid varit självklara faktorer inom den gamla landsbygdsekonomin, talar man nu om ruralt kapital. Det rurala kapitalet är ett begrepp som i allt större utsträckning sammanfattas inom den akademiska diskursen men som inte, till skillnad från begreppet socialt kapital, ännu nått ut till allmänheten. Begreppet ruralt kapital har använts för att omformulera värdet på landsbygdens resurser genom etableringen av en landsbygd förankrad i en tjänsteekonomisk grundval. Den s.k. konsumtionslandsbygden inbegriper ett diversifierat tjänsteutbud med bl.a. olika former av rural turism som centrala delar av landsbygdens tjänsteutbud och dess ekonomi.

Begreppet "*countryside capital*", dvs. ruralt kapital, har i första hand utvecklats från Storbritannien och landsbygdsorganet Countryside Agency. Genom ett försök att sammanslå två policyprogram – "*the Land Management Initiative*" och "*Eat the View*" önskade man att turismföretagarna ekonomiskt skulle tjäna på lokala resurser. Det förstnämnda var ett program med målsättning att gynna hållbart ledarskap och det andra ett program för att uppmuntra landsbygdsföretag inom turismnäringen till att anknyta sig till den lokala ekonomin genom att sälja och använda lokalt producerade produkter. Denna nykonstruktion skulle således leda till att turismföretagarna ekonomiskt skulle tjäna på de lokala resurserna. Garrod beskriver den kombinerade målsättningen som användning och nyttjande av redan existerande rurala resurser (Garrod et al. 2006, s. 118):

[...] encouraging rural business to invest in building up their countryside capital [*från Land management programmet*] [...] persuading them to make better use of their existing countryside capital assets [*från Eat the View programmet*].

Enligt Garrod (Garrod et al. 2006) existerar det ingen enhetlig definition på vad ruralt kapital innebär. Det brittiska landsbygdsorganet definierar ruralt kapital som: *”the fabric of the countryside, its villages and its market towns”* vilket inte direkt deskriptivt kan överföras på den nordiska landsbygden. Avsaknaden av marknadsstäder och byar i anglosaxisk mening måste ersättas med någonting lokalt i vår kontext t.ex. med fiskelägen och landsbygdstätorter. Genom att sammanställa delarna Garrod et al. beskriver i detta ”landsbygdens lapptäcke” och de olika nivåerna av resurser, knyter man ihop det rurala kapitalet till en ny kapitalresurs.

Enligt det ekologiska ekonomipostulatet, vars målsättning är mänskligt välbefinnande genom en balanserad användning av naturliga, producerade och sociala resurser, behövs en balans mellan landsbygdens olika kapitaltillgångar (Andersson, Eklund och Lehtola 2009, s. 34). Man kan kortfattat beskriva den ekologiska ekonomins grundvalar som ett tvärvetenskapligt förhållningssätt med mål att uppnå en långsiktig hållbar ekologisk utveckling. Ett krav på denna ekonomiska syn på en hållbar ekonomisk bas är att politiker och näringsliv integrerar miljöfrågor i en holistisk samhällssyn och slutar behandla och uppfatta miljöfrågor som separata delområden. För att en hållbar utveckling skall möjliggöras bör den existerande kapitalresursen från en generation överlämnas till följande generation i lika bra tillstånd eller t.o.m. med bättre avkastning än vad den tidigare generationen överlätit. Här ses en klar likhet till Unescos världsarvstanke och bevarande och överlämnande av objekt till kommande generationer. Garrod et al. redogör för en situation som kan beskrivas som hållbar utveckling av landsbygdens resurser (Garrod et al. 2006, s. 118):

Since built resources are all derived ultimately from natural resource inputs, and because social and human resources are themselves dependent on a high-quality natural environment for their continued well-being, economic activity of all kinds depends ultimately on the maintenance of a sound natural capital base.

De huvudsakliga elementen som det rurala kapitalet beskriver utgörs enligt Garrod et al. huvudsakligen av 1) enheter skapade genom naturliga processer 2) uppbyggda objekt och 3) socialt konstruerade sammanhang (Garrod et al. 2006). Dessa framställs i tabell 1. Elementen

utgör en resursbas för många olika näringsgrenar och kan i sig ge upphov till konflikter. Turismindustrin är inte ensam om att använda det rurala kapitalet utan man blir tvungen att dela tillgångarna med bl.a. energiindustrin, jord- och skogsbruket samt hästnäringen. Det materiella landsbygdskapitalet, t.ex. byar och fiskelägen, utgör funktionella element för den rurala ekonomin medan de immateriella tillgångarna kan beskrivas som handlingar av vänligt bemötande och uppfattade mentala bilder av landsbygden.

Tabell 1. Inslag av ruralt kapital, tabell anpassad efter Garrod et al. (2006)

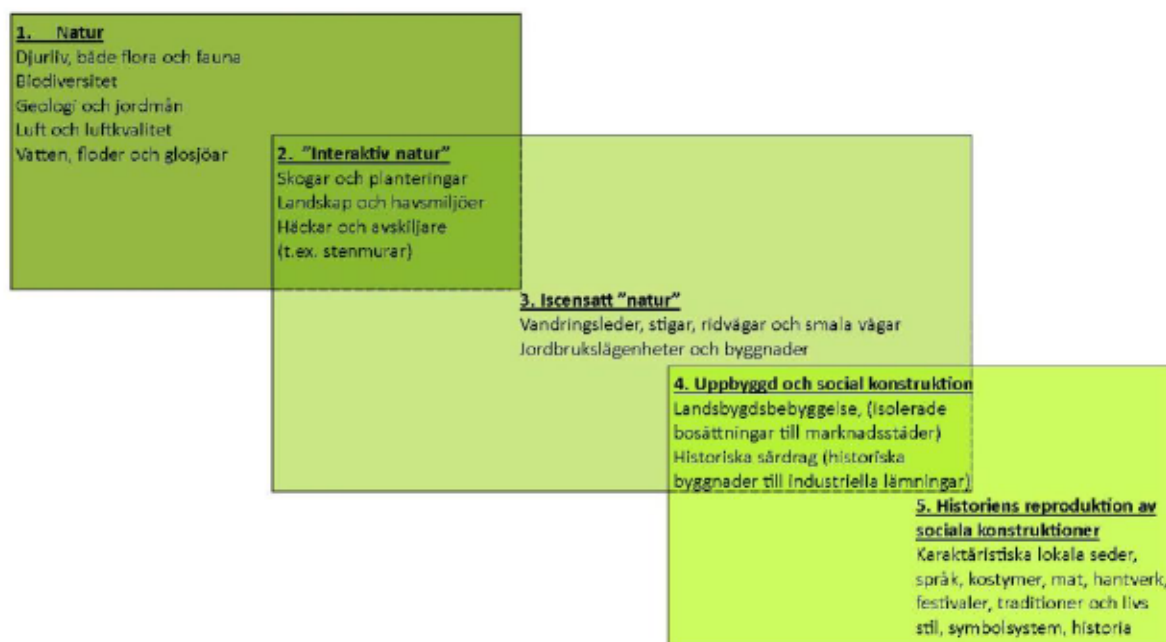
Landskap och havsmiljöer
Djurliv, både flora och fauna
Biodiversitet
Geologi och jordmån
Luft och luftkvalitet
Häckar och (fält) områdesavskiljare
Jordbrukslägenheter (byggnader)
Landsbygdsbebyggelse, från isolerade bosättningar till marknadsstäder
Historiska särdrag, från historiska byggnader till industriella lämningar
Leder, smala vägar, stigar och ridvägar
Vattendrag, floder, dammar och sjöar
Vatten och vattenkvalitet
Skogar och planteringar
Karaktäristiska lokala sedvänjor, språk, kostymer, mat, hantverk, festivaler, traditioner, livsstil

Representanter för näringar som utnyttjar det rurala kapitalet deltar även med investeringar i olika stor utsträckning, direkt eller indirekt, till det rurala kapitalet. Med direkt investering menar man ett förfarande där man utvecklar, t.ex. attraktioner, produkter och anläggningar vilka har ett samband till det rurala kapitalet. Direkt investering inom turismindustrin är enligt Garrod et al. bl.a. utveckling av ett utkikstorn, avgränsning av habitat för skyddandet av vilda djur och utveckling av cykelleder i skogslandskap (ibid.). De indirekta investeringarna i ruralt kapital beskrivs som satsningar i projekt och strategiska program vilka ger en positiv bild av det rurala kapitalet för bl.a. turismnäringen. Garrod et al. exemplifierar detta med bl.a. genomförande av program med målsättning att endast införskaffa lokal mat och dryck då man bygger upp turismprodukter, att göra inbetalningar till skyddsprogram och fonder vilka stöder naturvården samt marknadsföra en turismdestination på basis av de lokala särdragen.

En holistisk beskrivning av det rurala kapitalet innefattar såväl landsbygdens kapitaltillgång (*countryside capital asset*) samt en bredare ekonomisk definition av resurser för

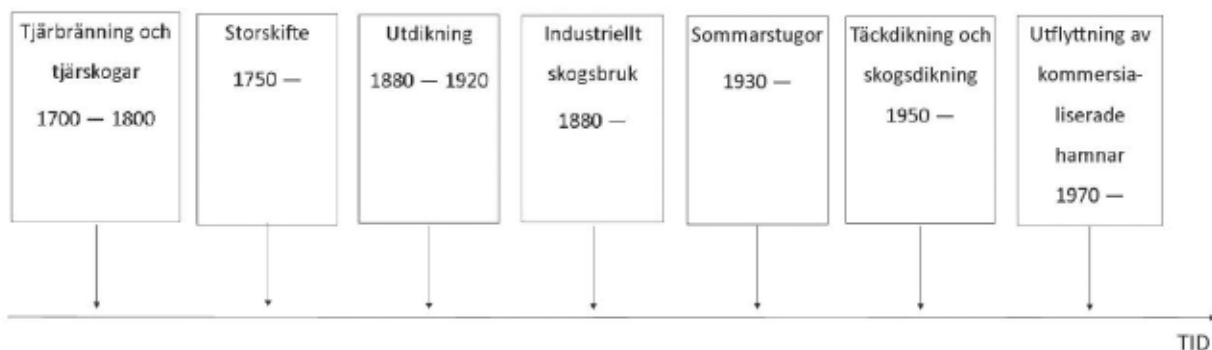
landsbygdsturism som t.ex. byggnader, material och utrustning, infrastruktur, arbetskraft, kunskap samt färdighet. Det senare begreppet beskriver faktorer som turismindustrin tar del av och som utgör delar av den slutliga produkten. Dessa resurser anses ha ett värde baserat på de kostnader de skapat och vilka kan ses i produktens slutliga pris, dvs. kostnaderna blir tydliga enheter i den slutliga turismprodukten. En stor del av dessa ekonomiska resurser är även del av det rurala kapitalet. Både direkt och indirekt användning av det rurala kapitalet synliggörs i Garrod et al. definition av begreppet. Många direkta komponenter, som t.ex. delar av landskap bidrar till den turistiska upplevelsen, men även indirekta komponenter är väsentliga för att skapa en turistisk helhetsbild. Garrod et al. delar på begreppet ruralt kapital och ger det en materiell och en immateriell betydelse. Det materiella landsbygdskapitalet, t.ex. byar och fiskelägen, utgör funktionella element för den rurala ekonomin medan de immateriella tillgångarna kan beskrivas som handlingar av vänligt bemötande och uppfattade mentala bilder av landsbygden.

Garrod beskriver det rurala kapitalet som tre separata enheter (natur, uppbyggda och sociala konstruktioner), medan jag valt att gruppera det i en femgradig skala enligt 1) natur 2) ”interaktiv natur”, en s.k. historisk skapad omgivning 3) iscensatt natur 4) uppbyggda och socialt skapade sammanhang samt 5) sociala konstruktioner, se figur 2.

Figur 2. Det rurala kapitalet indelat i fem komponenter.

Orsaken till min uppdelning är att landskap inte alltid utgörs av naturligt skapade omgivningar utan kan vara konstruerade. Områden man vanligtvis ser som givna historiska landskap kan vara resultatet av tidigare aktiviteter och historisk påverkan (Schama 1995). Det som man utgår från att är naturliga element i en landhöjningsskärgård utgörs bl.a. av konstruerade och uppbyggda element som hamnar, färleder och landstigningsplatser. Figur 3 presenterar händelser som påverkat det naturliga landskapet i Österbotten under de senaste 300 åren.

Figur 3. Exempel på interventioner utförda i den österbottniska naturen.

Bilden av det konstruerade blir mer eller mindre naturligt och därför ser jag det viktigt att tillföra de två mellangrupperingarna som en förstärkning av definitionen i Garrod et al. Det rurala kapitalet innehåller både traditionellt kapital som natur och historiska särdrag men även nytt immateriellt kapital som sedvänjor, traditioner och festivaler. Mellan det naturliga, uppbyggda och sociala kapitalet pågår en återskapande process som möjliggör en kontinuerlig kapitalomvandling. Landsbygden konstrueras och omkonstrueras kontinuerligt utgående från detta kapital.

Turismnäringen beskriver Garrod et al. som en ekonomisk aktivitet som återkonstruerar det turistiska ”råmaterialet” till färdiga produkter som sedan säljs till konsumenterna, en aktivitet förekommande huvudsakligen i regioner där den primära ekonomiska aktiviteten är jordbruk. Jordbruks- och turismresurserna hålls separerade även om viss infrastruktur och visst kapital används i växelverkan dem emellan.

De faktorer vilka förknippas till den rurala turismen, är dock inte de enda impulsgivarna för hur näringen utvecklas och möjliggörs inom en rural kontext. Garrod et al. nämner bl.a. riklig tillgång på information, hög standard på service och kundbetjäning som avgörande för turismekonomins överlevnad. Turismnäringen har inte alltid tagit till sig det rurala kapitalet som en resurs, men Garrod et al. poängterar att alla komponenter är viktiga element i turismproduktionen. De nämmer tre huvudsakliga fördelar med att beskriva landsbygdens brokighet genom användning av det rurala kapitalet inom turismnäringen. För det första nämner man landsbygdens utslagsgivande bidrag till en turistisk värdekedja, dvs. hur man kan avgöra kvaliteten av produkten genom att definiera kvaliteten av den rurala omgivningen den är infattad i (Garrod et al., s. 119):

[...] can be thought of as essential components of the asset base of rural tourism business. This implies that the quality of the rural tourism experience depends on the quality of the countryside capital that supports it.

För det andra berör man hållbarhetsaspekten mellan landsbygd och turismnäring, eftersom slutproduktens kvalitet beror på det rurala kapitalets dito. Med en nedåtgående trend i investeringar och upprätthållandet av ruralt kapital sjunker även den framtida turismnäringens möjligheter att utveckla goda turismprodukter. Slutligen omnämns det faktum att dåligt förvaltad ruralt kapital inte medför en hållbar utveckling varken för ekonomin, miljön eller för rurala omgivningar (Garrod et al. 2006). Institutioner som investerar i ruralt kapital är en mycket diversifierad ansamling aktörer. Det rör sig om offentliga, privata och frivilliga organisationer som inte nödvändigtvis utför och handhar turism inom sitt verksamhetsområde. Offentliga aktörer ser investeringar i rural kapital utmynna i bl.a. en allmän hållbar landsbygdsutveckling och en möjlighet att erbjuda lokala rekreativsmöjligheter medan privata aktörer ser investeringarna som bl.a. en möjlighet till nedsatta ingångspriser på marknaden och tänkbart marknadsföringsförspång (ibid.).

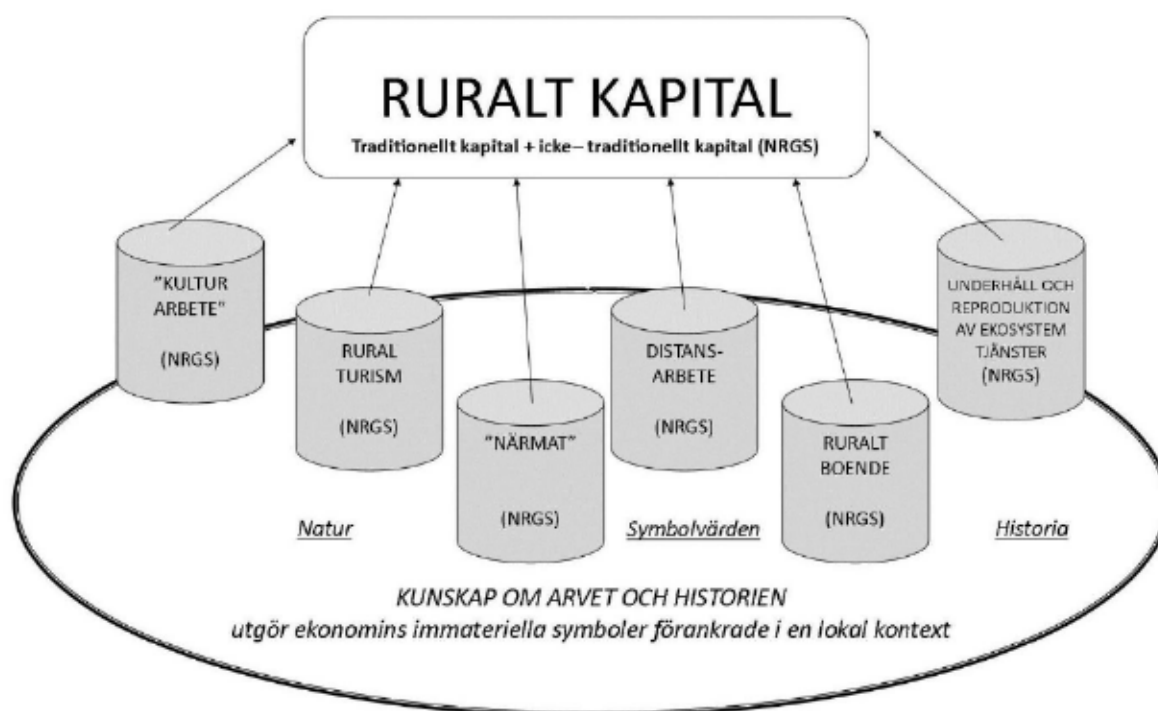
New rural goods and services (NRGS)

Genom att operationalisera och konkretisera konsumtionslandsbygden och utnyttjandet av dess rurala kapital framkommer ett omdanande sätt att se på den ekonomiska bas

landsbygdens utkomstmöjligheter bygger på. De normala ekonomiska aktiviteterna med aktörer som t.ex. entreprenörer, service samt tjänsteproducenter har fått ett tillägg i icke normala företagsmiljöer. Denna typ av tjänsteekonomiskt nyttjande, som i viss mån bl.a. saknar infrastruktur samt human kapital i form av utbildad arbetskraft, utgör ett nytillskott på landsbygden.

NRGS har skapats och formulerats genom samhällliga stödfunktioner. Enligt Andersson et al. (2009, s. 35) är tesen om konsumtionslandsbygden grundläggande för att förklara vad NRGS innebär för glesbygden.

Exemplifierat i figur 4 utgörs det rurala kapitalet, och då även den nya landbygdsekonomin, av traditionellt ruralt kapital och icke-traditionellt ruralt kapital t.ex. kulturellt arbete, landsbygdsturism, närmat, distansarbete, ruralt boende samt underhåll och reproduktion av ekosystemtjänster. Den lokala förankringen utgör en synnerligen viktig grund för NRGS i form av bl.a. det symbolvärde de framställer samt den historiska förankringen som förmedlas mellan generationer.

Figur 4. Ruralt kapital exemplifierat genom "New Rural Goods and Services".

Rural turism

Turismen är en av världens för tillfället mest expansiva näringar (WTO 2010; Saarinen 2006). Detta fenomen är en mångfasetterad kraft som inverkar bl.a. på ekonomier, sociala sammanhang, miljön, politik och kultur. Genom landsbygdens omvandling och det rurala kapitalets synliggörande blir turismnäringens tillväxt en viktig källa för sysselsättning inom rurala områden. Begreppet "rural" är i sig svårt att avgränsa, och rurala områden, dvs. landsbygden, definieras varierande inom olika kontexter (Westholm 2008). Detta medför att det är en utmaning att förstå konceptet "rural turism", eftersom det inom vetenskaplig forskning förekommer en begreppsförvirring mellan olika diskurser. Företeelsen framställs bl.a. som agroturism, naturturism, naturbaserad turism, ekologisk turism och landsbygdsturism. Det som utgör sammanblandningen av dess begrepp är hur turism i rurala områden operationaliseras inom olika spatiala avgränsningar, t.ex. regionalt, nationellt eller globalt. Både utbud och efterfrågan varierar t.ex. mellan landsbygdsturism i Finland och andra delar av världen. I Finland består utbudet främst av stuguthyrning samt natur- och vildmarksupplevelser, medan besök, logi och medverkan i lantbruksaktiviteter på gårdar utgör ett viktigt inslag i t.ex. Italien. Storbritanniens utbredda "heritage"-turism samt Irlands välkända "Bed and Breakfast"-koncept. Dessa kan inte jämföras med någon form av rural turism i Norden, där syftet med turistiskt definierade besök på landsbygden grundas i bl.a. en önskan om besök i hälsosamma miljöer, terapiupplevelser genom interaktion med naturen samt kultur-, upplevelse- och kunskapsturism.

Att det föreligger en växelverkan mellan företeelserna "turism" och "rural omgivning" är enligt Crouch självklart. Han anser att det förekommer en processuell växelverkan mellan dessa två begrepp genom den ökande varufieringen inom turismen av rurala områden och turismindustrins ökande kommersiella inramning av ruraliteten (Crouch 2006, s. 355). Lane anser även han att en koppling mellan dessa koncept föreligger och definierar landsbygdsturism som turism som är lokaliserad inom rurala områden, till sin karaktär funktionellt rural och i skala både rural och traditionell (Lane 1994). George et al. nämner fyra centrala områden som påverkar den rurala landsbygdsutvecklingen. Dessa är turismens globala förankring, landsbygdens kulturella förändring och hur man kan varufiera rurala

områden, aktörernas självständiga turismplanering samt den rurala attraktionskraften (George, Mair and Reid 2009).

Landsbygdsturism har blivit ett viktigt verktyg för rural utveckling (Kauppila, Saarinen och Leinonen 2009; McClincey and Carmichael 2010; Andersson och Lehtola 2002). Naturskyddsområden är viktiga resurser för landsbygdsturismen och forskare är överens om att naturskyddet bidrar till regional utveckling i global skala (Butler et al. 1998; Sharpley & Telfer 2003). Olofsson och Müller samt Lane, tillsammans med andra sakkunniga, ser på turismnäringen som potentiella lösningar för landsbygdsutvecklingen. De påpekar att skyddad natur är en viktig resurs för turismen speciellt i perifera områden (Lane 1994; Olofsson och Müller 2005). Hållbar landsbygdsturism ses av Garrod et al. som en viktig del av landsbygdens utveckling (Garrod et al. 2006).

Turismens ökande betydelse inom rurala områden och för den lokala ekonomin är i dag viktig och turismnäringen utgör en maktfaktor som representerar aktörer för produktion av tjänster (Crouch 2006, s. 355). Begreppet konsumtion beskriver Miller i Crouch (ibid., s. 359) som:

[...] a reflexive process of making sense of things in the act of consumption that extends significantly beyond the act of purchase.

Konsumenten glöms ofta bort i beskrivning av den rurala turismen och dess uppbyggnad. Crouch poängterar dock att det just är konsumenten som blir "the significant actor", den som skapar och ger det rurala en betydelse. Man bör dock enligt Crouch analysera praktiska turismaktiviteter för att klargöra hur besökarna återger den rurala kontext inom vilken aktivitet försiggår (ibid., 362ff.):

The individual as tourist can no longer be adequately understood as 'other', but as a significant actor in the process of making the rural and as a producer of rurality.

Han menar att det föreligger en åtskillnad mellan varufiering av spatiala enheter, nya rurala bilder, metaforer vilka härstammar från det rurala och hur det rurala blir omarbetat inom kultur, genom nya produkter, marknadsföring och praktiskt handlande (Crouch 2006, s. 356).

In terms of rurality, the tourist, the individual as visitor, plays an active role in its constitution as meaning, knowledge, value. For the tourist rurality is constituted in the process of encounter (Crouch 2006, s. 361).

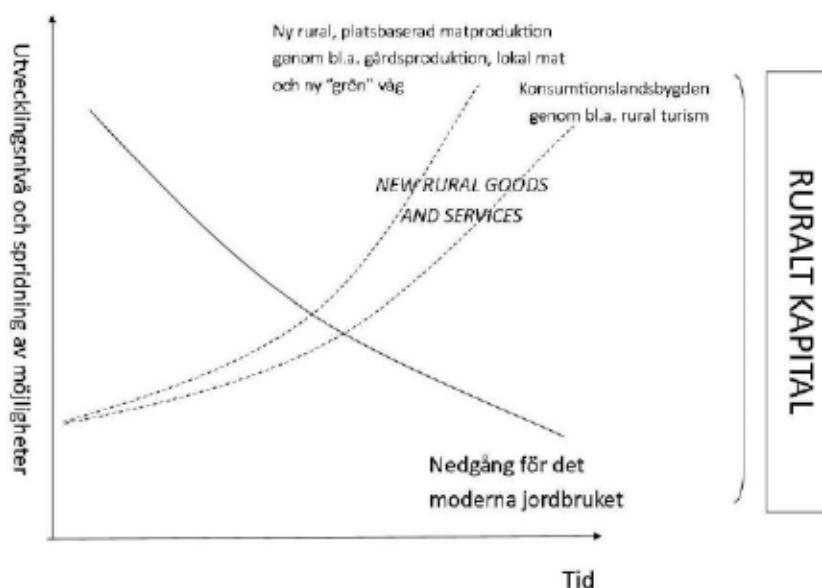
Konsumtionens och konsumentens betydelse inom rurala områden får en stor betydelse för helhetsbeskrivningen av rural turism. Enligt Crouch består konsumtionen av det rurala i en förståelse för det mångfasetterade (Crouch 2006, s. 359):

[...] the 'making sense' of objects, artefacts, spaces, that extend further beyond the market commodified – the rural incompletely understood as framed in commodification.

Turismens förhållande till diskussioner kring hållbarhetsbegreppet beskrivs i kapitel 5.

Summering

Inspirerad av van der Ploeg et al. (van der Ploeg et al. 2000, s. 405) sammanfattar jag det teoretiska kapitlets centrala begrepp i figur 5. Den postmodernistiska landsbygdsutvecklingen medför en högre nivå av utveckling för NRGS samtidigt som den utgör en grund för ett större antal valmöjligheter. Det rurala kapitalet kan indelas i både jordbrukets traditionella kapital och det nya icke-traditionella uppkomna rurala kapitalet. Å ena sidan kan man se en tendens mot en ny grön våg där platsförankrad mat och lokalproduktion ses inträda på den rurala marknaden. Å andra sidan håller rural turism, i vilken form man än definierar begreppet, att bli allmänt förekommande i rurala kontexter oberoende var i världen man befinner sig.

Figur 5. Det rurala kapitalet, figur anpassad efter van der Ploeg et al. (2000).

3 Material och metod

Avhandlingen bygger på tre slag av empiriskt material: 1) enkät, 2) intervjuer med världsarvets nyckelpersoner i Kvarkens skärgård och 3) tidigare forskning.

Enkäten

Enkäten, som är en utredning beställd av Kvarkenrådet, utgör en del av det empiriska materialet i min licentiatavhandling. Arbetet påbörjades i december 2009, avslutades i december 2010 och utfördes inom Kvarkenrådets gränsregionala VIS 63° N-projekt. Sammanlagt skickades 57 elektroniska och tre tryckta frågeformulär ut till personer engagerade i världsarvets utveckling i Österbotten. Svarsprocenten var 68 procent, vilket får anses ge ett relativt högt förklaringsvärde och resultatet presenteras i rapporten *"Världsarv i samverkan? Förvaltningsutredning 2010. Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård"* som publicerats i publikationsserien *"Forskningsrapporter i demografi och landsbygdsforskning"* i december 2010 (Svels 2010).

Målet med förvaltningsrapporten var att den skulle utgöra ett arbetsunderlag för samverkan och gränsregionalt arbete men även utgöra basmaterial för arbetet med att utveckla världsarven i de båda länderna. Det är första gången man ur ett bredare samhällsvetenskapligt perspektiv undersökt olika världsarvsaktörers samhällsrelaterade åsikter i Höga Kusten/Kvarkens skärgård samt deras tankar om världsarvets framtid och dess utvecklingspotential. Syftet med rapporten var att hitta en gemensam plattform för världsarvsaktörerna i Finland och Sverige, den gemensamma förvaltningen av världsarvet samt dess utveckling. Ett utvärderingsuppdrag från Forststyrelsen Österbottens naturtjänster integrerades i enkätundersökningen på begäran av parkchef Kari Hallantie (Forststyrelsen Österbottens naturtjänster).

Den ursprungliga tanken var att jämföra förvaltningsplanerna för världsarven Höga Kusten och Kvarkens skärgård. Eftersom någon egentlig förvaltningsplan ännu inte fanns i Höga

Kusten ändrades utredningens mål så att den primärt handlade om att få fram uppgifter om hur centrala aktörer såg på utvecklingen av världsarvens framtid i Sverige och Finland. Den nya målsättningen blev att genom en enkätundersökning samt intervjuer konkretisera förvaltningsbilden samt erhålla en kvalitativ dagslägesanalys av förvaltning och utvecklingsperspektiv i världsarven Höga Kusten och Kvarkens skärgård.

Projektets finansiärer var Österbottens förbund, Malax kommun, Korsnäs kommun, Vasa stad, Örnsköldsviks kommun, Kramfors kommun, Länsstyrelsen i Västernorrland samt Kvarkenrådet. Att hitta en gemensam beskrivning av ordet *förvaltning* i enkäten var en utmaning. Trots att förvaltningstraditionen i Finland och Sverige har en gemensam historisk grund kan man märka att ordet förvaltning kan ges olika innebörd. I förvaltningsenkäten beskrivs begreppet som *styrning, administration och utveckling* av världsarvsområdet.

I min licentiatavhandling använder jag endast vissa delar av det empiriska materialet som insamlats i ovannämnda enkät. De frågor jag koncentrerar mig på relaterar till frågor i anslutning i första hand till turism och landsbygdsutveckling i Österbotten och särskilt till Kvarkens skärgård.

Enkäten presenteras i sin helhet i bilaga 5, och i licentiatavhandlingen använder jag mig av följande frågor: **36** "I vilken grad anser du att världsarvet Kvarkens skärgård i dag utgör en turistdestination?", **37** "Anser du att arbetet med att utveckla världsarvet Kvarkens skärgård i ett turistiskt hänseende borde inbegripas i förvaltningsuppdraget?", **38_1** "Ange åtgärder som kunde bidra till att världsarvet Kvarkens skärgård utvecklas som destination för turism", **39** "Vilken instans anser du skall utföra följande uppgifter inom världsarvet Kvarkens skärgård? Informera allmänheten om världsarvet Kvarkens skärgård", **40** "Vilken instans anser du skall utföra följande uppgifter inom världsarvet Kvarkens skärgård? Ansvara för marknadsföring av världsarvet som turistdestination", **41** "Vilka åtgärder borde man vidta för att synliggöra världsarvsfrågor i media?", **42** "Behövs utbildning av certifierade världsarvs guider?", **42_2** "Vem/vilken instans borde ansvara för utbildningen av certifierade världsarvs guider?", **45_3** "Var ser du världsarvet Kvarkens skärgård i följande alternativ i dag och om 10 år? "Fabrik för produktion av aktiviteter", "hembygdens nyttjande", "museum för fjärrstyrd produktion" eller "hembygdens avnjutande"?

Enkätundersökningen genomfördes i Österbotten (Kvarkens skärgård) under tiden 5.3–9.4.2010 i Kvarkens skärgård med förlängning till 11.4.2010. Två påminnelser skickades ut per e-post om förlängning av svarstiden. Enkäten skickades ut till 60 personer i Finland, av vilka 15 var kvinnor och 26 män. Frågeformuläret skickades ut elektroniskt. Tre respondenter önskade pappersformat vilket kunde tillmötesgå. De finländska respondenterna presenteras i bilaga 5 och enkäten samt följebrevet finns bifogade som bilaga 6 och bilaga 7. Alla elektroniska svar kunde bearbetas medan endast en av de tre pappersenkäterna returnerades.

Enkäten utarbetades och analyserades i SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*), ett statistikprogram för behandling av samhällsvetenskapligt datamaterial. Stor vikt lades på själva konstruktionen av enkäten. För att underlätta analysen samt för att ge en lingvistisk förståelse både i Finland och i Sverige fokuserades på formuleringar och utformning av frågorna.

Enkäten var uppbyggd kring följande forskningsteman: världsarvsförvaltning, praktiskt arbete, destinationsutveckling (turism), värdegrund, enastående universellt värde (*OUV*), finansiering samt synpunkter på det gemensamma världsarvet. Majoriteten av svarsalternativen var slutna, men varje tema avslutades med en öppen fråga relaterad till det aktuella temat. I slutet av enkäten gavs ett öppet alternativ för allmänna kommentarer och man fick även lämna sitt namn ifall man så önskade och delta i en utlottning av en middag för två personer vid Björkö Wårdshus. Elva personer uppgav sitt namn och deltog i utlottning.

Enkäten riktades till en på förhand utvald grupp av personer som i olika roller deltagit i arbetet med att etablera och utveckla världsarvet i Österbotten. De utvalda i Österbotten tillhörde de formella världsarvsgrupperingarna, dvs. världsarvsdelegationen för Kvarkens skärgård samt arbetsgrupperna för marknadsföring, markanvändning samt den f.d. gruppen för information, service och infrastruktur. Alla personer i världsarvsdelegationen, dvs. både ordinarie medlemmar och suppleanter inkluderades. Från arbetsgrupperna valdes gruppernas ordförande ut samt ett slumpmässigt antal gruppmedlemmar för att matcha antalet deltagare i den svenska undersökningen.

Det låga bortfallet samt en god täckning av nyckelpersoner som aktivt deltar i världsarvsarbetet bidrar till en hög tillförlitlighet.

Intervjuer

Inom VIS 63° N-projektet intervjuade jag 13 nyckelaktörer som i olika roller varit med om att utveckla världsarvet i Kvarken. Målet med undersökningen var att få en helhetsbild av förvaltningssituationen, och sålunda kompletterade intervjuerna uppgifter som insamlats i enkätundersökningen. Intervjuerna utfördes under perioden 10.11.2009–16.11.2010.

De intervjuade personerna representerade tre förvaltningsnivåer; nationell, regional och kommunal nivå. Därtill fanns en grupp, de s.k. förvaltarna, som var anställda i världsarvets officiella organisation. De intervjuade personernas position framgår av bilaga 9.

Frågorna baserades på en flexibel intervjuguide, som presenteras i bilaga 8. Intervjuguiden uppbyggdes kring centrala forskningsfrågor, medan tilläggsfrågor uppgjordes under intervjugång. Frågorna var grupperade i tre huvudkategorier: en historisk tillbakablick, nuläge och framtid. För att få en god validitet hade ett antal personer med kunskap om världsarvet och dess förvaltning testat frågorna på förhand. Trots en tydlig frågeguide var det inte möjligt i alla intervjuer att gå igenom samtliga frågor i detalj beroende på att en begränsad tid avsatts för intervjun. I några fall hade de intervjuade inte erfarenhet av eller kunskap om samtliga frågor listade i intervjuguiden. Alla förutom en person intervjuades på sina arbetsplatser. Intervjuerna skedde inom alla fem världsarvskommuner, vid Österbottens förbund, Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, NTM SÖ, Åbo Akademi i Vasa och miljöministeriet i Helsingfors. Intervjuernas längd varierar från en till något över två timmar. Samtliga intervjuer bandades och har arkiverats i Åbo Akademis databas i Vasa för att bereda kommande forskare möjlighet att ta del av inspelningarna.

På den nationella nivån berörde frågorna bl.a. ansökningsprocessen, den vetenskapliga legitimeringen och värdegrunden, kopplingen till Unesco, marknadsföring och utbildning samt det gemensamma världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård. Strategi och vision, värdegrund, förvaltning, framtida utveckling samt gemensamma världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård var huvudpunkter för frågor till representanter för den regionala nivån. Separat till förvaltaren ställdes frågor som berörde bl.a. konstruktionsprocessen, världsarvets nuvarande struktur, framtid och det gemensamma världsarvet Höga

Kusten/Kvarkens skärgård. Strategi och vision, världsarvsfrågor inom den kommunala organisationen, regional utveckling, framtid och det gemensamma världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård var huvudpunkterna för den kommunala intervjuguiden. I avhandlingen har jag särskilt använt mig av frågor och svar som berör synen på världsarvet i relation till lokal och regional utveckling.

I avhandlingen har jag också använt mig av intervjuerna med kommunala representanter för att få en klarare bild av kommunernas syn på världsarvets utveckling. Detta beskrivs i kapitel 5.2. Jag refererar dock i den allmänna analysen tillbaka till intervjuer med respondenter både från nationell och från regional nivå.

Alla intervjuer transkriberades. Materialet var relativt lätt att bearbeta eftersom intervjuerna i de flesta fall utförts under lugna förhållanden och resulterat i god ljudupptagning.

Tidigare forskning

I licentiatavhandlingen har jag använt mig av resultat från tidigare forskning i ämnet samt av dokumentanalys. Viktiga dokument har varit rapporter och dokument utgivna av Unesco eller till Unesco kopplade underorganisationer. Även dokument publicerade av myndigheter, regionala organisationer samt andra intressenter ingår i det empiriska materialet. Dessutom refererar jag till resultat, intervjuer samt tidningsartiklar (bilaga 3) tidigare analyserade i min pro gradu-avhandling *Kvarkens skärgård – ett socialt skapat rum* (Svels 2008). Dokumenten analyserades kvalitativt och utgör en integrerad del av tolkningen.

Etiska överväganden

Personerna som svarade på enkäten hade omsorgsfullt informerats om avsikten och användningen av enkätens resultat. De intervjuade personerna var likaså väl insatta i avsikten med undersökningen och hur resultaten skulle användas som en bakgrund till utvecklingen av världsarvet. Av denna orsak finns både de intervjuade personernas och enkätrespondenternas namn i bilaga 8 och 9.

Tillförlitlighet

Svarsprocenten i enkäten, 68 procent, var mycket god vilket betyder att svaren väl representerar den utvalda gruppen. Beträffande intervjuerna kunde samtliga tilltänkta personer nås, vilket likaså ger en god grund för avhandlingens slutsatser.

4 Den österbottniska utvecklingsstrategin

4.1 Strategi för landskapet

Hur det österbottniska landskapet kommer att utvecklas i framtiden går endast att mentalt iscensätta. Det finns inte några garantier för en eller annan bestämd utvecklingslinje. Landskapsplanen för Österbotten, som godkändes 21.12.2010 av miljöministeriet bidrar med ett förslag till framtidsvision för hur regionen kan se ut om 20 år. Enligt markanvändnings- och bygglagen (framledes MBL) bör varje landskapsförbund uppgöra en landskapsöversikt som utgör en långsiktig strategisk plan för landskapets utvecklingsarbete. Den aktuella planen för landskapet Österbotten är framtagen för tre regioner: Vasaregionen och Kyrolandet, Jakobstadsregionen samt Sydösterbotten. Utarbetningen av planen har gjorts genom inverkan av MBL som styr områdesanvändning och som ligger nära i förbindelse till utveckling av områden och regioner. MBL ersatte år 2000 regionplanesystemet med översiktliga landskapsplaner vilka till sin uppbyggnad är kartografiska, dvs. de presenteras i form av en översiktskarta. Landskapsplanen innehåller även skriftliga beskrivningar över de områden planen presenterar, t.ex. genom beskrivningar av planens mål, motiveringar för utvecklingslösningar och konsekvensbedömningar. I landskapsöversikten för Österbotten som är gällande t.o.m. 2020 är visionen "Två språk, ett mål" samt "Vårt Österbotten lever, växer och utvecklas främsta bland landskapen. Vi kombinerar delaktighet konkurrenskraft, hållbar utveckling" (Österbottens landskapsplan 2008, s. 56). Målsättningen "hållbar utveckling" har en framträdande roll för regionen och det understryks såväl i Österbottens landskapsplan som i landskapsöversikten att den långsiktiga planen är en viktig byggsten för att uppnå hållbar utveckling i landskapet. Området världsarvet Kvarkens skärgård upptas i planen som ett markanvändningsområde.

I inledningen nämns att målet med planen är att "[...] skapa förutsättningar för en bra livsmiljö och främja en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling i Österbotten". Man sätter ramarna för "utveckling av region- och samhällsstruktur" samt "säkerställer de största behoven av naturskydd, kulturmiljö och rekreation" (ibid., s. 4). I landskapsplanen beskrivs landskapet som en välmående region med ett mångsidigt näringsliv, stabila sektorer

som t.ex. industri, jordbruk och utbildning samt regionalt lägre arbetslöshetsgrad än i resten av landet. Man anger att *"nativiteten är högre än medeltalet i landet och befolkningen i Österbotten är friskare, nöjdare och lever längre än Finlands befolkning i genomsnitt"* (Österbottens landskapsplan 2008, s. 9). Enligt denna beskrivning kan man anta att de ca 180 000 österbottningarna och regionen mår bra. Dock anges i de prognoser planen baseras på, att befolkningsutvecklingen på glesbygden i de tre österbottniska delområdena kommer fram till 2030 att minska. Framtiden antas medföra en koncentration av invånarna till de decentraliserade tätorterna, men Vasaregionen antas dock ha en positiv befolkningsutveckling fram till 2030.

I redogörelsen för österbottningarnas utkomstmöjligheter anges i planen att 8 procent av arbetskraften har sin utkomst från jord- och skogsbruk samt fiske. Den ekologiska odlingen, ligger sin småskalighet till trots, nationellt på en högt utvecklad nivå i Österbotten. Här brukades år 2004 ca 8 procent av åkerarealen ekologiskt (ibid., s. 26). Hälften av arbetskraften i Österbotten är sysselsatt inom servicenäringen. Enligt landskapsplanen är det främst Kvarkens reguljära båttrafik, flygtrafik, riksväg 8 samt småbåtstrafik som medför positivt inflytande på servicenäringen. Utnämningen av världsarvet Kvarkens skärgård omnämns bl.a. som impulsgivare för småbåtstrafiken.

Mångdimensionella kultur- och naturmiljöer bidrar till att Österbotten i dag kan erbjuda fina möjligheter till fritidssysselsättning och utgör god grund för kultur- och naturturism. Landskapsplanen poängterar att *"en bra miljö och naturresurser är viktiga med tanke på landskapets konkurrenskraft och befolkningens välbefinnande [där en] sund, trygg, lugn och naturnära livsmiljö"* har en stor betydelse för livskvaliteten (ibid., s. 38). Världsarvsområdets värdekriterium, dvs. landhöjningen, spelar en stor roll för hur kulturmiljöer formats regionalt.

I planen anges att landsbygdens allmänna omvandling, det tidigare i avhandlingen omnämnda paradigmskiftet, har haft en inverkan såväl på landskapet som på naturens mångfald på landsbygden. Jordbrukets konventionella inverkan har format stereotypa landskapsbilder, och traditionella landskap i Österbotten hotas av att gå förlorade. En utmaning blir att vårda och värna om dessa vårdbiotoper som utmärker landskapet, t.ex. ängar, hagmarker och skogsbeten. Enligt min mening är detta ett bra exempel på ruralt kapital och en viktig del av landskapsbilden i Kvarkensskärgården. En viktig del i landskapsvården utgörs av att hålla

landskapet öppet. Besökarna förväntar sig generellt öppenhet, dvs. ett öppet och överskådligt skärgårdslandskap, eftersom man utan insyn i vetenskapen om geologi inte kan identifiera de geologiska formationerna som gett området dess världsarvsstatus. Helt fysiskt håller världsarvet på att växa igen, och genom att inte vårda och hålla sig med betesdjur, som t.ex. får, getter och high land-boskap, kommer detta att ske.

En av målsättningarna för landskapets utveckling på landsbygden är stöd till rurala områden utgående från deras förutsättningar. För att en ekonomisk utveckling skall ske på landsbygden krävs, enligt planen, att man tryggar landskapsmässigt känsliga och biologiskt värdefulla helheter. Man önskar stöda en balanserad regionstruktur, främja utveckling av överkommunala planeringsprinciper samt arbeta för en hållbar användning av å- och älvdalarna där jordbrukets nuvarande omfattning skall kunna säkerställas. Man poängterar åter målet med en hållbar utveckling på landsbygden samt tryggandet av naturens resurser, möjligheter att styra naturens mångfald, en mångsidigare livsmiljö och människors lokalmiljöer som positiva faktorer.

Gällande kommande utmaningar för turism och rekreation i Österbotten lägger landskapsplanen stor vikt vid rekreationsområden och vandringsleder, där natur- och kulturmiljöer blir centrala inslag som anses ha en central plats inom samhällsservicen. Planen visar att zoneringsplanering är ett viktigt planeringsinstrument för att få större helheter för rekreation, och man ser ett starkt behov av att styra besöksströmmarna inom skärgården på grund av att skärgårdens natur karaktäriseras som känslig.

I landskapsplanen poängteras att rekreation, skydd och turism i högre grad bör sammanfogas till en helhet, eftersom aktiviteterna verkar vara beroende av och påverkar varandra. Man framhäver att (Österbottens landskapsplan 2008, s. 40):

[...] förutsättningarna för rekreation och turism är exceptionellt goda i landskapet. Kusten skärgården, åar, kulturmiljöer till lands och sjöss, i stad och på landsbygden, ett tätt vägnät och fornlämningar bildar en rik mosaik som kan utnyttjas i landskapsplanen som rekreations- och turismområden eller som objekt.

Världsarvsområdet Kvarkens skärgård tas alltså upp som ett exempel på områden där rekreation, skydd och turism i framtiden bör utvecklas tillsammans med lokalbefolkning och deras livsvillkor. Uppräkningen avspeglar Garrods et al. beskrivning av ruralt kapital (Garrod et al. 2006). En sammanslagning av naturskydd och turismutveckling har dock visat sig vara

en svår ekvation för förvaltarna att utföra och utgör enligt min mening en stor utmaning för dem.

I bilagan "Konsekvensbedömning", som är en redogörelse för konsekvenser av beteckningar och områdenas särdrag, presenterar man på vilket sätt objekt på Unescos världsarvslista påverkar sju tematiska områdesindelningar (Österbottens landskapsplan 2008 bilaga 8, s. 50). Dessa kan alla, förutom omgivningen "stadsbild", i punkt 5, karaktäriseras som ruralt kapital enligt Garrod (Garrod et al. 2006)

1. Människors levnadsförhållanden och livsmiljön
2. Jord- och berggrund, vatten och klimat
3. Naturens mångfald och naturresurser
4. Region- och samhällsstruktur, samhälls- och energiekonomi samt trafik
5. Stadsbild, det fysiska landskapet, kulturarv och den byggda miljön
6. Ekonomi och näringar
7. Natura 2000-områden

Världsarvsstatus skulle enligt konsekvensbedömningen ge upphov till livskraftigare byar och förstärka invånarnas lokala identitet. Som positivt ses att världsarvets värden antas berika livsmiljöerna även i framtiden och utnämningen ses som ett lyft för den regionala profilen. Enligt bedömningen kan man genom utnämningen på ett bättre sätt än tidigare presentera naturens mångfald, och man har möjlighet att både regionalt och globalt förbättra allmänhetens kunskap om områdets naturförhållanden. Landskapsplanen går enligt min mening i viss mån tillbaka till den ursprungliga legitimeringen av världsarvet, dvs. till en syn som ställer de biologiska värdena i centrum. Det är förvånande att man inte nämner geologin som värdegrund för området. Detta visar på en splittrat syn mellan förvaltarna och övriga regionala aktörer om hur området kan definieras.

Unescos utnämning av Kvarkens skärgård till världsarv säkerställer, enligt konsekvensbedömningen, de geologiska särdragen och möjliggör dess bevarande. För markområden kan enligt planen dock negativa följder uppkomma genom påfrestning, ifall besökstillströmningen inte styrs till markerade leder och rekreationsobjekt. Jag tolkar detta som att man här uppvisar en regional önskan om att styra turismströmmen till vissa utvisade platser. Världsarvets utbredning möjliggör dock besök i skärgården inom ramen för allemansrätten, vilket gör besöken svåra att styra. Det är naturligtvis inte fråga om en stor mängd men ändå ett antal som myndigheterna har svårt att övervaka.

Världsarvet tryggar enligt konsekvensbedömningen de biologiska och geologiska särdragens bevarande samt främjar och bibehåller naturens mångfald. Allmänhetens medvetenhet om naturens mångfald gagnas även av utnämningen, medan det finns en risk att världsarvsstatusen kan komma att begränsa användningen av naturresurserna. Ifall man möjliggör fri turism, dvs. turismströmmar som inte är styrda, kan den ömtåliga naturen skadas, och detta kunde, enligt bedömningen leda till en minskad mångfald för flora och fauna.

Världsarvets påverkan på samhällsstrukturer kunde enligt konsekvensbedömningen ske i en positiv riktning genom byggnation och konstruktion i samband med världsarvets utveckling. Man anger i planen att *”byggande som styrs till befintliga byar kompletterar regionstrukturen”* (Österbottens landskapsplan 2008 bilaga 8, s. 51). Världsarvet gör regionen attraktivare enligt bedömningen. Den negativa prognosen för samhällsutvecklingen är turisttrafiken som kan medföra trafikproblem samt det faktum att marken kan komma att stiga okontrollerbart i värde. Enligt min uppfattning finns det ingen plan på hur förvaltarna och utvecklingsgrupperna ser på världsarvsområdets framtida omfattning och dess bebyggelse. I likhet med utvecklingen av en enhetlig skyltning inom världsarvsområdet borde även byggnation diskuteras. Skall man ge en likartad bild av objekt som tillhör världsarvet i någon form eller är det upp till var och en aktör att utveckla och planera sina egna lokalteter? Det kan möjligtvis i framtiden uppkomma frågor om hotell- och konferenscenters arkitektoniska utformning och en framförhållning vore sålunda på sin plats.

Världsarvet anses utgöra en utmaning för bybildens och strandlandskapens bevarande vilket förutsätter en styrning av hur man förklarar turismnäringens lokala läge och hur man geografiskt kan bedöma näringens förutsättningar samt ange omfånget av nya turistföretag. Resultatet från en förvaltningsutredning utförd inom världsarvsområdet (Svels 2010) visar att respondenterna välkomnade externa företagare. Det nämndes dock inte i resultatet hur stora företag accepteras, vilket kan utgöra en viktig faktor i framtida utvecklingsförhandlingar om hur de lokala ser på sin näromgivning.

Enligt konsekvensbedömningen medför världsarvsutnämningen turismtillströmning som bidrar till inkomster på det lokala planet. Detta kan leda till bättre verksamhetsförutsättningar för de redan existerande företagen men även ett incitament, en chans, att starta nya verksamheter. Dock tolkar jag resultatet i Forststyrelsen Österbottens naturtjänsters

besökarundersökning (2009) som en indikation på missvisande delgivning till de lokala företagen. Undersökningen kan, enligt min uppfattning, komma att påverka den lokala ekonomin och näringarna felaktigt då eventuella förhoppningar blir orealistiska.

Världsarvsutnämningen stöder Naturaområden eftersom världsarvsområdet består av områden som ingår i Natura 2000-nätverket. Situationen denna skyddsform, i kombination med områdets världsarvsstatus skapar, är enligt min tolkning lokalt i Kvarkens skärgård en inskränkning i lokalbefolkningens tillvaro och utvecklingsmöjligheter av lokala landområden.

På basis av den ovan angivna landskapsplanens text konstaterar jag att markplaneringens inverkan på olika aktörers roller och funktioner är komplicerad. Inom Kvarkens skärgård finns det allt sedan 1800-talet både fast bosatta och fritidsboende i en allt större integrerande sammansättning. Den invecklade och ibland till ytterligheter dragna planeringen kan ge upphov till problem för olika grupperingar och därvid bidra till konflikter. *"För den fasta bosatta kan det t.ex. betyda att där generalplanen gör det möjligt för dem att utöva en näring eller bygga en bostad förbjuder strandgeneralplanen det samma"* skriver Bonn (Bonn 1997, s. 37) och fortsätter: *"Det pratas varmt för att hålla skärgården levande och jag anser att det är viktigt att man har en vettig planering som grund för det"*. Enligt Bonn borde man satsa mer på uppföljning av de uppgjorda planerna och reservera mer medel för dess förverkligande (ibid., s. 57):

Landhöjningen leder till att människan vidtar olika åtgärder för att antingen påskynda eller försena effekten av den. Man muddrar, dikar, invallar och torrlägger. Alla sådana åtgärder gör att landskapsbilden blir en annan och att naturmiljön förändras. I dag utförs dylika ingrepp utan någon helhetsplanering [...]. Det uppstår problem med översvämningar, försurning av vattendrag, muddringsmassor och stora sår i landskapet. Åtgärder av det här slaget borde tas upp i helhetsplaner typ generalplan eller delgeneralplan, som föregås av noggranna behovsundersökningar och sedan konsekvensanalyser.

Förutsättningarna för fritidsboende och dess omgivningar har under åren ändrat karaktär. Detta har skett både som fysisk inverkan genom landhöjningen och som en samhällelig förändring genom utflyttning av lokalbefolkning, inflyttning av fritidsboende och nedläggning av butiker, skolor samt nedskärning av annan basservice. Den fysiska omvandlingen kan man under några

decennier skönja ganska klart. Där man tidigare kunde bada kan det några tiotals år senare endast finnas en tillstymmelse till vattendrag. Bryggor blir fristående enheter ovanom vattnet långt från strandlinjen, nya stenar och grund uppenbarar sig och långgrunda stränder ser mer ut som ängar än som strandmark. Denna landskapsförändring orsakar en vilja hos befolkningen att själva påverka landskapet. Det är vanligt att både fylla ut med jord och ta bort jord för att på detta sätt skapa sina egna skärgårdslandskap och för att få kontakt med havet. I sådana fall blir muddringsmassorna ett problemavfall som ofta används för att skapa ett nytt, konstruerat landskap (Bonn 1997, s. 38). Bonn ställer sig frågan om när det inte mer är nationalekonomiskt lönsamt att motverka landhöjningen utan att låta landhöjningen ha sin gilla gång. Enligt Haila finns det alltid ett tak besående av en kombination av ekologiska och ekonomiska angelägenheter för en sådan restriktion. Man bör enligt honom inrama problemet grundligt och utreda möjligheter till kompenserande åtgärder (Haila 2008). Situationen i Kvarkenområdet är dock, enligt min uppfattning, problematisk eftersom man är t.ex. beroende av Natura 2000-områden som omgärdar världsarvet. I denna situation borde samhällsplanerarna sträva efter en strategisk och konstruktiv vision med hållbara lösningsmodeller. Här kunde t.ex. gemensamma hamnar och bryggor för både fiskare och ägare av fritidsbostäder ingå som ett alternativ till att var och en äger sin egen brygga. Även samtransporter under strategiska tider från uppsamlingsställen till och från skärgården kunde anordnas.

4.2 Världsarvet Kvarkens skärgård som Unescos världsarvsområde

Ett samarbete för världsfreden – Unesco

Unesco, Förenta Nationernas organ för utbildning, vetenskap och kultur grundades 1945. Organisationen strävar genom världsarvsarbetet efter att vara ett led i att bevara världsfreden i enlighet med Unescos tankar samt att motverka konflikter och arbeta fram utveckling i positiv anda (Unescos världsarvskonvention 1972, artikel 1(1)):

[...] bidra till fred och säkerhet genom att medelst uppfostran, vetenskap och kultur befordra samarbetet mellan folken.

Unescos målsättning med världsarvstanken är att genom världsarvskonventionens ordalydelse säkerställa identifiering, skydd, bevarande, presentation och överlämnande av kultur- och naturarv för hela mänskligheten till kommande generationer. Tanken på att världens länder gemensamt, med stöd från Unesco, skulle skydda värdefulla objekt blev aktuell på 1950-talet. Efter beslutet om att påbörja byggandet av Aswandammen i Egypten, vilket man antog på sikt skulle hota templet i Abu Simbel, reagerade regeringarna i Egypten och Sudan och vädjade till Unesco om hjälp. 1959 startade Unesco en process, som skulle komma att pågå i 18 år, för att rädda det antika egyptiska arvet. Denna insats visar på vikten av att uppmärksamma arv som representerar ett universellt värde samt även vikten av uppvisad solidaritet och internationella hjälpinsatser. I samband med räddningsinsatserna för Abu Simbel började Unesco, i samarbete med ICOMOS¹, utarbeta ett utkast till en konvention för skyddande av kulturarv. Det var sedan på uppmaning av USA (1965) och IUCN² (1968) som tanken på en internationell överenskommelse föddes. Man hade som mål att skydda både "natur- och kulturarv av särskilt stort universellt värde" och det var i världsarvskonventionen man för första gången officiellt formulerade sambandet mellan dessa två värden. Pressouyre (Pressouyre 2000) påpekar att indelningen i kultur- och naturarv var ett konservativt beslut. Enligt honom blandade man "*the splendours of art*" med "*the wonders of nature*". Redan den symboliska handlingen att geografiskt placera de första stora världskonferenserna, 1913 års miljökonferens i Bern och 1931 års kulturkonferens i Aten, visade enligt honom på tanken om segregation: "[...] of geographic apportionment, in which the universe could be divided into 'natural zones' and 'cultural basins'" (Pressouyre 1996, s. 22). Här ansågs värdlandet Schweiz representera det natursköna, medan Grekland representerade kulturens vagga. Avsaknaden av debatt mellan filosofer, historiker eller sociologer kring arvstanken bidrog enligt Pressouyre till ett ofullständigt arbete. Det blev mer eller mindre en sammanstrålning av två diskurser, vilka tydliggjorde den klassiska uppdelningen mellan natur och kultur, och vilken i dag utgör ett internationellt värderingssystem för globalt bevarande av objekt som uppvisar särskilt stora universella värden.

Västvärldens samhällsparadigm utgjorde vid tiden för Unescos tillblivelse en blandning av upprivande krigsslut och en politisk klyfta mellan väst och öst, dvs. början på det kalla kriget.

¹ The International Council on Monuments and Sites, en icke-statlig organisation (NGO).

² The International Union for the Conservation of Nature, en icke-statlig organisation (NGO).

Drygt 20 år senare, i början av 1970-talet, präglades världsbilden fortfarande av den klart tudelade politiska världssynen och av västvärldens marknadsekonomiska hegemoni i förhållande till östblockets socialistiska doktrin.

Världsarvskonventionen (Unescos världsarvskonvention 1972) antogs av Unescos generalförsamling 16.11.1972. Det första utkastet presenterades vid FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 där även grunden lades till det globala miljöarbetet som nu pågått i snart 40 år. Världsarvskonventionen trädde i kraft i december 1975 efter att 20 medlemsländer ratificerat dokumentet. År 1978 skrevs de första 12 världsarven in på Unescos världsarvslista. I juli 2010 hade listan utökats till 911 världsarv i 151 länder, och konventionen har ratificerats av 187 stater och är en av de internationella överenskommelser som flest stater i världen ratificerat. År 2012 fyller världsarvskonventionen 40 år och kan nu anses vara Unescos flaggskepp i den mån världsarven ger organisationen internationell synlighet. Världsarvskonventionen är en av Unescos sex konventioner som skyddar kulturarv³, medan Unescos operativa världsarvsarbete bygger på tre viktiga överenskommelser. För det första konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv (i fortsättningen omnämnd som världsarvskonventionen) och för det andra de s.k. operativa riktlinjerna (*Operational Guidelines*) som är ett operativt regelverk för världsarvens förvaltare och andra intressenter. Under en femårsperiod i början av 1970-talet arbetade man med att utveckla de operativa riktlinjerna, som gavs en första form år 1977. Det tredje centrala dokumentet är ett kontrollverktyg, en manual för ländernas avrapportering till Unesco.

Världsarvskonventionen uppkom med en ny reflektion kring definition av begreppet "arv". Arv skulle man inte enbart definiera som det egna arvet utan utvidga tanken till att gälla alla människor, dvs. vara en angelägenhet för det globala världssamfundet. Det är detta konventionen syftar till när man definierar arv av "särskilt stort universellt värde" (*outstanding universal value, OUV*). Häri ligger även skillnaden mellan nationella arv och världsarv. Världsarvskonventionen nämner aldrig begreppet "gemensamt arv" (*common heritage*) utan

³ De övriga fem är 1) 1954 års konvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt, 2) 1970 års konvention om åtgärder för att förbjuda och hindra olovlig import, export och överförande av äganderätt av kulturegendom, 3) 2001 års konvention om skydd för kulturarvet under vatten, 4) 2003 års konvention om det immateriella kulturarvet samt 2005 års konvention om 5) skydd för och främjande av mångfalden av kulturyrtringar.

använder benämningarna världsarv (*World Heritage*) och mänsklighetens arv (*heritage of mankind*). Det framgår dock tydligt att båda typerna av arv anses vara gemensamma.

Under världsarvskommitténs möte 1977 poängterade ICOMOS att det fanns tydliga problem med att tillämpa konventionstexten globalt eftersom man fann problem i den språkliga tolkningen av kriterierna som kunde "[...] be applied throughout the world and of translating concepts into words that were meaningful on a universal scale" (Omland 1997). År 1979 framförde IUCN åsikter om att Unesco tolkade universella värden ensidigt med den påföljden att endast världens högst aktade naturobjekt kunde upptas på världsarvslistan (ibid.). Utmaningen har således blivit att avgöra vilka objekt som besitter dessa särskilt stora universella värden för att upprätta en balanserad och trovärdig världsarvslista. Begreppet särskilt stort universellt värde är inte definierat i själva världsarvskonventionen men man har definierat begreppet i det operativa regelverket (Operational Guidelines 2008, 49 §):

Outstanding universal value means cultural and/or natural significance which is so exceptional as to transcend national boundaries and to be of common importance for present and future generations of all humanity. As such, the permanent protection of this heritage is of the highest importance to the international community as a whole.

Enligt IUCN (Cameron 2005, s. 3) hjälper följande principer, vilka jag i korthet sammanfattar i tabell 2, till att förstå begreppet "särskilt stort universellt värde" (OUV).

Tabell 2. Förklaring av "särskilt stort universellt värde"

Särskilt	<i>Exceptionellt.</i>
Universellt	<i>Konventionens mål ses ur ett globalt perspektiv med tanke på objektens innebörd, dvs. objektets betydelse för alla människor i världen. Objekt kan inte anses inneha universellt värde ur ett nationellt eller regionalt perspektiv.</i>
Värde	<i>Objektets värde i termer av global betydelse baserat på klara kriterier som är konsekvent tillämpade.</i>

Världsarv inbegriper både kultur- och naturarv men även s.k. kombinerade arv (*mixed sites*) vilka utgör en blandning av kultur- och naturvärden. I världsarvskonventionen definieras naturarv enligt följande (Unescos världsarvskonvention 1972, artikel 2):

I denna konvention skall följande betraktas som "naturarv": fysiska och biologiska naturformationer eller grupper av sådana formationer som är av särskilt stort universellt värde ur estetisk eller vetenskaplig synpunkt; geologiska och fysiografiska formationer och klart avgränsade områden som utgör vistelsemiljö för hotade djur- och växtarter av särskilt stort universellt värde ur vetenskaplig eller naturskyddssynpunkt; naturmiljöer eller klart avgränsade naturområden som är av särskilt stort universellt värde ur vetenskaplig eller naturskyddssynpunkt eller på grund av deras naturskönhet.

I det operativa regelverket uppställs kriterier för kultur- och naturarv. Erfarenheterna har visat att riktlinjerna reviderats 19 gånger och utökats från ursprungliga 28 paragrafer till 290 mellan 1977 och 2008. Detta visar enligt min mening på ökade krav som ställs på ansökningsproceduren samt på världsarvens upprätthållande och efterlevnad. Fram till slutet av 2004 valdes världsarvsobjekt ut på basis av sammanlagt sex kultur- och fyra naturbaserade kriterier. Sedan 2005 baseras beslut på minst ett av tio kriterier oberoende av världsarvets karaktär. Jag förtydligar dessa kriterier i tabell 3.

Tabell 3. Ändring av de operativa riktlinjerna gällande urvalskriterier för världsarv

	Kriterier för kulturobjekt						Kriterier för naturobjekt			
Operational Guidelines 2002	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
Operational Guidelines 2005	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(viii)	(ix)	(vii)	(x)

Förutom de officiella kriterierna (*OUV*) bedöms även det nationella skyddets art, förvaltning och områdets integritet eller autenticitet. Endast naturobjekt bedöms utgående ifrån en s.k. integritetsnivå som sammankopplas med områdets storlek. Objektet bör utgöra ett så pass stort område så att växt- och djurliv inte påverkas av mänskligt intrång eller av områdets användning (Regeringens skrivelse 2001/02:171, s. 6). Integritetsvillkoret beskrivs under 88 § och 90 § i det operativa regelverket (2008). Man kan naturligtvis förbättra förvaltningsplaner

och integritetskriterier, men det är dock kriterierna (vii) till (x) som avgör objektets möjlighet att bli antaget till världsarvslistan som naturarv.

När staten ratificerar ett internationellt avtal som rör förvaltning av ett objekt eller ett område förbinder man sig till att avyttra en del av sitt suveräna inflytande över det avgränsade området. Detta sker genom den förmildrande ordalydelsen ”*med full respekt för [...] staters suveränitet*” och kan enligt min mening minska konventionens betydelse. I världsarvskonventionen anges följande (Unescos världsarvskonvention 1972, artikel 6(1)):

Med full respekt för de staters suveränitet på vilkas territorium det kultur- och naturarv som avses i artiklarna 1 och 2 befinner sig och utan intrång i den äganderätt varom stadgas i nationell lagstiftning, erkänner de stater som är parter i denna konvention att sådant arv utgör ett världsarv för vars skydd det internationella samfundet som helhet har skyldighet att samarbeta.

Genom att parterna ingår en internationell överenskommelse överförs makt och krav i detta fall mellan den nationella och den övernationella beslutsnivån. När det gäller världsarvskonventionen kan man säga att staten till viss del försvagar sin autonoma makt över objekt och områden som enligt konventionen är hela mänsklighetens angelägenhet och skall värnas samt överlåtas till kommande generationer. I förordet och i tankearbetet till världsarvskonventionen tillhör världsarven ”[...] *all of humanity and are placed under its protection*” (Pressouyre 1996, s. 9). Pressouyre ger tre exempel på ändring av staternas suveränitetsställning som kan orsakas av världsarvskonflikter: “*impingement of sovereignty* [intrång i suveränitet], *transfer of sovereignty* [överförande av suveränitet] and *properites endangereged due to internal conflicts* [objekt i fara vid internkonflikt]”. Dessa situationer kan för enskilda stater skapa känsliga nationella angelägenheter och påverka möjligheten att bevara världsarvet (Pressouyre 1996, s. 9). En del länder föredrar att inte ge upp suveränitet över det nationella territoriet eller sina värdefulla objekt, och därför väljer de att inte heller föreslå verkligt enastående objekt till Unescos lista över världsarv. Detta kan enligt min tolkning i längden leda till ett hot mot världsarvslistans trovärdighet.

Enligt världsarvskonventionen åläggs staten (världsarvskonventionen 1972 artikel 5):

- ✓ *Anta en allmän politik som syftar till att ge kultur- och naturarvet en funktion i samhällslivet samt inordna skyddet av detta arv i generella planeringsprogram.*

- ✓ *Upprätta ett eller flera organ inom sitt territorium, där sådana organ inte finns, för skydd, bevarande och presentation av kultur- och naturarvet och förse dessa med lämplig personal och med resurser som gör det möjligt för dem att utföra sina uppgifter.*
- ✓ *Utveckla vetenskapliga och tekniska undersökningar och forskning samt utarbeta sådana verksamhetsmetoder som gör det möjligt för staten att motverka de faror som hotar dess kultur- eller naturarv.*
- ✓ *Vidta lämpliga rättsliga, vetenskapliga, tekniska, administrativa och finansiella åtgärder som är nödvändiga för identifiering, skydd, bevarande, presentation och återställande av detta arv.*
- ✓ *Främja upprättande eller utveckling av nationella eller regionala centra för utbildning i skydd, bevarande och presentation av kultur- och naturarvet.*
- ✓ *Uppmuntra vetenskaplig forskning på detta område.*

Såvida staten inte följer de krav som ställs i världsarvskonventionen kan Unesco, i yttersta fall, dra tillbaka utnämningen. Detta kan vara ett mycket effektivt medel för att exponera problemen men även för att få bistånd till snabba hjälpinsatser, i första hand från världsarvsfonden. För en kontinuerlig övervakning av världsarven skall världsarvskommittén (Unescos världsarvskonvention 1972, artikel 11(4)):

[...] upprätta, hålla aktuell samt publicera, då omständigheterna så kräver, under titeln Lista över världsarv i fara, en lista över de objekt som är medtagna på Världsarvslistan för vilkas bevarande större insatser krävs och för vilka bistånd har begärts enligt denna konvention.

De hot som kan påverka negativt på världsarvens utnämningar är (ibid.):

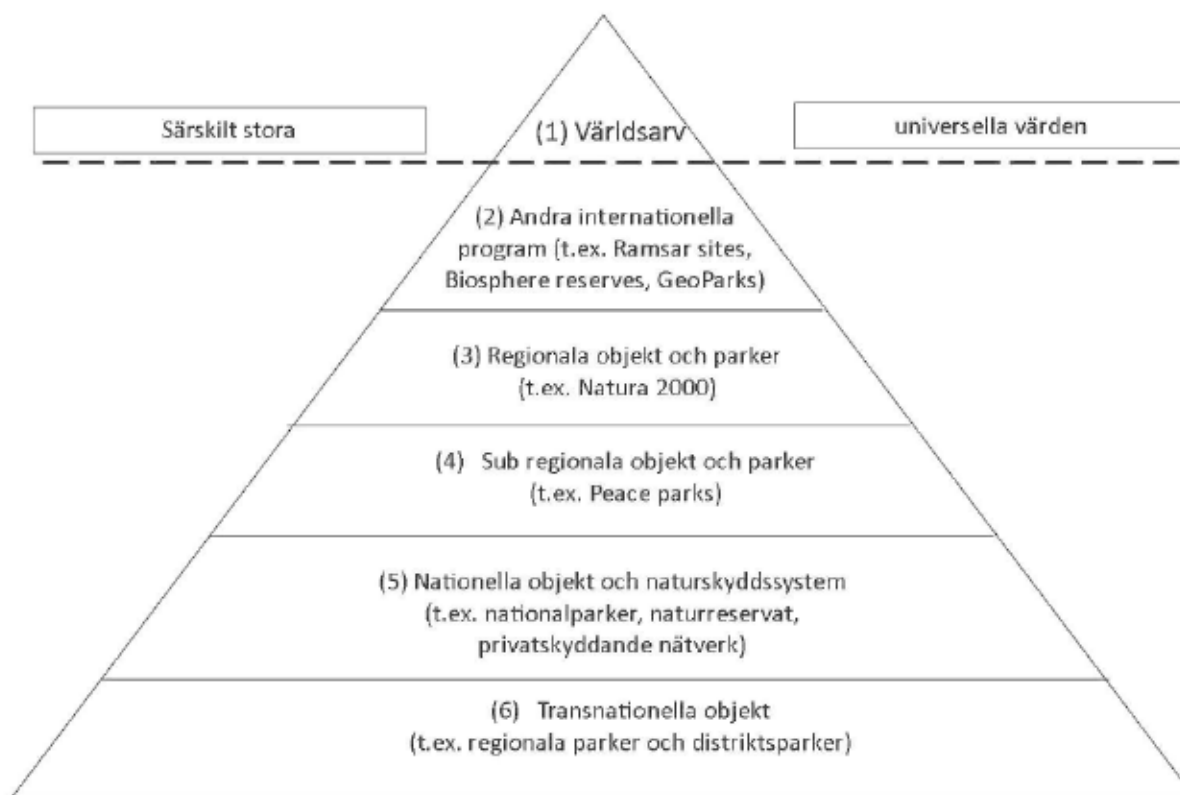
[...] allvarliga och speciella faror, såsom hot om försvinnande på grund av tilltagande försämring, omfattande offentliga eller privata projekt, snabb utveckling av tätorter eller turism; förstörelse förorsakad av förändringar i markens användning eller i äganderätten därtill: större förändringar av okända orsaker; övergivande av olika skäl; utbrott av eller hot om väpnad konflikt; storolyckor och naturkatastrofer; allvarliga bränder; jordbävningar; jordskred; vulkanutbrott; förändringar i vattennivån, översvämningar och störtvågor.

Signatärstaterna är, förutom att föreslå nya nationella objekt, skyldiga att ha en organisation som kan handha frågor om vård och bevarande av kultur- och naturarv och bör kunna påvisa att man har ett existerande förvaltningssystem som kan skydda världsarvets fortlevnad. I förlängningen sker det i de flesta fall en förflyttning av beslutanderätt från nationell till

regional och lokal nivå då en officiell operativ världsarvsförvaltare utses. Staten åläggs skydda världsarven genom nationell lagstiftning (Unescos världsarvskonvention 1972, artikel 6(2)), informera om världsarv till allmänheten samt införa världsarvsundervisning i skolor (Unescos världsarvskonvention 1972, artikel 27). Bland konventionsstaterna såg man 1997 ett behov av att enhetliggöra arbetet kring världsarven, vilket resulterade i att man antog ett beslut om avrapportering. På detta sätt har en kontinuerlig kontrollmekanism för de existerande världsarven tryggats.

Situationen för antalet nominerade naturvärldsarv och blandade världsarv har sedan världsarvsarbetets inledande 1972 sjunkit med ca 20 procent, vilket IUCN anser är positivt. Av alla natur- och blandade världsarv har ca 80 procent blivit upptagna på världsarvslistan utgående från att de mött två eller fler kriterier. År 2005 uppställde IUCN riktlinjer för hur organisationens framtida världsarvsarbete skall framskrida. Man önskade prioritera gränsöverskridande och serienominerade objekt samt biologiska och geologiska arv (Cameron 2005). Av de 911 världsarven är i dag 180 naturarv. Det kan anses mer eller mindre ha varit självklart att länderna från början nominerade de mest spektakulära naturobjekten och att nomineringarna nu, efter snart 40 år, sker mer eftertänksamt. I dag är ansökningarna mer avancerade och antagningsprocessen har blivit mer krävande genom att man med teknologins och vetenskapens hjälp lättare bl.a. kan utföra komparativa undersökningar mellan olika objekt och att länderna även har mera resurser att tillgå för beredningsprocesser. Balansen både mellan länder och mellan världsdelar är dock skev. Västvärlden som har betydliga ekonomiska resurser har en stor fördel gentemot utvecklingsländerna som har knappa tillgångar och möjligheter när det ankommer ansöknings- och nomineringsprocessen.

Förutom Unescos prestigefyllda världsarvslista finns det andra både nationella och internationella program som kan skydda och bevara områden med speciella värden. Denna fördelning mellan världsarv, områden som uppvisar särskilt stora universella värden, och andra både internationella och nationella naturobjekt presenteras i figur 6. Världsarvet Kvarkens skärgård finns i dag (2011) förutom som världsarv, representerat som regionalt och nationellt viktigt naturobjekt.

Figur 6. Hierarkin mellan världsarv och andra typer av skyddade områden.
Källa: UNEP-WCMS, 2004

Att naturarv är någonting unikt konstaterar Waldron, i Omland (1997), och hänvisar till att IUCN:s expertrådgivare Jim Thorsell gestaltat världsarvsstatus som "naturens Nobelpris" och "*the Hall of Fame for National Parks*".

Områdesbeskrivning av Kvarkens skärgård

Världsarvet Kvarkens skärgård utgör kontextuellt en mycket levande omgivning. Inom dess gränser finns inte enbart ett enastående naturlandskap utan även levande kustsamhällen. Kvarkens skärgård ligger inom det område som under den senaste istiden varit täckt av ett ca 3000 meter tjockt istäcke. Då de glaciala- och isostatiska krafterna satte igång för ca 20 000 år sedan och ismassorna började smälta var landhöjningen inom detta område som kraftigast, i genomsnitt en meter per år. Följande ordalydelse, en text ur nomineringshandlingen för

världsarvet Kvarkens skärgård, inramar de värden som presenterades som unika i ansökan (Ollqvist et al. 2004, s. 8):

Geomorfologin och landhöjningen i Kvarkens skärgård ger ramarna för de ekologiska och biologiska processerna. Området nomineras på basen av de geologiska och geomorfologiska värdena men dessa unika värdena hör nära samman med kriteriet ii: "be out-standing examples representing significant on-going ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals.

Både världsarvet Kvarkens skärgård och världsarvet Höga Kusten, vilka tillsammans utgör ett gränsregionalt världsarv, blev upptagna på Unescos världsarvslista med stöd av samma värdekriterium, dvs. kriterium (viii), som anspelar på geologiska värden. Världsarvskommittén motiverade sitt beslut av Kvarkens skärgård enligt följande (världsarvskommitténs motivering (WHC-06/30 COM 8B.27 [författarens översättning]):

Kvarkens skärgård med sina 5600 öar och omgivande havsområde har enastående geologiskt värde huvudsakligen på grund av två orsaker. För det första är det ett område där landhöjningshastigheten är bland de högsta i världen. Landhöjningen är pågående och är kombinerad med stora förändringar i vattenområdena efter den senaste istiden. Kvarken är tillsammans med Höga Kusten, dess svenska motsvarighet på västra sidan av Bottniska viken, nyckelområden för att förstå de processer som är kopplade till jordskorpan respons på inlandsisens avsmältning. För det andra har Kvarkenområdet en säregen samling av istida landformer, såsom De Geer moräner, vilka ger mer regional variation till landskapet skapat av inlandsisen och förstärker utnämningen av Höga Kusten.

De särskilt stora, universella värden som världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård uppvisar kan sammanfattas som geologisk utveckling, landhöjning samt geologiska formationer som följd av istidens inverkan. Endast två världsarv av 911 på Unescos världsarvslista är gränsöverskridande, serienominerade världsarv som erhållit sin världsarvsstatus genom de extremt höga geologiska värden de representerar (IUCN 2009).

Världsarv som uppvisar speciellt höga naturvärden, och som därmed är utsedda med stöd av ett eller flera naturkriterier, är oftast obebodda områden där största delen av arealen är skyddad mark t.ex. genom utnämning till nationalpark. Så är det däremot inte i Kvarkens

skärgård. Här saknas nationalparksstatus helt, men området är däremot skyddat genom nationell natur- och miljölagstiftning bl.a. genom strandskyddsprogram, diverse andra naturskyddsprogram så som EU:s Natura 2000-program samt som områden utsedda som värdefulla landskapshelheter. Med en befolkning på ca 2 500 invånare inom världsarvsgränsen uppkommer förhoppningar och intressekonflikter som bör beaktas när man vårdar, värnar och visar världsarvet. Det uppkommer både formella och informella system av världsarvsaktörer på olika nivåer, med olika krav och mål, som alla har förväntningar på hur man skall förvalta och utveckla området. Dagligen uppstår problem och situationer som bör lösas för att världsarvsarbetet regionalt skall kunna vara fruktbart, välgrundat och ha en hållbar framtid. Att vara tvungen att ta en överstatlig organisation och dess regelverk samt ett annat land och dess naturförvaltning i beaktande höjer kraven på världsarvsförvaltningen i Österbotten. I tabell 4 beskrivs världsarvet Kvarkens skärgård i korthet.

Tabell 4. Fakta om Kvarkens skärgård

<i>Utänämning till världsarv</i>	<i>16.7.2006</i>
<i>Storlek</i>	<i>194 400 ha, varav 85 % vattenområde och 15 % land, 70 km brett och 60 km långt</i>
<i>Landhöjning</i>	<i>2008 var landhöjningen 8–8,5 mm/år</i>
<i>Antal öar</i>	<i>ca 5 600</i>
<i>Regional förvaltare</i>	<i>Forststyrelsen Österbottens naturtjänster</i>
<i>Kommuner</i>	<i>Korsnäs, Malax, Vasa, Korsholm, Vörå (från söder till norr)</i>
<i>Befolkning</i>	<i>2 500 bofasta invånare inom områdets gränser, ca 100 000 i närområdet</i>
<i>Privat- och statsägd mark</i>	<i>Privatägd mark 94 % och statsägd mark 6 % samt privata vatten 58 % och statsägda vatten 42 %</i>
<i>Andel naturskyddade områden</i>	<i>44 % både privat- och statsägd mark</i>

Historisk bakgrund till lokal fredning

Det är inte helt lätt att avgöra när de första initiativen togs för att skydda delar av Kvarkens skärgård. Det finns dock skäl att påpeka att det var lokalbefolkningens initiativ som först gav anvisning om naturens stora värde på den finländska sidan i Kvarkens skärgård. En av de aktiva personerna i Björköby var fyrvaktmästaren Karl Nyqvist, som redan 1918 insåg värdet

av Valsörarnas särdrag och försökte genom den naturvetenskapliga föreningen Ostrobothnia Australis och vetenskapssammanslutningen Nordenskiöld-samfundet initiera en fredningsprocess (Rajander 2007). En av mina informanter berättade om Björköbon Anders Ohls som hade ett brinnande intresse för naturen. Ohls var en av dem som arbetade för och påtalade en fredning av Björkögrundet och Valsörarna. ”Jag har alltid sagt att Anders Ohls var föregångare till världsnaturarvet, världsnaturarvets fader” berättade informanten (Svels 2008). I boken ”Björkö, några livsbilder från yttersta skären” beskriver Ohls 1929 den lokala situationen där det enligt honom dock fanns ett behov av att skydda omgivningarna men även brist på lokala initiativtagare (Rajander 2007, s. 37):

Någonting borde göras för skärgården, någon uppoffring är denna värd, ty där är friska, lätta vindar, grönska, sälta, hälsa och liv överallt. Men jag tror, att vi björköbor icke förmå åstadkomma något påtagligt skydd. Vi höra i många fall till de ”efterblivna” och det är icke att undra på, ty vi bo här i avskildhet och leva vårt öliv i avsaknad av mycket. Inrotade förmenta rättigheter äro svåra att få bortbearbetade, och brödbekymret vill sluka alla andra intressen. Men vi efterlysa lyckligare lottade naturvänner som hjälp. Var dröja de förmågor, som vilja föra skärgårdens talan, som vilja hjälpa till att skydda och värna denna och låta den bliva det idylliska hem för många tusende sjöfåglar, som den ursprungligen varit?

Redan 1945 hölls ett byamöte i Björköby där man behandlade en fredning av Valsörarna. År 1948 beslöt länsstyrelsen i Vasa att Valsörarna, på Igor Sandmans initiativ, skulle bli ”skyddsområde vars fågelfauna i sin helhet skall vara fridlyst” (Rajander 2007, s. 38). Enligt Rajander skulle fredningen inte ha haft någon framgång utan att Björköborna lokalt ställt sin mark till förfogande. På 1960-talet antog Björköborna en strandplan som fredade De Geermoränerna från byggnation, och man uppgjorde även en egen landskapsvårdsplan (Bonn 1998). Det lokala initiativet har sålunda varit starkt under hela 1900-talet.

Världsarvets två delar, del A i norr och del B i söder, visas i figur 7. Del A består av de f.d. självständiga kommunerna Replot och Björkö i Replot skärgård som nu utgör delar av Korsholms kommun. I den norra delen utgörs världsarvet av ögruppen Mickelsörarna i Vörå kommun, medan Vasa stadsdel av världsarvet utgörs av områden i Sundom skärgård. Del B bildas av delar i Bergö skärgård i Malax kommun samt Molpe skärgård i Korsnäs kommun. Ett särdrag inom hela området är en övervägande stark svenskspråkighet vilket avspeglats

genom hela världsarvsprocessen (Svels 2008). Efter kommunsammanslagningar i Österbotten integrerades den ursprungliga världsarvskommunen Maxmo år 2007 med Vörå och bildade kommunen Vörå-Maxmo. Efter årsskiftet 2011 har en tredje kommun, Oravais, inkorporerats i kommunen, vilket skapat den nya storkommunen Vörå.

Figur 7. Världsarvet Kvarkens skärgård med delområden A och B.

4.3 Konstruktion av världsarvet Kvarkens skärgård

Nationellt världsarvsarbete

Relativt snabbt efter världsarvskonventionens tillkomst 1972 började man i Finland att fundera på möjliga naturobjekt som kunde ta plats på Unescos lista. Trots att Finland inte ratificerat världsarvskonventionen överlämnade en nationalparkskommitté 1976 ett betänkande till miljöministeriet om att nationalparkerna Kolovesi och Pihlajavesi skulle förslås som Unescos naturarvsobjekt (Maailmanperintö Suomessa 2003). Den 3.4.1987 undertecknade den finländska staten Unescos världsarvskonvention, som trädde i kraft den 4 juni genom antagande av förordning 364/1987. År 1989 tillsatte Finlands miljöministerium en arbetsgrupp vars uppgift var att utföra en utredning kring lämpliga finländska naturobjekt som kunde föreslås till Unescos världsarvslista. Arbetsgruppen gav aldrig något officiellt utlåtande men Kvarkenområdet var redan då påtänkt som ett av de finländska förslagen i den inofficiella rapporten (Flander 2010). Grupperingsförslagen i rapporten utgjordes av 1) myrar, 2) insjöskärgård och vattenfarleder, 3) brackvattensskärgårdar/landhöjningsstränder, 4) nordlig tallskog/skogsgrens, 5) borealisk skog samt 6) geomorfologi/Östersjöns utvecklingsstadier. I den tredje gruppen föreslog man bl.a. Vasa skärgård och Kvarkens öar, Bottenhavet och Ekenäs skärgård tillsammans med Tvärminneområdet som världsarvskandidater (Maailman lunnonperintöryhmä 1989).

År 2005 antog Finlands regering en ändring av världsarvsförordning 354/1987 2 § genom vilken man slog fast förvaltningsmandatet för nationella världsarv. Man bestämde att överföra beslutsmakten för naturarv från undervisningsministeriet till miljöministeriet som nu således ansvarar för beredning och hantering av naturarvsfrågor och företräder expertis på området. År 2006, när Finland erhöll sitt första icke-kulturella världsarv, beslöt miljöministeriet överföra mandatet för förvaltning och utveckling av världsarvet Kvarkens skärgård till Forststyrelsens enhet för naturtjänster, vars regionkontor Österbottens naturtjänster utsågs till regional förvaltare.

Det som skedde regionalt i och med utnämningen av Kvarkens skärgård till världsarv 2006 var någonting nytt för hela nationen. Världsarvet som blev upptaget på Unescos världsarvslista var

det första i Finland som fick erkännande för sina enastående naturbaserade egenskaper. Tidigare hade sex världsarv blivit utnämnda tack vare sina kulturella värden. Dessa var Sveaborg och Gamla Raumo, båda utnämnda 1991, Petäjävesi gamla kyrka utnämnd 1994, Verla träsliperi och pappfabrik samt bronsåldersgravrösen i Sammallahdenmäki, utnämnda 1996, och Struves meridianbåge, utnämnd till världsarv 2005.

Förberedande skede 1987–1996

Det första steget på vägen mot en världsarvsutnämning i Österbotten inleddes 1987 genom att Finland 1987 ratificerade konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv (FördrS 19/1987). Något konkret världsarvsarbete i Kvarken var vid denna tidpunkt ännu inte aktuellt men regionalt kunde man skönja en märkbar uppgång i miljömedvetenhet och en satsning på samverkande miljöprojekt. Man kan i Kvarkens miljöstrategi för 1990-talet läsa att man bl.a. visade en önskan om att instifta en nationalpark i Kvarken. Enligt en informant kunde man redan 1995 vid ett möte i riksdagen ana sig till ett kommande regionalt världsarvsengagemang (Svels 2008):

[...] och det låg då i luften att man antydde om ett världsarv i Kvarken. De hade nog diskuterat det men inte kommit ut till allmänheten. Där skymtade det fram av tjänstemannen att det här [författarens anmärkning: strandskyddet] var en föregångare för världsarvet och världsarvet skulle öppna möjligheter för oss att använda naturområdena på ett mera miljövänligt sätt, bl.a. för naturturism. Då har vi inte alls diskuterat världsarvet. Vi vågade ju inte heller ta fram för ortsbefolkningen att det var någon ny skyddsform på kommande.

Fram till 31.12.1995 hade inget nordiskt naturområde ännu föreslagits som världsarv. Nordiska Ministerrådets rapport *Verdensarv i Norden* från 1996 satte bollen i rullning. Rapporten omnämnde 21 förslag till nordiska världsarv, och både Vasa skärgård samt Höga Kusten nämndes som potentiella objekt. I rapporten uppställer man följande mål för det nordiska världsarvsarbetet (Nordiska ministerrådet 1996):

- ✓ *Att föreslå nya nordiska världsarvsobjekt till världsarvslistan och även att bidra med grundmaterial för nationell nominering till den tentativa listan.*
- ✓ *Att integrera natur- och kultur intressen kring världsarv.*
- ✓ *Att samordna andra konventioner med världsarvskonventionens strategi.*

- ✓ *Att införliva konventionsarbetet i Nordiska ministerrådets miljöstrategi för 1996–2000.*

Även i Nordiska Ministerrådets miljöstrategi för åren 1996–2000 omnämde tanken på världsarv. I kapitel två angavs målen med naturskyddsfrågorna vara att sträva mot utnämning av nordiska världsarv (Nordiska ministerrådet 1996, s. 60):

I naturbeskyttelsespørgsmål, hvor de nordiske lande i høj grad har sammnefaldende interesser, vil de nordiske lande blandt andet arbejde for att følge nordiske forslag til nye natur- og kulturmindeområder som opføres på Verdensarvlisten.

En viktig regional aktör inom miljöarbetet under 1990-talet var Kvarkenrådet som bl.a. påbörjade det gränsregionala projektet *Grön Bro över Kvarken* och genom detta projekt lade grunden till världsarvsarbetet i Österbotten. Materialet som framtogs under projektiden utgjorde basen för den kommande beredningsprocessen. Projektets målsättning var att hitta en samarbetsform för de naturskyddade områdena på såväl den finländska som den svenska sidan av Kvarken. Man motiverar sitt intresse för världsarvet genom att hänvisa till naturskydd, traditionella näringar och naturturism (*Grön Bro över Kvarken* 1998, s. 19):

Världsarvsstatus för Kvarken innebär en såväl nationell som internationell statushöjning och skulle främja naturskydd, traditionella näringar samt naturturism inom regionen. Projekt Grön Bros initiativ till världsarvsansökan syftar ej till någon ökning av naturskyddsområdesarealen eller skärpning av skyddsbestämmelserna.

Man kan från nomineringsprocessens initialskede ana skillnader i uppfattningar kring begreppet ”skydd”. Det som ansetts vara viktigt under hela processen är att från myndighetshåll poängtera att benämningen världsarvsstatus inte var en fråga om ett nytt skyddsområde utan att beteckningen enligt dem skulle bidra med en regional statusupphöjning. På kommunal nivå medförde det begynnande världsarvsarbetet negativa uttalanden, eftersom man förväntade sig nya skyddsåtgärder. En representant för lokalbefolkningen sade att man lokalt ansåg sig bo inom ett område som t.o.m. var överbeskyddat och att man emotsåg sig ännu en toppstyrd skyddsprocess. Enligt informanten var det speciellt skyddsfrågan som initialt skapade oro (Svels 2008):

Vi är nog fullt skyddade redan. Det har t.o.m. kommit fram sketcher om hur skyddade vi är här ute i Björkö. [...]Det fanns stora faror överallt. De som var insatta förstod ju och sade att det inte var fråga om något nytt skydd men det var svårt att förmedla.

En representant för myndighetsnivån ställde sig förvånande till uttrycket skyddsåtgärder och ansåg att området i stället var värdigt att bli världsarv. Världsarvet sågs enligt representanten som en utvecklingsmöjlighet som skulle inbringa resurser till regionen (Svels 2008):

Vi som var inblandade såg världsarvet aldrig som en skyddsåtgärd. Kan hända att någon hade sådana tankar men det har jag inte hört. Det var mer så att området var värdigt att vara världsarv och att det kom med geologerna genom Geomat-projektet där Kvarken fokuserades på geologin. Vi har alla varit övertygade att Kvarken varit värdigt det och att vi får mer resurser hit [...]. Jag tror inte någon såg det som att skydda området.

Kvarkenrådets projektperiod 1997–2002

1997–2000

År 1997 föreslog Per-Erik Persson, representant i Kvarkenrådet för Länsstyrelsen i Västerbotten, att inte enbart den finländska sidan av Kvarken, dvs. Vasa skärgård, utan även den svenska sidan skulle ansöka om världsarvsstatus i enlighet med Nordiska Rådets rapport *Verdenesarv i Norden*. Man beslöt att påbörja en gemensam ansökningsprocess, men det var dock, enligt en informant, ingen självklarhet att Kvarkenrådet ville agera huvudman (Svels 2008). Paul Lindell (Kvarkenrådets direktör mellan 1979 och 2004) var lite ifrågasättande från början. Han frågade sig vad projektet egentligen betydde och huruvida världsarvsstatus utgjorde någon ny form av skydd. Kvarkenrådet spelade initialt en viktig roll. Direktör Lindell var själv aktiv och tillhjälpig och gjorde förankringsmässigt ett viktigt arbete. Andra frontfigurer som initialt nämns är avdelningschef för Västra Finlands miljöcentral Esko Räsänen, landskapsdirektör Olav Jern och GTK:s forskningsdirektör Keijo Nenonen (ibid.)

Kvarkenrådet i samarbete med Länsstyrelsen i Västerbotten och Västra Finlands miljöcentral utgjorde de initiala aktörerna. Forststyrelsen kom med i arbetet 1997 när Österbottens naturtjänster etablerade sitt kontor i Vasa. Österbottens förbund var en av de tidiga världsarvsaktörerna som fick en aktivare roll vid förberedandet av den nationella ansökan till

den nationella tentativa listan för världsarv år 2002. Den kommunala aktiviteten var från början lam, och man kan under processens gång skönja en stor variation i kommunernas engagemang. Motstridiga uppgifter har getts angående kommunaktiviteten, och intervjupersonerna omnämner åren 2002 och 2005 som startskott för kommunernas anslutning.

En försvårande omständighet initialt var Natura 2000-programmets implementering i Österbotten och dess efterdyningar. Arbetet med naturskyddsprogrammet hade lett till starka konflikter rörande naturskyddet vid den österbottniska kusten. Förhållandena hade komplicerats, kommunikationen mellan befolkningen och myndigheterna hade låsts, och de lokala miljömyndigheterna led av bristande förtroende bland lokalbefolkningen. Inom världsarvsarbetet tonades Västra Finlands miljöcentrals roll ned från början, vilket ansågs vara kravet på ett lyckat förankringsarbete. Initialt saknade man även hjälp och stöd från miljöministeriets sida. Sammantaget beskriver en informant arbetsprocessen som *”en tung början men att tilltron till saken växte under processens gång”* (Svels 2008):

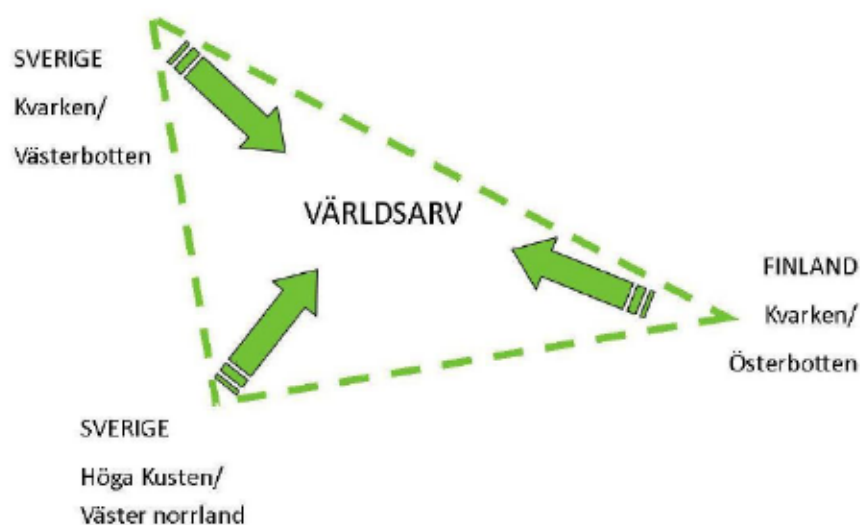
Det var ett ganska svårt utgångsläge, den här hjälpen man borde fått uppifrån saknades för att kunna göra det här förberedande arbetet väl från början fick vi inte alls. Vi agerade nog ivriga lekmän och gjorde vårt bästa efter det.

Initialt förbereddes ansökan enligt de modeller Kvarkenrådet erhållit från Unesco. Projektarbetarna samlade in information och tog fram behövligt ansökningsmaterial. Från projektets sida informerades man i någon mån lokalbefolkningen om processen, men det lokala förankringsarbetet innehade dock vid den här tidpunkten en sekundär ställning. Många ansåg att arbetsuppgifterna inte alltid varit självklara, eftersom många närliggande projekt för de oinvigda gick in i varandra, vilket utåt gav en komplicerad bild av arbetet och en känsla av utanförskap. Helhetsbilden för ansökningsarbetet ansågs av många vara oklar. Endast de mest aktiva aktörerna kunde se en klarhet i processen beskriver en informant (Svels 2008):

Nå, inte direkt för de personer som blev kallade till mötena som var en gång varannan månad. Då var nog inte bilden klar, absolut inte. Bilden var nog endast klar för dem som ledde mötena. Så upplevde man nog det i början.

Under arbetsprocessens gång kom det att utkristalliseras två ledande organ: Kvarkenrådets ledningsgrupp för miljösamarbete⁴ och Grön Bros tjänstemannagrupp⁵. Kvarkenrådets ledningsgrupp för miljösamarbete utgjorde världsarvsarbetets ledningsgrupp, medan Grön Bro-gruppen agerade arbetsgrupp och verkställande organ för processen. Intresseväckande är att man i dessa organ inte inbegrep betydande natur- och miljöorganisationer, inte heller representanter från undervisningsväsendet eller lokala föreningar och samfund.

Under sommaren 1998 fattade Sveriges regering beslutet att nominera Höga Kusten till Unescos världsarvslista. Detta beslut invercade positivt på den finländska sidans tilltro till saken, och Kvarkenrådets ledningsgrupp för miljösamarbete beslutade att avlöna en person för iordningställande av handlingar för världsarvsframställning. I detta skede hade man sålunda tre områden som strävade efter status som världsarv, vilket visas i figur 8. Dessa var Österbotten i Finland, Västerbotten samt Västernorrland i Sverige.

Figur 8. Tre konkurrenter om världsarv i Kvarken.

⁴ Finländska representanter; Pertti Sevola (Västra Finlands miljöcentral), Kari Hallantie (Forststyrelsen), Saini Heikkuri-Alborzi (Österbottens förbund), Michael Hagström (Karleby stad), Tuija Warén (Malax kommun), Eeva-Kaarina Aaltonen (Vattenskyddsföreningen), Paul Lindell (Kvarkenrådet). Svenska representanter; Lennart Mattsson (Länsstyrelsen i Västerbotten), Britt-Marie Långström (Umeå kommun), Göran Åström (Skellefteå kommun), Anders Lindström (Örnsköldsviks kommun), Lars Ericson (Umeå universitet), Anna Olson (Kommunförbundet).

⁵ Sammansättning av Grön Bros tjänstemannagrupp: Mats-Rune Bergström, 2001 och Peter Näslund 2002-2003 (Länsstyrelsen i Västerbotten), Åsa Lundström (Västerbottens museum), Britt-Marie Långström (Umeå kommun), Leena Rinkineva (Västra Finlands miljöcentral), Kari Hallantie (Forststyrelsen/Västra Finlands naturtjänster), Göran Strömfors (Österbottens förbund), Pertti Malinen (Korsholms kommun), Paul Lindell (Kvarkenrådet).

2000

År 2000 påbörjades arbetet med Interregprojektet Kvarken-Mittskandia IIIA, *Kvarken Miljö* där en del utgjordes av delprojektet *Grön Bro II*. Projektets mål var att föra Kvarkens världsarvsansökan till ett beslut, skapa en verksamhetsmodell och samarbetsorganisation samt utföra samarbete med andra världsarvsområden. Under den här delen av processen diskuterade ledningsgruppen för Kvarken Miljö världsarvets presumtiva områdesavgränsning och förankring. Man ansåg att vattenområdena borde vara med i ansökan och att det borde finnas regional samstämmighet i frågan, och dessutom fastslog man att naturområden utgjorde en viktig dragningskraft för turismen inom Kvarkenområdet. Man hade producerat en betydande del bakgrundsmaterial och ansåg att arbetet var välgjort och en viktig kunskapsresurs, även om Kvarken inte skulle komma med på Unescos världsarvslista.

Under året diskuterades värdegrunden och möjligheten att ta med även kulturella värden representerade av byar, landskap och kommuncentra i nomineringen. Denna integration ansåg man kunde visa på landhöjningens kulturella inverkan, och avgränsningen skulle utgöra bevis på att det inte var frågan om en ny skyddsform. Detta förslag godkändes inte. I framtiden finns det dock inget som motsäger att man kunde utveckla det befintliga världsarvsområdet genom att införliva byar och kulturlandskap och t.ex. ansöka om status som blandat världsarv, ett objekt bestående av både kultur- och naturvärden.

Senare samma år var det första utkastet till en ansökan, baserad på biologiska kriterier färdigställd och skickades till undervisningsministeriet som i sin tur vidarebefordrade ärendet till miljöministeriet. Att motivera denna första ansökan med biologiska värden utlöste ett misstroende från kommunernas sida. En informant kommenterar den första värderingsgrunden (Svels 2008):

IUCN var första gången och utvärderade 1999 [författarens anmärkning: korrigerad till 2000]. Till dess hade man kört fram objekt som naturvärden och det väckte oro inom kommunen. Man var nog då klara på att man inte skulle ha ett nytt skyddsprogram. Det är lite osäkert att något sånt skulle ha gått igenom i kommunen. Svårt att säga. [...] Fina naturvärdena finns på många andra områden i Finland. Det unika låg i de Geer moränerna och landstigningen. Det finns inte någon annan stans.

En annan informant ger en mer lokalt förankrad åsikt om världsarvets värderingsgrund och säger (Svels 2008):

Diskussionerna var igång om det skulle vara ett kombinerat natur- och kulturarv redan 1998 så att man inte skulle vara så oförberedd på inventeringarna i fall om. [...] Först var det biologiska och kulturella kriterier. Bygden, de gamla odlingarna och bebyggelsen var speciell. Den är nog lite säregen. Kanske inte för oss men för utomstående.

Rädslan för att området skulle bli ett kulturarv var stor i Björköby. Man antog att hela det sociala livet och bygdens utveckling var i fara ifall trakten blev kategoriserad som kulturarv. Det hade enligt befolkningen uppkommit ett hot om eventuella restriktioner som respondenten beskriver (ibid.):

[...] om det skulle varit kulturarv skulle bygden som så varit involverad i alla skydd och det ville inte byborna att vi skulle få en bestämmelse över byggnader och hur framtiden såg ut för industrier m.m. om det skulle komma fler restriktioner. Då var de rädda. De gick med på att man kunde tänka sig som världs naturarv. Inte som kulturarv. Det var tillsammans med Replot och Vallgrundborna och de var helt emot att deras område skulle vara med. Så var det tänkt från början. Det blev annat i den andra fasen 2002.

Man sände från regional nivå den första ansökningsversionen även till Kulturdepartementet i Sverige, till Unesco samt direkt IUCN för kännedom. De regionala aktörerna hade inget officiellt mandat att skicka ansökan direkt till Unesco och bröt sålunda mot den internationella diplomatins praxis, vilket åstadkom irritation mellan den regionala och nationella nivå, något som i viss mån följde med under hela arbetsprocessen (Svels 2008).

I augusti 2000 utförde IUCN:s representant Paul Dingwall en inofficiell utvärdering av Kvarken i samband med Höga Kustens officiella evaluering. Utvärderingen utgjorde en stor fördel för det kommande ansökningsarbetet genom att man fick praktiska råd och goda kontakter till IUCN knöts. Man förankrade besöket kommunalt men dock ännu inte lokalt hos befolkningen. Efter att initialt arbetat kring att inbegripa viktiga värden i ansökan var det först efter utvärderingen som man på Dingwalls uppmaning började koncentrera sig på de geologiska kriterierna. Man blev varse om att den nationella skyddslagstiftningen inte var tillräcklig om man använde biologiska kriterier som avgörande för ansökan, men man var även

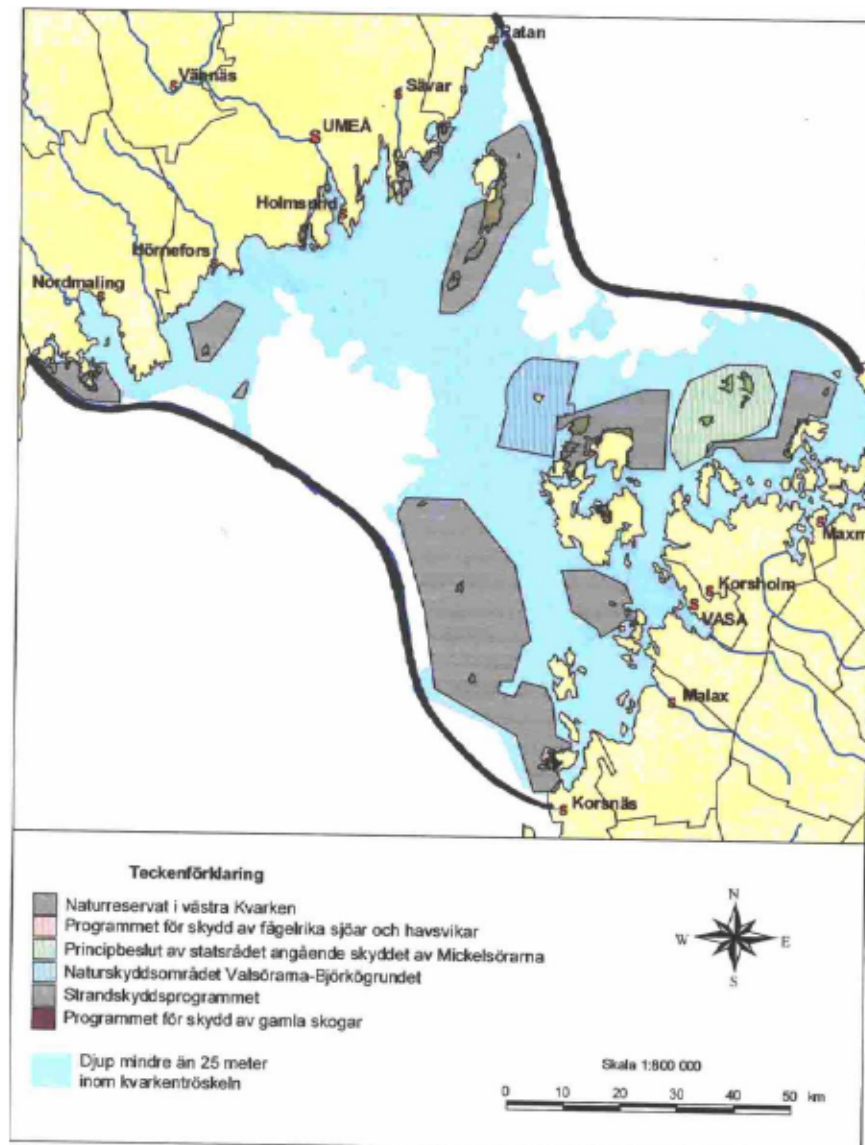
medveten om att biologiska och ekologiska tillägsskydd skulle leda till ett starkt lokalt motstånd. De geologiska kriterierna, som Höga Kustens världsarvsstatus baserade sig på, invercade på ställningstagandet, eftersom man enligt Unescos krav borde ansöka enligt samma kriterier för en utvidgning av ett existerande världsarv.

I slutet av 2000 höll Unescos världsarvskommitté möte i Cairns, Australien. Här erhöll Höga Kusten världsarvsstatus på basis av geologiskt kriterium. Att Kvarken skulle utgöra ett komplement till Höga Kusten blev verklighet genom Höga Kustens utnämning. Efter diskussioner mellan finländska och svenska delegater drog man slutsatsen att de geologiska kriterierna var lättare att uppnå och att biologiska kriterier krävde mer skyddsåtgärder. IUCN framförde åsikter om att Kvarken skulle ge världsarvet Höga Kusten större trovärdighet och talade om en gränsöverskridande serienominering. Tidens tanke, dvs. en önskan om flera gränsöverskridande och geologiska världsarv, anser jag ha inverkat positivt på beslutet 2006. Efter världsarvsmötet höjdes ambitionsnivån och man insåg vikten av expertkunskap, och det var här den geologiska påverkan inträdde i ansökningsprocessen och samarbetet med GTK inleddes. En informant säger (Svels 2008):

År 2000 var faktiskt det året när vi började förstå hur man skulle jobba och att vi som lekmän inte räckte till och att vi behövde sakkunskap. [...] I.o.m världsarvsmötet i Cairns 2000 öppnades våra ögon och vi förstod vilken nivå man har i ansökningarna. Man måste ha de bästa sakkunniga med och det var bra att vi fick kontakten till GTK och de började hjälpa med ansökan.

2001

Utredningar kring de geologiska aspekterna i Kvarkenområdet var under 2001 många och en aktiv e-postkorrespondens kring geologiska frågor följde. Leena Rinkineva (Kvarkenrådet) och Paul Dingwall (IUCN) diskuterade bl.a. Kvarkens värdegrund och avgränsning. Man utgick från avgränsningen som visas i figur 9.

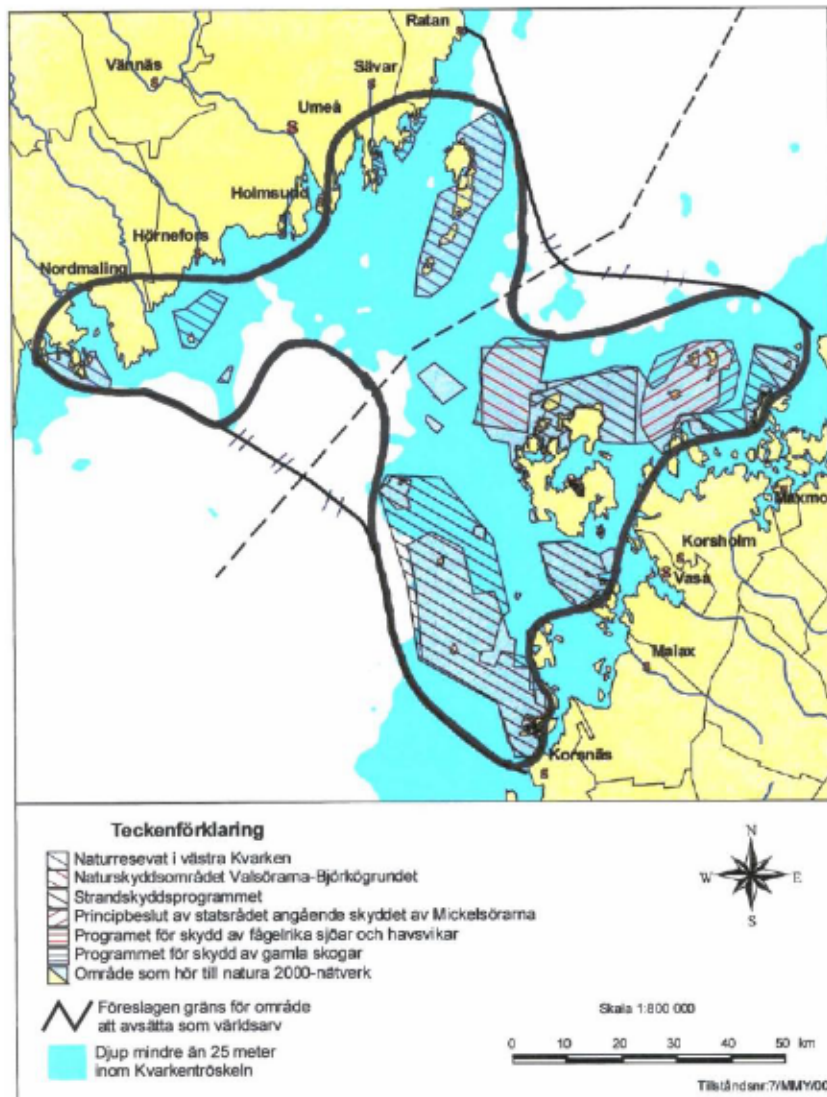
Figur 9. Utkast till geografisk avgränsning 2001/1.

Dingwalls åsikter kom att ha en stor betydelse för det kommande världsarvsarbetet och områdets avgränsningsproblematik. Han angav följande kommentarer angående Kvarkens geologiska förutsättningar och ansökningens värderingsgrund (e-postmeddelande från Paul Dingwall till Leena Rinkineva 25.1.2001):

I would focus on the one World Heritage criterion i.e. geology but incorporate the other values as appropriate. Build the case around uplifting land. [...] It is best to have a very strong well-focussed argument than to try to cover too much too thinly. [...] The High Coast and Kvarken essentially represent two ends of the spectrum - the

high and low topographical extremes of postglacial uplifted landscapes in the Baltic region. I strongly recommend that you argue the case for the Kvarken as an important complement to the High Coast. [...] This is the emphasis that I recommend for the nomination. [...] Do not ignore the important biological values but argue the case for them in terms of the geological story of uplift. [...] One weakness of the draft Kvarken nomination is the emphasis given to unprotected areas in the sea. A very strong case for World Heritage status is that it adds great conservation value to the High Coast site. Present and represent the complete geological story of uplift in the Baltic region.

Vid ett samrådsmöte mellan finländska och svenska representanter i januari 2001 konstaterade Rolf Löfgren (Naturvårdsverket, Sverige) att man stod bakom en finländsk ansökan. Ledningsgruppen framhöll att alltför stor del av processen hade fokuserats på vetenskap, av förståeliga skäl naturvetenskap, och för lite på själva samhällsstrukturen, ”marknadsföringen och försäljningen” av världsarvstanken samt informationen till allmänheten. Mötet ansåg att förankringsprocessen borde förstärkas och bestå av informationsmöten för kommuner, utvecklingsmyndigheter och nyckelpersoner (Svels 2008). År 2001 utlystes till ett världsarvsår där de huvudsakliga satsningarna skulle gälla ansökningsberedningen. Det konstaterades att man först måste bestämma vilka kriterier som skulle användas gällande varje enskilt objekt och att avgränsningen borde göras både utgående från dessa värden och på basis av områdets geografiska precisering. Det betraktades väsentligt att ansökan utgjordes av hela zonerings- eller processer och att man inte splittrade området. Efter diskussion övergick man från en mer utbredd avgränsning till att följa en specifik s.k. timglasavgränsning av området vilken återfinns som kartbild i figur 10.

Figur 10. Den geografiska gränsdragningen 2001/2.

I ett e-postmeddelande från Kurt Fredén (Sveriges Geologiska Undersökning, SGU 1.11.2001) till Leena Rinkineva påminde han henne om att de geologiska värdena låg på den finländska sidan och inte på den svenska sidan av Kvarken. Timglasavgränsningen byggde enligt honom inte på geologiska aspekter, och han konstaterade att drumlinerna på den södra, svenska sidan inte hade något samband med landhöjningsprocessen. I ett senare e-postmeddelande från Keijo Nenonen (GTK 4.4.2001) till Rinkineva kommenterade även han avgränsningen. Enligt honom kunde man geologiskt ta med Björköby och Replot i sin helhet vilka tillsammans med den svenska delen bildade ett värdefullt geologiskt och naturvetenskapligt kärnområde. Denna

uppfattning var dock motstridig med Fredéns. Zeb Hogan (IUCN) föreslog att området skulle ha en enhetlig avgränsning och det lönade sig att använda kriterium (i), eftersom Höga Kusten godkänns utgående från det. Dingwalls (IUCN) ställningstagande var att problemet i Kvarken utgjordes av stora oskyddade vattenområden och att deras omfattning borde minskas. Han poängterade dock att Kvarken skulle komma att öka Höga Kustens skyddsvärde. Projekt vars konsekvenser eventuellt kunde påverka Kvarkens geologi nämndes i sammanhanget vara bl.a. en eventuell djuphamn i Holmsund, stora muddringar, vindmöller, sand- och grustäcker, kablar på havsbotten och en fast förbindelse över Kvarken.

Ledningsgruppen för Kvarken miljö beslöt att de geologiska kriterierna skulle vara de primära och att de biologiska och kulturella kriterierna skulle fylla ut ansökningsgrunden. Lokalt reagerade man mot att ansökan baserades på geologiska grunder. Enligt en informant fanns en större önskan om att inbegripa den vanliga människan i ansökan. Med en utökad lokal kunskap kunde man sedan bättre förstå gränsdragningen utgående från geologiska kriterier (Svels 2008):

När man till början började dra de första staplande streckena gick det väldigt mycket ut på geologi. Jag och en del andra reagerade väldigt starkt mot det här. Ett världsarv som ligger under vatten – vem skall det vara till för? Några med cyklopögon med dykardräkter, men inte för den vanliga människan. Från världsarvskommittén var vi på Höga kusten och Vega och såg hur aktiva man var. Det grundade på de människors aktiviteter inom de här områdena. Man levde för det vi vanliga människor ser. Det [författarens anmärkning: de geologiska kriterierna] reagerade jag väldigt mot.

Den nya versionen av områdesavgränsningen presenteras i figur 11. Området hade reviderats från den föregående versionen genom att utesluta drumlinerna på den södra sidan av svenska Kvarkenområdet, som enligt Fredén inte hade någon anknytning till landhöjningsprocessen.

Figur 11. Den geografiska gränsdragningen 2001/3.

Sammanbrottet 2002

Under diskussioner kring arbetsprocessen för världsarvsnomineringen av Kvarkens skärgård kommer man ständigt tillbaka till år 2002 och de problem som uppstod i samarbetet mellan de tre parterna Österbotten, Västerbotten och Västernorrland. Orsakerna till svårigheterna och sammanbrottet i beredningsarbetet är oklara och åsikterna är delade om vad som varit grundorsakerna till misslyckandet. Det framkom dock tydligt att denna triangulära aktörssammansättning, dvs. världsarvet Höga Kusten samt Österbotten och Västerbotten, inte välkommande etableringen av två världsarv inom Kvarkenområdet. Redan tidigt under året kunde man i de lokala tidningarna, både i Finland och i Sverige, läsa om åsiktsskiljaktigheter.

På den svenska sidan antydde man att världsarvsarbetet och dess framtid kunde frambringa konkurrens och man såg antydningar om att det gränsöverskridande arbetet befann sig i svårighet. I Tidningen Ångermanland skrev Anders Lidén att åsikterna kring världsarvet inte enbart var positiva. Han baserade sin artikel på en intervju med kommunalrådet Christer Nilsson som sade (Tidningen Ångermanland 16.2 2002):

Spontant är jag tveksam till detta. [...] Världsarvet kan bli en form av konkurrens. Det blir en slags urvattning av begreppet. Särskilt eftersom Kvarken söker för samma typ av världsarv, alltså landhöjningen.

Enligt honom förekom landhöjning på många håll i världen, men inte så koncentrerat och lättåskådligt som vid Höga Kusten, och han ansåg dessutom att utnämning av flera världsarv kunde innebära sänkt status för området. Lidén avslutade artikeln med att konstatera att Kvarkenrådet antytt att "Höga Kusten ger den rumsliga aspekten och Kvarken [både den svenska och finländska sidan] lägger till den tidsmässiga aspekten". Även Björn Häggblom omnämnde i sin artikel i Vasabladet samma dag att arbetet inte förlöpt friktionsfritt och enligt honom hade världsarvsberedningen inte haft de framgångar intressenterna önskat sedan starten 1997. Som grund för hans uttalanden förelåg bl.a. en intervju med Paul Lindell, som ansåg att Österbotten och Västerbotten borde driva ansökan som ett fortsatt samarbete mellan det finländska och det svenska Kvarkenområdet (VBL 16.2.2002).

Utgående från en intervju med Paul Lindell i Pohjalainen skrev Jussi Piipponen att Lindells uppfattning var att lokalbefolkningen oberoende av ansökningsprocessens utgång skulle komma att känna av konsekvenserna som sträckte sig ut bland allmänheten. I samma artikel ansåg Björköbon Jarl Nystrand att Natura 2000-projektets genomförande lett till att lokalbefolkningen var misstänksam mot världsarvstanken och inte önskade någon masssturism till skärgården. Enligt Saini Heikkuri-Alborzi (Österbottens förbund) kunde Björköby, trots erhållen världsarvsstatus, även i framtiden komma att utvecklas genom byggande så vitt byns ursprungliga karaktär bibehölls (Pohjalainen 26.2.2002).

Det var i mars som de uttalade kritiska ståndpunkterna kring samarbetet framkom. Då kunde man i den lokala dagspressen inom de tre regionerna Österbotten, Västerbotten och Västernorrland läsa om kritiska åsikter kring världsarvsprocessen. I tidningen Örnsköldsvik Allehanda publicerades en artikel av Sven Lindblom där han konstaterade att Örnsköldsviks

kommunstyrelse sagt nej till ett samarbete med Kvarkenområdet. Kommunens officiella yttrande från den 11 mars löd (Örnsköldsvik Allehanda 12.3.2002):

Utskottets bestämda uppfattning är att Höga Kusten är ett namn som inarbetats sedan mer än 30 år. Världsarvet har en stark koppling till turistområdet Höga Kusten. Varumärket är tydligt och inarbetat och att koppla samman detta med ett område med flack kust kommer att förvirra och suddas ut begreppen. [...] Det mest ändamålsenliga, och för Örnsköldsviks kommun det enda acceptabla, är därför att båda områdena får utvecklas som separata förvaltningsenheter som skilda världsarv med olika namn. Örnsköldsviks kommun är inte beredd att medverka till en lösning där namnet Höga Kusten i något avseende ändras eller suddas ut.

Även ett "nej" från Kramfors kommun angavs i samma artikel, och man kunde, enligt Lindblom skönja att samråd mellan de båda parterna förekommit. De båda kommunerna föredrog att Kvarkenområdet beredde en egen ansökan och att samarbete kunde förekomma mellan de två områdena, precis som mellan vilka andra nordiska eller internationella världsarv som helst. Följande dag kunde man läsa en notis i Vasabladet där Paul Lindell citerades: "[därför] måste Kvarken in på egna meriter. [...] Vi eftersträvar endast ett samarbete med Höga Kusten. Vi har inte eftersträvat en sammanslagning av objekten" (VBL 13.3.2002).

Några dagar senare kommenterade Marcus Lillkvist Örnsköldsviks och Kramfors kommuners negativa utlåtanden. Enligt Mats-Rune Bergström (Länsstyrelsen i Västerbotten) hade dessa två kommunerna negativa åsikter inte framkommit så pass klart tidigare. "Det är bra att de tors säga vad de tycker. Och att åsikterna kommer i ett tidigt skede" ansåg han (Västerbottens Kuriren 14.3.2002). Länsstyrelsen i Västerbottens negativa utlåtande gavs den 6 maj 2002. Ett gemensamt antagande om ett bristande svenskt engagemang och en svår fortsättning förelåg. En informant var övertygad om att det var politiska handlingar som utmynnade i att samarbetet upphörde (Svels 2008):

Jag har den uppfattningen att det var politik i.o.m. att Höga Kusten var på mållinjen och få världsarvsstatus och ville inte ha en medtävlare, ett till världsarv på svenska sidan.

Enligt de kommunala representanterna var det bl.a. områdets storlek som utgjorde själva samarbetsproblemet (ibid.):

Med detta relativt stora området [bestående av tre regioner – Österbotten, Västerbotten och Västernorrland] började man inse att man inte kan samarbeta. Samarbetet förlöpte sedan mycket enklare med Höga kusten. Så det var nog som en stor käpp i hjulet, som om allt skulle ha stannat av.

Samarbetet avbröts enligt en informant antingen på grund av att man på Länsstyrelsen i Västerbotten varken trodde på sakfrågan eller möjligheterna att erhålla världsarvsstatus eller på grund av SGU:s negativa utlåtande angående det svenska Kvarkenområdets geologiska förutsättningar.

Kvarkenrådets styrelse beslöt den 16 maj att under återstoden av året följa händelsernas förlopp från sidan men att dock stöda ett eventuellt fortsatt världsarvsarbete. Enligt Olav Jern och Pertti Räsänen var Österbottens förbund tillsammans med Västra Finlands miljöcentral intresserade av att fortsätta beredningen.

Det har framförts kritik mot de finländska regionala myndigheternas arbetssätt. Enligt Rolf Löfgren antogs inte en professionell linje av den finländska beredningsgruppen från början och man var inte heller nämnvärt mottaglig för kommentarer från de nationella miljömyndigheterna, vare sig varken vid miljöministeriet eller vid Naturvårdsverket (Löfgren 2010). Hade de finländska huvudaktörerna varit mer lyhörda kunde sammanbrottet möjligtvis kunna förutses. En informant säger (Svels 2008):

Vi hade fått kritik att vi inte lyssnade från miljöministeriet och Naturvårdsverket av Rolf Löfgren, ansvarig från Naturvårdsverket. De sade att det inte kommer att fungera med hela Kvarken. Och att vi inte lyssnade på svenskarna så det fanns nog i luften.

Räddningsplanen

Sammanbrottet hade inte enbart negativa effekter på världsarvsarbetet. En komprimerad, överskådlig arbetsgrupp med ett klart mål framstod som en del av fördelarna, och en stark tro på saken, massivt bakgrundsarbete samt IUCN:s och GTK:s stöd utgjorde övriga framgångsfaktorer för det fortsatta arbetet. Geologernas stöd och deras iver för att erhålla ett geologiskt världsarv i Finland gjorde arbetet effektivt och målinriktat (ibid.):

Att vi hade IUCN:s stöd och ansåg att Kvarken var värdig hade vi svart på vitt på och det hade de [författarens anmärkning: IUCN] skrivit i sin utvärdering. Och sedan att vi fick geologernas stöd från finska sidan och det var massivt. De var väldigt klara på att de ville ha ett geologiskt världsarv till Finland. De lovade att nu skall vi ha ännu mer vetenskapligt underlag och vi skall leverera.

Efter sammanbrottet utgjordes arbetsgruppen av representanter från Österbottens förbund, Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, Västra Finlands miljöcentral och GTK. Nyckelpersoner under den här tiden var Leena Rinkineva och Pertti Räsänen (Västra Finlands miljöcentral), Susanna Ollqvist och Kari Hallantie (Forststyrelsen Österbottens naturtjänster), Olav Jern (Österbottens förbund), Keijo Nenonen och Olli Breilin (GTK).

Diskussionen om vem som egentligen skulle inneha det regionala huvudansvaret för världsarvet har under arbetets gång lett till oklarheter. Enligt en informant kunde man dels skönja dels lokala uppgörelser mellan Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och Västra Finlands miljöcentral, dels en regional front mot en nationell. Arbetsprocessen förlöpte väl trots att en klar arbetsuppdelning inte alltid varit uppgjord på förhand. Då miljöministeriet drog ut på sitt beslut om vem som nationellt skulle leda arbetet kunde man ana ett visst missnöje enligt en informant (Svels 2008):

Sedan när miljöministeriet drog ut på beslutet om vem som skall vara huvudansvariga, Forststyrelsen eller Västra Finlands miljöcentral, ville båda ha ansvaret. Vi blev aldrig osams men var båda klara över att "vi" skall ha det. Vi agerade dock tillsammans mot miljöministeriet om att vi tillsammans skall förvalta och att båda skall få pengar. I praktiken har det blivit att Forststyrelsen fått större resurser. De andra använder sina normala medel.

Regional profilering 2003–2006

2003

Den regionala profileringen påbörjades efter sammanbrottet 2002 men inleddes officiellt först 2003. I mars höll styrgruppen för Kvarkens världsarv⁶ sitt första möte. Vid detta tillfälle

⁶ Styrgruppen bestod av följande personer: Pertti Sevola och Leena Rinkineva-Kantola (Västra Finlands miljöcentral), Susanna Ollqvist och Kari Hallantie (Forststyrelsen), Keijo Nenonen (GTK), Olav Jern (Österbottens

godkände man GTK:s gränsdragning som illustreras på kartan i figur 12. Vid styrgruppens möte i augusti rapporterades att gränsdragningen ändrats så att västra Replot inte längre var med i kärnområdet men nog inom buffertzonen. Orsaken var att geologiska grunder ansågs saknas inom Västra Replot. Eftersom de geologiska och biologiska värdena var kopplade till varandra, var det motiverat att ta med ett buffertområde med biologiska värden som saknades i kärnområdet men som stödde dess värden. Detta område utgjordes till största delen dock av vattenområden.

Figur 12. Den geografiska gränsdragningen 2003.

förbund), Ralf Sjöberg (Korsnäs kommun), Michael Ek (Maxmo kommun), Marcus Henricson (Korsholms kommun), Jorma Pitkämäki (Vasa stad), Eirik Klockars (Malax kommun).

Den mediala bevakningen under året gällde främst *Geonat*-projektet vars delmål var att framställa geologiskt grundmaterial för världsarvsarbetet. Keijo Nenonen (GTK) uttalade sig som följer (VBL den 28.5):

Kvarken torde uppfylla de formella kraven; geologiska, ekologiska och biologiska processer samt vacker natur. [...] Om det inte annars räcker, så kommer Geonat också att lista 10–15 internationellt värdefulla geologiska objekt [författarens anmärkning: inom Kvarken området].

Enligt en informant var *Geonat*-projektet av största betydelsen för världsarvsprocessen som bidrog både med lokalförankring och med geologiskt basmaterial (Svels 2008):

Geonat-projektet var nog avgörande. [...] Man fick råd från IUCN att man skulle koncentrera sig på de geologiska bitarna och då uppkom Geonat-projektet genom samarbete mellan Korsholms kommun, Vasa stad, Forststyrelsen och GTK. Vi var med med en summa och fick lite specialarbete utfört som vi nu har nytta av bl.a. i strandgeneralplanen och generalplanen. Den betjänar vår markanvändning. De gjorde bra kartor. [...] Det [författarens anmärkning: Geonat-projektet] utgjorde grunden för ansökan. Det blev bekant inom kommunerna och vi fick nytta av det. Visst betalade vi lite men det var heltäckande och fick mycket publicitet. Folk fick kännedom om vad det här handlade om.

Som ett led av lokalförankring initierade ledningsgruppen en avsiktsförklaringskrivelse, se tabell 5. Tanken på att ta fram en avsiktsförklaring fick man från världsarvet Södra Ölands odlingslandskap som utnämns till världsarv år 2000 där man hade förankrat världsarvstanken och sammanfört lokalbefolkningen samt regionen genom en gemensam viljeyttring.

Tabell 5. Avsiktsförklaring för Kvarkens skärgård

Kvarkens skärgård och Höga Kusten är tillsammans en unik geologisk helhet, där inlandsisens spår och de senaste årtusendens landhöjning präglar natur och kultur. Den pågående landhöjningen är också ett unikt exempel på landskap under ständig förändring. Finlands regering skall på basen av de geologiska värdena föreslå finländska sidan Kvarken till Unescos naturvärldsarvslista, som en utvidgning av det befintliga naturvärldsarvet Höga Kusten.

- ✓ *Målet med världsarvet är att de geologiska, biologiska och kulturella värdena i Kvarkens skärgård skall bevaras. Om "Kvarkens skärgård" upptas på Unescos världsarvslista garanterar Finland att områdets värden består och utvecklas.*
 - ✓ *Målet med världsarvsansökan är att öka kännedomen om de geologiska, biologiska och kulturella värdena i Kvarkens skärgård, såväl internationellt, nationellt, som regionalt och lokalt.*
 - ✓ *Världsarvet "Kvarkens skärgård" kan genom att nyttja det värde uppmärksamheten ger bidra till att stimulera ekonomiskutveckling i området.*
 - ✓ *Världsarvsområdet skall förvaltas i enlighet med finsk lagstiftning. Det behövs inte nya lagar, förordningar, nya skyddsområden, eller någon skärpning av nuvarande skyddsbestämmelser för Kvarkens skärgård som världsarv.*
 - ✓ *Skötsel och nyttjande av de naturskyddade områden som ingår i världsarvsförslaget skall planeras och förverkligas i samarbete mellan lokalbefolkningen och ansvariga myndigheter.*
 - ✓ *En klassificering som världsarv skall inte inverka på boende eller på de areella näringarna, såsom fiske, jakt, pälsdjursfarmning, jord- och skogsbruk samt traditionellt byggande i området.*
 - ✓ *En samrådsgrupp på regional nivå bildas för att behandla frågor rörande världsarvets förvaltning, skötsel och utveckling, frågor om tillgänglighet, service och marknadsföring med mera.*
-

Arbetsmetoden som ledningsgruppen använde kan beskrivas som *styrt deltagande*. Själva innehållet skapades och strukturerades av arbetsgruppen som presenterade förslaget för de lokala grupperna. Denna typ av deltagande kan jämföras med ett slags *hörande* i förvaltningssammanhang och har praktiserats från myndighetshåll i flera sammanhang under den pågående arbetsprocessen.

En informant beskriver arbetet med avsiktsförklaringen som topstyrt:

En avsiktsförklaring är en gemensam viljeyttring. [...] Själva texten tog "teamet" fram och det presenterades sedan för kommunerna. En del kommuner beslöt att höra intressegrupperna, bl.a. Korsholms kommun. Eventuellt har Björkö byförening varit med, kanske någon annan.

Staten som aktör

2004–2005

I januari 2004 beslöt statsrådet att Kvarkens skärgård skulle ingå på Finlands tentativa lista över världsarvsobjekt. Miljöministeriet inlämnade Finlands nationella lista till Unesco där Kvarkens skärgård föreslogs bli världsarv. I ansökan utgick man från att Kvarkens skärgård skulle bli en serienominering och ett komplement till världsarvet Höga Kusten och man grundade ansökan på geologiska särdrag.

Världsarvskonventionen stipulerar ett krav om bilateralt godkännande av stater som delar på ett serienominerat världsarv. I början av 2005 fick Finland det svenska godkännandet genom den svenska regeringens positiva medgivande där de förespråkade en nominering av Kvarkens skärgård som en gränsregional serienominering till världsarvet Höga Kusten. Den 27 januari 2005 skickade miljöministeriet ett förslag om att föra Kvarkens skärgård till förteckningen över Unescos världsarv. Unesco bekräftade den 1 mars att de mottagit ansökan med följande kommentarer: *“the nomination has been determined technically complete”* men de önskade dock en komplettering av områdets geografiska avgränsning. Den 5 mars föreslog miljöministeriet Forststyrelsen Österbottens naturtjänster som samordnare för Kvarkens världsarvsdelegation.

IUCN:s officiella utvärdering av Kvarkens skärgård skedde 9–15.8.2005 och utfördes av geologen Jim Thorsell. Utvärderingen förlöpte väl men gränsdragningsproblematiken kom att bli en utmaning för beredningsgruppen. Enligt en informant ledde gränsdragningen av världsarvsområdet till att arbetet tidvis kändes tungt (Svels 2008):

Det har varit jobbigt för oss t.ex. under IUCN:s granskning när han [författarens anmärkning: Jim Thorsell] kom och sa att vi måste minska på området. Det var tungt för oss som grupp eftersom vi var oense. Jag var huvudansvarig och ville inte ge med mej medan geologerna gjorde nästan vad som helst för IUCN bara de fick ett geologiskt världsarv. Mitt i allt skulle inte Korsnäs och Malax ha ett världsarv och det skulle varit fel mot kommunerna som jobbat så mycket. Biologiskt ger även dessa södra delar mycket till. Vi kom överens och miljöministeriet backade bra upp oss. De sa att det inte är GTK som bestämmer gränserna och nu måste vi motivera. Norrskär och Rönnskärs skärgård var även viktiga att beskriva. Allt skulle motiveras för.

Thorsells förslag var att hela södra delen skulle bort. Vi hade ett kärnområde plus en buffertzon. Han ville helt ha bort buffertzonen. Av buffertzonen blev det då ett till kärnområde (B) så det blev egentligen bättre.

Det mediala intresset tog fasta på Thorsells utlåtande om ”att utses till världsarv är som att få naturens Nobelpris”. Han ansåg att en utnämning skulle kunna medföra tre primära effekter: större antal turister, bättre möjligheter att erhålla ekonomiskt stöd och ökad medvetenhet hos lokalbefolkningen om naturens värde (Svels 2008). Angående områdets geografiska avgränsning var man vid detta skede tvungen att komma till ett avgörande. I september skickade Olav Jern ett brev till Francesco Bandarini (direktör vid Unescos världsarvscenter) där han meddelade att man ämnade förminska arealen samt poängterade att de områden som tagits bort och som utgjort buffertzonen i stället skulle upptas i landskapsplaneringen. Miljöminister Enestam skickade några dagar senare, å sin sida, ett brev angående gränsdragningen till Bandarini och önskade ändra den nationella ansökan som inskickats den 27.1.2005.

I oktober presenterade styrgruppen ett förslag till förvaltning vilken var framtagen av arbetsgruppen Jern, Sevola, Rinkineva-Kantola, Hallantie, Nenonen, Breilin och Haldin⁷. I förslaget innehade styrgruppen tillsammans med en i framtiden utsedd världsarvskoordinator centrala roller.

Att iscensätta världsarvet – ett svårt uppdrag

2006

Den 26.1.2006 hölls det första mötet med Kvarkens världsarvsdelegation. Arbetsgrupperna för skötsel, guidning och marknadsföring hade redan påbörjat sitt arbete. Man beslöt tillsätta arbetsgrupperna officiellt ifall Kvarkens skärgård upptogs på världsarvslistan. På agendan fanns diskussion kring gemensam förvaltning av ett kommande världsarv, gemensam marknadsföring med Höga Kusten och utbildning samt nya samarbetsprojekt. Mötet bekantade sig med den nationella manualen för skötsel och användning av världsarv, men de närvarande

⁷ Mikael Haldin, representant för Forsstyrelsen Österbottens naturtjänster.

beslöt att ge egna förvaltningsförslag för Kvarken utan att invänta miljöministeriets dito. I april gav delegationen sitt godkännande för en skötsel- och användningsmanual, och i juli presenterades ett utkast till Kvarkens logo, som Jari Kostet Forststyrelsens illustratör, skapat.

Under perioden 9–16.7.2006 höll Unescos världsarvskommittés möte i Vilnius, Litauen. Finlands officiella delegater var Jukka-Pekka Flander (miljöministeriet), Susanna Ollqvist (Forststyrelsen Österbottens naturtjänster), Olav Jern (Österbottens förbund) och Keijo Nenonen (GTK). Även en Kvarken delegation med lokala representanter deltog. Den 16 juli erhöll Kvarkens skärgård världsarvsstatus och världsarvskommittén fastställde områdets namn till *Kvarken Archipelago/High Coast, Finland and Sweden*, vilket senare på begäran av Sveriges regering ändrades till *Höga Kusten/Kvarkens skärgård*. Den slutliga avgränsningen för världsarvet Kvarkens skärgård visas i figur 13.

Figur 13. Den geografiska gränsdragningen 2006.

Det utdragna och resurskrävande arbetet visar att iscensättning av ett världsarv är en ansvarsfull och mödosam uppgift. Det som saknas från denna tid är en finansiell utredning från samtliga inblandade aktörer över hur mycket nomineringsprocessen antas ha kostat respektive organisation.

Förväntningar

Från myndighetshåll, både från Forststyrelsen Österbottens naturtjänsters och Västra Finlands miljöcentralers sida, ansåg man att en världsarvsstatus hade ekonomisk innebörd. Båda parterna framhöll möjligheterna att nationellt konkurrera om ekonomiska resurser för skötsel och utveckling av skyddade områden ifall Kvarkens skärgård utnämndes till världsarv. Kvarkenrådet inbjöd, inom ramarna för *Grön Bro II*-projektet den lokala pressen till presskonferens i februari 2002 med temat *”Is, sten och havtorn – Kvarkens karga värden i vågskålen”*. I sin presentation *”Världsarv – ett lyft för regionen?”* skrev Rinkineva och Ollqvist att världsarvet kunde innebära mera resurser för den regionala naturförvaltningen (pressmeddelande 25.2.2002):

[...] en ökad stolthet för vår karga skärgård och en ökad förståelse för vikten att hushålla väl med naturens resurser. [...] Ett världsarv betyder ansvar på nationell nivå. Därför hoppas de regionala miljömyndigheterna att ett världsarv kommer att innebära mera pengar för planering och verkställande av skötsel, användning och guidning i naturskyddsområdena.

De avslutade genom att hänvisa till de potentiella ekonomiska möjligheter en världsarvsstatus kunde medföra för näringslivet: *”[...] även näringslivet kan räkna med att ett världsarv är trumf på hand i jakten på EU-stöd”*. Man framhöll även inom projektet en potentiell statushöjning och ökat publicitetsvärde för Kvarkenområdet samt angav en förväntan om ökad turism.

För bl.a. GTK utgjorde ära och berömmelse drivkraften framför ekonomiska fördelar, medan kommunerna såg de ekonomiska argumenten främst som utgifter i samband med ansökningsprocessen och som en grund för allmän skepsis (Svels 2008). Vesa Heinonen, fullmäktigeordförande för Finlands naturskyddsförbund, var av den åsikten att den

ekonomiska vinningen skulle komma genom fortsatta bidragsansökningar. Han menade att världsarvstatus skulle betyda utveckling, arbete, stödpengar och turismpengar för hela kustregionen (Svels 2008). Enligt Leena Rinkineva behövde man förankra tanken lokalt efter flera års beredning av världsarvsansökan. Det viktigaste var enligt henne att lokalbefolkningen anammade världsarvtanken. Hon frågade sig ifall man lokalt var beredd på flera besökare samt ett högre attraktionsvärde och fastslog att det krävs både en viss servicenivå och beredskap för att ta emot turister (Svels 2008). Jag har dock svårt att uppfatta en enhetlig ekonomisk markering under arbetsprocessen. Ingen myndighetsrepresentant, inte heller någon regional eller lokal intressent, förespråkade världsarvet som en klar regionalekonomisk faktor och drivkraft i utvecklingsfrågor. Man framhöll dock från flera håll ekonomisk vinning på ett organisationellt plan.

Tanken på en aktiv turismutveckling var aktuell under arbetsprocessens initialskede men likväl förblev tanken relativt outvecklad. Under beredningens gång tog man ingen nämnvärd notis om turismnäringens potential, och det blev först när Kvarken erhållit världsarvsstatus 2006 som turismfrågor åter blev aktuella. Ju närmare man kom ett avgörande i beslutet desto mer aktiverades även turismintressenter. I juli skrev Kenth Nedergård (Österbottens turism) att utnämningen torde utgöra en utmaning för turismen t.ex. genom krav på information och tjänster. Man var dock, enligt honom, medveten om att turismtillströmningen inte skulle komma att bli massiv (VBL 6.7.2006).

Efter utnämningen blev det mediala uppbådet stort. I pressen framhävde man teman som turism, marknadsföring, samarbetet med Höga Kusten, miljösynpunkter och en regional harmoni. Medialt debatterades framtida förvaltningsmodeller och det gavs bl.a. förslag om en permanent världsarvsbyrå i Björköby som skulle ha som uppgift att informera om natur och kultur. Den 12 juli utgick miljöministeriet med ett pressmeddelande ”*Kvarkens skärgård blir Finlands första naturområde på Unescos världsarvslista*” där miljöministeriets statssekreterare Stefan Wallin framförde följande:

Jag tror att Kvarken, som nu fått den högsta möjliga utmärkelsen, i fortsättningen kommer att värderas högre både av de som bor och fungerar i området och nationellt. Via inskrivningen på världsarvslistan blir Kvarken känd över hela världen, vilket om man ser till erfarenheter från andra områden kommer att leda till en ökning i antalet besökare.

Utnämningen var enligt Wallin ett resultat av en gemensam satsning både från lokalt håll och från myndighetshåll för ett område som uppvisade en sammansmältning av privatägd och statligt ägd mark.

Genom att analysera nyligen utnämnda världsarv har man observerat att socioekonomisk utveckling är en viktig del av aktörernas drivkraft under ansökningsprocessen medan ansökningar som främst siktar mot turistiska framgångar, och därigenom ekonomiska fördelar, i de flesta fall blir besvikna (Rebanks consulting Ltd and Tend Business Research 2009). Det är mycket svårt att nå upp till de uppställda ekonomiska målsättningarna som utvecklas under arbetsprocessens gång, och studier visar att världsarvsstatus endast har en marginell turistisk påverkan. Motivationen för att erhålla ett världsarv beror på många socioekonomiska variabler och *“the tourism and economic development impacts are limited or that the existing evidence base does not justify some of the claims made of WHS status (ibid., s. 1)*. Sammanfattningsvis är det en fråga om vad man vill göra med ett världsarv eftersom utnämningen i sig inte nödvändigtvis bidrar till positiva ekonomiska effekter. Kvarkens världsarvsprocess har såhunda varken motiverats med egentliga socioekonomiska fördelar eller fördelar för turismen. Närmast kan man visa på att naturbejakande önsknings samt organisatoriskt ekonomiska vinningar har varit rådande och motiverat det regionala världsarvsarbetet.

4.4 Centrala aktörer

Ansökningsprocessens nyckelspelare

Den allmänna förvaltningsutvecklingen har under de senaste åren gått från ett government-mönster, uppbyggt kring statliga enheter och hierarkiska förvaltningsorganisationer, till ett governance-tänkande där förvaltningen sker genom en nyordning av aktörer (Sandström et al. 2008; Rova 2004). Den traditionellt hierarkiska myndighetsförvaltningen har uppblandats med mer informella aktörer från både lokala och regionala nivåer som t.ex. representanter från tredje sektorn, föreningar och övriga intressenter. Det existerar i dag en mångfald av beroendeförhållanden mellan statliga myndigheter och icke-offentliga grupperingar som har ett intresse i diverse sakfrågor. Utvecklingen har resulterat i en flernivåförvaltning (*multi-level governance*), där lokala och regionala aktörer möts och i en allt större utsträckning får tillträde

till ett mera omfattande antal påverkningsarenor än tidigare. Enligt Kooiman (refererad i Rova 2004, s. 6) behövs en mångfald av aktörer från olika nivåer för att klara av dagens förvaltningsutmaningar:

No single actor, public or private, has the knowledge and information required to solve complex, dynamic, and diversified problems; no actor has an overview sufficient to make the needed instruments effective; no single actor has sufficient action potential to dominate unilaterally. These are basically matters of the relation between governance and governing.

Institutionaliseringen av världsarvet Kvarkens skärgård kan beskrivas som en governance-styrning med starka hierarkiska inslag. Arbetsuppgifterna, eller närmare bestämt det som utvecklats till en arbetsfördelning mellan olika nivåer under processens gång, är klart uppdelade mellan vertikala och horisontella plan. Man kan dock skönja deltagande från både den offentliga och den privata sektorn samt organisationer, föreningar, samfälligheter och skifteslag. Tredje sektorn var anmärkningsvärt nog inte delaktig under arbetsprocessen.

Aktörer som klart kan urskiljas som huvudaktörer under ansökningsprocessen är följande: Kvarkenrådet, Västra Finlands miljöcentral (NTM SÖ), Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, Österbottens förbund, GTK, världsarvskommunerna och samfälligheter. Det är även möjligt att på ett mikroplan presentera enskilda individer som varit framträdande under konstruktionsprocessen, och medialt har man benämnt dessa världsarvets fäder trots att de representeras av båda könen. Personer som nämns är Pertti Räsänen och Leena Rinkineva-Kantola (Västra Finlands miljöcentral), Olav Jern, (Österbottens förbund), Keijo Nenonen och Olli Breilin (GTK) samt Kari Hallantie och Susanna Ollqvist (Forststyrelsen Österbottens naturtjänster).

Miljöministeriet har som en självklar part av statsförvaltningen innehaft en viktig aktörsställning under beredningsprocessen. Dock har ministeriet inte konkret varit inblandat i större skala under arbetets gång men har agerat officiell part i kontakt med Unesco. Regeringen, som signatär av ansökan, är den andra nationella aktören som tagit del i konstruktionsprocess av världsarvet. Myndigheterna, regionalt representerade av Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och Västra Finlands miljöcentral, har båda under hela arbetsprocessens gång deltagit aktivt i arbetet. De personer som under beredningstiden varit

anställda på posten som projektledare för Kvarkenrådets världsarvsprojekt *Grön Bro* har senare övergått till någon av dessa myndigheters tjänst och sålunda fört med sig erfarenhet, kontaktnät och kunskap om världsarvsarbetet. De statliga regionförvaltningsmyndigheterna har efter världsarvets utnämning decentraliserats och omstrukturerats. Under tiden för miljöcentralens arbete innehade avdelningen för naturskydd och forskning ansvaret för ärenden i direkt anknytning till världsarvet. Efter regionaliseringsomstruktureringen 2010 innehar naturmiljöenheten och naturskyddsgruppen huvudansvaret för världsarvsarbetet. Internt inom NTM SÖ innehar personer som deltar i olika världsarvsgrupper helhetsansvaret för arbetet, eftersom det inte finns något officiellt mandat eller inskriven arbetsfördelning gällande världsarvsuppdraget. Forststyrelsen, å sin sida, är ett statligt affärsverk med såväl affärsverksamhet som offentliga förvaltningsuppgifter inom jord- och skogsbruksministeriets intressesfär, medan miljöministeriet styr ärenden som gäller naturvård. Världsarvsfrågor ingår inom mandatet för naturtjänster och är regionalt förankrat hos Forststyrelsen Österbottens naturtjänster.

Österbottens förbund är ett av Finlands 18 landskapsförbund. Det är genom planläggningsfunktionen som förbundet intagit en viktig roll i världsarvsberedningen. Förbundet är en samkommun för 16 kommuner och täcker ett område bestående av ett invånarantal på ca 173 000 invånare. Österbottens förbund har två huvuduppgifter nämligen regional utveckling och landskapsplanläggning.

GTK ingår i arbets- och näringsministeriets ANM-koncern. GTK med anor från 1885 och är det nationella organet för geologisk vetenskap. Organisationen är indelad i fyra forskningsenheter varav enheten för Västra Finland är placerad i Karleby, Mellersta Österbotten. Mellan 2003 och 2006 genomfördes det för världsarvsberedningen viktiga Interreg-projektet *Geonat* med GTK som huvudman. Syftet med projektet var att använda de geologiska resultaten bl.a. till ”*protecting, planning and benefitning the proposed World Heritage area*”.

Världsarvskommunerna är fem till antalet. Dessa är Korsnäs, Malax, Vasa, Korsholm och Vörå. Av dessa fem kommuner har Korsholm mest aktivt tagit del av världsarvsarbetet. På grund av att stora delar av världsarvsområdet befinner sig inom kommunens gränser, bl.a. kommundelarna Björkö och Replot. Karaktäristiskt för alla fem världsarvskommuner är att de

innehar en väsentlig del havsstrand, är huvudsakligen svenskspråkiga och utgör alla, förutom Vasa stad samt delar av Korsholms kommun, övervägande glest befolkade områden. Huvuddelen av världsarvets landareal finns sålunda inom ett utpräglat ruralt och svenskspråkigt område.

De aktörer som inte representerar en myndighet innehar en viktig roll i det förvaltningssystem som tidigare beskrivits som en governance-struktur. Inom det regionala världsarvssammanhanget bör Kvarkenrådet och lokalbefolkningen tas fram som viktiga aktörer som inte representerar en myndighet. Kvarkenrådet har innehaft en särställning bland de stora regionala aktörerna dels som gränsregional aktör, dels som initierare till arbetet. Organisationen, som grundades 1972, har i sitt arbete främst främjat gränsregionalt arbete mellan Finland och Sverige. Föreningens medlemmar utgörs i dag (2011) av landskapsförbund, kommuner, kommunförbund och länsstyrelser från båda länderna. Rådets roll var till en början att initiera gränsregionalt samarbete och främja samverkan i Kvarkenområdet, men verksamhetens syfte ändrades 2008 till att i en större mån utföra koordinering och initiering av gränsregionalt samarbete i stället för att inneha rollen som projektägare. Det var Kvarkenrådet som påbörjade och möjliggjorde arbetsprocessen för att etablera ett gränsregionalt världsarv. År 2002 ändrades rådets ställning som delaktig av nomineringen genom sammanbrottet, och organisationen blev en icke-officiell övervakare och bollplank t.o.m. utnämningen 2006. Kvarkenrådets ställning inom det regionala världarvsarbetet är dock för närvarande (2011) något undanskymd. För tillfället innehar man regionalt ingen framträdande roll varken i världsarvsarbetet eller i världsarvsdelegationen, sekretariatet eller någon arbetsgrupp. Rådet har dock, som enda aktör, drivit världsarvs pedagogiska frågor och utvecklat en gedigen kunskapsresurs och kompetens inom detta specialområde på ett gränsregionalt plan.

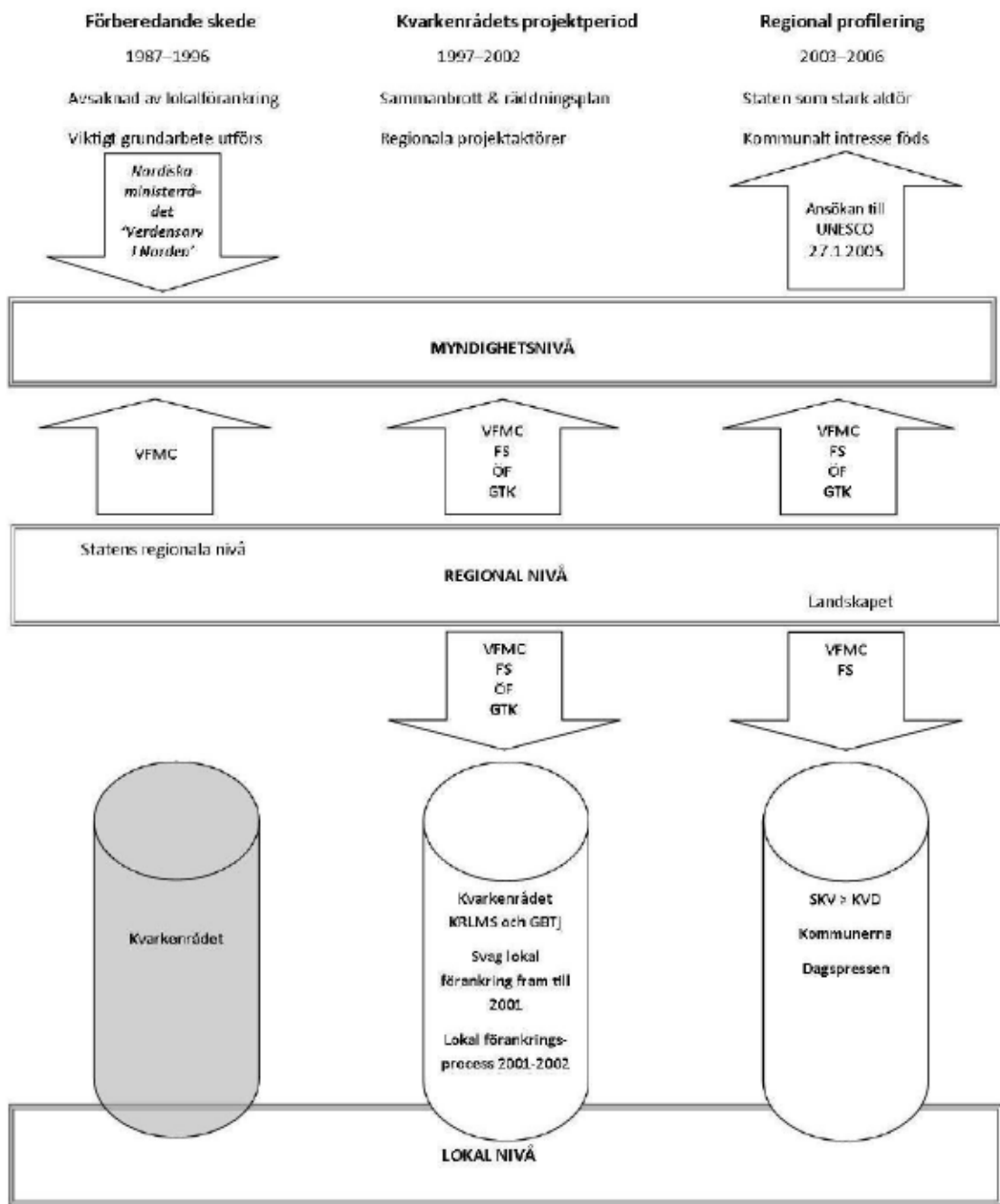
Den lokala befolkningens intresse axlades i ett tidigt skede av samfälligheterna och allt eftersom processen framskred blev även andra intresseorganisationer aktuella i arbetet. Utlåtanderundorna utgjorde en öppning för lokala intressenter och intresseorganisationer. Kvarkenrådet begärde officiellt utlåtande om *Kvarken som världsarv* vilket blev den första av tre officiella utlåtanderundor kring världsarvsfrågan. Tidpunkten var 4.2–22.3.2002, och man anhöll i detta skede om utlåtanden från både den finländska och den svenska sidan. Den andra

utlåtanderundan [författarens anmärkning: den första för den finländska delen som självständig part] skedde mellan 4.11 och 15.12.2003. Man begärde utlåtande gällande *upptagande av Kvarkens skärgård på Finlands tentativa lista* över världsarvsobjekt. Begäran skickades till samtliga världsarvskommuner. Den tredje begäran om utlåtande gällande *ansökan om världsarvsstatus* för Kvarkens skärgård och skickades till 51 intressenter, bl.a. kommuner, skifteslag, samfälligheter, statliga och regionala myndigheter. Utlåtandetiden för den tredje utlåtanderundan var mellan 8.4 och 8.5.2004. I tabell 6 presenteras respondenterna från utlåtanderundorna 1 och 3.

Tabell 6. Finländska respondenter under utlåtanderunda 1 och 3 (2002 och 2004)

Bergö byaförening	Replot samarbetsgrupp, ordf. Henrik Östman
Bergö samfällighet	Replot skifteslag
Björkö samarbetsgrupp, ordf. Jarl Nystrand	Sjöbevakningen
Björköby skifteslag	Sjöfartsverket, Bottniska vikens sjöfartsdistrikt
Böle skifteslag	Smedsby och Böles gemensamma vattenområde
Forststyrelsen, Västra Finlands naturtjänster	Storkyro samfälligheters vattenområde
Gerby-Råskärs samfällighet	Sundom byaförening
Harrström-Taklax-Edsvik skifteslag	Sundom skifteslag
Håll Skärgården Ren r.f.	Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri
Karperö skifteslag	Södra Jungsunds vattenområde
Korsholms kommun	Södra Vallgrunds skifteslag
Korsnäs kommun	TE-centralen
Korsnäs skifteslag	Teugmo skifteslag
Kustens skogscentral	Tuckor skifteslag
Lotlax skifteslag	Vasa Läns Vattenskyddsförening r.f.
Malax kommun	Vasa miljöförening
Maxmo kommun	Vasa stad
Maxmo skärgårds samfällighet	Västerhankmo skifteslag
Molpe byaförening	Västerö samfällighet
Molpe samfällighet	Västra Finlands Miljöcentral
Mäkipää, Koskeby och Miemois skifteslag	Vörå kommun
Norra och södra Jungsunds gemensamma vattenområde	Österbottens fiskarförbund
Norra Vallgrunds skifteslag	Österbottens förbund
Norrskärs intresseförening	Österbottens jaktvårdsdistrikt
Oravais kommun	Österbottens museum
Palvis skifteslag	Österbottens svenska producentförbund
Rejpelt skifteslag	Österö samfällighet
Replot hemmanets nr 12:s skifteslag	Österö-Västerö byaförening
	Över- och Yttersundom byars skifteslag

Avslutningsvis presenteras, i figur 14, institutionalisering, delaktiga aktörer samt periodisering av beredningsprocessen under tiden 1987–2006. Perioden 1987–1996 utmärks av det viktiga grundarbete som genomförts på den regionala nivån. Finland ratificerade världsarvskonventionen 1987, och Nordiska rådets världsarvsrapport 1996 utlöste en önskan om att etablera världsarv på flera platser i Norden. Kvarkenområdet var en av de platser som rapporten angav som potentiella världsarv. Avsaknaden av lokalförankring var under denna tid tydlig. Åren 1997–2002 utgjorde världsarvsberedningen projektarbete med några få aktörer som de huvudsakliga pådrivarna. År 2002 inträffade sammanbrottet i arbetet mellan Österbotten och Västerbotten, men på den finländska sidan av Kvarken bestämde man sig för att fortsätta nomineringsprocessen och orienterade sig söderut och alltmer närmare världsarvet Höga Kusten. Under den sista perioden, tiden 2003–2006 trädde fler aktörer in på scenen. Kommunernas intresse vaknade och även i viss mån de turistiska intressenterna. Beslutsprocessen upptogs till nationell nivå och det var miljöministern som signerade världsarvsansökan som skickades till Unesco 25.1.2005.

Figur 14. Institutionalisering av världsarvsuppdraget 1987–2006.

Förvaltaren Forststyrelsen Österbottens naturtjänster

Forststyrelsens naturtjänster är en av tre enheter inom det statliga affärsverket Forststyrelsen (Metsähallitus) som har till uppgift att bedriva affärsverksamhet samt inneha offentliga förvaltningsuppgifter. Forststyrelsens uppdrag är att producera tjänster inom naturresursförvaltningen i Finland samt handha statliga mark- och vattenområden. Avdelningen för naturtjänster beskriver sin verksamhet som en kombination av naturvårdande uppgifter och tjänsteproduktion (Forststyrelsen 2008b):

Naturtjänster ansvarar för Forststyrelsens offentliga tjänster. Man vårdar naturen genom att sköta nationalparker, utflyktsområden och andra naturskydds- och ödemarksområden. Dessutom erbjuder man tjänster inom naturturism, friluftsliv, jakt, fiske och terrängtrafik.

Österbottens naturtjänster finns sedan 1997 i Vasa och handhar förvaltningen av Kvarkens skärgård sedan 2006. Årligen uppsätts mål för världsarvsarbetet genom resultatförhandlingar och avtal mellan miljöministeriet och Forststyrelsen. Under rubriken ”Forststyrelsens officiella förvaltningsuppgifter inom miljöministeriets verksamhetsområde” i avtalet, är förvaltningsuppdraget bl.a. att vårda världsarvsområdet samt koordinera utveckling, skötsel och förvaltning av detsamma. De årliga målsättningarna sedan utnämningen 2006 har bl.a. varit att skapa en förvaltningsorganisation för Kvarkens skärgård och att framställa en förvaltningsplan. Uppgiften för Forststyrelsen Österbottens naturtjänster är att handha (Ollqvist 2010):

[...] skötseln av Kvarkens naturarv såväl som koordinering av världsarvsområdets utveckling och förvaltning. Forststyrelsen sköter andra mål inom dess besittning och deltar i färdigställandet av Finlands tentativa lista över världsarv (natur) med en på förhand fastställd omfattning [författarens översättning]

Vid Forststyrelsen Österbottens naturtjänster arbetar i huvudsak tre tjänstemän med världsarvsrelaterade uppgifter medan ett varierande antal personer arbetar med världsarvsfrågor i mindre omfattning. Den ordinarie personalen har uppdelade ansvarsområden för världsarvsfrågor och i broschyren ”Vem gör vad i världsarvet 2010?”, utgiven av Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, är förvaltningsuppgifterna uppdelade mellan tre tjänstemän. Dessa ansvarar för frågor gällande 1) service och infrastruktur för

besökare, koordinering av världsarvsuppgifterna, 2) förvaltnings- och utvecklingsplan, Unesco, Höga Kusten, nordiskt samarbete samt 3) företagarsamarbete, världsarvslogo, webbplatsen www.kvarken.fi och informationsmaterial. Övrig personal handhar frågor gällande naturskyddet i världsarvet och information om världsarvsdelegationens verksamhet. Förutom detta finns uppgifter för kundrådgivning och allmän information om världsarvet vid Terranova, Kvarkens naturcentrum i Vasa (Forststyrelsen 2010a). I framtiden kommer dock denna uppgifts- och ansvarsfördelning att omdanas eftersom man i april 2011 utlyst tjänsten som världsarvs koordinatör. Koordinatören kommer att fungera som medlem i ledningsgruppen för Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och ansvarar för följande uppgifter:

- ✓ *Bereda, i samarbete med Kvarkens skärgårds världsarvsdelegation och dess undergrupper, världsarvsområdets årsplan och delta i förverkligandet av denna.*
- ✓ *Ansvara för kontakterna till Höga Kusten i Sverige, som tillsammans med Kvarkens skärgård bildar ett gemensamt världsarv.*
- ✓ *Hålla kontakt med finländska och nordiska världsarvsobjekt.*
- ✓ *Tar hand om rapporteringen till Unescos världsarvskontor i enlighet med världsarvskonventionen under miljöministeriets samt undervisnings- och kulturministeriets handledning.*
- ✓ *Ansvara för kontakter till forskningsanstalter och högskolor.*
- ✓ *Delta i projektverksamhetens planering och förverkligande tillsammans med kommuner och regionala aktörer.*
- ✓ *Delta i världsarvets informationsspridning.*

Forststyrelsen Österbottens naturtjänster har tillsammans med världsarvsdelegationen och som ett led i världsarvets utvecklingsarbete framställt ett styrdokument för världsarvsarbetet, Förvaltnings- och utvecklingsplanen för världsarvet Kvarkens skärgård (Forststyrelsen 2009a). Planen färdigställdes 2009 och är ett dokument för världsarvsaktörernas samverkan men dock inget instrument med rättsverkan. Ca 60 intressegrupper deltog i framtagandet av planen och 32 utlåtanden gavs på innehållet.

Det saknas kontinuerlig grundfinansiering i Finland för världsarvsarbete. År 2010 erhöll Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, genom ett tilläggsanslag från riksdagen 200 000 euro för världsarvsarbete i Kvarkens skärgård och man har även använt ordinarie medel till arbetet. I Kvarkens skärgård har man regionalt finansierat världsarvsarbetet genom projektanslag från bl.a. Österbottens förbund, NTM SÖ samt genom EU:s stödprogram och kommunala medel.

En relativt stor del av världsarvsarbetet utförs sålunda på basis av projektfinansiering. EU:s strukturfondsmedel, bl.a. från Botnia Atlantica, har under de senaste åren utgjort en tilläggsfinansiering av det grundläggande världsarvsarbetet, speciellt i Höga Kusten, men även i Finland har EU-medel använts i form av projekt med målsättning att bl.a. producera läromedel för världsarvspedagogik samt informationsmaterial. I Finland har turismutvecklingen inom världsarvsområdet huvudsakligen finansierats genom olika projekt, se bilaga 11.

Världsarvsdelegationen för Kvarkens skärgård

Forststyrelsen Österbottens naturtjänster har initierat ett förvaltningssystem som utgår från *Världsarvsdelegationen för Kvarkens skärgård*. För tillfället (2011) består delegationen av 26 delegater samt namngivna, personliga suppleanter. Världsarvsdelegationens uppgifter är att:

- ✓ *Göra en förvaltnings- och utvecklingsplan.*
- ✓ *Följa med och främja förvaltnings- och utvecklingsplanens förverkligande.*
- ✓ *upprätthålla och främja kontakterna och samarbetet med Höga Kusten och andra nordiska världsarv.*
- ✓ *Synliggöra Kvarkens världsarv regionalt, nationellt och internationellt.*
- ✓ *Komma överens om arbetsfördelningen mellan de olika aktörerna till exempel genom att tillsätta arbetsgrupper.*
- ✓ *Följa med den geologiska, ekologiska, ekonomiska och sociala utvecklingen.*
- ✓ *Se till att avsiktsförklaringen för området efterlevs av både myndigheter, företagare, markägare och invånare.*

Världsarvsdelegationen har ett sekretariat bestående av åtta medlemmar, vilka har som uppgift att bereda ärenden till världsarvsdelegationen. Dessa har blivit utsedda på grund av att de representerar organisationer som ansett sig ha ett finansiellt ansvar för världsarvet. I världsarvsdelegationens sekretariat sitter representanter från Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, Österbottens förbund, NTM SÖ, GTK och världsarvskommunerna, som representeras av Korsholms kommun. Man har även etablerat arbetsgrupper som arbetar i växelverkan med världsarvsdelegationen och som inbegrips under dess mandat. Grupperna är 1) marknadsföringsgruppen, 2) markanvändningsgruppen och 3) arbetsgruppen för information, service och infrastruktur. Den sistnämnda omorganiserades 2008 till styrgrupp

för FENIKS III-projektet som sedan avslutades 2010. Världsarvsdelegationen beslöt då att ärenden kring information, service och infrastruktur skulle behandlas av sekretariatet. I tabell 7 förevisas världsarvsförvaltningens samtliga arbetsgrupper och deras mötesfrekvens under de senaste åren. Med tanke på gruppernas uppgiftsbeskrivning anser jag att man bör granska och revidera mandaten. Sekretariatet som består av tjänstemän verkar för tillfället mer som ett beslutande än beredande organ. Benämningen sekretariat har även det blivit missvisande, eftersom sekretariatet i sig inte är något organ för delegationens administrativa uppbackning utan gruppen utgör en maktansamling inom världsarvsarbetet i Kvarken.

Tabell 7. Mötesfrekvens åren 2007–2010

	Kvarkens världsarvs delegation	Sekretariat	Marknadsföringsgruppen	Mark-användningsgruppen	Gruppen för information, service och infrastruktur	Samrådsgruppen (Höga Kusten /Kvarkens skärgård)
2007	5	5	8	2	-	-
2008	4	4	5	2	3 > 1 för styrgruppen FENIKS III	2
2009	4	5	8	-	2	2
2010	4	6	3	-	3 Upphört. Frågor övergått till sekretariatet	2

Den gemensamma världsarvsförvaltningen

De förvaltande myndigheterna i både Finland och Sverige representerar staten på regional nivå. Både Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och länsstyrelsen i Västernorrland har erfarenhet av att behandla världsarvsfrågor i och med att båda varit delaktiga i respektive nomineringsprocess. Båda dessa organisationer är för tillfället (2011) under omstrukturering; länsstyrelsen genom en nationell decentraliseringsprocess i Sverige och Forststyrelsen i Finland genom omarbetning av den statsägda bolagsgruppen Forststyrelsen.

I det operativa regelverket för världsarv anges inte exakt hur man skall förvalta ett världsarv och vem som skall upprätthålla och verkställa ett förvaltningssystem eller en ledarskapsorganisation. Det hänvisas till att ett effektivt förvaltningssystem är beroende av typen av världsarv, dess karaktärsdrag och specifika behov samt dess kulturella och naturliga sammanhang (Operational Guidelines 2008, 110 §):

An effective management system depends on the type, characteristics and needs of the nominated property and its cultural and natural context. Management systems may vary according to different cultural perspectives, the resources available and other factors. They may incorporate traditional practices, existing urban or regional planning instruments, and other planning control mechanisms, both formal and informal.

Förvaltningssystem kan sålunda variera beroende på kulturella olikheter, resurstillgångar och andra faktorer och bestå av traditionell praxis, befintliga planläggningsinstrument och andra kontrollmekanismer för planläggning, både formella och informella. I det operativa regelverket anges att en effektiv förvaltning inkluderar en långsiktig planering samt kontinuerliga vardagliga aktiviteter för att man skall kunna skydda, bevara och presentera världsarvet (Operational Guidelines 2008, 112 §):

Effective management involves a cycle of long-term and day-to-day actions to protect, conserve and present the nominated property.

I det operativa regelverket som beskriver förvaltning av serienominerade världsarv, ställs det krav på ett existerande förvaltningssystem eller en förvaltningsmekanism (Operational Guidelines 2008, 114 §):

In the case of serial properties, a management system or mechanisms for ensuring the co-ordinated management of the separate components are essential and should be documented in the nomination.

Hur skall man tolka Unescos krav på förvaltning, dvs. *management*? Ordet *management* kan översättas till svenska bl.a. med betydelsen (Nationalencyklopedin, hämtad 3.11.2010):

- ✓ *Hantering, skötsel, administration och förvaltning.*
- ✓ *Ledarskap, arbetsledning, företagsledning, förvaltningsmetoder, ledningssätt, styrelse, ledningsrutiner och god förvaltningssed.*

Det har visat sig att tolkningen av administrations- och förvaltningsuppgifter är väldigt kluden. Även inom världsarvsförvaltningarna i Finland och i Sverige använder man operationellt avvikande begrepp för att beskriva ledningen för världsarven. I Höga Kusten använder man främst benämningen "världsarvskoordinator" eller "världsarvssamordnare", medan man i Kvarkens skärgård använder benämningen "site-manager", vilket inbegriper uppgifter att utveckla, styra och följa upp världsarvets verksamhet. Den utlysta tjänsten som koordinator för världsarvsärenden i Kvarkens skärgård benämns dock "världsarvskoordinator" (2011). Här kan man se en läroprocess hos förvaltningen, ett arbete som kontinuerligt söker sin väg mot konstruktion och implementering av nya begrepp och koncept. Enligt min mening finns det en oklarhet från Unescos sida att kommunicera ut normgivande begrepp vilket försvårar både det nationella och det lokala förvaltningsarbetet.

En av de få officiella gemensamma uppgifterna för gränsregionala världsarv är avrapportering till Unesco. Det gemensamma världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård skall, som en del av den periodiska rapporteringen för Europa och Nordamerika inom 2012, gemensamt utföra avrapportering. I denna rapport skall man uppdatera och förtydliga listan på världsarvets särskilda stora värden samt därigenom även presentera den rådande förvaltningssituationen.

Redan i världsarvsansökan 2005 förband Sverige och Finland sig att etablera ett gemensamt förvaltningsorgan med uppgift att:

- ✓ *Koordinera rapportering till Unesco vart sjätte år.*
- ✓ *Koordinera framtagande och uppdaterande av förvaltnings- och utvecklingsplaner.*
- ✓ *Skapa och stärka en gemensam identitet.*
- ✓ *Behandla gemensamma projekt.*
- ✓ *Följa och delta i det nordiska världsarvssamarbetet.*
- ✓ *Vara informerad om övriga gränsöverskridande världsarv.*

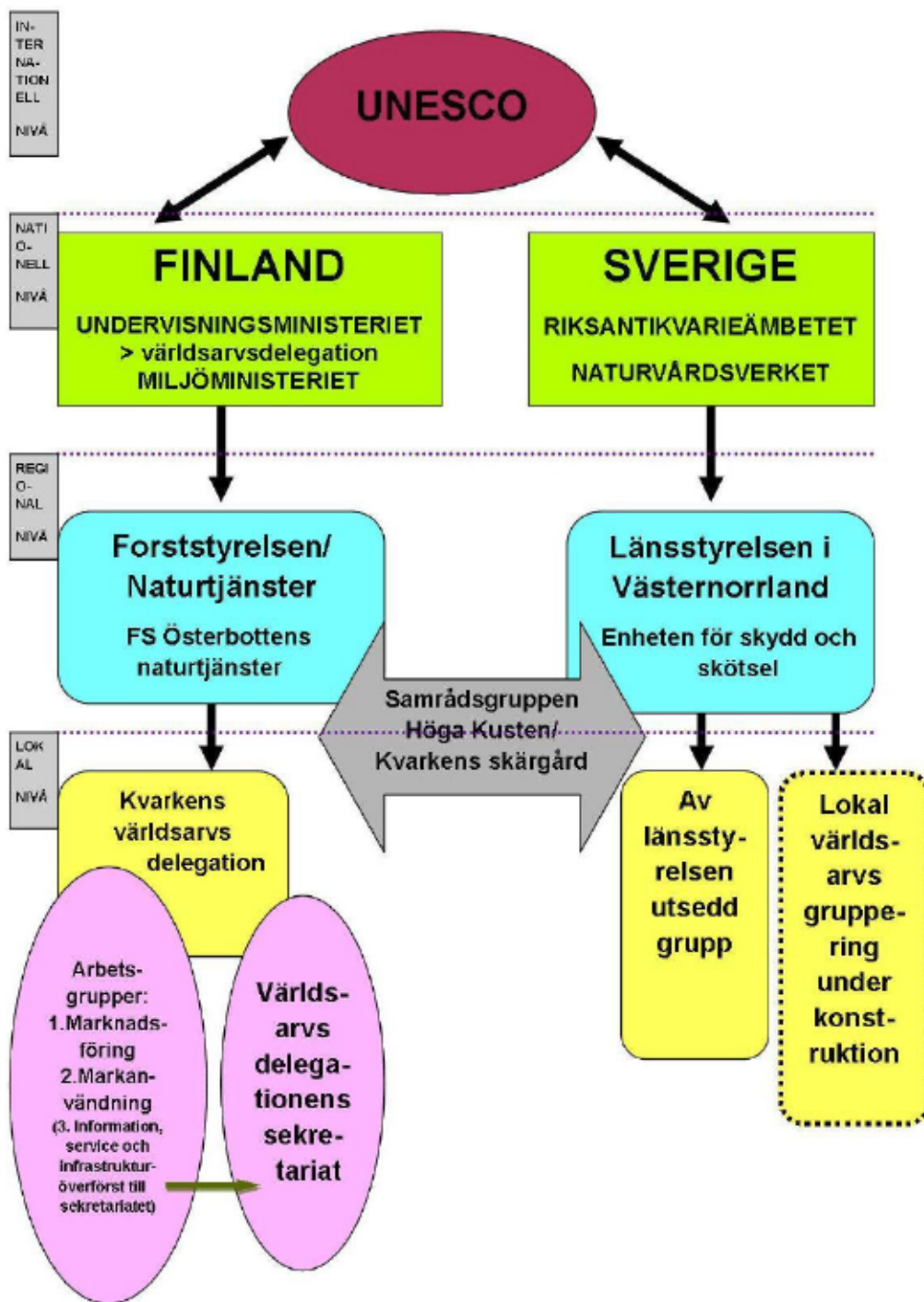
Samverkan mellan världsarvsdelarna i Finland och Sverige sker sålunda inom en gemensam samrådsgrupp som från början bestod av fyra representanter från vardera världsarvet. Gruppen utvidgades 2010 med en representant från respektive land. Från Höga Kusten togs världsarvssamordnaren från länsstyrelsen i Västernorrland med medan den finländska sidan utökades med en kommunal representant. I dagsläget (2011) består den svenska representationen av tre tjänstemän från den förvaltande myndigheten samt två kommunala,

politiskt valda representanter. Från den finländska sidan representeras världsarvet av fyra tjänstemän varav en från den förvaltande myndigheten samt två kommunala tjänstemän.

Vid ett konstituerande möte (protokollsutdrag från Samrådsgruppen för Höga Kusten/Kvarkens skärgård, 18 januari 2008) beslöt man att samrådsgruppens finansiering skulle ske genom myndigheternas ordinarie verksamhet samt angav samrådsgruppens organisations- och arbetsformer vara följande:

- ✓ *Gruppen sammankallas av Västernorrlands länsstyrelse och Forststyrelsen [Österbottens naturtjänster].*
- ✓ *Gruppen har åtta medlemmar, fyra från varje land, som representerar förvaltande myndigheter och kommuner.*
- ✓ *Gruppen har två möten (och/eller videomöten) per år, mötena hålls växelvis i båda länderna vår och höst.*
- ✓ *Ordförande alternerar utifrån aktuellt land för mötet.*
- ✓ *Gruppen har två sekreterare, en från varje land. Huvudsekreterare alternerar utifrån aktuellt land för mötet.*
- ✓ *Gruppen kan delta i studieresor, informationsmöten och seminarier samt anordna presskonferenser.*

En helhetsbild över förvaltningskonstruktionen för det gemensamma världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård beskrivs i figur 15.

Figur 15. Förvaltningsschema för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård.

5 Världsarvet i ett regionalt utvecklingsperspektiv

5.1 Landsbygdens utveckling och framtid i Kustösterbotten

En konstruktion av ett värdesystem, i detta fall den globala världsarvslistan och dess implementering lokalt, inverkar på ekonomiska, sociala och politiska sammanhang. Inom ett ruralt område utan stora attraktioner antar globala symboler, t.ex. utnämning till Unescos världsarv, en tydlig position som en socioekonomisk markör framtagen genom politiska och strategiska beslut. I enlighet med Marc Mormonts definition av rurala platser (Mormont 1990) antar jag föreställningen om att ett världsarv kan beskrivas som en specialiserad spatial enhet som innehåller bl.a. naturskyddade områden, bebyggelser, områden för primär produktion och turism. Världsarvsområdet beskrivs i avhandlingen som en konstruerad fysisk rural enhet och en plats, *locus*, för social interaktion med en mycket liten chans att urbaniseras i framtiden.

Den finländska landsbygden har genomgått en förvandling från att under 1800-talets autonoma Finland bestått av överbefolkade och fattiga områden till att alltmer kunna beskrivas som en multifunktionellt fungerande landsbygd. Den har undergått såväl en teknologisk och politisk utveckling som en förändring påverkad av den globala ekonomin (Vihinen 2006). Målet med den nationella landsbygdspolitikerna har varit att befolka landsbygden och det har skett bl.a. genom socialpolitiska åtgärder (Katajamäki 2007). En operationalisering av multifunktionalitetsaktiviteter på landsbygden, dvs. en mångfacetterad användning av det traditionella jordbrukets resurser, anses vara avgörande i ett glesbefolkat land med svaga produktionsförhållanden (Vihinen 2006). Genom skapandet av det finländska välfärdssamhället mellan 1950 och 1970 fick landsbygden och dess invånare en fortsatt möjlighet till utkomst. Enligt Vihinen (Vihinen 2007) var upprättandet av det nordiska välfärdssamhället och dess socialförsäkringssystem en av de viktigaste politiska åtgärderna för landsbygdens fortsatta utveckling. Genom bl.a. pensionssystem, moderskaps- och semesterersättning, avbyttjänster samt barnbidrag kunde landsbygdsbefolkningen få ett välkommet och i många fall nödvändigt utkomststöd. Enligt Raumio (Uthardt 2009), skall den finländska socialpolitiska utvecklingen beskrivas ur en holistisk synvinkel, där politiken varit

inriktad på alla samhällsklasser. Socialpolitiska åtgärder har varit viktiga för landsbygdsbefolkningen i den mån att man fått möjlighet att bo kvar i sin hembygd, vilket utan stödåtgärder annars kanske inte varit möjligt. Detta gäller även för skärgården och dess bosättningar. Välfärdsstaten är uppbyggd kring ett krav att tillgodose invånarnas behov så att de får en möjlighet till likabehandling gällande vård, skola och omsorg. Målet är att bidra med goda levnadsvillkor oberoende av regional och social tillhörighet.

Den senaste stora strukturomvandlingen på den finländska landsbygden inleddes på 1960-talet genom avgörande flyttningsrörelser. Dels flyttade man in till tätorter och kyrkbyar, dels gick flyttningsströmmen till södra Finland. Urbaniseringen under denna tid var tydlig och även emigrationen hade en stor inverkan på befolkningsstrukturen. Redan på 1950-talet hade den finlandssvenska befolkningen, främst från den österbottniska kusten, börjat söka sig till Sverige. Den finskspråkiga befolkningen kom dock i rörelse västerut först i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet (Vihinen 2007). Under denna tid, från 1960-talet fram till århundradets slut, skedde en radikal samhällsförändring i Finland. Landet förvandlades i snabb takt från ett bondesamhälle till ett postmodernt teknologisamhälle. Den samhällsliga omstruktureringen skapade dock inte någon bättre utkomstmöjlighet för merparten av landsbygdens befolkning. Landsbygdens utkomst bottnade fortfarande i stödfunktioner. Jord- och skogsbruket, som täcker största delen av Finlands landsbygdsområden, har under efterkrigstiden i stort sett alltid varit beroende av stödåtgärder i någon form. Innan EU:s stödprogram CAP (*Common Agriculture Policy*) blev riktgivande, genom Finlands inträde i Europeiska unionen 1995, var nationella lantbruksinkomstavgifter gällande 1956–1994. Genom CAP fick man dock en klarare betoning på bl.a. jordbrukets produktivitetsökning, miljöpolitiska dimensioner och konsumentintressen.

Genom de europeiska landsbygds- och jordbruksstrategierna har man skapat och gett möjlighet till en multifunktionell landsbygd som är mycket mer än enbart jordbruksproducerande enheter. Landsbygden är en väsentlig del av EU:s territoriella område och dess befolkning. Över 90 procent av landområdet utgörs av landsbygd, medan ca 60 procent av befolkningen bor inom ett område som klassificeras som rural omgivning (EU 2011, hämtad 3.4.2011). Målsättningen med att upprätthålla en befolkad landsbygd har man strävat efter att uppnå genom ett flertal EU-program och åtgärder. Under perioden 2007–2013

är målsättningen inom unionen, som den är fastställd i rådets förordning (EG) nr 1698/2005, att:

- ✓ förbättra jord- och skogsbrukssektorens konkurrenskraft
- ✓ förbättra miljön och landsbygden
- ✓ förbättra livskvaliteten i landsbygdsområden och främja en diversifiering av landsbygdens ekonomi

De viktigaste innovationerna för landsbygdens utveckling har varit Cork deklARATIONEN om landsbygdsutveckling (1996) samt den andra pelarens landsbygds politik. Aktiviteter som strävat efter ett ”*bottom-up*” förfarande, där initiativet till handling tas på gräsrotsnivå, samt aktioner och handlingsprogram som varit inriktade på lokala förhållanden som t.ex. LEADER-programmen, har satt sina tydliga spår i utvecklingen av den europeiska landsbygden. Genom antagandet av bl.a. Cork-deklARATIONEN arbetar man på en europeisk nivå mot den lokala befolkningens rätt att vara med och delta i utvecklingen av rurala områden. Finland har från ett tidigt skede aktivt bl.a. implementerat EU:s LEADER-program. Inom denna kontext har Österbotten varit ett framgångsrikt exempel genom de resultat den lokala aktionsgruppen (LAG) Aktion Österbotten har uppvisat. Aktionsgruppens mål är att regionalt och lokalt arbeta för innovativ landsbygdsutveckling med fokus på att skapa en ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling (www.aktion.fi/svenska/aktion).

Det geografiska område världsarvet utgör kan beskrivas som ett ruralt område som historiskt utgjort ett samhälle baserat på traditionella näringar som fiske och jordbruk. Området har de senaste femton åren genomgått relativt stora socioekonomiska förändringar och erbjudit nationella överraskningar. Den första överraskningen kan beskrivas som skärgårdens tillgänglighetsrevolution vilken förändrade förhållanden i världsarvsområde A. Efter färdigställandet av Replotbro 1996, vilken förbinder skärgården med fastlandet, påbörjades en ny era för skärgårdsbefolkningen. Socioekonomiska förändringar efter brobygget kan påvisas genom att pendlingsrörelser tilltagit, företagsamheten och speciellt turismen fått nya dimensioner samt hela skärgården knutits närmare staden Vasa. Befolkningen har inte ökat i antal efter bron men den har dock bibehållit sitt antal. Skärgården kan nu till vissa delar beskrivas som stadsnära landsbygd där världsarvsområdet håller på att bli en funktionell integrerad del av Vasaregionen (Vainio och Wuorio 2008). Även priset på fastigheter och

mark har stigit, antalet småbarnsfamiljer har ökat samt turisterna och fritidsboende har blivit fler. Efter anslutning till fastlandet har invånarna erfarit en upplyftande lokal självbild, känt sig mer säkra inom det lokala samhället samt erhållit en känsla av allmänt välmående (ibid.). Även finskheten, dvs. antalet invånare med finska som modersmål, har ökat. Den andra landsbygdsöverraskningen kan beskrivas genom utnämningen till världsarv 2006 där Kvarkens skärgård troligtvis inte var den nationella befolkningens självklara världsarvskandidat. Efter denna andra omdaning, dvs. inträde på Unescos världsarvslista, har ännu (maj 2011) inga empiriska undersökningar gjorts på hur samhället omvandlats och påverkats eller hur lokalbefolkningen uppfattar en eventuell socioekonomisk förändring.

För att förtydliga den socioekonomiska utvecklingen i Kvarkens skärgård presenteras i tabell 8 fiskets utveckling under de senaste 80 åren i Österbotten. Kvarkenområdet kan beskrivas som ruralt med en traditionell ekonomi bestående av fiske och småskaligt jordbruk som bas (Skärgård 1988; Lindberg 2003). Orsaker till förändringar i fiskerinäringen varierar men de senaste utvecklingstendenserna kan anses tangera landsbygdens allmänna utvecklingsparadigm. Även inom fiskerinäringen i dag är det färre fiskare som tar upp större mängder fångst än tidigare. Man kan även se en förskjutning till antalet företagare som utför fiske som binäring. Detta visar att man i skärgården är benägna och avhängiga ett mångsyssleri där fiske utgör en del av arbetsammansättningen. Miljöpåverkan, sämre lönsamhet p.g.a. låga enhetspriser för fisken samt höga driftskostnader är några orsaker till det sjunkande antalet utövare längs den österbottniska kusten (Svanbäck 1988). En bidragande faktor till nedgången är även den ökande sälstammens åverkan på fiskeredskap och det faktum att sälarna konkurrerar om fisk för sin basföda (Storm 2011).

Tabell 8. Antal fiskare inom Österbottens Fiskeriförbunds verksamhetsområde 1930–2009
tabell anpassad efter Svanbäck (1988)⁸ * Uppskattat av Guy Svanbäck 10.5.2011

År	Yrkesfiskare	Binäringsfiskare	Totalt
1930	691	521	1212
1940	255	646	901

⁸ Enligt Guy Svanbäck, verksamhetsledare vid Österbottens Fiskeriförbund, är estimerat antal yrkesfiskare 1990 en sammanslagning av kategorierna klass I (över 30 procent av inkomsterna från fisket) och klass II (över 15 procent av inkomsterna från fisket). Denna indelning görs eftersom klass II fiskare i vissa sammanhang kan få stöd som normalt ges endast åt klass I fiskare (ex. toleransbidrag för sälskador). Han estimerar antalet binäringsfiske till ca 600-700 personer för 1990. Svanbäck's uppskattning för 2009 är att det 2009 fanns ca 140 klass I fiskare, ca 40 klass II fiskare och ca 500-550 klass III fiskare.

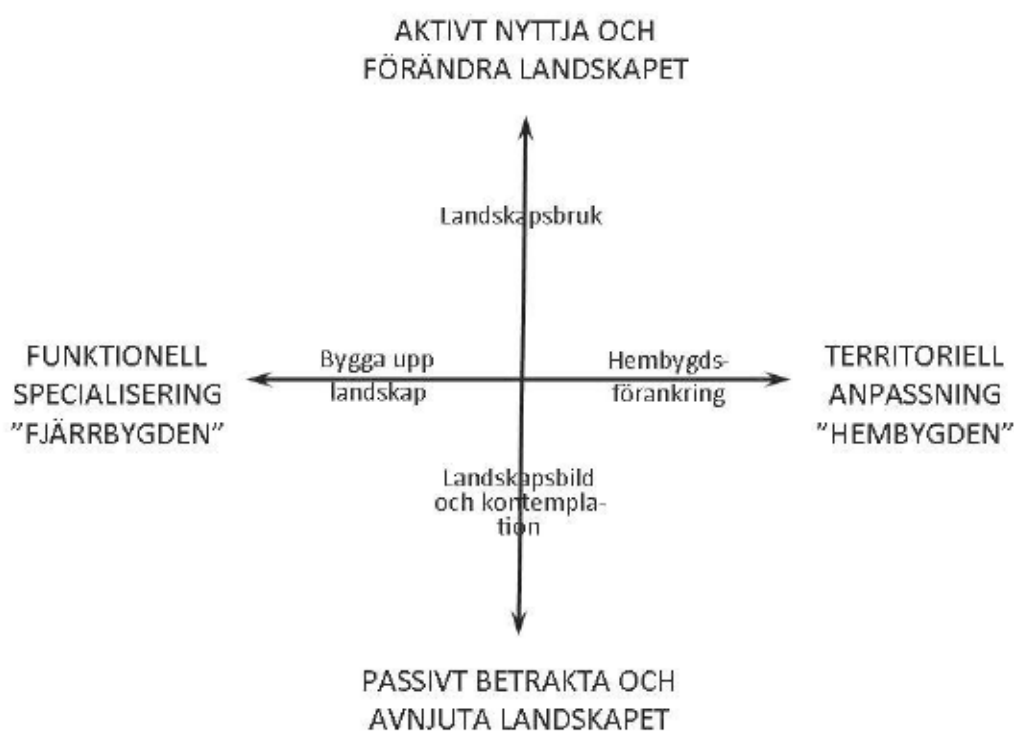
1948	1060	1854	2914
1950	821	1658	2479
1950	469	1049	1518
1970	422	601	1023
1975	346	588	934
1980	353	558	911
1985	350	600	950
1990	300	650	950*
1998	250	650	900*
2009	180	550	730*

Enligt Vihinen har CAP inverkat på den finländska landsbygdsutvecklingen mer än vad den nationella jordbrukspolitiken gjort (Vihinen 2006). Man kan fråga sig hur aktuell denna form av överlevnad, baserad på stödfunktioner, är i ett land som till sin utbredning till största delen är ett ruralt område. Det blir kanske aktuellt att i framtiden beskriva metoder för att säkra utkomsten som ett nyliberalt handlingsätt där det socialpolitiska tänkandet träder tillbaka till förmån för andra stödåtgärder. Kan utvecklingen leda till att fiske, skogs- och jordbruket blir förbigångna av postmoderna näringar som turism- och serviceekonomier och kommer detta att ske inom världsarvet Kvarkens skärgård? Ifall världsarvsturismen i Kvarkens skärgård erhåller såväl ett institutionellt som ett finansiellt stöd under en längre period, samtidigt som man kan erbjuda ett professionellt ledarskap både inom turismen och inom lokal utveckling, kan ett nyliberalt ekonomiskt synsätt bli aktuell för världsarvsskärgården. Den projektbaserade verksamheten som man sett inom turismen, men även inom fiskerinäringen och dess understödsverksamheter, har kommit för att stanna. Bl.a. har Replot skärgårds hembygdsförenings projekt "Fisket som näring" (2010–2011) målsättning att åskådliggöra fisket som näring, hur man hanterar fisken samt göra allmänheten medveten om fisket i Kvarken. Det kommer dock alltid att finnas individer som ser sin roll som självständiga, privata näringsidkare vilket delger dem en frihet att påverka både sin framtida utkomst samt hur de handhar de naturresurser samt det rurala kapital skärgården erbjuder.

Den ekostrategiska begreppsramen

Genom att tillämpa Klas Sandells teoretiska bild, vilken han kallar "den ekostrategiska begreppsramen", kan man visa ett mönster på hur olika aktörer förhåller sig till naturen och

det omgivande landskapet (Sandell 2002; Sandell 2003). Genom att iaktta landskapshelheten och beskriva dess användning kan man konstruera en mental bild över hur olika aktörer och intressenter ser på sin omgivning. Sandells begreppsram baserar sig på fyra separata strategier vilka utgörs av begreppsramen 1) funktionell specialisering av landskapet i förhållande till ett territoriellt anpassat och landskapsorienterat nyttjande och 2) aktivt nyttjande och förändrande i landskapet i förhållande till passivt betraktande och avnjutande av detsamma. Dessa strategipar visas i figur 16. Den funktionella specialiseringen utgör en pågående konstruktion av landskapet, en uppbyggd verklighet medan den territoriella anpassningen förankras i hembygdens centrala roll för landsbygdens iscensättning.

Figur 16. Sandells ekostrategiska idealtyper.

Den ekostrategiska begreppsramen visar sålunda en viljeyttring av vårt förhållningssätt till landskapet men anger även hur samhällets värderingar uttrycks i bl.a. miljö- och naturfrågor. Det handlar om visioner och strategier både för individer och grupper och kan utgöra flera drömbilder för en och samma individ. Det existerar inte bara *en rätt* strategi för hur man skall hantera sin omgivning utan man bör acceptera att spridningen är stor gällande oliktankandet. Strategierna, dvs. vad vi gör och vill göra med vår omgivning, kommer till uttryck genom

handlingar men även genom det vi säger och genom det vi producerar i text. Enligt Sandell utgör dessa ekostrategier grunden för hur vi förhåller oss till miljön, men även till de ”mentala landskap”, dvs. våra subjektiva bilder, och hur vi uppfattar ett specifikt fysiskt landskap. Sandell identifierar tre landskapselement som även är aktuella inom världsarvsområdet: 1) naturförutsättningar, 2) kulturavtryck och 3) naturens förändringsprocesser. Då man tids- och platsbestämmer dessa element får man, enligt honom, grunden för själva landskapsbegreppet (Sandell 2005, s. 12):

[...] överförs synpunkter från global nivå om vad som är rimligt att göra och inte göra i olika landskap just genom mentala begrepp som världsarv och naturskydd.

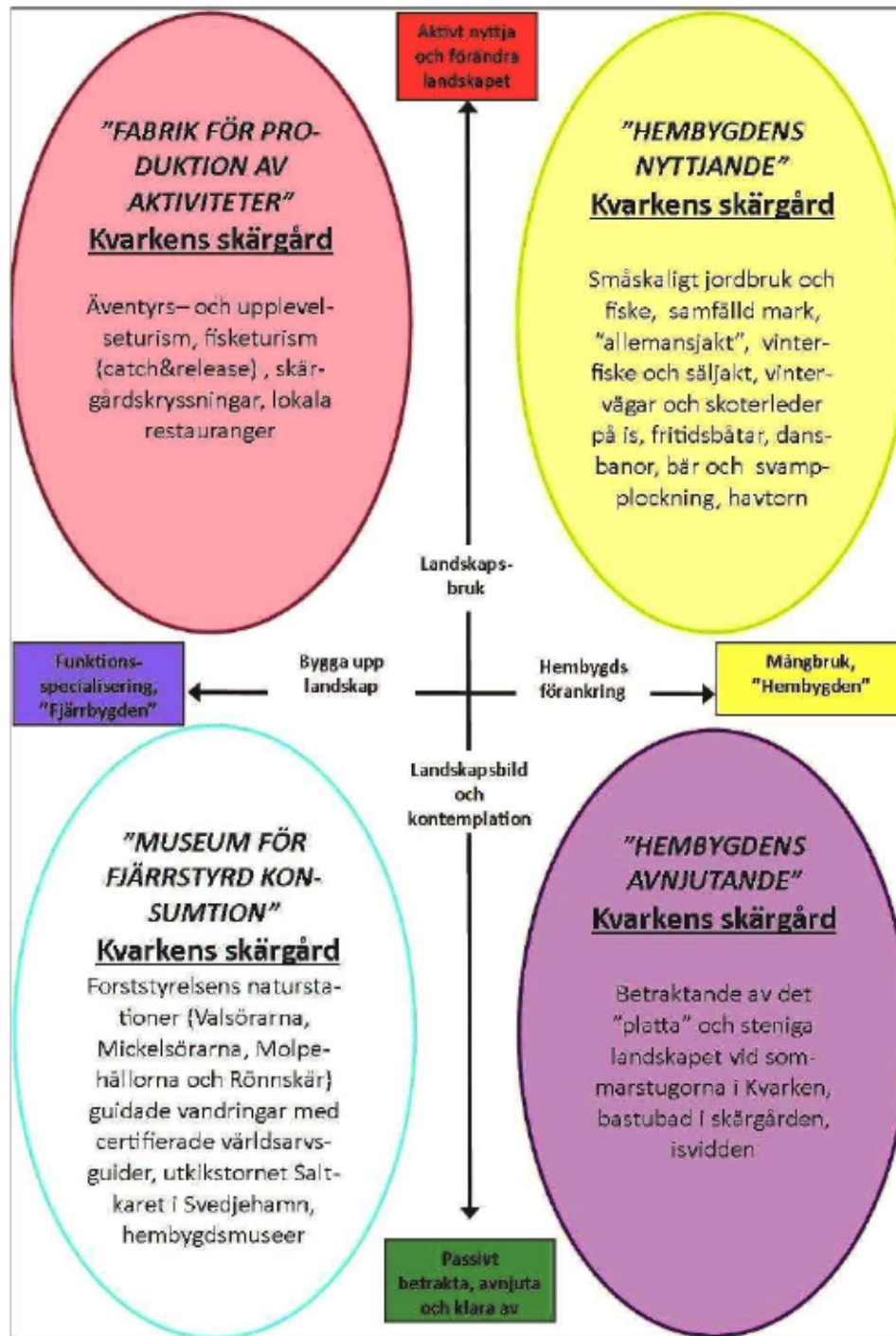
Det är globala föreställningar som, enligt Sandell, skapar mentala bilder av det omgivande landskapet vilka utmynnar i subjektiva bilder hos beslutfattare och hos opinionen. Dessa bilder utgör sedan grunden för deras åsikter och handlande i naturförvaltningsfrågor.

Sandells idealtyper återger förhållandet mellan ett landskap som är specialiserat, effektivt nyttjat och funktionsorienterat i motsats till ett landskapsmässigt anpassat och differentierat mångbruk. Dessa typer kan sedan tolkas utifrån ett aktivt eller ett passivt nyttjande och ges operationellt innehåll. De fyra operationaliseringskoncepten beskrivs i figur 17 som 1) ”fabrik för produktion av aktiviteter”, 2) ”museum för fjärrstyrd konsumtion”, 3) ”hembygdens nyttjande” och 4) ”hembygdens avnjutande”.

1) Fabrik för produktion av aktiviteter	3) Hembygdens nyttjande
2) Museum för fjärrstyrd konsumtion	4) Hembygdens avnjutande

Figur 17. Operationaliseringskoncept, figur anpassad efter Sandell.

Det som krävs för att upprätthålla funktionen som Sandell benämner ”fabrik för produktion av aktiviteter” förutsätter en betydande anpassning av landskapet, både funktionellt och specialiseringsmässigt. Den fysiska konstruktionen blir påtaglig genom bl.a. byggnationer och landskapsomformning. För att denna typ av strategi skall upprätthållas krävs tillgång till kompetens och kapital vilket ofta erhålls utifrån. Aktiviteterna inom denna inramning är ofta upplevelseinriktade, kommersiella, välplanerade och styrda av efterfrågan (Ankre och Bodén 2005, 43ff.). Inom området Sandell namnger ”museum för fjärrstyrd konsumtion” har man möjlighet att utestänga annan aktivitet än den ursprungliga naturbejakande. Dessa områden kan beläggas med vistelseförbud eller så kan ett passivt betraktande av landskapet accepteras (ibid.). Inramningen Sandell betecknar ”hembygdens nyttjande” sker på basis av det lokala landskapets användning, främst fysiskt men även ur ett producentperspektiv förenat exempelvis med traditionella näringar, lokalproducerade varor och aktiviteter. Det sista fältet, det Sandell kallar ”hembygdens avnjutande”, är uteslutande en passiv form av landskapsnyttjande; en blandning av estetiska och känslomässiga upplevelser. Erfarenheterna inom denna del är svåra, och i vissa fall t.o.m. omöjliga, att utföra på en kommersialiserad grund (Ankre och Bodén 2005, 43ff.). En fördjupad bild av Sandells teoretiska begreppsbeskrivning förankrat i världsarvet Kvarkens skärgård visas i figur 18.

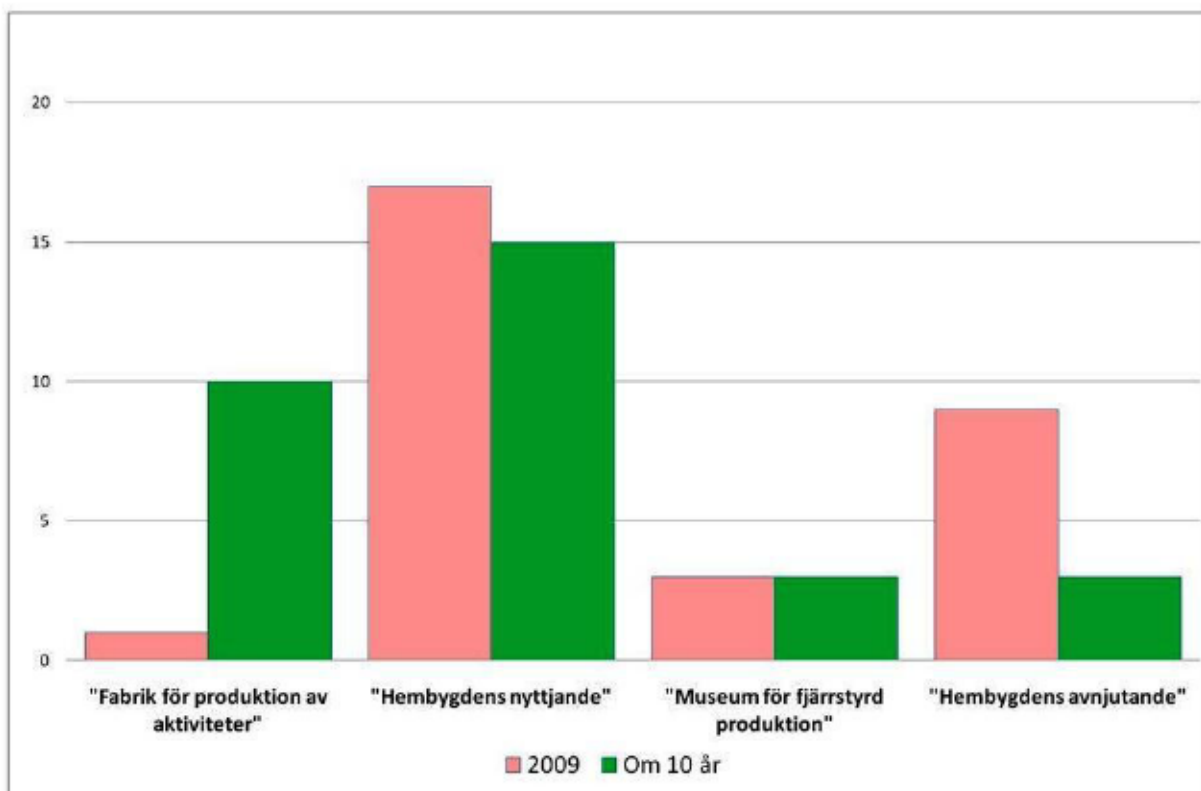
Figur 18. Exempel på landskapsanvändning i Kvarkens skärgård, figur anpassad efter Sandell.

På den finländska sidan av Kvarken håller en turismindustri långsamt på att etablera sig. Beskrivningen av aktivitetsfabriken innehåller ett utbud av både äventyrs-, upplevelse- och fisketurism. Vad gäller tillgång till mat och logi är utbudet dock ännu inte lika brett. Det finns

områden inom världsarvet, t.ex. världsarvsdel B där denna service mer eller mindre är obefintlig. Där saknar man både utbud på restauranger och övernattnig. Turismvisionen den förvaltande myndigheten Forststyrelsen Österbottens naturtjänster representerar uppvisar starka drag av att tillhöra Sandells beskrivning av lokalområdet som ”museum för fjärrstyrd konsumtion”. Forststyrelsens naturstationer i världsarvet är en styrd turism, en passiv form av landskapsnyttjande där man genom att utnyttja stationerna och avgränsade vandringsleder har utvecklat en tydlig form av fjärrstyrd turism. Den förvaltande myndigheten har även möjlighet att utesluta turism från områden som inte enligt deras mening är lämpad för turism.

I Kvarkens skärgård förekommer ett aktivt nyttjande av ”hembygden”. Här förekommer jakt och fiske, bärplockning, jordbruksföretagande i liten skala samt ett nyttjande av både sommar- och vinterlandskapet i skärgården. Det stora antalet sommarstugor gör det passiva avnjutandet av ”hembygden” till en viktig del av helhetsupplevelsen av världsarvet. Man kan avnjuta landskapet genom att blicka ut över havet och stränderna. Det platta landskapet gör det dock svårt att överblicka stora helheter så avnjutandet blir en mycket personlig situation, en småskalig, individuell skärgårdsaktivitet.

Ur resultatet i förvaltningsundersökningen (Svels 2010) framkommer på frågan hur respondenterna ser på världsarvslandskapet i dag och om 10 år, en bild dels av en stark förankring i skärgården som det lokala landskap den utgör och dels en vision om att världsarvet kommer att utvecklas mot en aktivitetsfabrik om 10 år. Detta presenteras i figur 19. Hembygdens nyttjande, i form av bärplockning, jakt och lokala produkter, kommer enligt respondenterna alljämt att vara ett starkt inslag i Kvarkenområdet medan vikten av hembygdens avnjutande avtar. Endast ett fåtal respondenter ser på området i dag som ett ”museum för fjärrstyrd produktion”. Om 10 år kommer situationen, enligt dem, att vara den samma. Som en del av det passiva avnjutandet är vistelsen på sommarstugor, bastubad och isviddernas utbud viktiga inslag. Resultatet som visar på en ökning av landskapets funktionella utveckling sker högst sannolikt på bekostnad av det passiva avnjutandet. Om 10 år ser respondenterna Kvarkens skärgård mer som ett område för aktiviteter och upplevelser än det privata sommarstugeparadis det för många respondenter representerar i dag.

Figur 19. Sandells ekostrategiska begreppsram tillämpad i världsarvet Kvarkens skärgård.

5.2 Stenen som ruralt kapital

Genom det nya landsbygdsutvecklingsparadigmet håller en postmoder landsbygd att ta form. Med en struktur som överbygger många nivåer, allt från den statliga till jordbrukarens personliga nivå i kombination med ett nytt mångsyssleri, sammankopplas flera rurala uppgifter och skapar en landsbygd och en skärgård som utgör en scen för turistiska möjligheter. Inom denna kontext kan världsarvsstatusen komma att utgöra grunden för nytt ruralt kapital i skärgården. Genom att använda begreppet ruralt kapital analyserar jag vad som kan komma att utgöra utvecklingsmöjlighet för det lokala näringslivet i världsarvet Kvarkens skärgård. Det koncept som beskrivs av Garrod et al. (2006), och vilket även i viss mån framställs i Österbottens landskapsplan, kan genom en specificering av förhållandena i världsarvet ha en positiv inverkan på den framtida näringsutvecklingen.

Historiskt har man under århundraden i Finland varit tvungna att vara mångsysslare för att överleva det hårda klimatet som ett land geografiskt placerat i norr erbjuder. År 2007 utövade vart tredje jordbruk annan näringsutövning än det huvudsakliga jordbruket. Denna form av utökad ekonomisk jordbruksaktivitet benämner Rantamäki-Lahtinen flerbranschgårdar. Från år 2000 har de multifunktionella jordbruksenheterna ökat med 7 procent i antal medan antalet jordbruk minskat (Rantamäki-Lahtinen 2008). Fördelarna med denna form av företagsamhet är bl.a. företagets vinstoptimering, riskminimering samt förbättring av lönsamhet. Viktiga faktorer är även behov av extrainkomster samt jordbruksfamiljens ökande utkomstmöjlighet medan utmaningarna ligger i företagandets förvaltning och styrning där man ofta har en splittrad resursbas att arbeta med (ibid.). Även Vihinen beskriver begreppet flerbranschgårdar som enheter för mångsyssleri (*pluriactivity*). I praktiken utgörs konceptet av gårdar med knappa resurstillgångar och enligt henne bör landsbygdsföretagarna, för att klara sig i konkurrensen, fritt kunna skräddarsy sina aktiviteter och med basen i mångsyssleri ha en möjlighet till överlevnad (Vihinen 2006). Denna resursbas, tillsammans med stödfunktionerna, utgör grunden för den finländska landsbygdens överlevnad och sammankopplar aktörer, ruralt kapital, investeringar, externaliteter och resultat. Inom denna diskurs har turismen en given plats (Garrod 2006).

I Finland, ett land som till största delen består av landsbygd, inkluderas landsbygdsturismen i flera utvecklingsprogram och politiska strategier och det finns en lång tradition av utvecklingsstöd för landsbygdsturism. Konceptet har bl.a. utvecklats genom landsbygdspolitikens samarbetsgrupp i Finland (YTR), vilket är ett politiskt tillsatt organ som bereder landsbygdsfrågor. Gruppen är indelad i temagrupper där en av dessa arbetar med frågor rörande landsbygdsturism. Målet för gruppen är att stöda aktörer på det lokala, regionala och nationella planet till samarbete i turismutveckling. Regeringen konstaterade i sitt landsbygdspolitiska utlåtande 2009 att turismen utgör en viktig faktor för välstånd och sysselsättning i vårt land. I utlåtandet betonas turismens betydelse som expansiv näring speciellt för glesbygdssområden och turismen ses bidra till att andra näringar på landsbygden utvecklas. Det hänvisas till internationella trender som ”*natur, hälsa, trygghet, tystnad, utrymme, kultur och välfärd*” där landsbygdsturismen innehar en potential för produktutveckling (YTR 2009). Världsarvet innehar, enligt min uppfattning, en potential för utveckling av tjänster i samband med denna trendanalys. Området kan marknadsföras som

både naturskönt, hälsosamt, tryggt, tyst, kulturellt förankrat och allt detta grundar sig i en rural välfärd. Enligt de nationellt uppställda tillväxtmålen skall turismen på landsbygden växa med ca 3 procent fram till 2020. För att uppnå dessa mål ställs kravet på en (ibid.):

[...] kraftig turismprofil som stödjer landsbygden, en obruten servicekedja, smidig nåbarhet och tillgänglighet [...], yrkeskunnande och kompetent arbetskraft, en fungerande och konkurrenskraftig infrastruktur, en författningsmiljö som stödjer turismnäringens lönsamhet och konkurrenskraft samt en tydlig arbetsfördelning mellan och ett kraftfullt nätverk för berörda aktörer.

Regeringens redogörelse nämner dock inte begreppet ruralt kapital men dock begreppen kunskaps-, human- och socialt kapital i sin landsbygdspolitiska redogörelse (YTR 2009). Detta tolkar jag som om att diskussion om det rurala kapitalet på ett mer allmänt plan än inom vetenskapliga kretsar ännu saknas.

Destinationsutveckling

Svetvold, i Bohlin och Elbe (2007), kategoriserar destinationer enligt punkt-, plats- eller områdesdestinationer. Världsarvet Kvarkens skärgård i sin helhet kan beskrivas som en områdesdestination innehållande både punktdestinationer i form av fyren på Valsörarna och platsdestinationer t.ex. Björköby. För att området skall kunna kallas destination krävs det i enlighet med Dean MacCannells attraktionsteori att det skapas attraktioner som lockar besökarna till skärgården. För att kunna applicera teorier om det nya landsbygdsparadigmet, konsumtionslandsbygden och NRGs till världsarvsområdet Kvarkens skärgård använder jag förvaltningsrapporten *"Världsarv i samverkan? Förvaltningsutredning 2010. Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård"* (Svels 2010) som empirisk utgångspunkt. Förvaltningsundersökningen utfördes som ett beställningsarbete av Kvarkenrådets världsarvsprojekt VIS 63°N under åren 2009 och 2010. Jag kommer att analysera kapitel 3, dvs. destinationsutveckling (för turism) utgående från dessa tidigare nämnda teorem.

På frågan "I vilken grad anser du att världsarvet Kvarkens skärgård i dag utgör en turistdestination?" ansåg 47 procent av respondenterna att världsarvet Kvarkens skärgård i

medelmåttlig grad utgjorde ett destinationsområde för turism. Antalet som antog påståendet i hög grad och i låg grad var ungefär sammanfallande, mellan 9–10 procent. Se tabell 9.

Tabell 9. Destinationsnivå i världsarvet Kvarkens skärgård

	Frekvens	Valid %	Kumulativ %
Hög grad	9	25	25
Medelmåttlig grad	17	47,2	72,2
Låg grad	10	27,8	100
Total	36	100	
(No answer + system)	5		

På frågan om man ansåg att arbetet med att utveckla världsarvet i turistiskt hänseende borde inbegripas i förvaltningsuppdraget svarade 69 procent jakande, se tabell 10.

Tabell 10. Turismutveckling som förvaltningsuppdrag

	Frekvens	Valid %	Kumulativ %
Ja	24	58,8	68,6
Nej	5	12,2	82,9
Inte relevant	6	14,6	100
Total	35	100	
(No answer + system)	6		

I en öppen följdfråga fick respondenterna utveckla sina svar genom att ge tre förslag till utvecklingsåtgärder inom världsarvet. Merparten av respondenterna ansåg att destinationsutveckling är en mycket viktig uppgift och borde skötas på högsta nivå. Man framförde att förvaltaren är den enda institutionen med helhetsöverblick över världsarvsarbetet men även att uppdraget medför både organiserings- och finansieringsansvar. Åsikter om att turismen borde begränsas framkom ur svaren. Skulle mandatet för destinationsutveckling införlivas med förvaltningsuppdraget och tillfalla den förvaltande enheten är det sålunda Forststyrelsen Österbottens naturtjänster som skulle utses till turismmotor i världsarvet. Under 2010 antydde förvaltaren Forststyrelsen Österbottens naturtjänster att finansiering inte föreligger för turismutveckling och att man inte innehar någon uttalad vision för turismutveckling (Hallantie 2010).

En av huvudfrågorna i enkäten gällande turismsituationen i världsarvet klagade på åtgärder som kunde bidra till att världsarvet kunde förbättras i ett turistiskt hänseende. Respondenterna fick ge tre förslag till utvecklingsåtgärder. Bland de fritt formulerade svaren urskiljde sig åtta variabler. Dessa var lokalbefolkningens ställning i turismsammanhanget, informationsplatser

och deras betydelse, nivån på service- och besöksnäring, marknadsföring och produkter, planläggning, finansiering, information, infrastruktur samt engagemang.

I kommentarer kring lokalbefolkningen och turismutveckling framkom att lokalförankring av världsarvet och turismutveckling kunde ske i samklang. Genom att förankra världsarvstanken och göra de lokala invånarna till stolta världsarvsmedborgare kunde marknadsföring ske utan höga omkostnader och vikten med att involvera de lokala i arbetet framkom. Även negativa synpunkter som ett behov av att styra turismströmmar var uppenbart önskat. Respondenterna ansåg att markägare och lokalbefolkningen borde ha en möjlighet att godkänna de områden turisterna har tillträde till. I min mening motsäger detta dock dagens operativa utförande där myndigheterna är instansen som restriktivt kan styra aktörernas användning av naturen utan lokalbefolkningens tillfrågan. Forststyrelsen Österbottens naturtjänster samarbetar dock i viss mån med de lokala när det gäller operativt upprätthållande av infrastruktur och byggnation i området. Lokalbefolkningens roll under ansökningsprocessen och efter utnämningen till världsarv har visat sig vara sekundär. Det är en utmaning att inom en nära framtid definiera vem som är världsarvets lokala invånare och vems synpunkter som på ett demokratiskt sätt bör beaktas.

I diskussionen kring informationsplatser nämnde respondenterna ett behov av några centrala informationsplatser. Satsningar som omnämndes var bl.a. ett De Geer hus i Svedjehamn och projektet Havets hus, vilka kunde tjäna som centers för bl.a. guidning, utställningar samt all praktisk information turister behöver. Dessa informationscenter borde, enligt respondenterna vara tillgängliga oberoende på vilket sätt de anländer till världsarvet. Respondenterna såg sålunda behovet för såväl båtburna turister som för besökare som anländer landvägen. Jag anser att ett geologiskt världsarv behöver ett informationsställe, ett ställe där geologiska fenomen och universella värden kan förklaras. De redan påbörjade besökscenterprojekten, De Geer huset och Havets hus i Korsholm, har i viss mån framkommit som konkurrerande enheter till det redan inarbetade naturcentret Terranova i Vasa. Kring projektet Havets hus grundades ett aktiebolag 2008. Den operativa verksamheten är tänkt att handhas av Världsarvsföreningen i Kvarken r.f. Man har inte helt klart fastställt lokaliseringen för ett besökscenter i världsarvet och finansieringen är inte till fullo klarlagd. Byggandet av ett besöks/informationscenter kan i framtiden komma att utvecklas till en politisk uppgörelse mellan Korsholm och Vasa.

Gällande service- och besöksnäringen efterlyste man logi och matställen i världsarvet. Många respondenter ansåg att kvaliteten på turismtjänsterna borde höjas och att man måste kunna erbjuda mångsidiga företagare. Konkreta postmoderna aktivitetsförslag framkom även som t.ex. att området kunde vara en bas för upplevelseturism. Min tolkning är att dessa svar går helt i enlighet med tanken om mångsyssleri på landsbygden. Skärgårdsbefolkningen är inte främmande för mångsyssleri så lokalt borde tanken inte vara avvisad. För att få en fungerande turism, även småskalig, är det väsentligt att basservicen, utgörande av mat och logi utbud, fungerar.

Respondenterna efterlyste en koordinerad marknadsföring, tillsammans med världsarvet Höga Kusten. Många nämnde vikten av produktifiering där man bl.a. önskade produktutveckling, produktpaket, genuina världsarvsprodukter och världsarvsupplevelser. Konkreta förslag som framkom var kvalitetsprogram för service i skärgården, buss- och båtturer och arrangemang för den icke-bilburna turisten. Min syn på detta är att en diskussion gällande marknadsföring har förts men att man bl.a. inom samrådsgruppen har ansett att det inte behövs en gemensam marknadsföring utan att världsarven, var på sin sida, kan utveckla marknadsföringsuppdraget i egen riktning. De två sista åtgärderna, transportarrangemang för grupper, är i samstämmighet med tanken om hållbar turism. Möjlighet till större koordinerade besöksgrupper kunde skapa en säker grund både för företagarna och för turisterna genom att säkerställa produkten, tidtabeller och priser för konsumenten och förhandsuppgifter om kommande aktiviteter och besökare för företagarna.

Respondenterna ansåg i det stora hela att det är staten som skall ansvara för turismutvecklingen. Man efterlyste en kontinuerlig finansiering samt en turismplan som ekonomiskt kunde styra arbetet. Finansieringsfrågan kunde, enligt respondenterna, lösas genom att Österbottens turism fick större ekonomiskt understöd till världsarvsutveckling. Jag efterlyser en tillbakablick över arbetsprocessens totalkostnader, en offentlig klarering över hur mycket världsarvsförvaltningen kostar varje år samt en transparens över det fortgående förvaltningsarbetet. Genom denna åtgärd kunde man säkerställa en jämn fördelning mellan alla utvecklingsbehov i framtiden. Den statliga inblandningen i finansieringen torde dock i viss mån redan kunna härledas från miljöministeriets budgetering till Forststyrelsen och dess

utdelning till världsarvsarbete. Hur mycket anslag som sätts på turismutveckling är dock inte offentligtgjort.

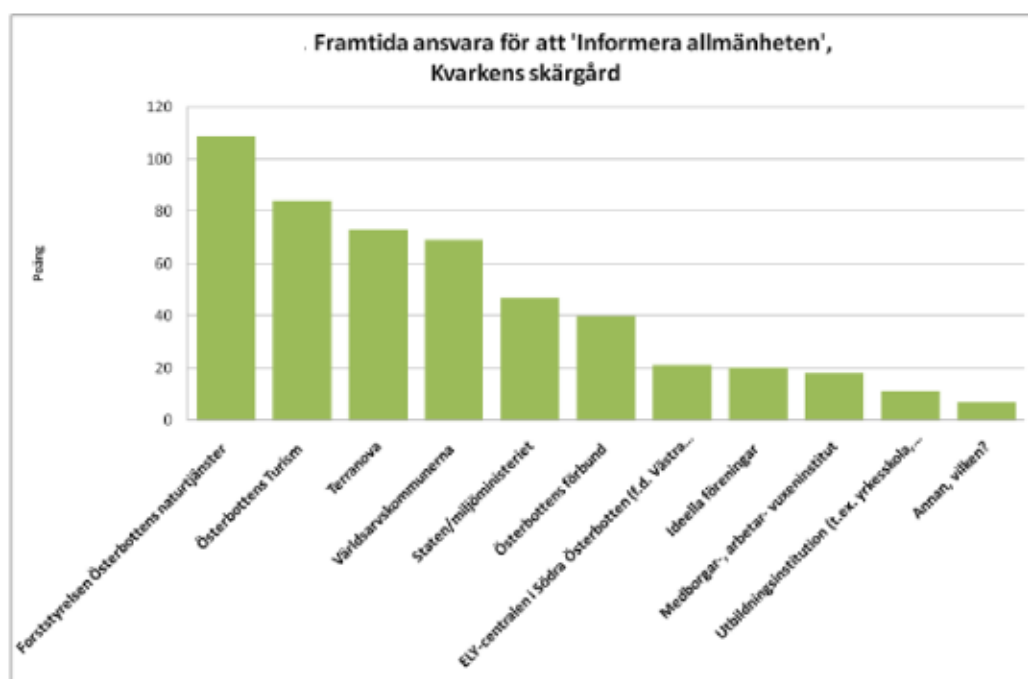
Gällande informationsspridning i turistiskt hänseende ansåg respondenterna aktiviteten borde ske på alla samhällsnivåer, dvs. på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Man var ense om att nätinformationen, dvs. information på internet, bör utvecklas. Enligt mig är informationsaktiviteter fortgående och styrs av världsarvsdelegationen via sekretariatet.

Respondenterna ansåg att infrastrukturen borde utvecklas för att turismen skulle kunna ta fäste inom världsarvet. Genom att förbättra farleder, hamnar, vägar, rastplatser, faciliteter, infotavlor, fastigheter, vandringsleder, turistanläggningar m.m. skulle man kunna attrahera fler besökare. Min tolkning är att dessa uppräknade aktiviteter och koncept tillhör Garrod et al. (2006) definition av ruralt kapital. Man kan sålunda genom att bygga ut det befintliga rurala kapitalet erbjuda turister ett mer tillgängligt och besöksvänligt världsarv.

Det lokala engagemangets betydelse berörs enligt respondenterna av att man fokuserar på det man redan påbörjat, t.ex. förstärker med utvecklingen av Svedjehamn och samarbetet med Höga Kusten. Jag tolkar resultatet som att en klar fara för att göra världsarvsområde B mer perifert från själva världsarvskärnan föreligger. Hur den turistiska utvecklingen då sker i Malax och Korsnäs skärgård är oförutsägbart. Troligtvis kommer en satsning på den centrala delen att ske, dvs. med Replot och Björköby som fokusområden, medan både världsarvsområden i Vörå (Mickelsörarna) och Vasa (Sundomskärgård) samt i södra delen förblir outvecklade.

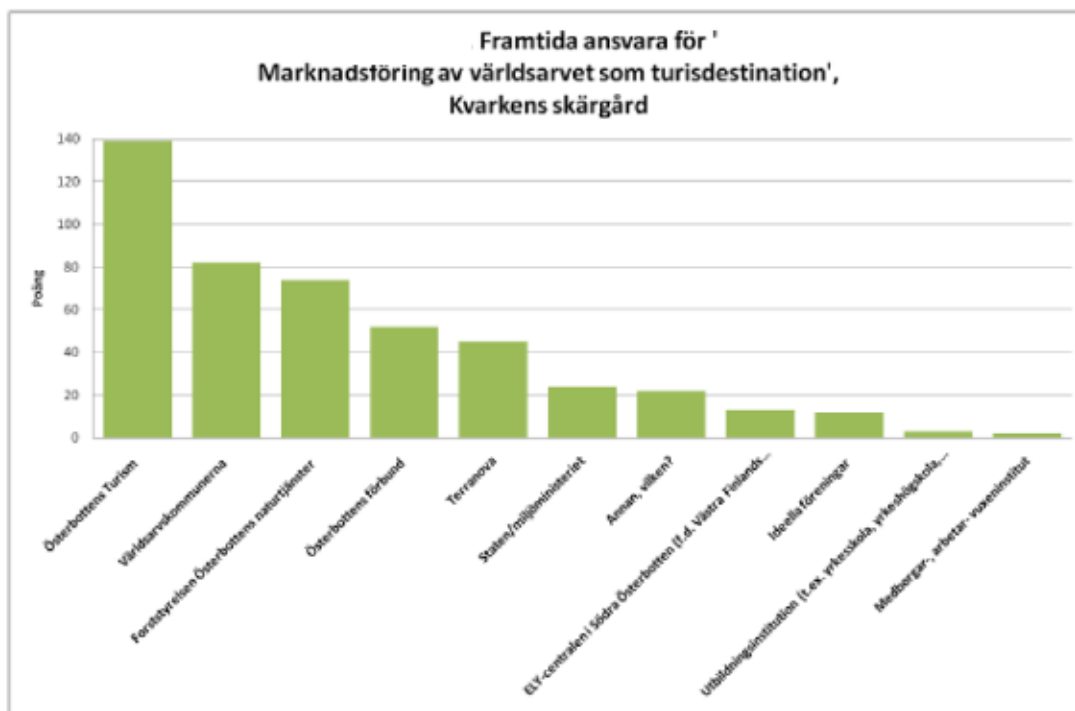
Det var enligt respondenterna främst Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, Österbottens Turism, Terranova och världsarvskommunerna som borde ansvara för att allmänheten informeras om världsarvet. Informationsplikten anges i världsarvskonventionen, inbegriper både lokalinvånarna och besökarna som målgrupper. Signatärstaten, eller dess lokala förvaltare, är sålunda förpliktigade att genom fostran, utbildning, information och forskning presentera världsarvet. Forststyrelsen Österbottens naturtjänster anses ha det största förtroendet i att informera allmänheten om världsarvet. Detta visas i figur 20. Enligt min mening är detta en god uppdelning på mandatet för informationsspridning. Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, som verkställande myndighet, innehar kompetens och kunskap för

denna typ av upplysning. Genom sitt verksamhetscenter Terranova har de en direkt, redan existerande kanal ut till allmänheten.

Figur 20. Världsarvsaktörer med framtida ansvar för informationsspridning.

Gällande den turistiska marknadsföringen, vilken beskrivs i figur 21, var de föreslagna aktörerna inte ordnade enligt samma rang som i figur 20. Här ansågs Österbottens turism inneha det största förtroendet som marknadsföringsansvarig, medan världsarvskommunerna och Forststyrelsen Österbottens naturtjänster följde därefter. Min åsikt är att Österbottens turism (2011) är en viktig aktör inom världsarvets turismutveckling. De har innehaft ledande positioner inom flera turismprojekt men har dock en något konkurrerande ställning till Forststyrelsen Österbottens naturtjänst när det gäller mandatet att utveckla världsarvsturismen. Jag anser att det borde vara den institution som innehar den högsta kompetensen av turismkunskap och erfarenhet som styr ett så viktigt ärende som turismutveckling i världsarvet. Denna kompetens och nätverkbas inom turismnäringen finns hos Österbottens turism. Organisationen innehar behörighet men inget direkt långsiktigt mandat gällande denna uppgift. En klar arbets- och ansvarsfördelning i turismfrågor vore till gagn för världsarvets framtid. Korsholms kommun har sedan 2006 varit den drivande kraften bakom marknadsföringsgruppen men det har uppkommit incitament om att man kunde omorganisera detta arbete. Hur arbetet skall organiseras är dock oklart (2011).

Figur 21. Världsarvsaktörer med framtida ansvar för marknadsföring.

I en öppen fråga fick respondenterna klargöra för sina synpunkter angående hur man i media synliggjort världsarvet. Respondenterna var relativt ense om att det saknades synlighet och att synligheten i folks medvetande borde höjas. De ansåg att mediala aktörer kunde ta del av världsarvet genom bilder, foton och film. En PR-ansvarig person önskades men även ett krafttag för att medialt informera om seminarier, aktuella händelser samt forskningsresultat. Respondenterna ansåg att man skulle kunna ”mata” journalister med nytt intressant material från området för att synligheten skulle hålla hög nivå. Aktiv marknadsföring och regelbundet kontakttagande till media genom utskick, pressmeddelanden, information och genom att använda social media skulle främja synligheten. Som konkret angavs att världsarvsdelegationens arbetsgrupper kunde utge ett pressmeddelande efter varje möte.

Enligt min mening kan denna typ av delgivning, dvs. en direkt kommunikation från förvaltningen, enbart höja världsarvets värde. Det finns även ett behov av information om *hur* arbetet utförs. Man kan både under beredningsprocessen och efter utnämningen se en antydning om en inskränkt organisationsuppbyggnad där lokalförankringen fått stå i skymundan. Den offentliga bilden utåt byggs i dag upp av Forststyrelsen Österbottens naturtjänster på hemsidan

www.kvarken.fi. Genom att administrera den officiella hemsidan har organisationen makt att sätta sin interna prägel på världsarvets virtuella utformning.

Respondenterna var överens om att det behövs utbildade, certifierade världsarvs guider, se tabell 11. Forststyrelsen Österbottens naturtjänster föreslogs av respondenterna vara en ledande aktör inom denna utveckling, dock tillsammans med någon regional utbildningsenhet.

Tabell 11. Behovet av utbildning av certifierade världsarvs guider

	Frekvens	Valid %	Kumulativ %
Ja	32	78	94,4
Nej	1	2,4	94,3
Inte relevant	2	4,9	100,0
Total	35	100,0	
(No answer + system)	6		

Framtiden för en positiv turismutveckling och ökad attraktionskraft ligger enligt min uppfattning i ett utökat guidningskoncept. Genom att i allt högre grad använda humankapital, i form av utbildade världsarvs guider, kan man höja kvaliteten på tjänster och produkter. Den kunskapsbank som byggts upp, genom utbildning av 12 världsarvs guider år 2008 specialiserade på den naturvetenskapliga sidan, kunde kompletteras med certifierade guider specialiserade på det kulturhistoriska arvet i Kvarkens skärgård. Man kunde även utföra lokalförankrade världsarvs guidningar i alla världsarvs kommuner och genom det på ett tydligt sätt förankra världsarvs konceptet kommunalt.

I de öppna kommentarerna framkom en syn på att samhällsplanering kring världsarvet behövs. Man ansåg att det är lokalbefolkningen i Kvarken som utvecklat området till vad det är och det kulturella arvet borde i en större utsträckning användas i marknadsföringen av världsarvet. Man såg även fram emot att världsarvet skulle bli en attraktion som lockade, en attraktion av "hög klass", och ett resmål där praktiska arrangemang fungerar då besökarna väl är på plats. Utan finansiellt stöd är det dock omöjligt, ansåg respondenterna, att utveckla världsarvs området. Enligt min mening utgör förhållandet kommunal service och turismutbud en viktig koppling till världsarvet och dess utvecklingspotential. De kulturella anspelningarna ett naturområde medför bör lyftas fram och ges synlighet, speciellt när det är fråga om ett världsarv.

Kommunernas världsarvsvision i Kvarkens skärgård

Jag valde att i avhandlingen redogöra för de intervjuer jag utfört med kommunala representanter inom VIS 63° N förvaltningsutredning, eftersom den kommunala inblandningen och visionerna för världsarvsarbetet både under och efter nomineringsprocessen har varit något otydlig. Detta val känns naturligt eftersom det enligt min uppfattning är den kommunala basservicen som utgör grunden och skapar förutsättningarna för turismen lokalt.

I världsarvskommunen Korsnäs har man kommunalt anammat den framtagna världsarvsvisionen i Forststyrelsens förvaltnings- och utvecklingsplan (Forststyrelsen 2009a). Tillsammans med världsarvskommunen Malax har man arbetat fram ett världsarvsprojekt *Livet som lots/fyrvaktaren på Moikipää fyr – skärgårdskulturarv i Malax och Korsnäs kommuner* som fokuserar på kulturmiljöpedagogik:

För att nå visionen är det viktigt att vi mobiliserar lokalbefolkningen, föreningarna och kommunerna i ett utvecklingsprojekt för världsarvets Södra port. Projektets avsikt är att levandegöra det kulturhistoriska arvet i avsikt att leva upp till världsarvskonventionens devis om att vårda, värna och visa.

Den kommunala respondenten från Korsnäs anser att man i utvecklingsfrågor lokalt kan märka en viss dragkamp mellan byarna men att världsarvsfrågorna är så viktiga att man kommunalt bör kunna samarbeta kring dessa.

I världsarvskommunen Malax har kommunfullmäktige inte antagit någon vision för världsarvet. Man försöker kommunalt att motivera engagemang och deltagande i världsarvsarbete ”nerifrån-upp”. Man har deltagit i många, enligt respondenten troligtvis alla, världsarvsprojekt som utförts i regionen men har inte integrerat världsarvet i annan förvaltning än inom bildningsväsendet. Bildningsväsendet, som är ansvarig instans för den kommunala utbildningen, ser positivt på världsarvsprojekten. Världsarvsfrågorna kan inte anses vara marginella frågor inom den kommunala förvaltningen i Malax, anser respondenten. Världsarvets helhetsbild är dock svår att kommunicera till en förtroendevald som inte är insatt i världsarvsarbetet. Även i Malax är kommundelstänkandet mycket starkt. *”På det sättet har*

vi kanske litet att jobba med så att det [världsarvsfrågor] berör hela kommunen, det vill säga att hela kommunen är skärgårdskommun” anger den kommunala respondenten från Malax.

I världsarvsstaden Vasa finns många visioner där världsarvet är med som en del av stadens interna strategier men man har inte antagit någon uttalad världsarvsvision. Respondenten, representant för Vasa stad, ger exempel på flera delar av stadens strategi där världsarvet nämns:

[...] för oss är det [världsarvet] en del av Vasas skärgård, en del av Vasaregionens natur och havsmiljö, turism. Det är Vasabornas och turisternas sommarliv, det är en del av helheten. [...] Det är ingen idé att världsarvet finns och ingen kan nå det. Det [världsarvet] är en del av havsmiljön och det havsnära boendet i Vasa.

Enligt respondenten lyfts världsarvsfrågorna upp till en relativt hög nivå inom förvaltningen. De håller en viktig status men behöver ingen stor förvaltning emedan de i dagsläge behandlas under ärenden för bildningsfrågor och ansvaret innehas av biträdande stadsdirektör. Det är genom Österbottens museum och Kvarkens naturcentrum Terranova världsarvsfrågorna får synlighet i staden.

I världsarvskommunen Korsholm håller en kommunal världsarvsvision på att ta form. P.g.a. att världsarvsfrågorna varit aktuella i lokala angelägenheter gällande bl.a. naturskydd och vindkraftsutveckling har dessa frågor, enligt respondenten från Korsholms kommun, bidragit till att visionen inte ännu tagit form: *”Och jag tycker att det är så att den här saken [restriktioner och skydd] hindrar lite det där att skapa en kommunal solklar vision om världsarvet”*. Hos tjänstemännen börjar världsarvsfrågorna så småningom kännas bekanta men hos förtroendevalda är de inte ännu uppenbara. Världsarvsfrågorna har en hög status inom kommunen och de prioriteras inom förvaltningen. Finansiellt har kommunen understött världsarvsfrågor i en större utsträckning än andra ärenden.

Vöråkommun har ingen antagen världsarvsvision men i den allmänna visionen sätts tyngdpunkten på ökad synlighet samt ett ökat marknadsföringsvärde för turismen. Världsarvet ser man mer som en imagefråga för Österbotten som helhet. Enligt respondenten kommer det att utkristalliseras vilka effekterna blir: *”[...] eftersom det är lite svåråtkomligt det här vårt världsarvsnaturarv, då det ligger ute i skärgården, så jag tippas på en 5 år innan man börjar se*

effekterna av världsarvet för oss". Respondenten, kommunal representant i Vörå, ser utvecklingsbehovet som en långsiktig uppbyggnad. "Det är svårt att göra en agenda om det inte finns ett behov [för turism].

Sammanfattningsvis innehar världsarvsfrågorna en relativt hög status inom kommunförvaltningen i Kvarkens skärgård. Fenomenet är mer bekant för tjänstemän än för de förtroendevalda och det är en ojämn nivå på visionsarbetet. Korsnäs har anammat världsarvets förvaltnings- och utvecklingsplans vision medan världsarvsvisionen i de övriga kommunerna håller på att formas eller är en delvision inbakat i strategier. Det som är noterbart är det starka kommundelstänkandet inom världsarvskommunerna i den södra delen av världsarvet, det s.k. B-området. Här är kommundelarna som ligger i närheten av världsarvet, byarna Molpe och Bergö, mest engagerade i världsarvsfrågor och här har man fokuserat på de pedagogiska och kulturhistoriska världsarvsinslagen. Man försöker till viss mån se världsarvsvisionen ur ett "nerifrån-upp" perspektiv och aktivera de lokala i arbetet och målbilden. Det norra världsarvsområdets kommuner har å sin sida en ledande kommun, Korsholm. Vörå, längst i norr, har inga ambitioner att nämnvärt bidra till turismutvecklingen i världsarvet förutom de aktiviteter som sker inom delegationens och arbetsgruppernas ramar. I Vasa satsar staden på det befintliga naturcentret Terranova men ser dock världsarvet som en viktig del av stadens allmänna turismstrategi. I gradering för kommunernas engagemang i utvecklings- och visionsarbete för världsarvshelheten anger jag Korsholms som ledande, följd av Korsnäs, Malax, Vasa och Vörå.

5.3 Världsarvet Kvarkens skärgård som turistattraktion

Världsarv och hållbar turism

Turismattraktion är ett inbyggt värde som en utnämning till världsarv för med sig trots att målet med Unescos utnämning inte är att bidra till turismtillväxt. Denna status kan anses skapa förhoppningar både hos turister och hos intressenter. Eftersom världsarvsstatus bidrar både med möjligheter och med utmaningar är det viktigt att det finns regler vars mål är att förhindra

förstörelse av de enastående värdena världsarvet uppvisar. Hållbar utveckling blir sålunda en självklar del av världsarvsdiskursen.

Begreppet hållbar utveckling skapades 1980 genom att IUCN och WWF (*World Wild Foundation*) tillsammans med UNEP (*United Nations Environment Programme*) publicerade rapporten ”*World Conservation Strategy*”. Enligt Wolff (Wolff 2011, s. 49) framhäver dokumentet, som ett första försök till definition av hållbarhet, att socioekonomisk utveckling och naturskydd står i relation till varandra. Senare blev begreppet internationellt känt genom Förenta nationernas världskommissionsmöte för Miljö och Utveckling år 1987. Mötet publicerade rapporten ”*Our Common Future*”, även känd som Brundtland rapporten där begreppet hållbar utveckling beskrivs som (FN:s världskommission 1987):

[...] development which meets the needs of current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs.

I rapporten framhåller man betydelsen av balans mellan generationer, en koppling som även betonas i världsarvskonventionen. Begreppet hållbar utveckling har dock kritiserats som oprecist, vagt och subjektivt (Sharpley 2000; Wolff 2011; Grönholm 2011). Man har genom en alldaglig implementering även börjat använda begreppet ”hållbarhet” som allmän överbyggande förståelse för samhälleligt välmående, en balanserad tillvaro mellan sociala, ekonomiska och ekologiska förhållanden.

Turismutvecklingens hållbarhetskriterier har på senaste tid definierats av många institutioner och forskare. Gunn ger en av de tidigaste fingervisningarna om vilka krav som bör ställas på turismaktiviteter för att de skall uppvisa hållbar verksamhet. Han nämner ekonomisk vinst, besökarnas tillfredsställelse, lokalsamhällets integration och bevarande av resurser (Gunn 1988). McAreavey och McDonagh beskriver hållbar turism som en uppsättning ambitioner som konstant rekonstrueras och som utgör en politisk process som är beroende av värdesystem samt etisk bedömning relaterade till kunskap och makt (McAreavey och McDonagh 2010, s. 3):

[...] socially constructed and idealised set of aspirations, [...] dynamic in the sense that it is constantly being constructed and reconstructed by different stakeholders. It is a political process that depends on value systems and ethical judgments that are related to knowledge and power.

Precis som kritiken mot själva ursprungsbegreppet *hållbar utveckling* har konceptet *hållbar turism* fått motstånd inom turismforskningen. År 1996 påpekade Coccossis, i Moscardo (Moscardo 2007), att hållbarhetskriteriet användes begränsande inom turismen. Man ansåg att det i själva verket utgjorde en kontinuitetsfaktor inom turismnäringen i stället för att bidra till lokal hållbar utveckling. Butler, i Moscardo, kritiserar konceptet för att det används isolerat från andra aktiviteter kring turismen. Han var även kritisk mot icke professionellt turismledarskap (ibid., s. 6):

[...] the power given to external parties over tourism development, a limited understanding of tourism process and impacts, and a tendency to focus on a limited range of tourism forms.

Kauppila, Saarinen och Leinonen ser vikten av att involvera lokalbefolkningen i beslutsprocesser inom turismutvecklingsarbetet och beskriver hållbar turismplanering som (Kauppila, Saarinen och Leinonen 2009, s. 426):

[...] the reconciliation between economic development and the socio-cultural and ecological environment with an aim to integrate tourism planning into other broader spatial planning perspectives.

Trots liknande utgångspunkter för hållbar utveckling och hållbar turismutveckling drar Sharpley slutsatsen att det förekommer skillnader mellan dessa koncept. Hållbar utveckling beskriver han som *"holistic, equitable and future-oriented development strategy"* medan hållbar turismutveckling beskrivs som *"inward, product centred perspective"* (Sharpley 2000, s. 14).

Hållbarhetstanken introducerades i världsarvssammanhang 2001 då Unescos världsarvskommitté påbörjade ett program för hållbar turismutveckling. Hållbarhetsbegreppet blir mer eller mindre ett *raison d'être* för världsarv som baseras på kriterier för naturvärden. I programmet anges aktiviteter för hållbar turism, med mål att bevara världsarven till kommande generationer, vara:

- ✓ *Att använda turismen för att bidra till natur/miljöskydd.*
- ✓ *Att använda turismen för att begränsa negativa socioekonomiska effekter.*
- ✓ *Att använda turismen till ekonomiska och sociala förmåner för lokalbefolkningen.*

I programmet framhåller man att förvaltningen av världsarv ofta saknar tillräcklig sakkunnig personalkompetens för att utveckla turismen och samt erfarenhet från turismindustrin (WHC inget årtal):

Tourism is an important cross cutting issue and management concern at most World Heritage sites. Site personnel and other local stakeholders lack the resources, industry experience, and in many cases, training necessary to use tourism as an effective tool for achieving long-term nature conservation and sustainable development.

En kapacitetshöjning hos förvaltarna är väsentlig för att en turismutveckling, som anges i programmet dvs. baserad på hållbart beteende, skall vara möjlig (WHC inget årtal):

Building the capacity of the site management to deal with tourism, training local community members in tourism related activities so that they can participate and receive tourism's benefits, helping to market these products through their promotion at the local, regional, country and international levels.

I ETOUR:s forskningsresultat framkommer liknande fakta som i Unescos hållbarhetsprogram (Magnusson 2002). Magnusson påpekar att världsarv inte nödvändigtvis har förvaltats genom en balanserad uppgiftsfördelning mellan aktörer, vilket han anser är nyckeln till framgångsrik turismutveckling. Undersökningen hänvisar till vikten av ett snabbt samarbete mellan aktörer efter en världsarvsutnämning för att turismutvecklingen skall få en lyckad start.

Turismens Tabula Rasa

Som ett litet land i utkanten av den Europeiska Unionen har bilden av Finland exponerats som en representation bestående av de tusen sjöarnas land, jultomtens samt elektronikjätten Nokias hemland. De nationella områden som legat i turismens fokus är främst Lappland, insjö Finland, huvudstadsregionen och Helsingfors. För att förbättra finlandsbilden och göra landet globalt mer attraktivt utsåg Finlands utrikesminister Alexander Stubb en kommitté med målsättning att skapa landets nya varumärke. Tanken var att (Utrikesministeriet 2008):

Strengthen the operating potential of Finnish businesses, increase foreign political influence, promote interest in Finland as an investment target and to increase tourist flows to Finland.

Nyckelord för projektet var *framgång* och *hälsa* och delegationen angav i sin rapport att varumärket skall byggas upp kring 4 C:n: - *Cool* (kyla, lugn, tuff) [författarens översättning från engelska till svenska], *Contrasts* (kontraster), *Credible* (trovärdig) och *Creative* (kreativ). Dessa begrepp skall i framtiden bidra både till turismutveckling och till att förbättra Finlands politiska och kommersiella status. Tidskriften Newsweek bidrog till en förändring i den internationella finlandsbilden genom att man 2010 utnämnde landet till "världens bästa land att bo i" (Lewis 2010). Studiens resultat beräknades utgående från en jämförelse mellan nyckelfaktorerna hälsa, ekonomi, utbildning, politisk miljö och livskvalitet. Landets socioekonomiska förhållanden har sålunda inverkat på den allmänna finlandsbilden och på landets internationella turismbild. Genom bildens mentala påverkan kan man anta att det sker en förändring på nivån av landets turistiska attraktionskraft. Finland har dock aldrig varit ett stort turistland. Emedan OECD länderna attraherar 60 procent av världens internationella turistankomster är de nordiska ländernas andel av antalet besök endast 2 procent (Nordic Innovation Centre 2008, s. 4). I jämförelse med andra nordiska länderna är Finlands andel låg. För jämförelse mellan länderna, se tabell 12, som visar Finlands ställning som obetydligt mottagarland för internationella besökare.

Tabell 12. Turismens inflytande på de nordiska ländernas nationella ekonomier
Källa: Nordic Innovation Centres rapport (2008)

Land	Typ	2001	2002	2003	2004	2005
Danmark	Turismandel % av Bruttoförädlingsvärdet	4,1	4,2	4,1	4,2	4,6
Finland	Turismandel % av BNP	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4
Island	Turismandel % av BNP	3,9	4,7	5,1	Xx	xx
Norge	Turismandel % av BNP	3,5	3,8	3,5	3,3	3,1
Sverige	Turismandel % av BNP	xx	2,9	2,8	2,7	2,8
OECD länder	Turismandel % av BNP (2004)	Mellan 2.0% och 10.9%				

Frågeställningen huruvida det finns en framtid och utvecklingspotential för ett världsarv, som befinner sig i ett turistiskt sätt okänt område aktualiseras genom en oviss vision för

turismutveckling. Med andra ord finns det ett behov av att utreda om världsarvet Kvarkens skärgård överhuvudtaget attraherar turister och andra besökare till Österbotten.

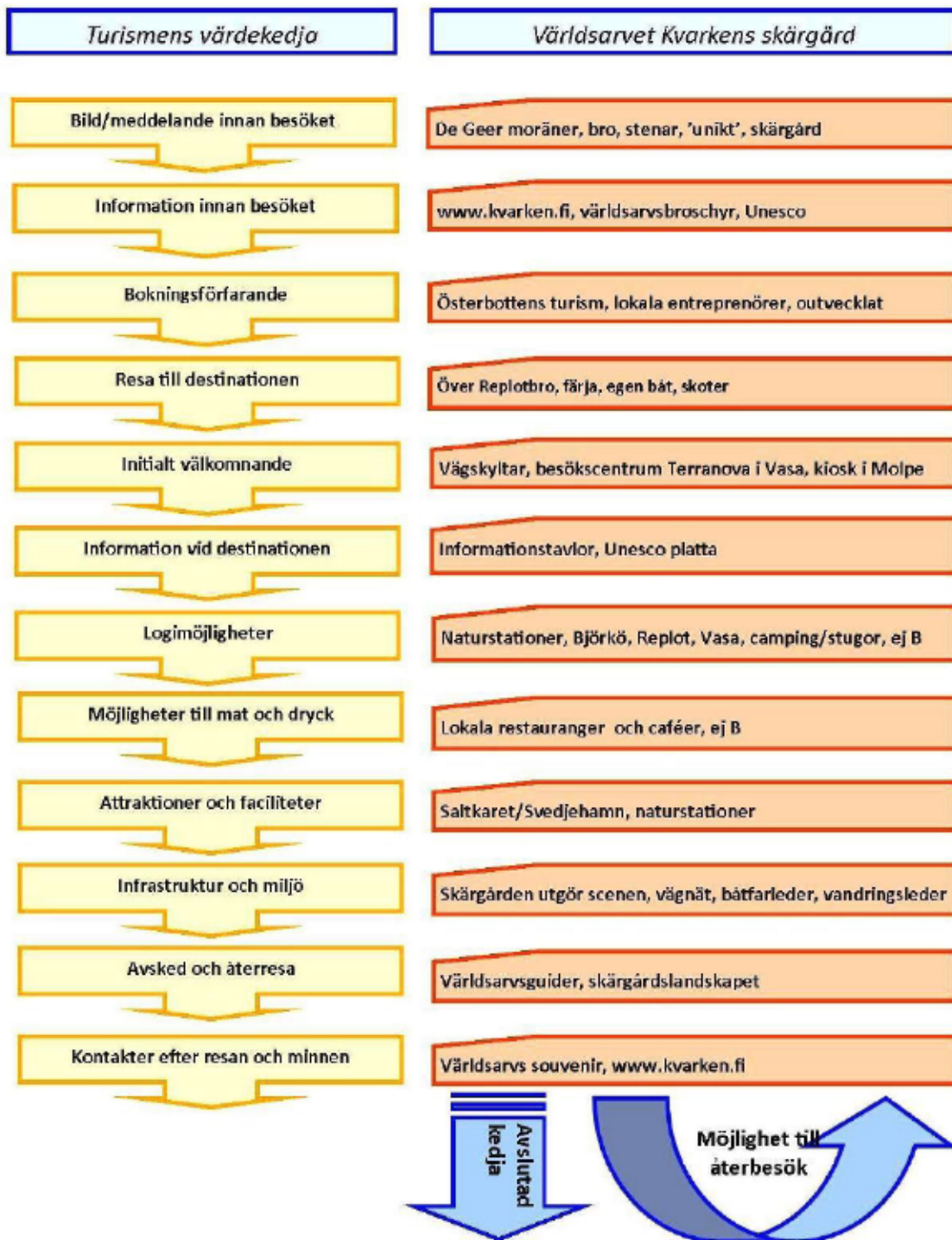
I ett land med en svag turistisk attraktionskraft⁹ har regionen Österbotten historiskt sett aldrig utgjort ett uttalat turismområde (Hirn och Markkanen 1987; Londén 2007). Regionen utgör en turistisk *tabula rasa*. När Finlands nationallandskap etablerades i mitten och i slutet av 1800-talet var Kvarkens skärgård en fattig region och en stor migrationstrakt, speciellt till Nord Amerika. Den finländska västkusten och dess transportleder har dock från den här tiden blivit omskrivna i turismkällor vilket visar på att ett intresse för regionen har förekommit (Partanen 2009). Tweedie beskriver i sin resedagbok från en resa till Finland 1886 Österbotten och staden Wasa (Tweedie 1897, s. 428):

*“The town was deserted, every one had gone away to their island or country homes
[...] Wasa was one of the nicest-looking towns of Finland”*

Hon berör även bl.a. sommarstugefenomenet som blivit en viktig del av den österbottniska turismen, speciellt i Kvarkens skärgård. Den nationellt kända landskapsfotografen I.K. Inha, å sin sida, beskriver en resa genom Österbotten ur en mörkare synvinkel: ”[...] *ingenting mer än skogs Österbotten som resenärer försöker passera så snabbt som möjligt*” (Ennola 2002).

Trots dess något oklara turismbild kan Kvarkens skärgård anses anta en del i en turistisk värdekedja. Som turismvärde i en värdekedja beskrivs Kvarkens rurala kapital, som kan härledas till världsarvet och dess näromgivning i figur 22. Världsarvsområdets delar, dvs. området inom de fem kommunerna, är turistiskt sätt utvecklade i mycket olika faser. Om man närmare undersöker värdekedjan och dess sammansättning finns det delar av världsarvet som inte kan erbjuda t.ex. kost och logi medan andra delar inte igen har möjlighet att upprätthålla bemannade informationsställen. I det hela blir ett besök till världsarvet Kvarkens skärgård rätt anonymt i den bemärkelsen att man som besökare eller turist tvingas att aktivt ordna vistelsen i och till området i stor utsträckning på egen hand.

⁹ Enligt statistiska centralbyrån konsumerades 11 miljarder € på turism i Finland 2007. Av det totala resultatet utgjorde 29 procent utländska resenärers konsumtion. Den huvudsakliga turismkonsumtionen utgjorde köp av transport service, shopping, restaurang och logi tjänster. Hämtad 9.3.2011
http://www.stat.fi/til/matp/2007/matp_2007_2009-04-03_tie_001_en.html

Figur 22. Turismvärdekedja i Kvarkens skärgård, figur anpassad efter Garrod et al. (2006).

Turismaktörer i världsarvet Kvarkens skärgård

De flesta världsarvsobjekt, utnämnda mellan 1972 och 1988, motiverades med bevarande och konserveringskriterier. Utnämningarna efter 1990 har i de flesta fall motiverats med socioekonomiska faktorer, däribland turismutveckling (Rebanks et al. 2009). I ansökningshandlingarna för Kvarkens skärgård omnämns turism enbart i en begränsad utsträckning (Rinkineva, Svensson, Ollqvist, Persson 2002). Man hävdade att turismutvecklingen sker projektbaserat inom Botnia Tour projektet (Interreg Kvarken-Mitt Skandia) samt att TE-centralen och Österbottens förbund startat en temagrupp för turism med målsättningen att utveckla skärgårdsturismen. Man nämnde även att man planerade ett utbildningsprogram för Kvarken-naturguider 2002. Faktorer som kunde påverka områdets karaktär, och som även ledde till att myndigheterna började vidta åtgärder med tanke på det presumtvt ökande antalet besökare, nämndes. Man angav att man börjat 1) ta fram en plan för rekreation och turism vars mål var att styra besökare till med omsorg valda områden, vilka tål besökare och gav förslag om turismformer som lämpade sig till dessa områden (Archibalprojektet 1999-2002), 2) utveckla uppföljningssystem för besökare inom naturskyddsområden (Grön Bro II projektet), 3) utveckla indikatorer på ekologiska, sociala och kulturella förändringar och behovet av att begränsa rörelsefriheten (Archibal och Grön Bro II projekten) och 4) förbättra tillsyn, guidning, service och infrastruktur. Inom den sistnämnda åtgärden hade man bl.a. påbörjat ett avtalssystem med företagare vilka var verksamma inom Natura 2000-områden och genom vilka de förband sig till en miljöpolicy och av Forststyrelsen Österbottens naturtjänster framtagna skolning. I ett tidigt skede kan man sålunda skönja tendenser mot en, i Sandells mening, styrning mot ett "museum för fjärrstyrd turism". Den egentliga regionala utvecklingen, baserad på turism, är sålunda inte närvarande i nomineringshandlingarna som sändes till Unesco 2005.

En stor del av samhällsliga utvecklingsaktiviteter i en postmodern värld är i dag projektbaserade (Sjöblom 2006, s. 9):

It seems however that projectification or project proliferation is one consequence of the change in steering philosophy. The number of temporary organizations in society is increasing.

Denna beskrivning gäller även för turismutveckling, skötsel och utförande baserat på projektarbete och världsarvet Kvarkens skärgård är inget undantag. Projektarbetet medför utmaningar för förvaltningen bl.a. i finansieringsfrågor samt vid uppställande av strategier och verksamhetsmål. Kritik har riktats mot den skörhet projektifiering medför i det långsiktiga världsarvsarbetet ("Turismprojekt i Österbotten får kritik" www.yle.fi 5.7.2009.). Världsarvsprojekten avlöser varandra och är korta, allt från några månader till ett par år, vilket inte uppbygger någon kontinuitet i områdets turismutveckling. På det regionala planet finns två betydelsefulla turismaktörer; dessa är förvaltaren Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och den regionala turismorganisationen Österbottens turism. Delvis uppvisar de delade åsikter om turismens regionala målsättningar, delvis samarbetar de inom utvecklingen av världsarvet Kvarkens skärgård. De turistiskt inriktade projekten, målsättning, projektägare samt arbetsperioder presenteras i bilaga 11.

Vissa projekt styrs av huvudaktörerna Forststyrelsen Österbottens naturtjänster och Österbottens turism medan det även påbörjats kommundrivna världsarvsprojekt t.ex. *Livet som lots/fyrvaktaren på Moikipää fyr – skärgårdskulturarv i Malax och Korsnäs kommuner*. Bland turismrelaterade projekt kan även nämnas *Fishing Kvarken* som leds av Österbottens fiskarförbund och Kvarkenrådets världsarvsprojekt *VIS*.

På en nationellnivå har centralen för turismfrämjanden (MEK) inte någon explicit framtagna strategi för marknadsföring av de finländska världsarven. Världsarvet Kvarkens skärgård bidrar dock med en liten del till den nationella turismutvecklingen genom att vara part i MEK:s program "*Outdoors Finland*". Österbotten är med som ett av sju områden där målet är att identifiera nya turismprodukter som är värda att marknadsföra och sälja till den internationella naturturismmarknaden. Regionen kan bidra med bl.a. paddling, fiske och vandringsaktiviteter i världsarvet (Mononen och Smeds 2011).

I de övergripande målen i Forststyrelsens förvaltnings- och utvecklingsplan (Forststyrelsen 2009) nämns att planen understöder turismaktiviteter vilket ökar förståelsen för kultur- och natur värden samt aktiviteter som bistår till en hållbar användning av området för turism och fritid. Denna plan är inte ett styrdokument för turismutveckling utan en allmän plan över förvaltningsuppdrag och utveckling. För tillfället (maj 2011) håller man inom Forststyrelsens UNIK-projekt på att utveckla en naturturismplan för världsarvet. Den ännu opublicerade

planen har under arbetsprocessens gång fått kritik från turismaktörerna vilka uttryckt en kliven attityd gällande formuleringar och målsättningar i planen samt den framtida turismhelheten i världsarvet Kvarkens skärgård. Medan Forststyrelsen Österbottens naturtjänster strävat mot en utvecklingsplan baserad på hållbar naturturism, önskar andra aktörer, bland dem Österbottens turism, att målsättningen inte strikt får utvecklas i enlighet med projektledarens uttalade målsättningar. Forststyrelsen riktlinje med turismutveckling är en hållbar, naturbaserad turism. Organisationens interna principer för hållbar turism antogs 2004 (www.metsa.fi). Se tabell 13:

Tabell 13. Forststyrelsens principer för hållbar, naturbaserad turism

På våra naturskydds- och ödemarksområden samt områden som ingår i skyddsprogrammen utövas hållbar naturturism så att...

- ✓ *Naturvärden bevaras och verksamheten stöder naturskyddet*
 - ✓ *Miljön belastas så litet som möjligt*
 - ✓ *Den lokala kulturen och traditioner respekteras*
 - ✓ *Besökarnas uppskattning av och kunskap om naturen och kulturen ökar*
 - ✓ *Besökarnas möjligheter till rekreation i naturen förbättras*
 - ✓ *Besökarens psykiska och fysiska välmående förstärks*
 - ✓ *En positiv inverkan på den lokala ekonomin och sysselsättningen*
 - ✓ *Informationen och marknadsföringen är kvalitativ och ansvarsfull*
 - ✓ *Verksamheten planeras och förverkligas genom samarbete*
-

Dessa principer styr det interna arbetet och det arbete Forststyrelsen Österbottens naturtjänster utför tillsammans med sina samarbetsparter. För tillfället (april 2011) har Forststyrelsen gjort samarbetsavtal med 29 aktörer (Warén 2011). Företagarna förbinder sig genom ingånget avtal att tillämpa Forststyrelsens principer om hållbar naturturism, se tabell 13, då de utför sina uppdrag inom Kvarkenområdet. Näringsidkarna är både externa och lokala och förbinder sig genom avtalet att genomgå en årlig skolning ombesörjd av Forststyrelsen. Genom detta avtal får företagarna synlighet på Forststyrelsens webbsidor, bl.a. på www.kvarken.fi och www.utinaturen.fi. Gruppering av företagarnas huvudsyssla i världsarvet Kvarkens skärgård presenteras i tabell 14. En del företagare är mångsysslare och erbjuder både skolning, guidning, upplevelser medan andra kan erbjuda mat och logi i kombination med båttransport eller annan skärgårdsupplevelse.

Tabell 14. Huvudsaklig turismtjänst för Forststyrelsens samarbetspartners

Guidning	Upplevelser	Mat & logi	Båtturer och -transport	Skolning
5	10	2	10	2

Österbottens turism är en marknadsinriktad organisation som består av verksamhet i tre landskap – Mellersta Österbotten, Södra Österbotten och Österbotten. Målet med verksamheten är (www.pohjanmaanmatkailu.fi):

- ✓ *Arbeta för en stärkt gemensam turistisk image för landskapen.*
- ✓ *Arbeta över landskapsgränserna som marknadsförings koordinator både inrikes och utrikes tillsammans med övriga organisationer.*
- ✓ *Förstärka samarbetet och öppna distributionskanaler för medlemmarnas produkter.*
- ✓ *Ansvara för koordinering av utvecklingsarbetet inom turismen.*

Världsarvsprojektet ”*The land of the Rising Stones II*”, vilket leds av Österbottens turism, nämner inte naturbaserad turism i projektets målsättningar. Projektledare Kenth Nedergård (Nedergård 2010) anger dock att man arbetar med naturvärden och betonar det mervärde dessa ger till den traditionella turismnäringen och den lokala utvecklingen inom världsarvsområdet. Nedergård säger att projektet har som mål att marknadsföra världsarvet, koordinera lokala institutioner för världsarvsturism och sprida världsarvskunskap. Man ser tillgången på lokala världsarvsguider som viktig samt man önskar dra uppmärksamhet till världsarvsprodukter.

Det huvudsakliga turistiska utvecklingsarbetet för världsarvet har gjorts inom världsarvsdelegationens arbetsgrupp för marknadsföring. Gruppens målsättning är att utveckla och paketera turismprodukter samt producera marknadsförings- och informations material. Sammanfattat är marknadsföringsgruppen den ledande institutionen för varufiering (*commodification*) av världsarvet och dess värden. Huvudaktör i denna grupp har varit Korsholms kommun som initialt antog ordförandeskapet för arbetsgruppen 2006. Enligt kommundirektör Rurik Ahlberg antog kommunen uppdraget för att man skulle få igång arbetet samt trygga en kontinuitet i utvecklingen (Ahlberg 2010).

Det mest omfattande strategiarbetet kring turismnäringen har varit *Informations- och marknadsföringsplanen för världsarvet Kvarkens skärgård* vilken utarbetades av arbetsgruppen för marknadsföring 2008. Målsättningen med planen är att (Forststyrelsen 2008a):

- ✓ *Förankra det nya världsarvet bland lokalbefolkningen.*
- ✓ *Erbjuda högklassiga produktpaket för nationella och internationella besökare.*
- ✓ *Öka tillgänglighet för inhemska och utländska besökare.*

Aktörsnätverket håller på att förstärkas med hjälp av den regionala turismorganisationen samt bland arbetsgruppen för marknadsföring medan förvaltningsenkäten uppvisar ett behov av kompetenshöjning av turism- och service företagare samt infrastruktur och serviceutbud i skärgården (Svels 2010). Världsarvet Kvarkens skärgård innehar, enligt min uppfattning, en potential att utvecklas turistiskt men har en avsevärd väg att gå efter att man först fastställer en utgångspunkt genom att anta en turismplan. Förslaget till en naturturismplan som utarbetats av Forststyrelsen Österbottens naturtjänster torde vara färdigt att presenteras i juni 2011 (Meriruoho 2011).

Besökare i världsarvet Kvarkens skärgård

UNIK projektets ”*Besökarundersökning på världsarvet Kvarkens skärgård 2009*” (Forststyrelsen 2009b) utgör en milstolpe i världsarvets historia eftersom den utgör den första undersökningen som fokuserat på besökare till världsarvområdet. När man redogör för antalet besökare till en plats är det väsentligt att man avgränsar och definiera den enhet man undersöker. *World Tourism Organisation* definierar en turist som:

Tourists are people who are travelling to and staying in places outside their usual environment for not more than one consecutive year for leisure, business and other purposes not related to the exercise of an activity remunerated from within the place visited.

En turist är enligt definition en person som tar sig från personens vanliga omgivning till en annan plats. Definitionen exkluderar regelbundna pendlingsresor och en övre gräns på vistelsen är satt till ett år. Orsaken till tidsbegränsningen är att ifall man befinner sig på en plats längre än så kan man anses vara bosatt på platsen. Syftet med resan kan vara privata

intressen som äventyr, rekreation, utbildning eller andra orsaker men resenären kan även bli utskickad av ett företag på en konferens, workshop eller utbildning. Då bör personen inte få lön, kopplat till området, för att kunna benämna sig turist. Benämningen dagsbesökare, eller som WTO väljer att benämna dem "excursionists", kan definieras som besökare som reser till en plats under en dag och som alltså inte övernattar på stället.

Excursionists (also called "same-day visitors") are persons who do not reside in the place and stay for just a day without spending the night in a collective or private accommodation within the place visited.

UNIK projektets undersökning, en handledd Gallup utförd på basis av slumpmässigt populationsurval, utfördes under 27 dagar sommaren 2009. Populationen utgjorde alla över 15 år gamla världsarvsbesökare. Man definierade i undersökningen inte respondenterna enligt vilken typ av besökare, dvs. turist eller dagsbesökare, de utgjorde. Man gjorde heller ingen åtskillnad på fastbosatta och externa besökare utan gav alla möjlighet att fylla i gallupen. De fastboende var dock i de flesta fall motvilliga att fylla i enkäten och man har räknat med att endast 5 procent av totala antalet respondenter utgjordes av lokala svar. Utförandet, det praktiska ifyllnadsarbetet av enkäten, skedde med hjälp och handledning av intervjuare. Utförandet visade sig varit splittrat eftersom en del respondenter fyllde i enkäten själva med andra fick handledning av intervjuare. Det förekom även tillfällen när intervjuaren fyllde i enkäten med respondenten bredvid och även fall då respondenten förde med sig enkäten från uppsamlingsplatsen och sedan i efterhand postade den till Forststyrelsen Österbottens naturtjänster. Totalt deltog 271 personer i undersökningen.

Enligt utredningen skulle antalet besökare till världsarvet 2009 vara 200 000. Enheten för Forststyrelsen Österbottens naturtjänster har själva meddelat att en uppdatering av undersökningen kommer att göras och att antalet besökare kommer att revideras (Forststyrelsen 2009b, s. 26). Den projektansvariga personen för UNIK projektet har delgivit att man kommer att justera antalet besökare till närmare 340 000 (Meriruoho 2011). I proportion till landets förhållandevis stora nationalparker, vilka presenteras i tabell 15, skulle detta antal ställa världsarvet Kvarkens skärgård på en mycket framträdande plats av besökta naturskyddsområden i Finland. Eftersom resultatet uppvisar ett tvivelaktigt högt besökarantal finns det all anledning att ifrågasätta analysmetodens reliabilitet, validitet och inverkan på det

lokala näringslivet samt dess förhoppningar och visioner för turismutvecklingen i världsarvet. När man jämför med antalet besökare till utkikstornet Saltkaret i Svedjehamn, figur 23 är siffrorna slående. År 2010 besökte ca 25 000 personer utkikstornet (Hallantie 2011) en plats som anses utgöra en av de största attraktionerna i världsarvet och som bäst tillgängliggör världsarvets speciellt stora universella värden.

Tabell 15. Finlands 10 mest besökta nationalparker 2010 (Forststyrelsen 2011)

Nationalpark	Antal besök 2010
1 Pallas-Ylläs nationalpark	436 000
2 Urho Kekkonens nationalpark	287 500
3 Noux nationalpark	178 000
4 Oulanka nationalpark	169 000
5 Koli nationalpark	138 500
6 Pyhä-Luosto nationalpark	119 000
7 Repovesi nationalpark	76 500
8 Skärgårdshavets nationalpark	59 000
9 Ekenäs skärgårds nationalpark	54 000
10 Seitsemäns nationalpark	40 500

**VÄRLDSARVET KVARKENS SKÄRGÅRD
340 000 BESÖKARE 2009?**

**SALTKARET/UTKIKSTORN, SVEDJEHAMN
25 000 BESÖKARE 2010**

Inte innan man erhåller förtroendeingivande basresultat kan man genom andra komparativa undersökningar, både kvantitativa och kvalitativa, fastställa nivån på världsarvet Kvarkens skärgårds attraktionskraft och dess turistiska utveckling. Det behövs en uppföljning samt en revidering av analysmetoden för att frambringa trovärdiga framtida resultat.

Figur 23. Saltkaret i Svedjehamn, Björkö.
Foto: Kristina Svells

MacCannells attraktionsteori

I följande kapitel diskuteras turismutvecklingen i världsarvet Kvarkens skärgård och dess attraktionsvärde. Som en teoretisk utgångspunkt kommer Dean MacCannells attraktionsteori att användas. Dean MacCannell lade grunden till en postmodern sociologisk syn på turismfenomenet och kan sålunda anses utgöra en god startpunkt för analys av Kvarkens skärgård och dess dragningskraft. Enligt MacCannells attraktionsteori kan föremål och platser, genom en process mot "*sight sacralization*" dvs. en process vilken strävar mot heliggörande av platser, bli mer attraktiva och därmed utvalda att besökas allt eftersom de genomgår fem steg (MacCannell 1976, 44ff.). Stegen är 1) namngivning, 2) inramning och upphöjning, 3) inneslutande, 4) mekanisk reproduktion och 5) social reproduktion. MacCannell beskriver attraktionens tillstånd i samma anda som Nelson Graburn beskriver turismfenomenets utformning, dvs. som en dikotomi av heliga och profana riter, någonting vi gör vid sidan av

våra dagliga rutiner (Graburn 1977). MacCannell poängterar att det i en modern värld behövs ett massivt institutionaliserat stöd för att en plats skall kunna genomgå en sakralisationsprocess, förändras till en attraktion och kvarhålla sin plats som symbol (MacCannell 1976, s. 44).

1) Namngivning (*naming*)

MacCannell beskriver det första steget som utgångspunkt där platsen eller objektet avmarkeras och avskiljs från liknande objekt värda att bevaras (MacCannell 1976, s. 44). Han anger t.ex. lagar och officiella utnämningar som markörer för namngivningsprocesser och beskriver nivån som en fas som tar mycket arbete i anspråk, inbegriper både utredningar och autenticitetsbestämmande för den potentiella attraktionen (ibid.).

Kvarken kan historiskt beskrivas som ett begrepp, som en geografisk beskrivning och som platsbenämning på den finländska och svenska delen av det smala vattnet i Bottniska viken. Man bör hålla i minnet att Kvarken är ett geografiskt område i både Sverige och Finland och där Kvarken-vattnet utgjort en skiljelinje mellan den svenska regionen Västerbotten och finländska Österbotten. Som en del av det svenska kungariket fram till 1809, utgjorde området ett strategiskt viktigt område för transport, infrastruktur och kommunikation mellan landets två delar där skärgården utgjorde en bro mellan landets två regioner. Det var bl.a. en viktig led för omplacering av den svenska armén och även för handel, fiske, jakt samt för postfunktioner (Bonns 2001).

De flesta beskrivningar av namnet Kvarken hänvisar till en sinnebild av en hals eller en skreva. I Svenskt dialektlexikon beskrivs ordet *kvärk* som hals eller strupe (Rietz 1862-1867). "[...] *Den smalaste delen af Bottniska viken, Qvarken, har här af erhållit sitt namn*". Enligt Molander är namnet Kvarken gammalt och härstammar eventuellt från förhistorisk tid. "*Det kommer från ordet kvark eller kvärk, som betyder svalg eller strupe, och betecknar den smalaste delen av Bottniska viken. Den genuina Österbottniska formen av namnet är Kvärttjen*" (Molander 2003, s. 45). Enligt Snellman (2003) är det finska ordet för Kvarken, dvs. "*kurkku*", inlånat antingen från det fornsvenska "*kværk*" eller från en fornslavisk motsvarighet som på t.ex. dagens tjeckiska heter "*krk*". Bilden av en hals avspeglar dagens

geografiska utformning men kommer i framtiden att utgöra en annorlunda geografisk struktur. Om ca 2000 år kommer landhöjningen att ha ombildat regionen så att området norr om Kvarken kommer att utgöra en av Europas största sötvattensbassänger och städerna Vasa och Umeå kommer geografiskt att bli inlandsstäder. Denna del av Europa kommer högst sannolikt att etablera sig som ett strategiskt område tack vare sina ekonomiska och naturbaserade resurser. Områdets presumtiva utseende 4000 e.kr. beskrivs i figur 24.

Figur 24. Landbro över Kvarken 4000 e.kr.
Källa: Harri Kutvonen (GTK 2004)

Den officiella namngivningsprocessen kan beskrivas som en social konstruktion. Under arbetsprocessen framkom och användes benämningarna Vasa skärgård, finska Kvarken, Norra Kvarken och Kvarkens skärgård av de olika arbetsgrupperna. Namnet på det gränsregionala världsarvet är efter att Unesco officiellt gjort en ändring (2006) *Höga Kusten/Kvarkens skärgård*. Man kan dock använda de båda världsarvsdelarnas namn var för sig men bör undvika benämningen världsnaturarv. Enligt Forskningscentralen för de inhemska språken är termen lång och användas mest i Finland. Till motsatts från Höga Kusten har Kvarkens

skärgård under arbetsprocessen blivit kallad "låga kusten", en benämning som anspelar på skärgårdens geomorfologiskt platta profil. Denna beskrivning härstammar från VIS projekten där pedagoger initierat och spridit denna deskriptiva term. En benämning som leder sitt ursprung från de regionala turismprojekten och som anspelar på geologiska formationer i skärgården är "*The land of the Rising stones*" (De upphöjande stenarnas rike [författarens översättning]). Dessa båda benämningar har potential att ombildas till en symbolisk betydelse inom den lokala och regionala turismdiskussionen. Lokalt kan man observera landskapsförändringen genom bl.a. namnändringar på platser och byar. Platser som tidigare nämnts vid namn med ändelsen *-sund* och *-hamn* ligger i dag långt uppe på land, avlägset allt vatten i Kvarken. Begreppet Kvarken har dock aldrig utgjort något namn för en turistattraktion som t.ex. Höga Kusten gjort.

2) *Inramning och upphöjning (framing and elevation)*

Inramning enligt MacCannell förekommer när en officiell gräns inrättas kring objektet (MacCannell 1976, s. 44). Det existerar två slag av inramning; skydd och upphöjning.

Naturskyddet har varit och är fortfarande väldigt starkt i Kvarkens skärgård. Världsarvet är skyddat av nationell naturlagstiftning och andra juridiskt bindande förordningar bl.a. EU:s Natura 2000-program. Det senast nämnda programmet är unionens program för skyddande av hotade livsmiljöer och arter. Både habitatdirektivet (Council Directive 92/43/EEC) och fågeldirektivet (2009/147/EC) är gällande i världsarvet.

De lokala invånarna har vid ett flertal tillfällen visat sitt missnöje med det nät av, enligt deras mening, påtvingande skyddsprogram som förekommer i skärgården (Svels 2008). De har beskrivit området som mångskyddat, en situation som utgjort en grogrund för problem mellan myndigheterna och de lokala. Trots sitt historiska handlande i naturskyddsärenden har de lokala känt sig misstrodda av myndigheterna då dessa alltså infört fler restriktioner inom området. Lokalbefolkningens engagemang var dock en av de viktigaste bidragande orsakerna till att man erhöll världsarvsstatus. Enligt miljöministeriets tjänsteman Jukka-Pekka Flander (Flander 2010) var det privata skyddandet avgörande för att världsarvet skulle tas upp på

Finlands tentativa lista och sedan presenteras som kandidat till världsarvsutnämning. Den officiella gränsdragningen av världsarvet Kvarkens skärgård visas i figur 13.

MacCannell beskriver upphöjningsskedet som en process varigenom man "ställer objektet till påseende" eller "öppnar det för besökare" (MacCannell 1976, s. 44).

Begreppet upphöjning ges i Kvarkens skärgård en ny tolkning av MacCannells attraktionsteori. Här är det den pågående landhöjningen som exemplifieras och lyfts med ungefär 8–8.5 mm per år. Denna geologiska aktivitet skapar ca 1 km² nytt landområde årligen, men har dock ännu inte i sig skapat en symbolisk bild av världsarvets geologiska process. Elias Brenner (1647-1717) beskrev redan på 1600-talet den österbottniska landskapsförändringen som en nationell angelägenhet (Bonn 1997, s. 13):

Från åldrige tider haar man märkt och förfarit, huru som stora fiärdar widh Hafvet så och insiöarne uthi Österbotn efter handen meer och meer landats, så att mångenstädes ännu uthi manna minne är, at der man för 70 eller 80 Åhr medh skutor och farkoster fritt seglat, der nu många 100 lass höö bergas; hwilket icke allenast på några orter, uthan öfver hela landet befimmes sant wara.

Man kan, efter att forskat i landhöjningens inverkan under de senaste 200 åren, dra slutsatsen att landhöjningen inverkar på samhällsstrukturen. Socioekonomiska förhållanden återskapas allt eftersom landhöjningen påverkar samhällsstrukturerna. Bosättningar, byar och städer har under århundraden varit tvungna att flytta utåt med strandlinjen, vattenleder har förgrundats och därigenom försvårat skärgårdsbosättningens och fritidsboendets tillgänglighet, fiskehamnar har blivit otillgängliga och bosättningens omgivande landskap förändrats snabbt (Bonn 1997). År 1873 skrev Zacharias Topelius om landhöjningsskärgården där han beskrev landskapets förändring och dess inverkan på bl.a. fiskarens vardag (Rinkineva-Kantola och Ollqvist 2004, s. 22):

Landet höjer sig ur havet, havet viker undan, stränderna blottar sig, sluttningen rör sig framåt. På ställen där skepp tidigare seglade, kan numera knappast en båt fara; var en gång fiskaren kastade sina nät går nu hans kor betande på strandängen. Grymmor och klippor reser sig ur vattnet [...] Grund växer till holmar, dessa växer ihop och sammanbinds med fastlandet.

Enligt Bonn inverkar människan dock mer på landhöjningen än vad landhöjningen inverkar på människans liv och samhällsstrukturen. Hon säger att: ”[det är] *genom att utnyttja landhöjningen som människan förändrar samhällsstrukturen*” (Bonn 1997, s. 26). Landskapet ändras både genom naturliga skeenden och även genom sociala processer. Ingrepp av människor, bl.a. genom muddring, dikning och utfyllnad har fysiskt förändrat skärgårdslandskapet. Till denna förändringsgrund kan tillsättas politiska beslut samt teknisk och ekonomisk utveckling som satt sina spår i området. Juridiskt tillfaller den landmassa som stiger upp ur havet vattenägarföreningar inom skärgården, de s.k. samfälligheterna (lagen om samfälligheter 686/2000).

Det är en svår uppgift att ställa Kvarkens skärgård till påseende eftersom området i sig är stort och svårtillgängligt. Det går inte att paketera skärgården, ”knyta en rosett” kring området och presentera det som ett världsarv, som någonting unikt. Detta måste göras genom att upphöja de enastående universella värdena (*OUV*) vilka befinner sig inom ett område på ca 200 000 km², av vilket endast 14 procent utgörs av land. Man behöver i de flesta fall eget transportmedel, t.ex. båt på sommaren och snöskoter på vintern, för att komma i kontakt med de geologiska värdena i skärgården. I världsarvsområde A, närmare bestämt i Svedjehamn, Björköby, har man genom att bygga det 20 meter höga utkikstornet Saltkaret, öppnat upp det flacka skärgårdslandskapet och gjort överblicken tillgänglig för allmänheten. Världsarvsområde B är än mer svåråtkomligt eftersom det är helt obebott och det inte finns något vägnät att tillgå. Från början har det varit en uttalad strategi från Forststyrelsen Österbottens naturtjänster sida att fokusera på Replotskärgården och område A. Genom att uppvisa och informera allmänheten om de enastående universella värdena har aktörerna Forststyrelsen Österbottens naturtjänster, världsarvsdelegationen och dess arbetsgrupper, Kvarkenrådet och de lokala tidningarna Vasabladet och Pohjalainen bidragit till att sprida budskapet om de unika värdena.

De regionala miljömyndigheterna, NTM SÖ tillsammans med Forststyrelsen Österbottens naturtjänster har det senaste året (2010) visat tendenser på en önskad begränsning av tillgängligheten till vissa delar av världsarvsområdet. Man har i ett förslag till strandskyddsplan för den yttre skärgården (Forststyrelsen 2010b) bl.a. föreslagit begränsningar i landstigningsrättigheter. Detta har inte varit uppskattat av lokalbefolkningen. Bl.a. har kommunstyrelsen i Korsholm uppmanat Forststyrelsen Österbottens naturtjänster att

konsekvensbedöma hur användnings- och skyddsplanen kommer att påverka skärgårdsbefolkningens vardag (VBL 16.12.2010).

Ett postmodernt tillvägagångssätt, användningen av internet, har upphöjt världsarvet globalt. Man kan bl.a. sprida information om världsarvet på internet i realtid samt genom sociala medier som t.ex. Facebook och bloggar. Nationellt är det Forststyrelsen Österbottens naturtjänster som upprätthåller den officiella hemsidan för världsarvet Kvarkens skärgård www.kvarken.fi. Virtuellt kan man besöka alla världsarv på Unescos hemsidor <http://whc.unesco.org/>. Det finns ännu ingen gemensam webbsida för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård (maj 2011).

3) Inneslutande (enshrinement)

Enligt MacCannell infaller det tredje steget när gränsen kring objektet blir en namngiven enhet och slutligen en turistattraktion i sitt eget namn (MacCannell 1976, s. 45). Enligt honom leder inneslutande till en ökning av besökare vilket bidrar till att attraktionens anseende upphöjs och frambärs.

Avgränsningen av världsarvsområdet tog flera år i anspråk och det var slutligen den geologiska expertisen (GTK) som klargjorde de enastående universella värdena och deras utbredning (Svels 2008). Bilaga 2 visar kartografiutvecklingen och hur avgränsningarna ändrat gestalt. Den mentala gränsen för världsarvet Kvarkens skärgård kan illustreras med världsarvsutnämningen 2006.

Inneslutandeprocessen inbegriper även utnämningstiderna 2007 under vilka bl.a. Finlands f.d. president Martti Ahtisaari, som även 10 år tidigare varit med och invigt Replot bro, installerade världsarvet i Österbotten. Unesco emblemen som finns i alla fem världsarvskommuner utgör även de en form av inneslutande symboler för unika världsarvsvärden, se figur 25.

Figur 25. Malax kommuns världsarvscertifikat i Bergö.
Foto: Kristina Svells

De nya symbolerna, geologiska formationer och stenar både till lands och till havs, har givits en stark och självklar synlighet i marknadsföringen och informationen för världsarvet. Ett bra exempel är De Geer moränerna som visas i figur 26. Dessa har uppvisats som förgrundssymboler för de geologiska formationerna i världsarvet där stenarna och formationerna håller på att utvecklas till resurser, kapital för både lokala och externa intressenter. Bilderna av den steniga skärgården visas upp, exponeras med målsättning att attrahera besökare och för att sälja världsarvet och dess resurser.

Figur 26. Vy över moränlandskap i Svedjehamn, Björkö.
Foto: Kristina Sveld

4) Mekanisk reproduktion (mechanical reproduction)

Denna nivå påverkar besökarna så att de skall påbörja sin resa mot objektet, dvs. den utgör en utlösande faktor. MacCannell beskriver denna fas som *representationer* av verkligheten – bilder, fotografier, modeller och souvenirer av objektet vilka kan visas upp och även i sig har ett värde (MacCannell 1976, s. 45).

År 2006, strax innan världsarvsutnämningen, erhöll Kvarkens skärgård sin logo. Världsarvets logotyp, som förevisas i figur 27, representerar bilden av de unika värden världsarvet representerar. Logotypen beskriver stenformationer, landhöjningen och de geologiska formationerna den medför. Även Unescos världsarvslogotyper, uppvisade i figur 28, har regionalt fått synlighet. Alla dessa tre kan anses vara varumärken i en varufieringsprocess där kulturella värden binds samman med naturvärden och omsätts i en försäljningsbar form.

Figur 27. Världsarvet Kvarkens skärgårds logo.

Figur 28. Unescos allmänna logo och världsarvslogon "Património".

En viktig reproducerande handling är certifiering av världsarvsprodukter vilket sker i enlighet med Kvarkens världsarvsdelegations bestämmelser, se bilaga 9. Företagare som framställer produkter och tjänster med koppling till världsarvet kan erhålla om användningsrätt till världsarvslogon för dessa produkter. Man kan anhålla om rätten att världsarvs-certifiera en enskild produkt men inte företagarens alla produkter genom ett och samma beslut, dvs. detta anses vara en produktspecifik rättighet. Användningen av logotypen är kostnadsfri och ansökan behandlas av världsarvsdelegationen. Certifieringen kan anses utgöra en kvalitetsgaranti för de produkter som framvisar logotypen. Produkter som marknadsförs och säljs som världsarvsprodukter är bl.a. båtutflykter, böcker, delikatesser, guidningar, logi,

möteslokaler, naturupplevelser, restauranger, souvenirer samt en grupp övriga produkter. I maj 2011 har 48 entreprenörerna erhållit användningsrätt till världsarvslogon (Warén 2011).

Den mekaniska reproduktionsprocessen har nationellt resulterat i ett världsarvsfrimärke framtaget av Marjatta Hanhijoki, se figur 29.

Figur 29. Världsarvet Kvarkens skärgårds frimärke.

5) *Social reproduction (social reproduction)*

Det sista steget i MacCannells attraktionsteori är social reproduktion. Detta tillstånd inträder när grupper, städer och regioner börjar namnge sig själva enligt berömda attraktioner (MacCannell 1976, s. 45). Begreppet Kvarken har använts redan innan 2006 som ett social reproducerande koncept. Det finns ett antal föreningar och evenemang som bär namnet Kvarken t.ex. Kvarkenrådet (gränsregional förening), Kvarkenträffen (idrotts evenemang), IF Kvarken (idrottsförening) och Kvarkens naturskola (skola inriktad på utomhuspedagogik).

Ett resultat från Rebanks rapport om hur en världsarvsutnämning påverkar de lokala förhållandena är bl.a. lokalinvärnarnas ökade medvetenhet och stolthet för sitt område (Rebanks consulting et al. 2009). I Kvarken har Forststyrelsen Österbottens naturtjänster tagit fram ett koncept för självutnämning av världsarvsambassadörer där man ger förslag på hur privatpersoner kan värna om "sitt" världsarv. Denna idé bygger på tanken om att genom lokalbefolkningens engagemang sprida information, marknadsföra området samt stärka lokalbefolkningens identifiering med världsarvet (Forststyrelsen 2010a). Som resultat av

social reproduktion har världsarvet fått social synlighet genom utbildning av världsarvs guider. År 2007 inleddes den första utbildningen i Vasa som resulterade i 12 certifierade världsarvs guider. Österbottens turism koordinerade utbildningen och tog tillsammans med Vasa vuxenutbildningscenter (VAKK) och Forststyrelsen Österbottens naturtjänster fram ett utbildningsprogram medan Forststyrelsen Österbottens naturtjänster sedan certifierade guiderna.

Utmaningen med social reproduktion i Kvarken är att förutse hur länge det kommer att ta innan världsarvet blir en symbol och en utlösande faktor för social reproduktion. För tillfället (2011) finns det väldigt sparsamt med socialt reproducerade begrepp uppkomna ur världsarvs konceptet. När uppkommer världsarvsstigen, världsarvsloppet och världsarvshallen som platsbegrepp i Österbotten? Jag antar att det är den kulturella aspekten i världsarvsarbetet som genom att få en tydligare plats kunde lyfta den reproducerande nivån ytterligare.

Sammanfattning MacCannell och världsarvet Kvarkens skärgård

Utnämning till världsarv är en viktig del i en varufieringsprocess av de universella värden Unesco definierat som grund för världsarvet Kvarkens skärgård och utgörs av geologiska formationer, stenar och en pågående landhöjningsprocess. MacCannells attraktionsteori hjälper oss att förstå skeden i en konstruktionsprocess av ett nytt världsarv och då även turismens möjligheter och effekter (MacCannell 1976, s. 1):

Tourism is not just an aggregate of merely commercial activities; it is also an ideological framing of history, nature and tradition; a framing that has the power to reshape culture and nature to its own needs.

Turismen blir enligt MacCannell en större helhet än enbart de kommersialiserande händelserna turismnäringen utgör. Själva ramen, bestående av naturen, traditionerna och historien, skapar en stomme som i sig har makt och kan återskapas av egen kraft. Makten påverkar turismens utformning och skapar attraktioner och värden relativt fritt. Denna "fria makt", som MacCannell beskriver, är dock begränsad i Kvarkens skärgård. Man kan skönja en dominerande aktör på turismutvecklingssidan och det är för tillfället inte den aktören som innehar varken den turistiskt sätt största erfarenheten eller kunskapen. Ramen motsvarar även

grunden för det rurala kapitalet (Garrod et al. 2006), dvs. lokalhistorien, traditionerna och kunskapen om dessa skapar en grund för utveckling.

När man presenterar "upphöjning av en attraktion" bör det vara klart att samtliga huvudaktörer arbetar mot gemensamma mål. Detta är i dag inte verklighet i Kvarkens skärgård (2011) vilket visas av myndigheternas önskan om att stänga delar av världsarvet för besökare. Den naturskyddande diskursen blir påtaglig och man frågar sig vilken myndigheternas drivkraft är. Önskar myndigheterna agera "naturens talesmän" och begränsa lokalbefolkningens möjlighet till fri rörelse eller är beteendet ett led i en nationell holistisk naturskyddande process? Områdets storlek och naturliga förutsättningar, dvs. det faktum att ca 85 procent av området utgörs av vatten, gör inramningen problematisk. Den sociala reproduktionen har i någon mån påbörjats men har dock ännu en betydande väg att gå innan man kan konstatera att världsarvet reproduceras i sociala sammanhang. Genom detta perspektiv är det svårt att uppvisa Kvarkens skärgård som en attraktion MacCannell (1976) beskriver som platser på väg mot att upphöjas på ett sakralt vis.

6 Diskussion

Sedan 1972 har Unesco i ett globalt perspektiv upprätthållit ett sakkunnigssystem för att utse och bevara särskilt viktiga kultur- och naturobjekt. Sådana objekt erhåller efter en ansökningsprocess status som världsarv, *World Heritage*. Kvarkens skärgård erhöi en sådan status 2006. Den senaste istiden skapade utgångspunkten och scenen för detta världsarv genom de geologiska formationer och landhöjningsfenomen som kännetecknar området. Unescos världsarvskommitté har alltså slagit fast att Kvarken utgör ett område som är värt att bevara för eftervärlden som ett, enligt deras kriterier, unikt naturområde.

Granskningen av ansökningsproceduren visar att det var uppbackningen och de lokala eldsjälarna som gjorde det möjligt för Österbotten att erhålla Finlands första icke-kulturella världsarv. Det var Kvarkenrådet i samarbete med Västra Finlands miljöcentral, Österbottens förbund och länsstyrelsen i Västerbotten som utgjorde de första "regissörerna" och kärntrupperna för världsarvsarbetet. Forststyrelsen Österbottens naturtjänster anslöt sig i ett tidigt skede och så gjorde även GTK. Dessa aktörer lade grunden till hur man utstakade arbetet, motiverade framåtskridandet, avgjorde områdets gränsdragning och angav visioner för regionens utveckling. Dock bör det poängteras att utan de historiskt viktiga privata fredningsaktiviteterna i skärgården skulle nomineringen inte godtagits. Skärgårdsborna hade under decennier arbetat för att deras lokalmiljö skulle bevaras och de hade utarbetat välfungerande system för växelverkan mellan människa, djur och natur. Det var denna grupp intressenter, skäriborna, som tillsammans med landhöjningen skapade det skärgårdslandskap vi i dag känner till.

I licentiatavhandlingen har jag analyserat världsarvets tillkomsthistoria, områdets världsarvsstatus och den österbottniska regionala utvecklingen i relation till den europeiska landsbygdens allmänna omvandling och det europeiska landsbygdsutvecklingsparadigmet. Genom att relatera världsarvet till de senaste årens vetenskapliga diskussion om landsbygdens sociala och ekonomiska förändring har jag kunnat härleda nya möjligheter för regionen och dess invånare. Den nya landsbygdsekonomin med tillhörande produkter och tjänster är starkt anknuten till den lokala omgivningen och ger en klar bild av lokaliteten. Lokalförankringen i

tjänste- och servicebaserade ekonomin blir påtaglig. Att man värnar om hållbara värden och genom överlåtelse av ekonomiska resurser från generation till generation sammankopplar släktled utgör någonting gemensamt för begreppen världsarv och ruralt kapital.

Omvandlingen av Kvarkens skärgård från en traditionell näringsstruktur, med jordbruk och fiske som centrala aktiviteter, till en tjänste- och serviceekonomisk realitet återges med en koppling till teorin om ruralt kapital där turism och besöksnäringar framstår som centrala element. Turismen fick i Finland tidigt fotfäste i nationella utvecklingsprogram vilket haft som följd att landsbygdsturismen utgjort ett relativt tydligt koncept och fungerat som grund för många småföretagares utkomst. Den rurala turismen har inte byggts upp av ett stort antal utövare utan mer engagerat ett mindre antal förespråkare som haft förmågan att föra näringens centrala frågor till en politisk nivå.

Avhandlingen beskriver den österbottniska skärgårdens omvandling där jordbruk och fiske småningom håller på att förenas med turismnäringen som de viktigaste utkomstkällorna. Traditionellt har även nationella stödsystem varit betydelsefulla och gett landsbygdsbefolkningen möjlighet till att bo utspritt, vilket under decennier utmärkt de finländska rurala områdena. Turismen har blivit en del av välfärdslandsbygden genom att bl.a. mångsyssleri gett möjlighet för de lokala att utöva primärnärings och samtidigt utöka inkomsterna med binärings som turism. I Kvarken kan man skönja en nedåtgående trend i skärgårdens primärnäring fisket, som håller på att ersättas av andra näringar t.ex. transporter av världsarvsbesökare, guidningar inom världsarvsområdet och produktion av lokala delikatesser vilka certifierats med Kvarkens världsarvslogo.

GTK, uppbackade av regionala miljömyndigheter, legitimerade världsarvsarbetet fram till nomineringen 2006 på naturvetenskapliga grunder. Dessa aktörer har dock allt sedan utnämningen styrt arbetet mot en smal och oprövad turismutvecklingslinje. Turismprofileringen var ingen självklarhet för merparten av de i arbetsprocessens inblandade aktörerna, som motiverade sitt arbete genom att se världsarvsutnämningen som någon form av utvecklingsmöjlighet för regionen. Tillgång till ökade ekonomiska resurser, profilförhöjning, ökning av antal turister samt ett sätt att värna om den speciella skärgården var orsaker som drev arbetsgruppernas arbete framåt och vilka angavs som morötterna regionen behövde för att kunna iscensätta ett världsarv i strävan mot en världsarvsutnämning.

Trots att turismutveckling inte är den ursprungliga idén med ett världsarv utgör turismkonceptet en stor del av den allmänna uppfattningen och sinnebilderna för vad en utnämning kan resultera i. Turismindustrin håller i globala sammanhang på att bli en av världens ledande industrier. Precis som turismaktörerna uppvisar en varierande bredd av kompetens och ambition representerar begreppet turism även en i sig stor variationsrikedom. Turismen inbegriper inte enbart resande utan även samhällsplanering och hållbarhetsfrågor samt ekonomiska och sociala frågor förenas i komplexa resonemang. Dessa frågor har även aktualiserats i Kvarkenområdet och utgör i dag underlag för utvecklingsdiskussioner mellan regionala och lokala aktörer. Den österbottniska regionen, som jag valt benämna en turistisk *tabula rasa*, är i begynnelsen av att skapa en turismsymbol av världsarvets universella värden; stenarna och De Geer moränerna håller på att bli symboler i ett nytt värdesystem men det kommer ännu att ta en tid innan de hittat sina rätta former. I motsats till en knapphändig turismutvecklingsvision har dock världsarvets förvaltningsramar slagits fast och ger en tydlig kontext för det framtida arbetet inom arbetsgrupper och nätverk.

Hur har då dessa tidiga regissörer lyckats med att skapa möjligheter för en regional utveckling genom att inbegripa världsarvsstatus och turism som utvecklingsgrund för ett möjligt destinationsområde? Från att utgöra en *tabula rasa* i turismsammanhang håller Kvarkens skärgård sakta på att ta sig bort från att uppfattas som ett outvecklat turismområde. Om man följer Dean McCannells teori om turismutveckling anser jag att området i sin helhet på de flesta nivåer ännu bör utvecklas för att i egentlig mening kunna benämnas attraktion. Man kan beskriva regionen i dag som ett område, väl medvetet sitt småskaliga turismutbud med även reflekterande över den potential som naturresurserna i skärgården utgör. Ett problem utgörs av världsarvets trots allt myndighetsstyrda förvaltning och den svaga grund turismutvecklingen baseras på. Enligt min tolkning är det enda dokumentet som försökt beskriva turismarbetet och dess målsättning är, förutom en mycket vag omnämning i förvaltnings- och utvecklingsplanen (2009), en summariskt utformad informations- och marknadsföringsplan från 2008. Vanligtvis framförs en stark turistisk vision i världsarvens nomineringshandlingar vilket dock inte var fallet i ansökningsdokumenten för Kvarkens skärgård. Världsarvets marknadsföring har av förvaltarna getts en något sidoadresserad position medan företagen och entreprenörerna närmast handgripligen skriker efter hjälp i denna fråga (Svels 2010). Det finns en förhoppning om att gemensamt med Höga Kusten utforma marknadsföringsåtgärder men detta faller antagligen

på att turismutvecklare och andra ledande aktörer både Höga Kusten och Kvarkens skärgård inte tror på detta samarbete. Den empiriska undersökningen från 2010 visar dock att det finns en starkt positiv övertygelse att denna form av gränsregionalt samarbete kunde ge positiva resultat (ibid.).

Utmaningen är att sammankoppla de ledande aktörerna och utnyttja den turistiska erfarenheten, kompetensen och kunskapen som finns hos några av huvudaktörerna. Österbottens turism borde få en allt tydligare plats med ett klart mandat för att handha turismutvecklingsfrågor. Situationen man nu skapat genom att Forststyrelsen Österbottens naturtjänster påbörjat arbetet med att utforma en naturturismplan, splittrar ”turism Österbotten” och kan i hög grad förlama den turistiska utveckling som påbörjats. Eftersom den förvaltande myndigheten ansvarar för UNIK projektet, och genom det naturturismplanens utformning, erhåller man en situation där övriga aktörer och intressenter motvilligt får anta en plan baserad på Forststyrelsens interna hållbarhetsprinciper. Dessa principer visar enligt mig mer på ett förhållande som bygger på hållbarhet för sakens skull än på ett verkligt lokalt utarbetat hållbarhetskoncept som även inbegriper lokal utveckling.

Operationaliseringen av turismutvecklingsarbetet kan beskrivas och exemplifieras genom den offentliga sektorns utveckling – dvs. huvudsakligen avhängiga upphandlingar samt projektarbete. Detta skapar kortsiktiga anställningsförhållanden med ett ständigt behov av att skapa nya idéer och finansieringsmöjligheter. Även en situation som ser kompetensen hos det humana kapitalet som nödvändigt, men dock väldigt flyktigt, uppkommer.

Kan man då anta att världsarvet kommer att spela en framtida roll när det gäller turismutveckling i Österbotten? Svaret beror på hur omgivningen, intressenter och förvaltare accepterar turistaktörernas produkter och tjänster. Ifall man har en vid och flexibel syn på världsarvsentreprenörerna och användningen av certifierande åtgärder, så som världsarvets logoanvändning, finns det en stor möjlighet till rural utveckling baserad på turism. Visar realiteterna sig vara annorlunda, dvs. en framtid som uppvisar en snäv och inskränkt användningslinje styrd från förvaltarnas synvinkel, är kraften för turismutveckling inte lika klar. Min syn är att om Forststyrelsen Österbottens naturtjänster antar en linje där man exkluderar entreprenörer, vilka inte ingår samarbetsavtal gällande utveckling och arbete inom världsarvsområdet, inskränker de på möjligheterna som en av tidens mest expansiva näringar

medför. Genom att vinkla utvecklingen i samklang med samhällsrelaterade och kulturellt bundna frågeställningar ger man rum för en bredare och mångsidigare utveckling av tjänste- och service ekonomi. En flexibel iscensättning av världsarvet är av avgörande betydelse när det gäller turismutvecklingen (jfr Åkerlund 2009).

Kommer man då på det lokala planet att lyckas med att kombinera lokala och globala förväntningar? Den kommunala samhällsutvecklingen har i Kvarkenområdet satts under ett offentligt tryck genom världsarvsstatusens tillkomst. Man har haft svårt att beskriva omfånget av turismens ökning och inga övertygande resultat har presenterats gällande antalet besökare till världsarvsområdet sedan utnämningen 2006. Innan man vet hur många besökare som kommer till området och vart besökarnas resepeng i form av övernattningar, förplägnad och inköp ackumuleras är det svårt att förutse lokala utvecklingsbehov uppkomna som resultat av världsarvssets utnämning. Jag anser att svårigheten med att förankra världsarvstanken ligger i hur lokala aktörer skall behandla en situation som påvisar ett starkt och värdeladdat globalt innehåll så som *världsarv*. Gränsen att övergå från sund lokal förankring till någon form av patriotism är å ena sidan inte önskvärd i globala världsarvssammanhang men å andra sidan pådrivet och önskvärdt av det lokala näringslivet och turismutvecklingsaktörerna.

Att iscensätta ett världsarv inom en rural kontext bidrar med nya frågeställningar och nya utmaningar. Inom den samhällsvetenskapliga disciplinen kring världsarvet Kvarkens skärgård finns många infallsvinklar som är viktiga att presentera och påbörja forskning kring. Bland dessa utmaningar kan nämnas lokalbefolkningens synsätt på världsarvsstatusen, turismen och hur dessa element påverkat lokala miljöer, ekosociala tjänster i världsarvet samt framtagning av en helhetsöversikt av tvärvetenskapliga forskningsbilder i regionen.

Avslutningsvis önskar jag avrunda med följande tanke; då stenarna börjar leva i våra mentala visioner och uppvisa tendenser av att inte längre endast utgöra hinder i farlederna på väg ut till sommarstugor kan man anta att de övergått från att presentera ett geologiskt värde till att utgöra ett symboliskt ruralt kapital.

I avhandlingen använda förkortningar

<i>Förkortning</i>	<i>Förklaring</i>
GBTj	Grön Bro tjänstemannagrupp
GTK	Geologiska forskningscentralen
ICOMOS	The International Council on Monuments and Sites
IUCN	The International Union for the Conservation of Nature
KR	Kvarkenrådet
KRLMS	Kvarkenrådets ledningsgrupp för miljösamarbete
KVD	Kvarkens världsarvsdelegation
NTM SÖ	Närings-, trafik- och miljöcentralen för Södra Österbotten
SGU	Sveriges Geologiska undersökning
SKV	Styrgruppen för Kvarkens världsarv
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VBL	Vasabladet
VFMC	Västra Finlands miljöcentral
ÖF	Österbottens förbund

Referenser

- Aktion Österbotten r.f. (odaterad). Föreningen verkar för att. Hämtad 18.5.2011. <http://www.aktion.fi/svenska/aktion/>.
- Andersson K. och Lehtola M. (2002). Tradition och förnyelse inom landsbygdsturismen. Iakttagelser från tre kommuner i *Nordenskiöld-samfundets tidskrift* 61, 15 – 24.
- Andersson, K. (2007). *New Rural Goods and Services – the Foundation of the New Countryside?* Helsingfors: SSKH Skrifter 24.
- Andersson, K., Eklund, E. och Lehtola, M. (2009). Farmers, Businessmen or Green Entrepreneurs? Producers of New Rural Goods and Services in rural Areas Under Urban Pressure. *Journal of environmental Policy & Planning* 11(1), 29 – 43.
- Ankre, R. och Bodén, B. (2005). Turism i Skärgården. I Pettersson, R. och Svensson, B. (red.) *Målkonflikter mellan natur, kultur och turism i hållbart utvecklingsarbete*. ETOUR Utredningsserien 2005:29. Östersund: Turismforskningsinstitutet ETOUR, 43 – 49.
- Bohlin M. och Elbe J. (red.). (2007) *Utveckla turistdestinationer Ett svenskt perspektiv*. Uppsala: Uppsala Publishing House.
- Bonn, C. (1998). *Björköby landskapsvårdsplan. En planeringsmodell för vård av landskapsområden och kulturmiljöer*. Vasa: Västra Finlands miljöcentral.
- Bonns, B. (2001). *Kvarkens historia*. Vasa: Kvarkenrådet.
- Butler R.W., Hall C.M. and Jenkins, J. (eds.) (1998). *Tourism and Recreation in Rural Areas*. Chichester: Wiley.
- Cohen, E. (1987). Authenticity and commodification in tourism. *Annals of Tourism research*, 15, 371 – 386.
- Crouch, D. (2006). Tourism, consumption and rurality. I *Handbook of Rural Studies* ed. by Cloke, P., Marsden, T. and Mooney, P. London: Sage Publications, 355 – 364.
- Förvaltningsplan för Vestnorsk fjordlandskap. Delområde Geirangerfjorden* (2008). Fylkesmannen i Møre og Romsdal fylke. Rapport nr: 2008:04.
- Förvaltningsplan för Vestnorsk fjordlandskap. Delområde Nærøyfjorden* (2008). Fylkesmannen i Sogn och Fjordane. Rapport nr 1.
- Ennola, K.A. (2002). *Maisema ja aika I.K. Inha and K.A. Ennola*. FIBRE and FIGARE Project report. Hämtad 15.3.2011. <http://www.kolumbus.fi/ennola/atk/Fibre.pdf>.

- EU (2011). Stöd till landsbygdssamhällena. Hämtad 18.5.2011.
http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/assistance/index_sv.htm.
- Förenta nationernas världskommissionsmöte för Miljö och Utveckling (1987). Our Common Future. Hämtad 10.4.2011. <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>.
- Forststyrelsen. (2008a). *Informations- och marknadsföringsplan för världsnaturarvet Kvarkens skärgård*. Hämtad 10.5.2011.
http://www.kvarken.fi/Pa_svenska/Administration/Varldsarvsdelegationen/Arbetsgrupper.
- Forststyrelsen. (2008b). *Liv, upplevelser och näringar spirar i naturskyddsområdena*. Hämtad 10.9.2010.
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/sv/Aktuellt/Publikationer/arsberattelse2008/naturtjanster/Sivut/naturtjanster.aspx>.
- Forststyrelsen. (2009a). *Förvaltnings- och utvecklingsplan för Kvarkens skärgård*. Helsingfors: Edita Prima.
- Forststyrelsen. (2009b). *Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kävijätutkimus 2009 /Besökarundersökning på världsarvet Kvarkens skärgård 2009*. Forststyrelsens naturskyddspublikationer Serie B 134 och 135. Vasa: Forststyrelsen.
- Forststyrelsen. (2010a). *Yhteinen maailmanperintöemme Vårt gemensamma världsarv*. Vanda: Forststyrelsen.
- Forststyrelsen. (2010b). *Skötsel- och användningsplan för Kvarkens yttre skärgård*. Förslag oktober 2010. Hämtad 20.3.2011.
http://www.kvarken.fi/Pa_svenska/Nyheter/Nyheter_2010/Sk%C3%B6tsel-och_anv%C3%A4ndningsplan_f%C3%B6r_Kvarkens_yttre_sk%C3%A4rg%C3%A5rd.
- Forststyrelsen. (2011). Suomen kansallispuistot pinta-alan, perustamisvuoden ja käyntimäärän mukaan 2010. Senaste uppdateringen 29.3.2011. Hämtad 15.4.2011.
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Luonnonsuojelu/Suojelalueet/Kansallispuistot/Sivut/Kansallispuistotaulukot.aspx>.
- Garrod, B., Wornell, R., and Youell, R. (2006) Re-conceptualizing rural resources as countryside capital: The case of rural tourism. *Journal of Rural Studies*, vol. 22, 117 – 128.
- George, W., Mair, H. and Reid D. G. (2009). *Rural Tourism Development Localism and Cultural Change*. North York: Channel View Publications.
- Graburn, N. H. H. (1977). Tourism: The Sacred Journey. Hosts and Guests. I *The Anthropology of Tourism*. Smith, V.L. (ed.). Philadelphia: University of Pennsylvania Press. 33 – 47.

- Granberg, L. (1989). *Valtio maataloustulojen tasaajana ja takaajana*. Helsinki: Suomen tiedeseura.
- Grön Bro över Kvarken. (1998). Kvarkenrådets publikationer 8. Vasa: Kvarkenrådet.
- Grönholm, S. (2011). Utveckling av skärgården – på vilka villkor och enligt vems önskan? I *Konflikter i Skärgårdsmiljön Biologiska, etiska och samhällsliga perspektiv på Åbolands skärgård* (red.) Bondsdorff, E., Haman, P., Joas, M., Kurtén, T. och Vikström, B. Åbo: Åbo Akademis förlag. 69 – 91.
- Gunn, C. (1988). *Tourism Planning*. New York: Taylor Francis.
- Hirn, S. ja Markkanen, E. (1987). *Tuhansien järvien maa. Suomen matkailun historia*. Helsinki: MEK ja Suomen matkailuliitto.
- IUCN World Heritage Studies. (2008). *Natural World Heritage Nominations A Resource Manual for Practitioners*. Nr 4. Hämtad 1.9.2010.
<http://cmsdata.iucn.org/downloads/nominations.pdf>
- IUCN World Heritage Studies. (2009). *Serial natural World Heritage properties*. Number 6 2009. Hämtad 1.9.2010.
http://cmsdata.iucn.org/downloads/world_heritageserialsites.pdf
- Jyrhämä, J. (2010). *Nuukсион kansallispuiston kävijät 2010*. Opinnäytetyö. Laurea: Leppävaara.
- Katajamäki, H. (2007). The Framework for Rural Policy in Finland. *Nordregio report* 2007(4), 78 – 89.
- Kauppila, P., Saarinen, J. and Leinonen, R. (2009). Sustainable Tourism Planning and Regional Development in Peripheries: A Nordic View. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 9(4), 424 – 435.
- Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp*. (2009). Landsbygden och ett välmående Finland. Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse till riksdagen. 10/2009. Hämtad 12.3.2011.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/944/landsbygdspolitiska_redogorelse_SR.pdf
- Lane, B. (1994). What is Rural Tourism? *Journal of Sustainable Tourism*. 2(1), 7 – 21.
- Lang, T. and Heasman M. (2007) *Good Wars The Global Battle for Mouths, Minds and Markets*. London: Earthscan.
- Lewis, T.A. (2010). Best country to live in. Hämtad 15.3.2011
<http://www.newsweek.com/photo/2010/08/15/best-countries-in-the-world.html>

- Lindberg, M. (2003). *Sommarparadisets Saverkeit Om territoriella aktörer och utveckling på en plats*. Licentiatavhandling, Geografiska institutionen, Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Londén, M., Enegren, J. och Simons, A. (2007). *Come To Finland*. Helsinki: Edita Publishing Oy /Sektorn Press.
- Maailman luonnonperintöryhmä. (1989). *Yleismaailmallisesti arvokas luonnonperintö ehdotus maailmanperintökohteiksi*. J-P. Flander 18.4 1989 (versio N:o 1, kokous 10.5 1989).
- Magnusson, T. (2002). *Världsarv och turism De svenska världsarven ur ett turistiskt perspektiv*. ETOUR Rapport R 2002:11. Hämtad 1.4.2010. www.etour.se.
- Marsden, T. (1999). *Rural Futures: The Consumption Countryside and its Regulation*. *Sociologia Ruralis*, 39(4), 502 – 517.
- Marsden, T. (2003). *The Condition of Rural Sustainability*. Assen: Royal Van Gorcum.
- McAreevey, R. and McDonagh J. (2010). *Sustainable Rural Tourism: Lessons for Rural Development*. *Sociologica Ruralis*, 51, 175 – 194.
- MacCannell, D. (1976). *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*. New York: Schocken.
- McClinchey, K. A. and Carmichael, B. A. (2010). *Countryside Capital, Changing Rural landscapes, and Rural Tourism Implications in Mennonite Country*. *Journal of Rural and Community Development*. 5(1/2). 178 – 199. Hämtad 1.2.2011. www.jrcd.ca/include/getdoc.php?id=829&article=398&mode=pdf.
- Molander, L. (2003). *KVARKEN – landhöjningsskärgård*. *Tidskriften Skärgård*. 26(1). 45 – 47.
- Mononen, J. ja Smeds P. (2011). *Nykytilakartoitus Outdoors Finland, Discover Pohjanmaa esiselvityshanke*. *Publikationer 9C*. Vasa: Vasa Yrkeshögskola.
- Mormont, M. (1990). *Who is rural? Or, how to be rural: towards a sociology of the rural*. I Marsden, Terry et al. (eds.) *Rural Restructuring. Global Processes and their Responses*. London: David Fulton Publishers, 21 – 41.
- Moscardo, G. (2007). *Sustainable tourism innovation: Challenging basic assumptions*. *Tourism and Hospitality Research* 8(1), 4 – 13.
- Nordic Innovation Centre*. (2008). *Nordic Innovation in the Tourism sector (2008)*. Paper with recommendations from workshop in Copenhagen, 3-4 June 2008.

- Nordiska Ministerrådet. (1996). *Verdensarv i Norden: forslag til nye områder på Verdensarvlisten - UNESCOs World Heritage List*. Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet.
- Ollqvist, S. et al. (2002). Kvarken Presentation för nominering till världsarvslistan som en utvidgning av världsarvet Höga Kusten. Utkast 21.1.2002.
- Olofsson, J. och Müller, D. K. (2005). *Användning av naturskyddade områden i Kvarken. Rapport från Kvarken Miljö II – ett Interreg IIIA-projekt*. Umeå och Vasa: Kvarkenrådet.
- Partanen, S. J. (2009). Kun Suomi etsii itseään viertoteiltä ja matkailureiteiltä. I *Auto- ja liikennemuseo Mobilian vuosikirja 2000 Matkalla jossain Suomessa*. Hämtad 15.3.2011 <http://www.matkailijayhdistys.com/PDF%20UUSI/1partanen.pdf>.
- Ploeg, van der et al. (2000). Rural Development: From Practices and Policies towards Theory. *Sociologia Ruralis*, 40(4), 391 – 405.
- Pyy, I. & Rannikko, P. (1995). The Rural welfare state saga. I Granberg L. and Nikula, J. (eds.). *The peasant state. The state and rural questions in 20th century Finland*. Rovaniemi: University of Lapland.
- Rova, C. (2004). *Flipping the Pyramid Lessons from Converting Top-down Management of Bleak- roe Fishing*. Doctoral thesis. Division of Political Sciences Department of Business Administration and Social Science. Luleå University of Technology. Luleå: Universitetstryckeriet.
- Rebanks Consulting Ltd And Tend Business Research*. (2009). World Heritage Status: Is there an Opportunity for Economic Gain? Research and analysis of the socio-economic impact potential of UNESCO World Heritage site status. Lake District World Heritage Project. Hämtad 1.2.2011. <http://icomosdocumentationcentre.blogspot.com/2009/10/world-heritage-status-is-there.html>.
- Rietz, J. (1867). *I svenskt dialektlexikon 1862-1867*. Lund: C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG (1962).
- Saarinen, J. (2006). Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of Tourism Research* 33 (4), 1121 – 1140.
- Sandell K. (2000). Ett reservatsdilemma: Kiruna nationalparksförslag 1986 - 1989 och makten över fjällen som fritidslandskap. ETOUR Rapport: R 2000:5. Östersund: ETOUR.
- Sandell, K. (2002). Några aspekter på svenska reservatsdilemmans förutsättningar – Arbetsrapport om allemansrätt, naturvård och landskapsperspektiv inför fördjupade studier i forskningsprogrammet FjällMistra om fjälllandskapet tillgänglighet. Landskapet som arena. *FjällMistra arbetsrapporter nr. 4*. Umeå: Umeå universitet.

- Sandell, K. (2005). Reservatsdilemman eller utvecklingsområden? En syntesdiskussion och två fallstudier: Tometräsk biosfärområde 1986–2004 och Södra Jämtlandsfjällens nationalparksförslag 1995–2000. *FjällMistra rapport nr. 17*. Umeå: Sverige lantbruksuniversitet.
- Sandström, C., Hovik S. och Falleth E. I. (red.). (2008). Omstridd natur. Trender och utmaningar i nordisk naturförvaltning. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Sarlin, A., Nygrund, S. och Meriruoho, A. (2010). Företagsundersökning i världsarvet Kvarkens skärgård 2009. *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja B 143. Forststyrelsens naturskyddspublikationer*. Hämtad 1.12.2010.
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/sv/projekt/Unik/Documents/F%C3%B6retagsunders%C3%B6kning%20Kvarken%202009%20VALMIS.pdf>.
- Schama, S. (1995). *Skog, landskap och minne. En civilisationshistoria*. Stockholm: Gedins förlag.
- Sharpley, R. (2000). Tourism and Sustainable Development: Exploring the Theoretical Divide. *Journal of Sustainable Tourism*. 8(1). 1 – 19.
- Sharpley, R. and Telfer, D.J. (eds.) (2003). *Tourism and Development: Concepts and Issues*. Clevedon: Channel View.
- Skärgård*. (1988). Specialnummer Kvarken. Nr 2. Åbo: Skärgårdsinstitutet vid Åbo Akademi.
- Sjöblom, S. (2006). Introduction: towards a Projectified Public Sector - Project Proliferation as a Phenomenon. I Sjöblom, S. & Andersson, K. et al. (eds.) *Project Proliferation and Governance - the Case of Finland*. SSKH Meddelanden; 69. Helsinki: Swedish school of social science University of Helsinki, 9 – 12.
- Snellman, E. M. (2003). *Ingen panik på Replotbron: "Vi far till sista ändan!"*. Programinslag 29.12.2003 på FST/YLE.
- Storm, A. (2011). *På väg mot ett hållbart nyttjande av naturresurser i våra vatten – konsekvenser av en ökad sälstam*. Opublicerad avhandling för filosofisk kandidatexamen. Naturvetenskapliga fakulteten. Åbo: Åbo Akademi.
- Svanbäck, G. (1988). Skärgårdsfiskets omfång. *Skärgård*. 2, 15 – 19. Åbo: Åbo Akademi.
- Svels, K. (2008). *Världsarvet Kvarkens skärgård – ett socialt skapat rum*. Pro gradu-avhandling. Samhällsvetenskapliga fakulteten. Åbo: Åbo Akademi.
- Svels, K. (2010). Världsarv i samverkan? Förvaltningsutredning 2010 Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård. *Working papers in Demography and Rural Studies 9/2010*. Vasa: Åbo Akademi.

- The World Travel & Tourism Council (WTTC)*. (2009). PROGRESS AND PRIORITIES 2008/09. Hämtad 1.11.2010. http://www.wttc.org/eng/About_WTTC/Annual_Reports/.
- Tweedie, A. (1897). *Through Finland in Cart*. Hämtad 2.2.2011. www.gutenberg.org/files/27743/27743-h/27743-h.htm.
- Uthardt, L. (2009). Jordbrukaren mellan tradition och förnyelse. En studie av syd- och västfinländska jordbrukare i EU-Finland. Doktorsavhandling. Samhällsvetenskapliga fakulteten. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Utrikesministeriet. (2008). Jorma Ollila to create a country brand for Finland. Press release 338/2008. Pressmeddelande, 16.9.2008.
- Vainio, A. och Wuori, O. (2008). *Replotbron Uppföljning av konsekvenser 1996–2006. Slutrapport*. Vasa: Waasa Graphics.
- Vihinen, H. (2006). Impact of Agricultural Policy on Rural Development in the Northern Periphery of the EU: The Case of Finland. I Dimitris Diakosavvas (ed.) *Coherence of Agricultural and Rural Development Policies*. OECD Publishing. Hämtad 1.3.2011. <http://www.oecd.org/dataoecd/34/54/39283883.pdf>.
- Vihinen, H. (2007). Overview of Rural Development Policies in Finland. *Nordregio Report 2007:4*, 60 – 77.
- Wallin T. (2010). Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen asiakaspalvelun ja opastuksen kehittäminen. Opublicerad rapport. På uppdrag av Forststyrelsen Österbottens naturtjänster. Vasa: Tendon Oy.
- Westholm, E. (2008). Vad menas egentligen med landsbygd? I Ska hela Sverige leva? Stockholm: Formas, 49 – 58.
- WHC* (inget årtal). A Proposed Framework for the Development of Joint Cooperation On Nature Conservation and Sustainable Tourism at World Heritage Natural sites Between the tourism industry and the UNESCO, World Heritage Centre. Hämtad 1.12.2010. <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-113-1.pdf>.
- Wolff, L. (2011). *Nature and Sustainability An Educational Study with Rousseau and Foucault*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing.
- World Heritage Reports*. Periodic Report and Action Plan Europe 2005-2006. Hämtad 1.10.2010. <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001498/149872e.pdf>.
- Ympäristöministeriö*. (1989). Yleismaailmallisesti arvokas luonnonperintö/ehdotus maailmanperintö kohteiksi. Versio N:o 1, kokous 10.5.1989.
- YTR. (2009). Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse till riksdagen. Hämtad 1.9.2010.

http://www.landsbygdspolitik.fi/sv/ytr/statsradets_landsbygdspolitiska_redogorelse.

Åkerlund, U. (2009). *Gold of Lapland. Turismutveckling - det goda exemplet i Västerbotten*. Kulturgeografiska institutionen, Umeå universitet.

Österbottens förbund. (2008). Österbottens landskapsplan PLANBESKRIVNING. Version Landskapsstyrelsen 20.11.2006 och 29.1.2007, 25.8.2008 Landskapsfullmäktige 29.9.2008. Hämtad 29.3.2011.

<http://www.obotnia.fi/sv/binaryviewer.aspx?MediaID=1578>.

Personlig kommunikation

Flander, J. (2010). Äldre rådgivare vid miljöministeriet. Personlig kommunikation (intervju) 16.11.2010 i Helsingfors.

Haila, Y. (2008). Professor i miljöpolitik vid Tammerfors universitet. Personlig kommunikation (intervju) 25.8.2008 i Koli.

Hallantie, K. (2010). Parkchef Forststyrelsen Österbottens naturtjänster. Personlig kommunikation (intervju) 7.1.2010 i Vasa.

Hallantie, K. (2011). Parkchef Forststyrelsen Österbottens naturtjänster. Personlig kommunikation (e-post korrespondens) 1.4.2011.

Meriruoho, A. (2011). Rådgivare vid Forststyrelsen, Österbottens naturtjänster. Personlig kommunikation (telefonsamtal) 2.2.2011.

Nedergård, K. (2010). Projektledare vid Österbottens turism. Personlig kommunikation (telefonsamtal) 8.4.2010.

Ollqvist, S. (2010). Specialplanerare vid Forststyrelsen Österbottens naturtjänster. Personlig kommunikation (e-post korrespondens) 1.11.2010.

Warén, T. (2011). Specialplanerare vid Forststyrelsen Österbottens naturtjänster. Personlig kommunikation (e-post korrespondens) 13.4.2011.

Webbsidor:

www.highcoast.net

www.kvarken.fi

www.whc.unesco.org

Protokollsutdrag

18.1.2008 Samrådsgruppen för Höga Kusten – Kvarkens skärgård.

Bilagor

Bilaga 1	Projektplan och tidtabell för "Samordning av världsarvets förvaltning och informationsinsatser mellan Västernorrland och Österbotten" (VIS 63° N).
Bilaga 2	Kartografiutveckling i världsarvet Kvarkens skärgård.
Bilaga 3	Kronologiskt ordnat källmaterial.
Bilaga 4	Respondenter Kvarkens skärgård.
Bilaga 5	Enkät Finland.
Bilaga 6	Följebrev till enkät Kvarkens skärgård.
Bilaga 7	Intervjuguide Kvarkens skärgård.
Bilaga 8	Intervjudagbok Kvarkens skärgård.
Bilaga 9	Regler för världsarvet Kvarkens skärgårds logoanvändning.
Bilaga 10	Resultatbeskrivning av respondenterna i Kvarkens skärgård.
Bilaga 11	Turismprojekt i världsarvsarbetet Kvarkens skärgård.

Bilaga 1 Projektplan och tidtabell för "Samordning av världsarvets förvaltning och informationsinsatser mellan Västernorrland och Österbotten" (VIS 63⁰ N)

**FÖRSLAG TILL
MODELL FÖR
FRAMTIDA
FÖRVALTNINGSUPP-
BYGGNAD FÖR
VÄRLDSARVET
HÖGA KUSTEN /
KVARKENS
SKÄRGÅRD.**

Oktober 2010

1. Utvärdering (enkät) av det befintliga förvaltningsarbetet
* Världsarvsdelegationen (antal 49 st)
* Samrådsgruppen (antal 8 st)
* 'Förvaltningsgruppen', Sverige (antal?)

Huvudtema

1. Förvaltning
2. Utveckling av turism och infrastruktur
3. Finansiering

*Utskick februari/mars 2010.
Analys färdig maj 2010.*

1. Praktiska förvaltnings / administrations arbete för
* **Vestnorsk fjordlandskap (2005)** (Geirangerfjorden & Nærøyfjorden)
* **Kluane / Wrangell-St Elias / Glacier Bay / Tatshenshini-Alesek** (1979, 1992, 1994) USA & Kanada
* **The Wadden Sea** (2009) Tyskland & Holland

2. Hur bör ett 'serial transboundary world heritage' arbete enligt UNESCO?

Förvaltningsbesök till Vestnorsk fjordlandskap v. 20.

Våren 2010

1. Finlands förvaltningsmodell för världsarvet Kvarkens skärgård (2006)
världsarvsdelegationen
2. Sveriges förvaltningsmodell för världsarvet Höga Kusten (2000)
'förvaltningsgruppen'
3. Gemensam förvaltning *samrådsgruppen*
4. Finlands övergripande världsarvstankar om Kvarkens skärgård och den gemensamma förvaltningen (miljöministeriet)
5. Sveriges övergripande världsarvstankar om Höga Kusten och den gemensamma förvaltningen (Naturvårdsverket)

Påbörjas november 2009

Bilaga 10 Resultatbeskrivning av respondenterna i Kvarkens skärgård

Kön och åldersfördelning

Kön och åldersfördelningen i Kvarken beskrivs i Tabell 1 och Tabell 2. Av de totalt 41 bearbetningsbara enkätsvaren utgjordes respondenterna av 37 % kvinnor och 63 % män. Totalt utgjorde åldersgruppen 20–39 år 36 %, åldersgruppen 40–59 år 47 % och 60 år uppåt 17 % av antalet de returnerade bearbetningsvara svaren.

Tabell 1 Respondenternas kön

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kvinna	14	29,2	35,9	35,9
Man	25	52,1	64,1	100,0
Total	39	81,3	100,0	
Missing No Answer	9	18,8		
Total	48	100,0		

Tabell 2 Respondenternas ålder

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 20-29	1	2,1	2,6	2,6
30-39	4	8,3	10,3	12,8
40-49	14	29,2	35,9	48,7
50-59	12	25,0	30,8	79,5
60-69	8	16,7	20,5	100,0
Total	39	81,3	100,0	
Missing No Answer	9	18,8		
Total	48	100,0		

Utbildning

Inom variabeln "utbildning" angav den största andelen respondenter att de tillhör kategorierna teknisk utbildning/ingenjör (20,5 %), samhällsvetenskaplig utbildning (20,5 %) samt naturvetenskaplig utbildning (18 %). Detta beskrivs i Tabell 3.

Tabell 3 Respondenternas utbildning

Vad är din huvudsakliga utbildningsinriktning? (sätt endast ett (1) kryss)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Naturvetenskaplig utbildning	7	14,6	17,9	17,9
Teknisk utbildning/ingenjör	8	16,7	20,5	38,5
Samhällsvetenskaplig utbildning, inklusive geografi och nationalekonomi	8	16,7	20,5	59,0
Företagsekonomisk och administrativ utbildning	5	10,4	12,8	71,8
Lantbruksutbildning	1	2,1	2,6	74,4
Arkitektur och planering	1	2,1	2,6	76,9
Humanistisk utbildning	6	12,5	15,4	92,3
Forstmästare eller annan skogsutbildning	1	2,1	2,6	94,9
Annan, vilken?	2	4,2	5,1	100,0
Total	39	81,3	100,0	
Missing No Answer	9	18,8		
Total	48	100,0		

Yrkestillhörighet

Respondenterna fördelades inom följande yrkeskategorier, se Tabell 4. De tre största grupperna företräds av representanter för samfälligheter samt representerades av kommunala och statliga tjänstemän.

Tabell 4 Respondenternas yrkestillhörighet

Mitt förhållande till världsarvsfrågor sker huvudsakligen inom ramen för min roll som (sätt endast ett (1) kryss)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Statlig tjänsteman (även statlig regional)	7	14,6	17,9	17,9
Regional tjänsteman (icke statlig)	1	2,1	2,6	20,5
Kommunal tjänsteman	8	16,7	20,5	41,0
Politiker	3	6,3	7,7	48,7
Näringsidkare	1	2,1	2,6	51,3
Representant för en förening	5	10,4	12,8	64,1

	Representant för en samfällighet	11	22,9	28,2	92,3
	Annan, vilken?	3	6,3	7,7	100,0
	Total	39	81,3	100,0	
Missing	No Answer	8	16,7		
	System	1	2,1		
	Total	9	18,8		
Total		48	100,0		

Dagligt arbete och världsarvsfrågor

I Tabell 5 beskrivs frekvensen av hur ofta respondenterna i sitt dagliga arbete kom i kontakt med frågor relaterade till världsarvet. Av respondenterna angav 5 % sig arbeta med världsarvsfrågor som huvudsyssla, 41 % att de varje vecka kommer i kontakt med världsarvet medan endast 8 % angav att de "sällan eller aldrig" kommer i kontakt med dylika ärenden.

Tabell 5 Förekomst av världsarvsfrågor i det dagliga arbetet

I mitt arbete kommer jag i kontakt med världsarvsfrågor (sätt endast ett (1) kryss)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Det är min huvuduppgift	2	4,2	5,1	5,1
	Varje vecka	16	33,3	41,0	46,2
	Ungefär en gång i månaden	9	18,8	23,1	69,2
	Några gånger per år	9	18,8	23,1	92,3
	Sällan eller aldrig	3	6,3	7,7	100,0
	Total	39	81,3	100,0	
Missing	No Answer	8	16,7		
	System	1	2,1		
	Total	9	18,8		
Total		48	100,0		

Officiell representant eller inte?

I Kvarken angav 64 % av respondenterna sig vara officiellt utnämnda representanter för världsarvsärenden inom sin organisation medan 19 % angav sig inte vara officiella representanter för någon institution eller organisation. Detta presenteras i Tabell 6.

Tabell 6 Andelen officiella representanter

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja, vilken organisation?	24	50,0	64,9	64,9
	Nej	7	14,6	18,9	83,8
	Inte relevant	6	12,5	16,2	100,0
	Total	37	77,1	100,0	
Missing	No Answer	10	20,8		
	System	1	2,1		
	Total	11	22,9		
Total		48	100,0		

Den första kontakten med världsarvsfrågor

Antalet personer som arbetade med världsarvsfrågor har ökat för varje år sedan 1988, då de första politikerna i Kvarkens skärgård kom i kontakt med världsarvet. Efter det var det ett uppehåll fram till 1995 då de statliga tjänstemännens intresse väcktes och därefter till 1997 då de regionala tjänstemännen kom med i arbetet. De statliga, inklusive de regionalt statliga, tjänstemännen kom för första gången i kontakt med världsarvet 1995, de regionala tjänstemännen 1997 och de kommunala tjänstemännen 2003. Politikerna blev bekanta med världsarvsfrågor 1988 och näringsidkarnas engagemang väcktes 2005. Representanterna för föreningar kom i kontakt med världsarvsfrågor 2003 medan representanterna för samfälligheter engageras till världsarvet något tidigare, nämligen 2000.

Bilaga 11 Turismprojekt i världsarvsarbetet Kvarkens skärgård

Avslutade projekt

Projekt	Målsättning	Projektägare	Projektledare	Tid	Finansiering
Feniks I, II och III	I: Att förbättra förutsättningarna för naturbaserad turism i världsarvet Kvarkens skärgård	Förststyrelsen Österbottens naturtjänster	Tuija Warén och Sanna-Kaisa Juvonen, Förststyrelsen Österbottens naturtjänster	I: 2005–2006	I: 78 000 €
KIKS I, II och III	II & III: Att förbättra infrastruktur för naturbaserad turism företag i världsarvet Kvarkens skärgård	Österbottens turism	Kenth Nedergård, Österbottens turism	II: 2006–2007	II: 142 000 €
Land of the Rising Stones I	Att utbilda världsarvs guider i världsarvet Kvarkens skärgård	Österbottens turism	Kenth Nedergård, Österbottens turism	III: 2008–2010	III: 150 000 €
Världsarvs samverkan (VIS)	Att skapa en stabil grund för det fortsatta samarbetet och synliggöra vårt gemensamma världsarvet på alla nivåer regionalt, nationellt och internationellt	Kvarkenrådet	Anita Storm, Kvarkenrådet	2006–2007	200 000 € EAKR (EU) Interreg

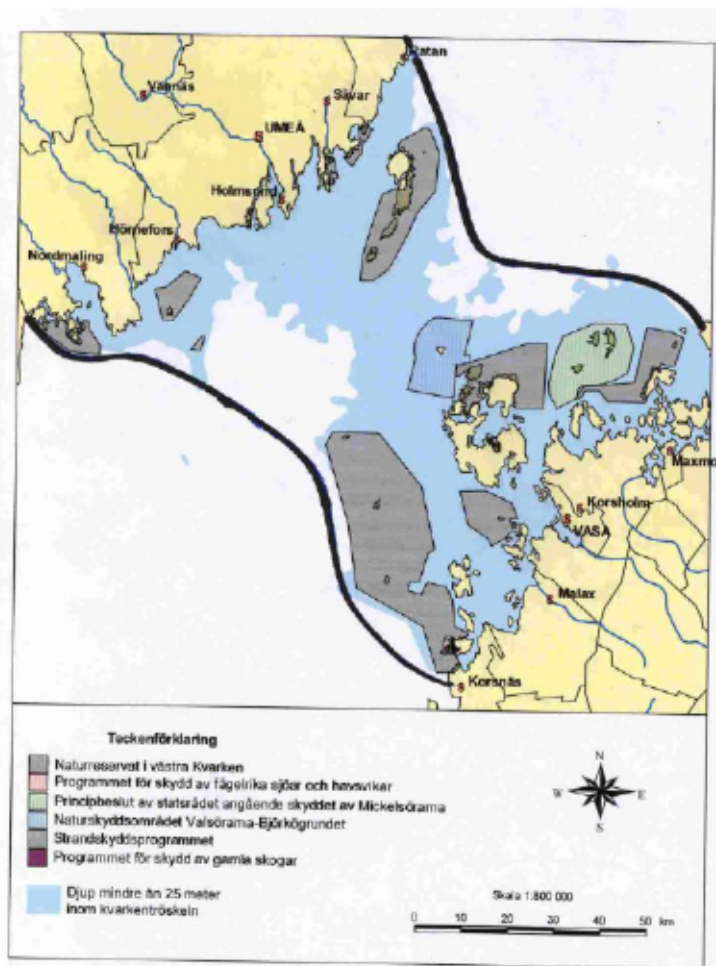
Pågående projekt

Projekt	Målsättning	Projektägare	Projektledare	Tid	Finansiering
VIS 63 ^o N	Att sprida kunskap om världsarvets värden och utveckla världsarvs pedagogik i världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård	Kvarkenrådet	Anita Storm, Kvarkenrådet och Milly Lundstedt, Länsstyrelsen i Västernorrland	2008–2011	870 000 € Interreg Botnia-Atlantica
Land of the Rising Stones II	Att marknadsföra världsarvet Kvarkens skärgård	Österbottens Turism	Kenth Nedergård, Österbottens turism	2009–2011	120 000 €
Svedjehamn – i kärnan av världsarvet	Att planera guidning och utveckla servicestrukturen (de Geer huset) samt trafikarrangemang i Svedjehamn	Björköby skifteslag	Yngve Svens, Ralf Degeflund	oklar	Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling
Unik	Att förbättra förutsättningarna för hållbar naturbaserad turism i världsarvet Kvarkens skärgård	Förststyrelsen Österbottens naturtjänster	Sanna-Kaisa Juvonen	2010–2011	270 000 € Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling inom programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland

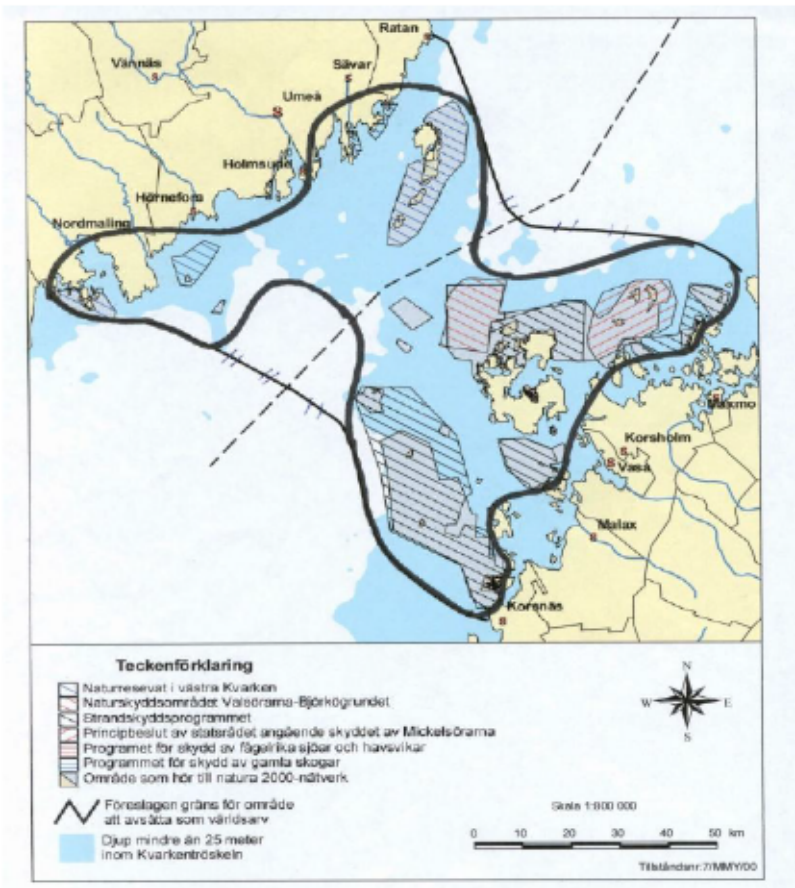
<p>Livet som lots/fyrvaktare på Moikipää fyr – skärgårdskulturarv i Malax och Korsnäs kommuner</p>	<p>Att utveckla ett historiskt baserat produktkoncept för världsarvsområdena på Molpe och Rönnskär</p>	<p>Korsnäs och Malax kommuner</p>	<p>Ann-Sofi Backgren, Korsnäs kommun</p>	<p>2010–2012</p>	<p>99 650 € LEADER (EU)</p>
<p>Nytt land ur hav – Nya produkter från Kvarken</p>	<p>Att designa och producera en souvenirserie för världsarvet Kvarkens skärgård</p>	<p>Österbottens hantverk r.f.</p>	<p>Anna-Maija Backman</p>	<p>2009–2011</p>	<p>€ Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling</p>
<p>Ett samhälle i förändring</p>	<p>Att utveckla guidade turer vid Björköbys hembygdsmuseum</p>	<p>Björköby förmämningsförening</p>	<p>Maj-Helen Nyback</p>	<p>2010–2012</p>	<p>99 650 €</p>
<p>Visa vårt världsarv</p>	<p>Att samordna kommunernas och statens kunskaper och resurser för att garantera kundtjänstens kvalitet och kostnadseffektivitet i världsarvet Kvarkens skärgård.</p>	<p>Forststyrelsen Österbottens naturtjänster</p>	<p>oklar</p>	<p>2011–2013</p>	<p>169 900 €</p>

Bilaga 2 Kartografiutveckling i världsarvet Kvarkens skärgård

Figur 1 Utkast till geografisk avgränsning 2001/1.....	1
Figur 2 Den geografiska gränsdragningen 2001/2.	2
Figur 3 Den geografiska gränsdragningen 2001/3.	2
Figur 4 Den geografiska gränsdragningen 2003.....	3
Figur 5 Den geografiska gränsdragningen 2006.....	3

Figur 1 Utkast till geografisk avgränsning 2001/1.

Figur 2 Den geografiska gränsdragningen 2001/2.

Figur 3 Den geografiska gränsdragningen 2001/3.

Figur 4 Den geografiska gränsdragningen 2003.

Figur 5 Den geografiska gränsdragningen 2006.

Bilaga 3 Kronologiskt ordnat källmaterial

Förteckningen är kronologiskt ordnad enligt datum, källa, titel eller art av dokument. Jag har valt att ordna materialet i kronologisk följd eftersom jag anser att man får en god helhetsbild över dokumentationen och även hur frågorna, över tiden, utvecklats. Tidningsartiklar och pressmeddelanden är daterade enligt publiceringsdatum samt refererade till upphovsman (efternamn, förnamn). I sådant fall där upphovsman saknas indikeras "notis".

Förkortningar:

DN = Dagens Nyheter

HBL = Hufvudstadsbladet

ICOMOS jl.= ICOMOS jäsenlehti

Keskpoj.= Keskipohjanmaa

MM = Miljöministeriet

PL = Pohjalainen

Pressm = pressmeddelande

V. NU = Västerbotten.NU! Nyheter och bulletiner från Länsstyrelsen Västerbottens län

VBL = Vasabladet

VFMC = Västra Finlands miljöcentral

VK = Västerbottens Kuriren

ÅL = Ångermanland

ÖA = Örnsköldsvik Allehanda

1999

27.6.1999, DN *"En näve brödsmlor i havet"* (Inger Östman)

30.10.1999, PL *"Mukaan vaan maailmantemppelien luetteloon"* (Kaakinen, Kari)

30.10.1999, PL *"Ollaanko kylissä valmiita siihen, että matkailijoita tulee lisää"*
(Kaakinen, Kari)

4.12.1999, V. NU *"Kvarken – ett nytt världsarv?"* (Persson, Per-Erik)

2000

22.8.2000, PL *"Merenkurkun saaristo on ainutlaatuinen"* (Pääkkönen, Kati)

23.8.2000, PL *"Geologi Paul Dingwallin sana painaa maailmanperintökohteeksi ehdolla olevaa aluetta arvioitaessa"* (Selistö, Seija)

2001

17.11.2001, VBL *"Kvarkenrådet ger sig inte om världsarv"* (Lampi, Niklas)

12/01, Västra

Finlands Miljö *"Kvarkens världsarvsansökan avancerar"* (Rinkineva, Leena)

2002

14.2.2002, VK *"Kvarken blir ett världsarv"* (Lillkvist, Markus)

16.2.2002, ÅL *"Kvarken vill komma med i Höga kustens världsarv"* (Lidén, Anders)

25.2.2002 Pressm *"Is, sten och havtorn – Kvarkens karga värden i vågskålen"*
(Grön Bro II)

- 25.2.2002, VBL *"Kvarken kan bli världsarv år 2004"* (Hägglom, Björn)
- 26.2.2002, PL *"Merenkurku matkalla maailmanperinnöksi. Unesco ei hyväksy hakemusta ilman paikallisen väestön suostumusta"* (Piipponen, Jussi)
- 1/2002
- ICOMOS jl. *"Merenkurku – Uusi maa"* (Rinkineva, Leena)
- 12.3.2002, ÖA *"Ö-vik vill inte ha med Kvarken i världsarvet"* (Lindblom, Sven)
- 13.3.2002, VBL *"Örnsköldsvik vill inte dela på världsarv"* (notis)
- 14.3.2002, VK *"Nej till att Kvarken blir del av Höga Kusten"* (Lillkvist, Marcus)
- 9.5.2002, PL *"Mustasaaren saariston kylät epäilevät maailmanperintöä. Norra Vallgrundin jakokunta torjui äänin 12-1 Merenkurkun liittämisen Unescon listalle"* (Piipponen, Jussi)
- 17.5.2002, VBL *"Kvarken blir inget världsarv"* (Lampi, Niklas)
- 17.5.2002, PL *"Haave maailmanperinnöstä hiipumassa Merenkurkussa. Merenkurkun neuvosto luovutti: pääsyy Västerbottenin lääninhallituksen torjuva kanta"* (Piipponen, Jussi)
- 2003**
- 18.2.2003, VBL *"Österbottens förbund beviljade anslag för båtprojekt utbildning och hembygd"* (Bagge, Marita)
- 18.2.2003, PL *"Merenkurkun merenpohja ja luontoarvot tutkitaan. Suomen ja Ruotsin geologisilla tutkimuskeskuksilla yhteinen Interreghanke"* (Sainio, Sirpa)
- 27.2.2003, PL *"Suomen Merenkurku aiotaan saada maailmanperintöalueeksi. Perusteet ovat geologiset: muun muassa maailman oloissa ainutlaatuinen maannousu"* (Piipponen, Jussi)
- 28.5.2003, VBL *"Geologisk undersökning Uppdrag: Bevisa att Kvarken är ett världsarv"* (Nyberg, Björn)
- 28.5.2003, VBL *"Geonat Stort projekt från Kvarken till världsarv"* (Nyberg, Björn)
- 4.6.2003, VBL *"Svårt få grottan skyddad som världsarv"* (Ekman, Mats)
- 2.7.2003, VBL *"Geologer undersöker österbottnisk skärgård"* (Furu, Sofie)
- 9.7.2003, PL *"Geologit aloittivat kaivaukset Björköbyn ainutlaatuisilla moreeniharjanteilla. Merenkurkusta kaavaillaan Suomen kuudetta maailmanperintökohdetta"* (Urmas, Sterani)
- 2004**
- 13.1.2004, VBL *"Kvarken kan ännu bli världsarv"* (Sonck, Fredrik)
- 22.1.2004 Pressm *"Förslag från Finland till UNESCO:s lista över världs naturarvet"* (MM)
- 19.2.2004, PL *"Mustasaari tavoittelee merikalastusmuseota. Sopiva sijoituspaikka Raippaluodon sillan tuntumassa"* (Piipponen, Jussi)
- 28.2.2004, PL *"Merenkurkun saaristo Suomesta ehdolla maailmanperintölistalle. Aikeesta ilmoitettu Unescolle. Hankkeen toinen kuuleminen huhtikuussa"* (Piipponen, Jussi)
- 6.4.2004 Pressm *"Kvarken ett världsarv – nu eller aldrig?"* (VFMC)
- 7.4.2004, PL *"Merenkurkusta yritetään maailmanperintöaluetta. Tukea halutaan Vaasan saariston kunnilta, jakokunnilta ja kyläyhdistyksiltä"* (Piipponen, Jussi)
- 30.4.2004, VBL *"Nytt försök att göra Kvarken till världsarv"* (Nordman, Kerstin)

- 22.5.2004, PL *"Merenkurkun saaristoa haetaan Unescon luetteloon kesäkuussa. Vaasa esittää Söderfjärdenin liittämistä maailmanperintöalueeseen"* (Piipponen, Jussi)
- 30.8.2004, PL *"Vaasan saaristo selvisi ripeiden torjuntatöiden ansioista öljyonnettomuudesta säikähdyksellä. Viimeisiä öljyjälkiä saa rantakivistä etsimällä etsiä nyt, kun Eira-laivan karilleajosta on kulunut 20 vuotta"* (Luukkanen, Reima)
- 2005**
- 24.6.2005, VBL *"En resa genom Finlands första världsarv"* (Bagge, Marita)
- 28.6.2005, VBL *"Kvarken ska placeras på världskartan"* (Sandqvist, Johanna)
- 14.8.2005, VBL *"Landhöjningen imponerade inspektören från Kanada"* (Finskas, Heidi)
- 14.8.2005, VBL *"Fem år sedan Höga kusten i Sverige blev världsarv"* (Finskas, Heidi)
- 16.8.2005, PL *"Merenkurkun valinnan maailmanperintö-kohteeksi voi estää enää luonnonmullistus. Luonnon Nobel-palkinto tuo turisteja ja vie tietoa Pohjanmaasta ympäri maailmaa"* (Sandell, Toni)
- 27.9.2005 Pressm *"Bearbetat förslag om Kvarken som världsarv sänds till Unesco"* (MM)
- 28.9.2005, VBL *"Minskat område ökar Kvarkens chanser"* (Sundström Karin)
- 6.10.2005, VBL *"Nej till ett skärgårdsprojekt, ja till ett annat"* (notis)
- 20.10.2005, VBL *"Mer pengar åt Havets hus"* (Östman, Niclas)
- 2006**
- 25.3.2006, VBL *"Ställ en fråga till gruvkarlen på museet"* (Nordman, Kerstin)
- 1.4.2006, VBL *"Snart avgörs om Kvarken får världsarvsstatus"* (Dahl, Viveca)
- 20.6.2006, VBL *"Björkö får utvidgat naturskyddsområde"* (Övergaard, Linn)
- 26.6.2006, VBL *"Urarva inför ett världsarv? Det tycks vara tämligen klart att Kvarken blir världsarv. Däremot är det mindre klart vilka konsekvenser beslutet får för ortsbefolkningen."* (Enges, Birger)
- 6.7.2006, VBL *"Världsarvets betydelse för turismnäringen"* (Nedergård, Kenth)
- 12.7.2006, VBL *"I dag kan Kvarken bli världsarv"* (Smedberg, Christine)
- 12.7.2006 *"Kvarkens skärgård blir Finlands första naturområde på Unescos världsarvslista"* (pressmeddelande, MM)
- 13.7.2006, VBL *"Nu är det avgjort: Kvarken blir världsarv"* (Finskas, Heidi)
- 13.7.2006, VBL *"Kvarken får unik status"* (Finskas, Heidi)
- 14.7.2006, VBL *"Ett välkommet världsarv"* (Ehrström, Peter)
- 14.7.2006, PL *"Merenkurkun "maailmanmaineella" matkailuvirtoja Pohjanmaalle"* (Urpilainen, Jutta)
- 16.7.2006, VBL *"Miljökraven ändras inte av status som världsarv"* (Finskas, Heidi och Liljedal, Mikaela)
- 18.7.2006, VBL *"Världsarvet ska förvaltas i samförstånd med ortsborna"* (Björk, Eva-Maria)
- 18.7.2006, VBL *"Första fasen avklarad för arbetsgruppen"* (Björk, Eva-Maria)
- 18.7.2006, PL *"Björköby valmistautuu vesisafareihin, vaellusoppaisiin ja turistien bussilasteihin"* (Länkinen, Tiina)

- 18.7.2006, PL *"Jääkauden voi lukea moreenirivien välistä"* (Länkinen, Tiina)
20.8.2006, VBL *"Världsnaturarvet viktigt för regionen"* (Salonen, Janne)

2007

- 29.1.2007 Pressm *"Regionutvecklings- och VILMAT-medel för utvecklandet av Kvarkenområdet"* (MM)
30.1.2007, PL *"Merenkurkusta viihtyisä kohde sekä matkailijoille että asukkaille"* (Takala, Varpu)
28.3.2007, PL *"Merenkurkusta mahtava luontomatkailuvaltti"* (Pajakko, Susanna)
23.5.2007, PL *"Geomatkailu on vielä alkutekijöissä"* (Pitkänen, Sanna)
29.8.2007, PL *"Merenkurkun saaristo puhuttaa pohjoismaisessa konferenssissa Vaasassa"* (Laakso, Juhani)
8.9.2007, PL *"Merenkurkun näkymät kiinnostuvat turisteja"* (Laakso, Juhani)
8.9.2007, Ilkka *"Muutos hallitsee Merenkurkkua"* (Rajala, Pekka)
8.9.2007, Ilkka *"Meloen Perintöä"*, (Rajala, Pekka)
9.9.2007, PL *"Ministeri lupasi pitää ainokaisesta huolta"* (Sainio, Sirpa)
9.9.2007, PL *"Ahtisaari avasi portin Merenkurkun maailman luonnonperintöalueelle"* (Sainio, Sirpa)
9.9.2007, Ilkka *"Ahtisaari ehdottaa uudenlaista Korpilampea"* (Hakala, Jari E., Niemistö Virpi)
9.9.2007, Ilkka *"Ahtisaari ei hakkaisi kiveen ulkopolitiikan tekstejä"* (Niemistö, Virpi)
9.9.2007, Ilkka *"Silta Suomesta Ruotsiin nousee keskusteltavaksi"* (Hakala, Jari E.)
9.9.2007, Keskpohj. *"Merenkurkun saaristo vihittiin UNESCO:n listalle"* (notis)
9.9.2007, VBL *"Med handskarna på skull han medla fred"* (Bagge, Marita)
"Grattis världsmedborgare, ni har fått det finaste man kan få" (Bagge, Marita)
"Nu är vi på världskartan" (Bagge, Marita)
"UNESCO hyllade Kvarkens skärgård" (Stagnäs, Majvor)
9.9.2007, HBL *"Landets första världsnaturarv invigdes"* (Back, Anna)
10.9.2007, VBL *"Ett arv att föra vidare till kommande generationer"* (Christine Smedberg)

2008

- 10.3.2008, PL *"Ulkomaiset luontoihmiset löytäneet Merenkurkun saariston"* (Ekola, Terhi)
10.5.2008, PL *"Merenkurku sai näköisensä postimerkin"* (Kaakinen, Kari)

2010

- 16.12.2010, VBL *"Korsholm kräver Forststyrelsen på förklaringar"* (Bagge, Marita)

Bilaga 4 Respondenter Kvarkens skärgård

VÄRLDSARVSDELEGATIONEN (48 st)

Korsholms kommun	Rurik Ahlberg och Katarina Heikius
Korsnäs kommun	Anita Ismark och Ralf Sjöberg
Malax kommun	Margaretha Nyman-Klemets och Christina Nygård
Vörå-Maxmo kommun	Tom Holtti och Peter Rex
Vasa stad	Veli-Matti Laitinen
Geologiska forskningscentralen	Runar Blomqvist och Olli Breilin
Sjöfartsverket	Eirik Klockars och Jarkko Hirvelä
Vasek	Pekka Haapanen och Juhani Ahola
Österbottens turism	Erkki Laakso och Kenth Nedergård
Österbottens museum/Terranova	Vesa Heinonen och Sonja Österholm-Granqvist
Museiverket	Annika Harjula och Maria Kurtén
Österbottens förbund	Olav Jern och Saini Heikkuri-Alborzi
Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten	Pertti Sevola och Leena Rinkineva-Kantola
Forststyrelsen Österbottens naturtjänster Överholm	Kari Hallantie, Susanna Ollqvist samt Nina
Björköby skifteslag	Hans Winberg och Yngve Svens
Replot bys samfällighet	Martin Håkans och Elis Nykvist
Norra Vallgrund skifteslag och Södra Vallgrund samfällighet	Christel Holmlund-Norrén och Rolf Sund
Bergö skifteslag	Rolf-Erik West och Harry Berglund
Sundom samfälligheter	Folke Östergårds och Jan-Erik Backholm
Molpe bys skifteslag	Måns Holming och Göran Östberg
Maxmo skärgårds samfällighet	John Erickson och Kurt Finne
Österbottens svenska producentförbund	Mikael Norrgård och Mikael Nord
Natur och miljö och Vasa miljöförening	Tom Gullberg och Anna Swanljung
Ostrobotnia Australis	Ingvar Fagerholm och Niclas Fritzen

MARKANVÄNDNINGSGRUPPEN (2 st)

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten	Eva Sund-Knuuttila
Vasa stad	Christine Bonn

MARKNADSFÖRINGSGRUPPEN (6 st)

Kongress Vasa/Vasa stad	Maria Backman
Gaia Events, Vasa	Jan Gäddnäs
Varppi, Maxmo	Jussi Mendelin
Replot-Björkö Turism r.f.	Karin Dahlström
Björkö Wårdshus, Korsholm	Göran Antila
Replot skärgårds hembygdsförening r.f.	Maria Hällund

ARBETSGRUPPEN FÖR INFORMATION, SERVICE OCH INFRASTRUKTUR (4 st)

ELY-centralen i Österbotten	Kaarlo Lepistö
Malax kommun	Mats Brandt
Korsnäs kommun	Ann-Sofi Backgren
Forststyrelsen	Sanna-Kaisa Juvonen

Det tar ca 30 minuter att fylla i enkäten.

Den går inte att spara och sedan fortsätta så för att göra ett lyckat svar bör du avsätta i stort sätt den föreslagna tiden.

Inledningsvis några frågor om dig själv, ditt arbete och din utbildning

PAGE

FRÅGA1

Jag är

- Kvinna
- Man
- No Answer

FRÅGA2

Ålder

- 0-19
- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-69
- 70 uppåt
- No Answer

FRÅGA3

Vad är din huvudsakliga utbildningsinriktning? (sätt endast ett (1) kryss)

- Naturvetenskaplig utbildning
- Teknisk utbildning/ingenjör
- Samhällsvetenskaplig utbildning, inklusive geografi och nationalekonomi
- Företagsekonomisk och administrativ utbildning
- Lantbruksutbildning
- Juridisk utbildning
- Arkitektur och planering
- Humanistisk utbildning
- Forstmästare eller annan skogsutbildning
- Annan, vilken? :
- No Answer

FRÅGA4

Yrke (ange din arbetsuppgift t.ex. avdelningschef inom kommunförvaltningen)

Fråga5

Jag har arbetat inom nuvarande position/innehaft mitt nuvarande uppdrag i (antal) år

(0 - 99)

Fråga6

Jag kom i mitt arbete/uppdrag i kontakt med världsarvsfrågor år

(1960 - 2010)

Page28

Fråga7

Mitt förhållande till världsarvsfrågor sker huvudsakligen inom ramen för min roll som (sätt endast ett (1) kryss)

- Statlig tjänsteman (även statlig regional)
- Regional tjänsteman (icke statlig)
- Kommunal tjänsteman
- Politiker
- Näringsidkare
- Forskare
- Representant för en förening
- Representant för en samfällighet
- Annan, vilken? :
- No Answer

Fråga8

I mitt arbete kommer jag i kontakt med världsarvsfrågor (sätt endast ett (1) kryss)

- Det är min huvuduppgift
- Varje vecka
- Ungefär en gång i månaden
- Några gånger per år
- Sällan eller aldrig
- No Answer

Fråga9

Vilken/vilka av följande grupper är du medlem i?

- Världsarvsdelegationen för Kvarkens skärgård
- Marknadsföringsgruppen för Kvarkens skärgård
- Markanvändningsgruppen för Kvarkens skärgård
- Arbetsgruppen för information, service och infrastruktur

- Samrådsgruppen för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård
- Annan, vilken? :
- No Answer

Fråga10

Är du en officiell representant för din organisation/institution i världsarvsfrågor?

- Ja, vilken organisation? :
- Nej
- Inte relevant
- No Answer

Följande frågor handlar om din syn på förvaltningen av världsarvet Kvarkens skärgård

Med begreppet förvaltning avses styrning, administration och utveckling av världsarvsområdet

PAGE1

Fråga11_2

Vilka uppgifter ingår, enligt din mening, i förvaltningsuppdraget för världsarvet Kvarkens skärgård?

	Mycket viktig/	Viktig/	Mindre viktig	No Answer
Produktion och spridning av världsarvsinformation	☐	☐	☐	☐
Planering, utveckling för friluftsliv och underhåll av infrastruktur (t.ex. vägar, vattenvägar, naturstigar, bryggor, toaletter)	☐	☐	☐	☐
Finansiering	☐	☐	☐	☐
Destinationsutveckling (turism)	☐	☐	☐	☐
Naturvård i naturskyddade områden (landskapsvård)	☐	☐	☐	☐
Naturvård på privatägd mark (landskapsvård)	☐	☐	☐	☐
Kundservice för besökare	☐	☐	☐	☐
Forskning och världsarvspedagogik	☐	☐	☐	☐
Regional och lokal utveckling	☐	☐	☐	☐
Andra, vilka?	☐	☐	☐	☐

Fråga11_22

Om du svarade "andra" i föregående fråga kan du nedan ange vilka uppgifter du menar

Vilka personer (högst 5) har du det senaste året varit i kontakt med gällande världsarvsfrågor?

Ange din viktigaste kontakt som nr 1, din näst viktigaste som nr 2 osv.

Ange personens namn samt vilken organisation/institution personen är anknuten till.

FRÅGA12_1

Världsarvskontakt 1 (namn och organisation/institution)

FRÅGA12_2

Världsarvskontakt 2 (namn och organisation/institution)

FRÅGA12_3

Världsarvskontakt 3 (namn och organisation/institution)

FRÅGA12_4

Världsarvskontakt 4 (namn och organisation/institution)

FRÅGA12_5

Världsarvskontakt 5 (namn och organisation/institution)

PAGE3

Fråga13_22

Genom vilka forum kunde man sprida kunskap om förvaltning av världsarvet Kvarkens skärgård till det lokala planet?

	Mycket viktigt/	Viktigt/	Mindre viktigt	No Answer
Medborgar-, arbetar- och vuxeninstitut	☐	☐	☐	☐
Projekt	☐	☐	☐	☐
Studiecirklar	☐	☐	☐	☐
Allmänna föreläsningar	☐	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐	☐
Terranova	☐	☐	☐	☐
Media (tryckt material, t.ex. dagstidningar, broschyrer)	☐	☐	☐	☐
Media (virtuellt/Internet, TV, radio m.m.)	☐	☐	☐	☐
Turistbyråer	☐	☐	☐	☐
Andra, vilka?	☐	☐	☐	☐

Fråga13_2

Om du svarade "andra" i föregående fråga kan du nedan ange vilka forum du menar

PAGE4

Ange i vilken utsträckning du instämmer med följande påståenden

Fråga14

Den nuvarande förvaltningsorganisationen för världsarvet Kvarkens skärgård fungerar bra

- Helt
- Till stor del
- Till viss del
- Inte alls

- No Answer

FRÅGA15

Den nuvarande förvaltningsorganisationen för världsarvet Kvarkens skärgård har på ett bra sätt förankrat världsarvstanken på det lokala planet

- Helt
 Till stor del
 Till viss del
 Inte alls
 No Answer

FRÅGA16

Det är lätt att få kontakt med de som förvaltar världsarvet Kvarkens skärgård (Forststyrelsen Österbottens naturtjänster)

- Helt
 Till stor del
 Till viss del
 Inte alls
 No Answer

FRÅGA17

Man får snabb respons från förvaltarna av världsarvet Kvarkens skärgård (Forststyrelsen Österbottens naturtjänster)

- Helt
 Till stor del
 Till viss del
 Inte alls
 No Answer

FRÅGA18

Det är enkelt att veta vem man skall kontakta i specifika världsarvsfrågor gällande världsarvet Kvarkens skärgård

- Helt
 Till stor del
 Till viss del
 Inte alls
 No Answer

FRÅGA19

Den organisation som jag företräder har inflytande i utvecklingen av världsarvet Kvarkens skärgård

- Helt
 Till stor del
 Till viss del
 Inte alls
 No Answer

PAGE5

Fråga20

Vilka är de viktigaste informationskällorna i ditt arbete med världsarvet Kvarkens skärgård? (sätt gärna flera kryss)

- De lokala turistbyråerna
- Världsarvskommunerna
- Terranova
- Forststyrelsen Österbottens naturtjänster
- Österbottens förbund
- ELY-centralen i Södra Österbotten (f.d. Västra Finlands miljöcentral)
- Österbottens Turism
- Kvarkenrådet
- Annan, vilken? :
- No Answer

Fråga21

Upplever du att din organisation får gehör för sina synpunkter och utvecklingsförslag beträffande världsarvet Kvarkens skärgård?

- Ja
- Nej, varför inte? :
- Inte relevant
- No Answer

Följande frågor handlar om din syn på världsarvsdelegationen

PAGE6

Fråga22

Världsarvsdelegationen är sammansatt av representanter från följande institutioner: världsarvskommunerna, Forststyrelsen, ELY-centralen i Södra Österbotten (f.d. Västra Finlands miljöcentral), Österbottens Turism, Österbottens museum, GTK, Sjöfartsverket, VASEK, Museiverket, Björköby skifteslag, Replot bys samfällighet, Norra Vallgrund skifteslag och Södra Vallgrund samfällighet, Bergö skifteslag, Sundom samfälligheter, Molpe bys skifteslag, Maxmo skärgårds samfällighet, Österbottens svenska producentförbund, Natur och Miljö r.f., Vasa Miljöförening och Ostrobothnia Australis r.f.

Anser du att representationen är i balans?

- Ja
- Nej. Vilken /vilka grupperingar skulle du ändra på? :
- Inte relevant
- No Answer

FRÅGA23

Världsarvsdelegationen har fungerat väl (ange i vilken utsträckning du instämmer med påståendet)

- Helt
- Till stor del
- Till viss del
- Inte alls
- No Answer

FRÅGA24

Antalet delegater i världsarvsdelegationen borde

- Utökas
- Minskas
- Vara samma som idag
- No Answer

FRÅGA25

Antalet delegater i världsarvsdelegationen som representerar de lokala invånarna borde

- Utökas
- Minskas
- Vara samma som idag
- No Answer

FRÅGA26_2

Ange hur stor betydelse nedan nämnda uppgifter/aktiviteter borde ha inom världsarvsdelegationen?

	Mycket viktig/	Viktig/	Mindre viktig	No Answer
Officiellt rapportera till UNESCO	☐	☐	☐	☐
Fördela finanser	☐	☐	☐	☐
Marknadsföra och utveckla världsarvsturismen	☐	☐	☐	☐
Hålla kontakt till andra världsarv (finländska, nordiska och internationella)	☐	☐	☐	☐
Hålla kontakt till Höga Kusten	☐	☐	☐	☐
Förankra världsarvsfrågor i regionen	☐	☐	☐	☐
Gynna världsarvspedagogik i de lokala skolorna	☐	☐	☐	☐
Hantera konflikter mellan världsarvsaktörer	☐	☐	☐	☐
Intressebevaka naturarvsfrågor	☐	☐	☐	☐
Lokalförankra världsarvstanken	☐	☐	☐	☐
Godkänna logoanvändning (världsarvslogo)	☐	☐	☐	☐
Helhetsutveckla världsarvsområdet	☐	☐	☐	☐

PAGE7

Fråga27

Hur många möten borde världsarvsdelegationen årligen ha?

- Inget
- 1
- 2-3
- 4-5
- 6 eller flera
- No Answer

Fråga28

Hurudan synlighet har världsarvsdelegationens arbete fått i media?

- Utmärkt
- Bra
- Dålig
- Undermålig
- No Answer

Fråga29_1

Vilka/vilka av tre följande uppgifter – bereda, besluta, verkställa - borde världsarvsdelegationen ha enligt dig?

- Bereda
- Besluta
- Verkställa
- No Answer

Fråga29_2

Vilka av tre följande uppgifter – bereda, besluta, verkställa - borde världsarvsdelegationens sekretariat ha enligt dig?

- Bereda
- Besluta
- Verkställa
- No Answer

Följande frågor handlar om den framtida förvaltningsorganisationen för världsarvet Kvarkens skärgård

PAGE8

Fråga30

Den nuvarande förvaltningsorganisationen är i Finland baserad på Forststyrelsens mandat att förvalta världsarvet Kvarkens skärgård. Det har presenterats olika framtida förvaltningsförslag. Vilken organisationsform borde, enligt dig, inneha helhetsansvaret för världsarvet i framtiden?

Rangordna fem (5) organisationsnivåer genom att ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna fem (5) organisationsnivåer genom att ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 5)

Den nuvarande (Forststyrelsen
Österbottens naturtjänster)

Annan regional aktör (t.ex.
Österbottens förbund, ELY-centralen
i Södra Österbotten, Österbottens
Turism)

Kommunal aktör
(världsarvskommunerna)

Världsarvsförening/världsarvsstiftelse

Terranova

Annan, vilken?

FRÅGA30_1

Om du svarade "annat" i föregående fråga kan du nedan ange vilken organisationsform du menar

PAGE9

FRÅGA31_22

Vilka av följande funktioner anser du att borde integreras i förvaltningen av världsarvet Kvarkens skärgård?

	Bör absolut vara med	Av mindre betydelse	Behöver inte alls vara med	No Answer
Öka kunskap och förståelse av världsarvstanken på kommunal och lokal nivå	☐	☐	☐	☐
Koordinera naturvetenskaplig forskning	☐	☐	☐	☐
Koordinera samhällsvetenskaplig forskning	☐	☐	☐	☐
Popularisera av forskningsresultat	☐	☐	☐	☐
Följa upp forskningsresultat	☐	☐	☐	☐
Utbilda världsarvsguider	☐	☐	☐	☐
Fortbilda lärare och världsarvsguider	☐	☐	☐	☐
Utveckla pedagogiskt material/läromedel	☐	☐	☐	☐
Producera av infomaterial	☐	☐	☐	☐
Upprätthålla officiella världsarvs internet-sidor	☐	☐	☐	☐
Upprätthålla kundservice vid informationspunkter	☐	☐	☐	☐
Upprätthålla världsarvsguidningar	☐	☐	☐	☐
Hand ha och producera fasta och				

mobila utställningar	☐	☐	☐	☐
Marknadsföra världsarvet turistiskt	☐	☐	☐	☐
Vårda, värna och visa världsarvet	☐	☐	☐	☐
Utveckla, sköta och nyproducera infrastruktur	☐	☐	☐	☐
Utveckla friluftsliv i natur- och kulturlandskapet (t.ex. aktiviteter, anläggningar m.m.)	☐	☐	☐	☐
Ansvara för landskapsvård	☐	☐	☐	☐
Delta i mässor för t.ex. friluftsliv, resor, båtliv m.m.	☐	☐	☐	☐
Organisera seminarier/workshops	☐	☐	☐	☐
Organisera studieresor till andra världsarv	☐	☐	☐	☐
Organisera penninginsamlingar till förmån för världsarvet	☐	☐	☐	☐
Arrangera festivaler (t.ex. världsarvsdagar och - veckor)	☐	☐	☐	☐
Andra, vilka?	☐	☐	☐	☐

Fråga31_2

Om du svarade "andra" i föregående fråga kan du nedan ange vilka funktioner du anser borde integreras

Fråga32

Önskar du att din organisation/institution i framtiden deltar i världsarvsarbetet?

- Ja
- Nej. Varför inte? :
- Inte relevant
- No Answer

SYNPUNKTERFÖRVALTNING2

Har du övriga synpunkter på världsarvsförvaltningen? Redogör för dem här:

Följande frågor handlar om din syn på det praktiska arbetet inom världsarvet Kvarkens skärgård.

Fråga332

Vem borde ansvara för följande praktiska världsarvsuppgifter, d.v.s. göra världsarvet tillgängligt för alla?

Underhåll och byggnation (t.ex. grillplatser, spångar m.m.) inom världsarvsområdet

Rangordna fem (5) organisationer/institutioner genom att ange den viktigaste som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna fem (5) organisationer/institutioner genom att ange den viktigaste som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 5)

Staten/miljöministeriet
Forststyrelsen Österbottens
naturtjänster
ELY-centralen i Södra
Österbotten (f.d. Västra
Finlands miljöcentral)
DESTIA (f.d.
Vägaffärsverket)
Världsarvskommunerna
Österbottens Turism
Österbottens förbund
Terranova
Samfälligheterna
Ideella föreningar
Annan, vilken?

Fråga33_2

Om du svarade "annan" i föregående fråga så ange nedan vilken organisation/institution du menar

Fråga34

Vem borde ansvara för följande praktiska världsarvsuppgift?

Världsarvsområdets informationsskytning

Rangordna fem (5) organisationer/institutioner genom att ange den viktigaste som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna fem (5) organisationer/institutioner genom att ange den viktigaste som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 5)

Staten/miljöministeriet
Forststyrelsen Österbottens
naturtjänster
ELY-centralen i Södra
Österbotten (f.d. Västra

Finlands miljöcentral)
DESTIA (f.d.
Vägaffärsverket)
Världsarvskommunerna
Österbottens Turism
Österbottens förbund
Terranova
Samfälligheterna
Ideella föreningar
Annan, vilken?

FRÅGA34_2

Om du svarade "annan" i föregående fråga så ange nedan vilken organisation/institution du menar

PAGE13

FRÅGA35

Vem borde ansvara för följande praktiska världsarvsuppgift?

Upprätthålla bemannade informationspunkter i syfte att sprida information om världsarvsområdet

Rangordna fem (5) organisationer/institutioner genom att ange den viktigaste som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna fem (5) organisationer/institutioner genom att ange den viktigaste som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 5)

Staten/miljöministeriet
Forststyrelsen Österbottens
naturtjänster
ELY-centralen i Södra
Österbotten (f.d. Västra
Finlands miljöcentral)
DESTIA (f.d.
Vägaffärsverket)
Världsarvskommunerna
Österbottens Turism
Österbottens förbund
Terranova
Samfälligheterna
Ideella föreningar
Annan, vilken?

FRÅGA35_2

Om du svarade "annan" i föregående fråga så ange nedan vilken organisation/institution du menar

Har du övriga synpunkter på det praktiska arbetet? Redogör för dem här:

Följande frågor handlar om din syn på en turistisk destinationsutvecklingen av världsarvet Kvarkens skärgård

Fråga36

I vilken grad anser du att världsarvet Kvarkens skärgård idag utgör en turistdestination?

- Hög grad
- Medelmåttlig grad
- Låg grad
- No Answer

Fråga37

Anser du att arbetet med att utveckla världsarvet Kvarkens skärgård i ett turistiskt hänseende borde inbegripas i förvaltningsuppdraget?

- Ja. Varför? ;
- Nej
- Inte relevant
- No Answer

Ange tre (3) åtgärder som kunde bidra till att världsarvet Kvarkens skärgård utvecklas som destination för turism.

Ange den viktigaste åtgärden som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Fråga38_1

Utvecklingsåtgärd 1 för turism

Fråga38_22

Utvecklingsåtgärd 2 för turism

Fråga38_3

Utvecklingsåtgärd 3 för turism

Page16

Fråga39

Vilken instans anser du skall utföra följande uppgifter inom världsarvet Kvarkens skärgård?

Informera allmänheten om världsarvet Kvarkens skärgård

Rangordna från 1-5. Ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna från 1-5. Ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 5)

- Staten/miljöministeriet
- Forststyrelsen Österbottens naturtjänster
- ELY-centralen i Södra Österbotten (f.d. Västra Finlands miljöcentral)
- Österbottens Turism
- Österbottens förbund
- Terranova
- Medborgar-, arbetarvuxeninstitut
- Världsarvskommunerna
- Ideella föreningar
- Utbildningsinstitution (t.ex. yrkesskola, yrkeshögskola, högskola, universitet)
- Annan, vilken?

Om du svarat "annan" i föregående fråga kan du nedan skriva vilken organisation/insitution du menar

Vilken instans anser du skall utföra följande uppgifter inom världsarvet Kvarkens skärgård?

Ansvara för marknadsföring av världsarvet som turistdestination

Rangordna från 1-5. Ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna från 1-5. Ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 5)

Staten/miljöministeriet
 Forststyrelsen Österbottens
 naturtjänster
 ELY-centralen i Södra
 Österbotten (f.d. Västra
 Finlands miljöcentral)
 Österbottens Turism
 Österbottens förbund
 Terranova
 Medborgar-, arbetar-
 vuxeninstitut
 Världsarvskommunerna
 Ideella föreningar
 Utbildningsinstitution (t.ex.
 yrkesskola, yrkeshögskola,
 högskola, universitet)
 Annan, vilken?

Om du svarat "annan" i föregående fråga kan du nedan skriva vilken organisation/insitution du menar

Vilka åtgärder borde man vidta för att synliggöra världsarvsfrågor i media?

FRÅGA2

Behövs utbildning av certifierade världsarvsguider?

- Ja.
- Nej. Varför inte? :
- Inte relevant
- No Answer

FRÅGA2_2

Vem/vilken instans borde ansvara för utbildningen av certifierade världsarvsguider?

SYNPUNKTERDESTINATIONSUTVECKLING

Har du övriga synpunkter på destinationsutveckling inom världsarvet? Redogör för dem här:

Följande frågor handlar om din syn på värdegrunden för världsarvet Kvarkens skärgård.

PAGE19

FRÅGA3

Vilket övergripande värde utgör idag grunden för förvaltningen av världsarvet Kvarkens skärgård?

Rangordna värdena från 1-3. Ange det viktigaste värdet som nr 1, det näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna värdena från 1-3. Ange det viktigaste värdet som nr 1, det näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 3)

Enastående universella värden (geologiska värden skapade av istiden)
Ekologisk, social och

ekonomisk hållbarhet
Landskapshelheten
(skärgårdsprägel med
natur- och kulturvärden)
Naturvärden (biologiska)
Regional symbol
Annat, vilket?

Fråga13_2

Om du svarade "annat" i föregående fråga kan du nedan ange vilket du menar

Fråga14

Jag anser att man borde utvidga världsarvets värdegrund genom att beakta både natur- och kulturvärden (Ange i vilken grad följande påstående stämmer utifrån din uppfattning)

- Helt
- Till stor del
- Till viss del
- Inte alls
- No Answer

Fråga15_3

Nyttjandet av världsarvet Kvarkens skärgård kan i framtiden baseras på flera alternativ.

Kulturgeografen Klas Sandell beskriver i sin teoretiska bild "den ekostrategiska begreppsramen" (Sandell, 2002) hur vi nyttjar ett naturlandskap men även hur samhällets värderingar uttrycks i bl.a. miljö- och naturfrågor.

Han indelar landskapet i fyra typer

1. "Fabrik för produktion av aktiviteter" - denna syn på landskapet kräver en betydande anpassning av landskapet. Man vill utveckla landskapet utifrån ett visst syfte eller en viss aktivitet. Det krävs resurser, både kompetens och kapital som ofta erhålls externt. Aktiviteterna kan beskrivas som upplevelseinriktade, kommersiella, välplanerade och styrda marknadsmässigt, d.v.s. av efterfrågan.

2. "Hembygdens nyttjande" - denna syn på landskapet baseras på den lokala förankringen i landskapet. Man nyttjar här det landskap man identifierar sej med, den s.k. hembygden. Nyttjandet sker både fysiskt och som bas för lokal produktion av varor och aktiviteter, t.ex. genom kontakt med det lokala älgjaktslaget och genom bär- och svamplockning samt förädling av naturens "gåvor".

3. "Museum för fjärrstyrd produktion" - denna syn på landskapet möjliggör en utestängning av annan aktivitet än den ursprungligt naturbejakande, då det t.ex. finns risk för förstörelse av naturvärden. Det finns en önskan om att "konservera" landskapet utifrån en viss aktivitet eller ett visst syfte. Man kan här se en linje från den traditionella naturskyddande tankegången. Inom dessa områden kan man strikt

begränsa nyttjandegraden, t.o.m. belägga området med vistelseförbud.

4. "Hembygdens avnjutande" - denna syn på landskapet utgör en passiv form av landskapsnyttjande. Man identifierar sej med det välkända landskapet. Här kan man njuta av skärgården t.ex. från sommarstugans veranda, en passiv upplevelse av estetiska och känslomässiga värden. Denna typ av nyttjande kan vara nära på omöjligt att utföra på en kommersialiserad grund.

Var ser du världsarvet Kvarkens skärgård i följande alternativ idag och om 10 år? Markera det alternativ som du anser överensstämmer med dagens situation samt det som överensstämmer med situationen om 10 år.

	1. "Fabrik för produktion av aktiviteter"	2. "Hembygdens nyttjande"	3. "Museum för fjärrstyrd produktion"	4. "Hembygdens avnjutande"	No Answer
Kvarkens skärgård idag	☐	☐	☐	☐	☐
Kvarkens skärgård om 10 år	☐	☐	☐	☐	☐

SYNUNKTERVÄRDEGRUND2

Har du övriga synpunkter på världsarvets värden? Redogör för dem här:

Följande frågor handlar om din syn på finansiering av världsarvet Kvarkens skärgård

PAGE20

Fråga46

Har din organisation bidragit till finansiering av världsarvet Kvarkens skärgård?

- Ja. På vilket sätt? :
- Nej. Varför inte? :
- Vet ej
- No Answer

Fråga47

Vem borde ha det huvudsakliga framtida finansieringsansvaret?

Rangordna tre (3) organisationer/institutioner som du anser skall bära huvudansvaret för finansieringen av världsarvet Kvarkens skärgård. Ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna tre (3) organisationer/institutioner som du anser skall bära huvudansvaret för finansieringen av världsarvet Kvarkens skärgård. Ange den viktigaste organisationen/institutionen som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 3)

Staten/miljöministeriet

Regionala myndighetsrepresentanter

t.ex. Forststyrelsen Österbottens
naturtjänster, Österbottens förbund,
ELY-centralen i Södra Österbotten
(f.d. Västra Finlands miljöcentral)
Världsarvskommunerna
Österbottens Turism
Världsarvsförening/Världsarvsstiftelse
Annan, vilken?

Fråga47_2

Om du svarat "annan" i föregående fråga kan du nedan skriva vilken organisation/insitution du menar

PAGE21

Fråga48

Hur borde fördelningen mellan olika världsarvfinansiärer enligt dig vara?

Ange i procent så att slutsumman blir 100 %.

% (0 - 100)

Staten
Regionen
Världsarvskommunerna
Näringslivet
Annan, vilken?

Fråga48_23

Om du svarat "annan" i föregående fråga kan du nedan skriva vilken organisation/insitution du menar

PAGE22

Ange tre (3) åtgärder som kunde stimulera det lokala näringslivet att investera i världsarvsarbetet.

Ange den viktigaste åtgärden som nr 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Fråga49_1

Stimulansåtgärd 1 för näringslivet

FRÅGA49_22

Stimulansåtgärd 2 för näringslivet

FRÅGA49_3

Stimulansåtgärd 3 för näringslivet

FRÅGA50

Borde man tillåta icke-lokala entreprenörer och tjänsteproducenter inom utvecklingsarbetet för världsarvet Kvarkens skärgård? Motivera ditt ja eller nej.

SYNUNKTERFINANSIERING

Har du övriga synpunkter på världsarvets finansiering? Redogör för dem här:

Följande frågor handlar om din syn på det gränsöverskridande världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård

På vilken nivå borde man samverka i världsarvsfrågor mellan världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård?

Rangordna 1-4. Ange den viktigaste som nr. 1, den näst viktigaste som nr 2 osv.

Rangordna 1-4. Ange den viktigaste som nr. 1, den näst viktigaste som nr 2 osv. (1 - 4)

- Statlig nivå
- Regional nivå
- Kommunal nivå
- Lokal nivå

Kring vilka frågor borde förvaltningssamarbetet för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård ske?

	Bör absolut vara med	Av mindre betydelse	Behöver inte alls vara med	No Answer
Samordna rapportering till Unesco	☐	☐	☐	☐
Samordna framtagande och uppdaterande av förvaltnings- och utvecklingsplaner	☐	☐	☐	☐
Upprätthålla ett mångformigt, strukturerat och kontinuerligt förvaltningssamarbete mellan Höga Kusten och Kvarkens skärgård	☐	☐	☐	☐
Behandla gemensamma projekt	☐	☐	☐	☐
Följa och delta i det nordiska världsarvssamarbetet	☐	☐	☐	☐
Vara informerad om övriga gränsöverskridande världsarv	☐	☐	☐	☐
Representera det gemensamma världsarvet internationellt	☐	☐	☐	☐
Gemensamma möten	☐	☐	☐	☐
Skapa och stärka en gemensam världsarvsidentitet hos både myndigheter, kommuner och invånare	☐	☐	☐	☐
Informera gränsregionalt	☐	☐	☐	☐
Hålla kontakt till andra världsarv	☐	☐	☐	☐
Utveckla friluftsliv i världsarvets natur- och kulturlandskap	☐	☐	☐	☐

Hur många möten borde den gemensamma samrådsgruppen för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård årligen ha?

- Inget
- 1
- 2-3
- 4 eller flera
- No Answer

Ge tre (3) förslag på hur man "skapar och stärker en gemensam världsarvsidentitet", dvs. skapar ett gemensamt ansikte utåt, ett "brand", som omfattar båda delarna i världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård.

Fråga54_1

1. Genom att:

Fråga54_22

2. Genom att:

Fråga54_3

3. Genom att:

Page26

Fråga55

Inom vilka områden kunde man på ett framgångsrikt sätt arbeta i projekt?

Välj fem (5) förslag och rangordna dem. Ange det viktigaste området som nr. 1, det näst viktigaste som nr. 2 osv.

Välj fem (5) förslag och rangordna dem. Ange det viktigaste området som nr. 1, det näst viktigaste som nr. 2 osv. (1 - 5)

- Utbyte inom undervisningssektorn
- Utbyte mellan tjänstemän som jobbar med världsarvsfrågor
- Utbyte av utställningar
- Marknadsföring av turismprodukter/paket
- Världsarvspedagogik
- Världsarvsforskning

Framtagande av informationsmaterial
Framtagande av läromedel
Guideskolning/utbildning
Utveckling av världsarvsprodukter
Utveckling av friluftsliv i världsarvets natur- och kulturlandskap
Annat, vad?

Fråga55_2

Om du svarat "annat" i föregående fråga kan du nedan skriva vilken område du menar

I följande frågor ingår påståenden om världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård.

Ange i vilken utsträckning du instämmer med påståendena.

PAGE27

Fråga56

Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård borde i framtiden utgöra ett gemensamt destinationsområde för turism

- Helt
- Till stor del
- Till viss del
- Inte alls
- No Answer

Fråga57

Gemensam takorganisation för turistdestinationen världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård behövs

- Helt
- Till stor del
- Till viss del
- Inte alls
- No Answer

Fråga58

En gemensam marknadsföring för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård

behövs både nationellt och internationellt

- Helt
- Till stor del
- Till viss del
- Inte alls
- No Answer

FRÅGA59

Utbildning av gemensamma världsarvsguider för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård behövs

- Helt
- Till stor del
- Till viss del
- Inte alls
- No Answer

SYNUNKTERGEMENSAMT

Har du övriga synpunkter på det gemensamma världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård? Redogör för dem här:

FRÅGA61

Om du vill kan du ange ditt namn här. Det är frivilligt

Bilaga 6 Följebrev till enkät Kvarkens skärgård

Gränsöverskridande samarbete över fjäll och hav
Meret, vuoret ja rajat ylittävä yhteistyö
Grenseoverskridende samarbeid over fjell og hav
Cross-border cooperation over mountain and sea¹

www.botnia-atlantica.eu

”Hantering av världsarvsfrågor nu och i framtiden”

Höga Kusten i Sverige kom in på Unescos världsarvslista år 2000 och Kvarkens skärgård år 2006. Tillsammans bildar de ett gemensamt gränsregionalt världsarv *Höga Kusten/Kvarkens skärgård*.

Kvarkenrådets projekt ” *Världsarv i samverkan 63°N*” (VIS 63° N) utreder hur man upplever dagens hantering av världsarvsfrågor inom förvaltningen av världsarvet *Höga Kusten/Kvarkens skärgård* samt hur den skulle kunna förbättras i framtiden. Målet är att få svar på hur världsarvsarbetet i regionerna upplevs. Med begreppet *förvaltning* avses här styrning, administration och utveckling av världsarvsområdet.

Den här enkäten utgör grunden för att kunna utveckla arbetet såväl regionalt som gränsregionalt samt hitta fram till en smidig, effektiv hantering av frågorna som berör det gemensamma världsarvet. Samtidigt utgör enkäten på den finländska sidan åtgärds punkt 5 (”Utvärdera förvaltningsstrukturen både internt och externt”) på åtgärdslistan i Förvaltnings- och utvecklingsplanen för världsarvet Kvarkens skärgård.

Respondenterna är valda för att representera ett brett svarsunderlag (myndigheter, organisationer samt övriga intressenter). Svaren behandlas konfidentiellt. Ingen enskild persons svar kan identifieras i resultatet/rapporten.

Projektet VIS 63° N har gett pol.mag. Stina Svells, doktorand i landsbygdsforskning vid Åbo Akademi i Vasa, i uppdrag att utreda förvaltningssituationen. En rapport kommer att presenteras i oktober 2010. Mer information om projektet VIS 63° N finner du på www.kvarken.org.

Det tar ca 30 minuter att fylla i enkäten. Den går inte att spara och sedan fortsätta så för att göra ett lyckat svar bör du avsätta i stort sätt den föreslagna tiden. Dead-line är den 9.4 2010.

Bland alla som skickat in enkäten lottar vi ut en middag för två. Middagen sker för de finländska deltagarna på Björkö Wårdshus och för de svenska på Ulvö Hotell. Delta genom att skicka en tom e-post med rubriken ”enkät” till ksvels@abo.fi så är du med i utlottningen.

Om du har frågor angående enkäten får du gärna kontakta Stina Svells, ksvels@abo.fi.

Med vänliga hälsningar,

Anita Storm
Projektledare VIS 63° N (Finland)

Milly Lundstedt
Projektledare VIS 63° N (Sverige)

Bilaga 7 Intervjuguide Kvarkens skärgård

Intervjufrågor – miljöministeriet (Jukka-Pekka Flander)

1. **Finlands tidiga världsarvshistoria (naturarv)**
 - Vilka aktiviteter har förekommit innan Kvarkenprocessen i Finland?
2. **Kvarkens ansökningsprocess**
 - Vilken var miljöministeriets roll
 - Vem drev initialt fram frågan? (de lokala? naturskyddsintressen? turismen?)
 - Hur skulle du beskriva relationerna mellan de tre regionerna Västerbotten, Västernorrland och Kvarken kring 2002 då fokus flyttade från Västerbotten till Väster Norrland?
3. **Den vetenskapliga legitimeringen**
 - Har det funnits konflikter mellan olika vetenskapsvärderingar?
 - Hur hanterades den vetenskapliga legitimeringen av
 - värdet vs skönheten?
 - Landhöjning vs vattenminskning
 - Hur hantera landhöjningen?
4. **På vilka kriterier blev Forststyrelsen förvaltare?**
 - Fanns det andra alternativ?
 - Är det Forststyrelsen Österbottens naturtjänster som skall ha det framtida förvaltningsmandatet?
 - SKALL FÖRVALTAREN BEAKTA ENDAST OUV'S ELLER SE TILL STÖRRE HELHETER?
 - Borde fokus ligga på naturresursförvaltning eller regionutveckling när det gäller uppbyggnad och utveckling av ett världsarv?
 - Hurudan omfattning borde förvaltningsplanen ha?
 - VAD INGÅR I FÖRVALTNINGSUPPDRAGET ENLIGT DIG?
 - VEM SKALL HA FINANSIERINGSANSVARET I FRAMTIDEN?
5. **Kopplingen till UNESCO**
 - Vem skall sköta Kvarkenärenden i framtiden, rapportering m.m.?
 - Hur borde man enligt dej agera i en konflikt mellan UNESCO och världsarvet?(slagträ)
 - VEM SKALL SVARA PÅ "STATE OF CONSERVATION" BREV?
6. **Marknadsföring av världsarvet**
 - Vem skall sköta marknadsföringen?
 - Destinations benämning? Vilken avgränsning?
 - Är världsarvet en turismaktör?
7. **Det gemensamma världsarvet**
 - HUR BORDE MAN SAMARBETA MELLAN HÖGA KUSTEN OCH KVARKENS SKRÄGÅRD?
 - HUR SER EN FRAMTIDA GEMENSAM FÖRVALTNING UT?
8. **Utbildning**
 - Hur skall man förmedla UNESCO tanken(lokalt och nationellt)?
 - Vem skall bära ansvaret för informations och utbildning? (kommuner eller Forststyrelsen?)
 - HOS VEM FINNS UTBILDNINGSPLIKTEN I FINLAND ART 27 OCH 28?
 - HUR SKALL MAN FÖRMEDLA UNESCO:S VÄRLDSARVSTANKE TILL REGIONAL OCH LOKAL MILJÖ?

Intervjufrågor Österbottens förbund (Olav Jern), Forststyrelsen Österbottens naturtjänster (Kari Hallantie) samt Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten (Pertti Sevola och Leena Rinkineva-Kantola)

1. Strategi och vision

- Integrerar organisationens utvecklingsstrategier med världsarvets?
- Vilken vision har organisationen för världsarvets utveckling?

2. Värdegrund

- Skall man värna om 'Out standing universal values', landskapet eller helheten?

3. Förvaltningsuppdraget

- Vad har man, enligt dej, angivit i ansökningsdokumenten angående förvaltningsstruktur, - mål och genomförande för Höga Kusten/Kvarkens skärgård?
- Hur tolkar du förvaltningsuppdraget?

4. Förvaltnings- och utvecklingsplanen

- Vilken ställning har förvaltnings- och utvecklingsplanen i **organisationens** arbete?
- Kan du beskriva arbetet med förvaltningsplanen för Höga kusten/Kvarkens skärgård.
 - Vilken roll har lekmännen haft under uppbyggandet av förvaltningsplanen?
 - Vilken roll har tjänstemännen haft under uppbyggandet av förvaltningsplanen?
 - Vilken roll har politikerna haft under uppbyggandet av förvaltningsplanen?
 - Vilken roll har externa experter haft under uppbyggandet av förvaltningsplanen?

5. Världsarvsfrågor inom organisationen

- Vilken status har världsarvsfrågor inom **organisationens** förvaltning?
- På vilket sätt implementerar man förvaltningsåtgärder för världsarvsområdet inom **organisationen**?
- Är världsarvsfrågorna viktiga/marginella inom **organisationen**?
- Finns det inom **organisationen** organ (grupp) som har till uppgift att följa upp världsarvsfrågor? Finns det en intressebevakning inom organisationen?
- Hur deltar **organisationen** finansiellt i världsarvsförvaltnings arbetet?

6. Framtiden

- Hur ser framtiden ut för länsstyrelsens/förbundets/forststyrelsens/miljöcentralens del gällande världsarvs finansiering?

7. Förvaltning av det gemensamma världsarvet

- Kan du berätta om samarbetet mellan förvaltningen av VHK/VKS.
- I vilka förvaltningsfrågor samarbetar man vertikalt (över gränsen)?
- Hur ser du på den framtida gränsregionala förvaltningen?
- Under hurudant "paraply" tror du den gemensamma förvaltningen i framtiden kommer att ske?

Intervjufrågor Forststyrelsen Österbottens naturtjänster (Susanna Ollqvist)

1. Konstruktionen (2007-2009)

- Hur såg processen ut vid tillkomsten av förvaltningsplanen? (2007-2009)
 - Vilken roll hade lekmännen under uppbyggandet av förvaltningsplanen?
 - Vilken roll hade tjänstemännen under uppbyggandet av förvaltningsplanen?
 - Vilken roll hade politikerna under uppbyggandet av förvaltningsplanen?
 - Vilken roll hade externa experter under uppbyggandet av förvaltningsplanen?
- Beskriv kommunikationen mellan olika beslutsnivåer (ex ministerierna, Forststyrelsen och Miljöcentralen) under tiden för konstruktionen av förvaltningsplanen.
- Hur förlöpte processen under förvaltningsplanens konstruktion i sin helhet enligt dig?
- På vilket sätt finansierades förvaltningen under åren 2007-2009?

2. Nuvarande struktur

- Hur ser förvaltningsstrukturen ut idag?
 - Vilken roll har lekmännen inom förvaltningen av VKS?
 - Vilken roll har tjänstemännen inom förvaltningen av VKS?
 - Vilken roll har politikerna inom förvaltningen av VKS?
 - Vilken roll har externa experter inom förvaltningen av VKS?
- Är det en tydlig skillnad mellan offentliga och privata aktörers intressen inom världsarvsförvaltningen?
 - Är målen och medlen lika/olika för de olika aktörerna?
 - Beskriv kommunikationen mellan olika beslutsnivåer under tiden för tillkomsten av förvaltningsplanen
- Hur finansieras världsarvet idag?

3. Framtid

- Vilka framtida förvaltnings/administrativa alternativa/konstruktioner har man diskuterat?
- Vilken är din syn på stiftelse?
- Vilken form skulle enligt dej vara den optimala förvaltningsstrukturen för VKS?
- Vilka verktyg behövs för att man på olika nivåer (myndighet, regional och lokalnivå) skall kunna skapa gemensamma framtida förvaltningsstrategier och handlingsplaner?
- Hurudana framtida finansieringsalternativ är aktuella för VKS?
- Har världsarvsdelegationen diskuterat Forststyrelsens omorganisering och hur världsarvet i framtiden i ett sådant fall kommer att förvaltas?
- Påverkar, enligt dej, Forststyrelsens eventuella organisationsstrukturförändring världsarvets framtida förvaltning?

4. Förvaltning av det gemensamma världsarvet VHK/VKS

- Kan du berätta om samarbetet mellan förvaltningen av VHK/VKS.
- I vilka förvaltningsfrågor samarbetar man gränsregionalt respektive mellan myndighet, regional och lokalnivå?

Intervjufrågor kommunledningen i Kvarkens skärgård (Korsnäs, Malax, Vasa, Korsholm, Vörå-Maxmo)

1. Strategi och vision

- Hur integrerar världsarvets förvaltnings- och utvecklingsstrategier i kommunens egna utvecklingsstrategier?
- Vilken vision har kommunen för världsarvets utveckling?

2. Världsarvsfrågor i kommunförvaltningen

- Vilken status har världsarvsfrågor inom kommunförvaltningen?
- (Är världsarvsfrågorna viktiga/marginella inom kommunens organisation?)
- På vilket sätt implementerar man förvaltningsåtgärder för världsarvsområdet kommunalt?
- Vilken ställning har förvaltnings- och utvecklingsplanen i kommunens arbete?
- Finns det inom kommunen organ som har till uppgift att följa upp?
- Finns det en kommunal intressebevakning? (för ex. Företagare, ideella föreningar osv.)
- Hur deltar kommunen finansiellt i världsarvsförvaltningen/arbetet?

3. Regionalutveckling

- Hur skall näringslivet i kommunen dra nytta av världsarvsstatusen?

4. Framtid

- Hur ser framtiden ut för kommunens del gällande världsarvsfinansieringen?
- Hurudan ser en framtida förvaltningsorganisation enligt dej?

5. Det gemensamma världsarvet

- Hur ser din framtidsvision ut för det gemensamma världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård

Bilaga 8 Intervjudagbok Kvarkens skärgård

<u>Namn</u>	<u>Datum</u>	<u>Organisation</u>	<u>Plats</u>
Susanna Ollqvist (specialplanerare)	10.11 2009	Forststyrelsen Österbottens naturtjänster	Vasa
Kari Hallantie (parkchef)	7.1 2010	Forststyrelsen Österbottens naturtjänster	Vasa
Christina Öling (kommundirektör)	11.1 2010	Vörå kommun	Vörå
Anita Ismark (kommundirektör)	12.1 2010	Korsnäs kommun	Korsnäs
Olav Jern (landskapsdirektör)	13.1 2010	Österbottens förbund	Vasa
Mats Brandt (kommundirektör)	25.1 2010	Malax kommun	Malax
Markku Lumio (stadsdirektör)	28.1 2010	Vasa stad	Vasa
Rurik Ahlberg (kommundirektör)	8.2 2010	Korsholms kommun	Korsholm
Pertti Sevola (enhetschef)	22.2 2010	Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten	Vasa
Leena Rinkineva-Kantola (avd.chef)	7.4 2010	Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten	Vasa
Henrik Sandström (verksamhetsledare)	12.4 2010	Föreningen Nylands friluftsområden	Vasa
Jukka-Pekka Flander (överinspektör)	16.11 2010	Miljöministeriet	Helsingfors

Bilaga 9 Anvisningar för världsarvet Kvarkens skärgårds logoanvändning

Anvisningar för användande av logon för världsarvet Kvarkens skärgård

1. SYFTE

2. INNEHÅLL

3. ÄGANDERÄTT TILL OCH ANVÄNDNING AV LOGO

4. LOGOANVÄNDNING

4.1 Användargrupper

4.2 Villkoren för användning av Kvarken världsarvslogo för hotell, rederier och restauranger (Grupp C)

4.3 Villkoren för användning av Kvarken världsarvslogo för användning av Kvarkens världsarvslogo för hantverks- och konsthantverksprodukter (Grupp C)

4.4 Användningsområden för logon

4.5 Godkännande av rättigheter till logoanvändning

4.5.1 Villkor för godkännande av rättigheter till logoanvändning

4.5.2 Återkallande av logolicens

4.6 Logoavgifter

4.7 Lösning av tvister

1. SYFTE

Syftet med dessa anvisningar är att ange regler för användningen av logon för Kvarkens världsarv för att skydda äganderätten till logon, samt se till att villkoren för godkänd certifiering meddelas på ett öppet och trovärdigt sätt för att undvika alla missförstånd.

2. INNEHÅLL

I dokumentet Anvisningar för användande av logon för Kvarkens världsarv fastslås regler och riktlinjer för

- vem som äger och förvaltar logon
- vem som har rätt att använda logon för Kvarkens världsarv
- vilka riktlinjer det finns för återgivning av logon i tryckt och utgiven form
- i vilka sammanhang på produkten eller i produktdokument som logon kan användas

3. ÄGANDERÄTT TILL OCH ANVÄNDNING AV LOGO

Logon för Kvarkens världsarv tillhör förvaltaren av världsarvet Logon har framtagits av Jari Kostet, grafisk specialplanerare vid Forststyrelsen. Små ändringar har gjorts av Reklambyrå Heikki Järvinen.

Användningen av logon regleras och styrs av Kvarkens världsarvsdelegation. Tillstånd och direktiv om användning av logon kan skötas av Världsarvsdelegationen själv eller delegeras till av världsarvsdelegationen utsedd arbetsgrupp. Världsarvsdelegationen eller dess arbetsgrupp är skyldig att föra aktuellt register över alla logoanvändare som fått licens för användning av logon på produkter och i produktdokument.

Otillåten användning av logon är förbjuden och kan leda till rättsliga efterverkningar. En avgift för användningen av logon får tas ut om så bestäms.

4. LOGOANVÄNDNING

4.1 Användargrupper

Det finns fyra grupper av logoanvändare:

Grupp A – Kvarkens världsarvsdelegation samt alla organisationer eller föreningar som är representerade i delegationen har tillåtelse att använda logon i sammanhang som främjar världsarvet, i enlighet med förvaltnings- och utvecklingsplanen.

Användaren av logon ska meddela om det på förhand till Forststyrelsen, som anmäler ärendet världsarvsdelegationen till kännedom.

Grupp B – Övriga myndigheter och samarbetsparter (t.ex. regionala myndigheter, kommuner, allmännyttiga samfund och organisationer) som deltar i förvaltningen av världsarvsområdet. Logon för då användas enbart i sammanhang med anknytning till världsarvsområdet.

Grupp C – Företagare och andra som är verksamma i världsarvsområdet och erbjuder produkter (varor eller tjänster) som hänför sig till världsarvsområdet.

I grupp C kan följande typer av logoanvändare ingå:

- certifierade världsarvs guider
- företagare och andra samfund som erbjuder produkter (varor och tjänster) i världsarvsområdet eller med anknytning till detta
- andra aktörer verksamma i världsarvsområdet

Grupp D – organisationer och andra organ som önskar stödja eller marknadsföra världsarvsområdet och som har tillåtelse att göra det från Kvarkens världsarvsdelegation eller utsedd arbetsgrupp.

4.2 Villkoren för användning av Kvarken världsarvslogo för hotell, rederier och restauranger (Grupp C)

- förmedlar upplevelser och tjänster som anknyter sig till världsarvet Kvarkens skärgård

- förmedlar information om världsarvet Kvarkens skärgård
- följer principerna för hållbar turism

Hotell/Rederier

Hotellet/rederiet förmedlar upplevelser, program eller programpaket i världsarvet och dessa marknadsförs synligt i receptionen och på hotellets hemsida tillsammans med logon. Kvarkens världsarvslogo kan endast användas vid marknadsföring av dessa upplevelser, program eller programpaket som anknyter till världsarvet.

I alla gästrum samt i receptionen finns information om världsarvet Kvarkens skärgård. I gästrum skall informationen finnas åtminstone i den infomapp som finns i varje rum. Dessutom kan informationen ges via TV (t ex kopior av Kvarken.fi-webbsidor). Vid receptionen skall det finnas information om världsarvet Kvarkens skärgård, åtminstone karta och broschyr.

Ansvariga för personalen vid receptionen skall delta i skolning om världsarvet Kvarkens skärgård åtminstone vartannat år. Skolningen arrangeras av Forststyrelsen. Skolningen ordnas som ett allmänt skolningstillfälle för alla som använder logon.

Företaget skall ha ett miljöcertifikat och egen kvalitetsdokumentation eller samarbetsavtal med Forststyrelsen.

Restauranger

Restaurangen förmedlar upplevelser, program eller programpaket i världsarvet, t ex en världsarvsmeny, som anknyter till världsarvsområdet.

Ansvariga för personalen vid receptionen skall delta i skolning om världsarvet Kvarkens skärgård åtminstone vartannat år. Skolningen arrangeras av Forststyrelsen. Skolningen ordnas som ett allmänt skolningstillfälle för alla som använder logon.

Företaget skall ha ett miljöcertifikat och egen kvalitetsdokumentation eller samarbetsavtal med Forststyrelsen

4.3 Villkoren för användning av Kvarken världsarvslogo för användning av Kvarkens världsarvslogo för hantverks- och konsthantverksprodukter (Grupp C)

Produkten bör vara inhemsk och tillverkad i huvudsak av inhemska råämnen. I produkten rekommenderas naturmaterial, men undantag kan godkännas beroende på bruksändamål. Vid valet av produkter prioriteras de som är gjorda inom området, men det är inte ett absolut krav.

Produkten kan inte vara en industriellt tillverkad souvenir, som finns försedda med olika logon på olika rese mål runt om i världen.

Användningen av världsarvslogon förutsätter att produkten är estetisk och av hög kvalitet. Produkten skall vara bra planerad för sitt användningsområde, så att den håller vid användningen. Inom världsarvsområdet föredras produkter som är bruksföremål och man försöker undvika rena prydnadsföremål. Sådana föremål är vanligen också vackra, de består inte av onödiga delar eller dekorationer som t.o.m. kan störa användningen av produkten. Rätt valda material och välgjorda produkter ökar också dess estetik.

Produkten bör vara miljövänlig så att det i tillverkningsprocessen inte används onödig energi eller material. Produkten bör vara lätt att förstöra eller anpassad för återvinning.

Sättet som produkten förpackas på skall också vara miljövänligt så att förpackningen är lätt att förstöra och att den inte innehåller för naturen skadliga ämnen.

Den som anhåller om att få använda logon bör tala om vilka mängder och inom vilken tid han/hon kan leverera sina produkter, så att inte återförsäljaren hamnar i svårigheter.

Tillverkaren bör se till att samma kvalitet hålls som när logon beviljades. Logons användningsrätt förnyas med fem års mellanrum, då också kvaliteten granskas.

Till produkten bifogas uppgifter om använda material, om tillverkaren samt skötselråd eller så skall försäljaren kunna ge samma information.

4.4 Användningsområden för logon

Logon för Kvarrens världsarv utgör en informationslänk mellan världsarvet, dess förvaltare och dess besökare.

Följande villkor måste vara uppfyllda när logon för Kvarrens världsarv används:

- Logon skall tryckas i enlighet med de mått, färger och andra specifikationer som beskrivs nedan

<u>Användningsändamål</u>	<u>Logo</u>
Broschyrer, böcker och annat material i 4färgstryck	Logo enligt CMYK färgskala. Ursprungsskala skall användas.
För användning på Internet och till material som enbart skall synas på en dataskärm	Logo i RGB-färgskala
Annonser och annat material, som trycks i svartvitt	Logo i svart/vit version
Annonser och annat material, som trycks i svartvitt	Logo i gråskala

Logon för Kvarrens världsarv kan användas som sådan. Logon för Kvarrens världsarvsområde kan också användas i dokument för att öka den allmänna medvetenheten om Kvarrens världsarvsområde.

För material som produceras för att informera om eller marknadsföra Kvarkens världsarv har uppgjorts särskilda grafiska direktiv, i vilka även närmare instruktioner om användandet av logon ingår.

4.5 Godkännande av rättigheter till logoanvändning

4.5.1 Villkor för godkännande av rättigheter till logoanvändning

Ett företag, en organisation eller en enskild måste, före tryckning, publicering eller annan användning av logon för Kvarkens världsarvsområde, därtill ha erhållit officiellt godkännande från Kvarkens världsarvsdelegation eller utsedd arbetsgrupp.

Till Kvarkens världsarvsdelegations eller utsedd arbetsgrupps uppgifter hör att kontrollera att sökanden har lämnat in obligatorisk skriftlig anmälan om användning av logon och att krav för logoanvändning och återgivning är uppfyllda.

- Sökande i grupp B har rätt att använda logon i sammanhang som anknyter sig till världsarvsområdet under förutsättning att de förbinder sig att uppfylla de krav och villkor för logoanvändningen som finns i detta anvisningsdirektiv.
- Sökande i grupp C skall lämna in avsedd skriftlig anmälan om användning av logon, ur vilken avsedda användningsområden framgår. Den sökande förbinder sig att uppfylla de krav och villkor för logoanvändningen som finns i detta anvisningsdirektiv.
- Sökande i grupp D bör meddela skriftligt om sammanhang där logon används samt förbinder sig att uppfylla de krav och villkor för logoanvändningen som finns i detta anvisningsdirektiv.

4.5.2 Återkallande av logolicens

Kvarkens världsarvsdelegation eller utsedd arbetsgrupp förbehåller sig rätten att återkalla logolicensen om användaren misstänks missbruka logon eller inte uppfyller alla principer, regler och krav. Om det efter undersökning visar sig att misstanken är välgrundad kommer logolicensen att återkallas.

4.6 Logoavgifter

Regler för betalning för logoanvändning bestäms av Kvarkens världsarvsdelegation.

4.7 Lösning av tvister

Tvister om användning av logon för Kvarkens världsarv löses av Kvarkens världsarvsdelegation. Den yttersta beslutskompetensen i dessa frågor innehåses av Forststyrelsen (förvaltaren av världsarvet).

Working papers in Demography and Rural Studies
Forskningsrapporter i demografi och landsbygdsforskning
Åbo Akademi

- 1 2010 Finnäs, Fjalar & Eklund, Erland
"Bra drag under galosherna!" Demografiska och ekonomiska förändringar i Närpes 1995-2006, med en bedömning av de närmaste framtidsutsikterna.
- 2 2010 Finnäs, Fjalar & Eklund, Erland
Korsnäs 2007. Befolkningsutveckling och näringsliv i ett framtidsperspektiv
- 3 2010 Svells, Kristina
Världsarvet Kvarkens skärgård – ett socialt skapat rum.
- 4 2010 Långstedt, Ulrika
Living the rural in a shrinking economy:, Household adaptations to economic and demographic decline in an Ostrobothnian village
- 5 2010 Söderholm, Johanna Ulrika
Världsarvet Kvarkens skärgård, Nyckeln till destinationsutveckling för Österbotten?
- 6 2010 Mariussen, Åge
Regional mobilisering genom jämförelse och lärande:
kommuner, turister, potatis och mjölk
- 7 2010 Nygård, Mikael & Uthardt Lorenz
An opportunity for rural areas or a threat to local hunters?
Finnish hunters´attitudes towards hunting tourism
- 8 2010 Heikius, Fredrik
Närmat och närproducerat i Österbotten 2010. En förstudie
- 9 2010 Svells, Kristina
Världsarv, landsbygdsomvandling och turism. Stenar som ruralt kapital

ISBN 978-952-12-2638-0
ISSN (online) 1798-6834
ISSN (print) 1798-6826

Vasa 2011